

การสร้างตัวตนความเป็นพลเมืองในโรงเรียน

ปริญญานิพนธ์
ของ
นนท์มนัส พิทยธีรพงศ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์
กรกฎาคม 2561

การสร้างตัวตนความเป็นพลเมืองในโรงเรียน

ปริญญานิพนธ์
ของ
นนท์มนัส พิทยธีรพงศ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์

กรกฎาคม 2561

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การสร้างตัวตนความเป็นพลเมืองในโรงเรียน

บทคัดย่อ
ของ
นนท์มนัส พิทยธีรพงศ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์
กรกฎาคม 2561

นนท์มนัส พิทยธีรพงศ์. (2561). **การสร้างตัวตนความเป็นพลเมืองในโรงเรียน.**

ปริญญาานิพนธ์ ปร.ด. (พัฒนศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์:

อาจารย์ ดร.กิตติกร สันติประภา, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรวุฒิ ปัดไธสง.

ปริญญาานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสร้างตัวตนความเป็นพลเมืองที่รู้สำนึกในสิทธิและหน้าที่ของตนเองของนักเรียนในโรงเรียน ที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางสังคม และเพื่อศึกษาปฏิบัติการสร้างความรู้ที่กำกับการกระทำของคนจากการทำกิจกรรมต่างๆในชีวิตประจำวัน โดยการวิเคราะห์ปฏิบัติการคอนเฟล็กซ์ซึ่งมีเทคโนโลยีของอำนาจและเทคโนโลยีของตัวตนปฏิบัติการสร้างตัวตนในโรงเรียนไทยรัฐวิทยา จากกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งสอนให้นักเรียนสร้างตนเองให้เป็นพลเมืองผู้รู้คิด การวิจัยนี้เป็นการวิจัยอยู่ภายใต้กระบวนการทัศน์สร้างสรรค์สังคมและใช้วิธีวิทยาอัตชีวประวัติในการศึกษาประสบการณ์ของนักเรียน

ผลการศึกษาพบว่าการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่มีแนวทางจากคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองเป็นปฏิบัติการสร้างให้นักเรียนเกิดตัวตนของผู้ผูกพันและดูแลบ้าน ผู้สำนึกและรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ผู้เห็นความสำคัญและเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนและผู้ยึดมั่นในหลักการสันติภาพ โดยผ่านกระบวนการสร้างความสัมพันธ์อันใกล้ชิดของเยาวชนในชีวิตประจำวัน กระบวนการสร้างสำนึกถึงสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว กระบวนการสร้างสำนึกต่อส่วนรวมและกระบวนการสร้างความเคารพต่อผู้อื่น ความเป็นพลเมืองเกิดขึ้นจากการสร้างตัวตน ความเป็นพลเมืองของนักเรียนให้มีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ประชาธิปไตยและค่านิยมพื้นฐานของสังคม กระบวนการสร้างตัวตนดังกล่าว เป็นระบบความสัมพันธ์แบบที่เป็นคอนเฟล็กซ์ทางการศึกษา ทำให้คนสามารถคิดได้ เลือกปฏิบัติได้ การจัดการศึกษาที่สร้างให้เกิดตัวตนที่หลากหลายดังนี้ เป็นกระบวนการทางการศึกษาที่สร้างศักดิ์ศรีให้แก่ความเป็นมนุษย์

THE CONSTRUCTION OF CIVIC SUBJECTIVITY IN SCHOOL

AN ABSTRACT
BY
NONMANUT PITTAYATEERAPONG

A large, faint, circular watermark of the Srinakharinwirot University seal is centered on the page. The seal features a central emblem with a cross-like design, surrounded by Thai script and a dotted border.

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Doctor of Philosophy Program in Development Education
at Srinakharinwirot University

July 2018

Nonmanut Pittayateerapong. (2018). **The Construction of Civic Subjectivity in School.**

Dissertation, Ph.D. (Development Education). Bangkok: Graduate School,
Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Dr.Kittikorn Sankatiprapa,
Asst. Prof. Dr.Surawut Padthaisong.

This dissertation aimed to study the construction process of civic subjectivity among school children at Thairath Witthaya School, which is a part of the social process. That is to say, citizens who are self-aware of their civic responsibilities. In addition, it further analyzed the practice of knowledge on students act in everyday life. The use of confessional practices were adopted as an analytical tool to understand the construction process through educational activities, which focused on teaching and raising awareness of being responsible citizens. This dissertation is within the Social Constructivism Paradigm and applied the use of Autobiography to reflect the experiences of the students.

The results indicated that the educational activities performed by the students and guided by civic education handbooks could be seen as a practice of power and the technology of self. The cooperation between the subjectivity of the activities of the students of an engager to one of domestic care and responsibility; environmental issues; the importance of community and participation in social activities; the principles of peace through various processes; creating close relationships among youth in everyday life; the process of raising environmental awareness, the process of raising common good awareness, and the process of increasing respect to others in society, but this citizenship originated in the citizen identity creation processes, based on democratic ideology and social values. The previously mentioned processes involved educational confession, which allowed them to think and to behave independently. Also, the educational process may help students to develop their own sense of prestige.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ปัญหาและความสำคัญ.....	1
คำถามการวิจัย.....	8
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	8
คุณค่าของงานวิจัย.....	9
2 แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบความคิดในการวิจัย.....	10
ส่วนที่หนึ่ง: ความเป็นตัวตนของพลเมืองไทย.....	11
ส่วนที่สอง: คอนเฟล็กซ์: ความหมายและการสร้างตัวตน.....	15
คอนเฟล็กซ์ในฐานะที่เป็นเทคโนโลยีของตัวตน.....	18
คอนเฟล็กซ์ในฐานะที่เป็นปฏิบัติการของอำนาจในการสร้างตัวตน.....	19
ส่วนที่สาม: ปฏิบัติการคอนเฟล็กซ์ของการศึกษา.....	22
ปฏิบัติการในการปฏิบัติงานของการเรียนการสอนในโรงเรียน.....	28
เทคนิคคอนเฟล็กซ์บทพูด.....	29
ส่วนที่สี่: กรอบความคิดในการวิจัย.....	30
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	34
สนามหรือพื้นที่.....	37
วิธีดำเนินการศึกษา.....	40
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	41
ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนผู้เป็นเจ้าของประสบการณ์.....	42
ชีวิตของนักเรียนที่สัมพันธ์กับโรงเรียน.....	43
4 ระบบบริหารจัดการโรงเรียนไทยรัฐวิทยา.....	47
การวิเคราะห์กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนไทยรัฐวิทยา	
ที่ใช้คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองเป็นแนวทางสำคัญ.....	52
การจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมือง.....	52

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 (ต่อ)	
เป้าหมายของคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมือง.....	52
วิธีการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา.....	53
บริบทของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา.....	60
ใช้แผนยุทธศาสตร์และแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีเป้าหมาย เพื่อสร้างพลเมืองเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน.....	61
พัฒนาครูอย่างต่อเนื่องโดยมุ่งเน้นในเรื่องของการสร้างครู ให้มีความรู้ความสามารถในการสอนและเสริมสร้างให้นักเรียนเป็นพลเมือง.....	65
พัฒนาผู้บริหารอย่างต่อเนื่องโดยมุ่งเน้นให้ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ ที่เห็นคุณค่าต่อการสร้างตัวตนความเป็นพลเมืองในโรงเรียน.....	68
โรงเรียนไทยรัฐวิทยาทั่วประเทศมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มโรงเรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้บริหาร ครูและนักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม สร้างเสริมปฏิสัมพันธ์อันดี ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในศาสตร์ต่างๆรวมถึงความเป็นพลเมือง.....	71
เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ร่วมมือกับผู้ปกครองและคนในชุมชน เพื่อสร้างพลเมืองให้เกิดขึ้นได้อย่างติดตัวและต่อเนื่อง.....	70
บริบทของโรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่ผู้วิจัยใช้เป็นพื้นที่ในการเก็บข้อมูล.....	74
5 การสร้างตัวตนความเป็นพลเมืองในโรงเรียน.....	76
ตัวตนพลเมืองรู้คิดผ่านกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสร้างพลเมือง.....	77
การสร้างความเป็นพลเมืองผ่านกิจกรรมการสร้างพลเมือง: ปฏิบัติการคอนเฟสในโรงเรียน.....	80
กระบวนการสร้างความสัมพันธ์อันใกล้ชิดของเยาวชนในชีวิตประจำวัน.....	80
กระบวนการสร้างสำนึกถึงสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว.....	101
กระบวนการสร้างสำนึกต่อส่วนรวม.....	108

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 (ต่อ)	
กระบวนการสร้างความเคารพต่อผู้อื่น.....	112
6 พลเมืองรู้คิด.....	126
ตัวตนความเป็นพลเมืองของนักเรียน.....	129
ตัวตนผู้ผูกพันและรับผิดชอบกิจการบ้านเรือน.....	130
ตัวตนผู้สำนึกและรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม.....	132
ตัวตนผู้เห็นความสำคัญและเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชน.....	134
ตัวตนผู้ยึดมั่นในหลักการสันติภาพ.....	136
วิธีการศึกษาแบบอัตชีวประวัติสะท้อนให้เห็นตัวตนความเป็นพลเมืองรู้คิด.....	138
การสะท้อนประสบการณ์ของผู้วิจัยจากการทำการศึกษา	
การสร้างตัวตนความเป็นพลเมืองในโรงเรียน.....	140
บรรณานุกรม.....	144
ภาคผนวก.....	148
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	163

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนผู้เป็นเจ้าของประสบการณ์.....	42
---	---	----

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความสำคัญ

ในแต่ละสังคมมีความแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นทางภูมิศาสตร์ ความคิดความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมก็ตาม ระบบการปกครองที่แต่ละสังคมเลือกนำมาใช้ในการจัดระเบียบจึงแตกต่างกันออกไป ระบบการเมืองการปกครองที่พัฒนาขึ้นมาโดยธรรมชาติภายในสังคมหนึ่งจะเป็นไปตามเจตจำนงร่วมที่คนในสังคมนั้นมุ่งหวัง ไม่ขัดแย้งกับค่านิยมของคนในสังคม โครงสร้างและระบบย่อยต่างๆจึงเป็นไปตามที่คนในสังคมนั้นต้องการ อย่างไรก็ตาม ในทางประวัติศาสตร์ยังมีสังคมอีกจำนวนมากที่รับเอาระบบการปกครองที่เชื่อว่ามีเหตุผลสมผล และสามารถนำพาสังคมไปสู่ความมีความมั่งคั่ง โดยนำเข้ามาใช้กับสังคมของตน ซึ่งอาจเกิดจากการปฏิรูปหรือปฏิวัติของคนส่วนใหญ่หรือส่วนน้อย ทว่าเมื่อระบบการปกครองนั้นได้ยึดถือ อุดมการณ์ ความเชื่อ ค่านิยมที่เป็นของระบบการเมืองนั้นๆย่อมถูกแพร่ผสมกลมกลืนกับค่านิยมพื้นฐานของสังคม เกิดเป็นกรอบของระบบคุณธรรม ความเชื่อเฉพาะของสังคมที่เป็นบรรทัดฐาน เป็นความจริงและเกิดโครงสร้างต่างๆที่หนุนเสริมต่อการผลิตซ้ำ ทำให้เกิดคำอธิบายต่อคุณลักษณะของคนในสังคมว่าควรมีคุณลักษณะอย่างไร จึงจะเป็นไปตามความมุ่งหมายของรัฐ ทั้งนี้ คุณลักษณะของคนตามความมุ่งหมายของรัฐนั้น หากได้เกิดขึ้นได้เอง หากต้องสร้างให้เกิดขึ้น รัฐจึงต้องมีศิลปะทางการเมืองและเทคโนโลยีในการใช้อำนาจเพื่อสร้างให้คนเป็นไปตามที่รัฐต้องการ เพราะหากคนในรัฐมิได้ซึมซับในค่านิยมอุดมการณ์หรือมองเห็นถึงความสมเหตุสมผล ระบบการปกครองนั้นคงเป็นเพียงเปลือกนอก มิใช่วิถีของผู้คนในรัฐสังคมนั้นอย่างแท้จริง

เมื่อรัฐที่ปกครองด้วยระบบการปกครองใดๆ จะคงไว้ซึ่งเสถียรภาพและนำพาให้สังคมก้าวหน้า ซึ่งเป็นความเจริญก้าวหน้าตามแต่ละสังคมการเมืองให้ความหมายได้นั้น ระบบการปกครองต้องสัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิตของคนในรัฐ ในการที่คนในรัฐเดียวกันจะมีความเชื่อ ค่านิยมและบรรทัดฐานร่วมกัน สอดคล้องต้องกันกับอุดมการณ์ของระบบการปกครอง คนในรัฐที่สัมพันธ์กับระบบการปกครอง รวมถึงการอยู่ภายใต้กรอบของการให้คุณค่า ค่านิยมของสังคม จะทำให้เกิดลักษณะร่วมกัน ซึ่งลักษณะร่วมและสำนึกร่วมของคนในรัฐนี้เอง ที่จะหนุนนำให้รัฐเกิดความเป็นปึกแผ่นมั่นคงขึ้น คนในรัฐจะกำกับการแสดงออกของตนให้อยู่ภายในกรอบของบรรทัดฐาน และตรวจสอบการกระทำของคนอื่นๆในสังคม ตัดสินเชิงคุณค่าต่อการกระทำของตนและของคนอื่นๆ สร้างตนเองและนำคนอื่นให้อยู่ในกรอบของคุณค่าที่ดี (Davis. 2005: 65-85) ดังนั้น เมื่อเราจะพิจารณาถึงบรรทัดฐานและคุณธรรมที่ทำให้คนไทยกำกับตนเอง อันเป็นกรอบที่สัมพันธ์กับระบบการเมืองการ

ปกครองและค่านิยมพื้นฐานของสังคมไทย เราจึงต้องพิจารณาระบบการเมืองการปกครองที่สังคมไทยยึดถือ อันจะสะท้อนถึงทิศทางในการแสดงออกของผู้คนในสังคมไทยและกำหนดองค์ภาพพต่างๆของสังคมไทยในปัจจุบัน คือระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย

ประเทศไทยรับเอาการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยเข้ามาใช้เกือบศตวรรษ ตลอดช่วงเวลาของการเกิดความเป็นสถาบันของระบบประชาธิปไตย อุดมการณ์ประชาธิปไตยได้สัมพันธ์กับค่านิยมพื้นฐานของสังคมไทย อันมีที่มาจากศาสนา รวมถึงความเชื่อดั้งเดิม อาทิ เรื่องของคุณธรรม จริยธรรม ความกตัญญู หลักคุณงามความดี เหล่านี้เป็นเสมือนวิถีคิดพื้นฐานที่สอดคล้องและส่งเสริมวิถีแบบประชาธิปไตย ความเป็นพลเมืองของไทยจึงมีเหมือนกันกับพลเมืองของสังคมอื่น หากมีคุณลักษณะเฉพาะที่เป็นคนแบบที่สังคมไทยต้องการ เป็นพลเมืองที่อยู่ในส่วนชั้นของอุดมการณ์ประชาธิปไตยและค่านิยมพื้นฐาน จึงมีความคิดความเชื่อ วิถีปฏิบัติแบบประชาธิปไตยร่วมกับค่านิยมพื้นฐาน โลกทัศน์ การตัดสินใจคุณค่าของคนไทย พลเมืองแบบนี้จึงจะเป็นพลเมืองที่ทำให้รัฐไทยเจริญรุ่งเรือง

ลักษณะของคนที่สอดคล้องและเอื้อต่อการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยต้องการคือคนที่ตระหนักรู้ถึงขอบเขตแห่งสิทธิหน้าที่ มีจิตสาธารณะ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีส่วนร่วมทางการเมือง มีใจอาสาสมัครเมื่อเห็นปัญหาต่างๆเกิดขึ้นในสังคมยินดีที่จะเข้าไปช่วยเหลืออย่างกระตือรือร้น เสริมสร้างพัฒนาสังคมผ่านการเข้าร่วมกับมูลนิธิและองค์กรต่างๆ คนที่มีคุณลักษณะดังกล่าวจะสามารถเป็นกำลังของสังคม เป็นพลเมืองอย่างสมบูรณ์ที่จะทำให้รัฐขับเคลื่อนไปได้อย่างสันติและรุ่งเรือง (ถวิลวดี บุรีกุล; รัชวดี แสงมเหษณ์; และ Eugenie Merieau: 3-30) ซึ่งพลเมืองแบบนี้สามารถเกิดขึ้นได้เอง เมื่อเป็นเช่นนี้จึงต้องสร้างให้เกิดขึ้น ผ่านเทคโนโลยีและเทคนิควิธีในการใช้อำนาจที่แพร่กระจายอยู่ถ้วนทั่วสังคม อีกทั้ง โครงสร้าง สถาบันต่างๆ แผนยุทธศาสตร์ยุทธวิธี ที่จะสามารถสร้างให้คนเป็นพลเมืองอย่างรู้คิด โดยเฉพาะการสร้างในกลุ่มเยาวชน เพื่อให้เติบโตเป็นกำลังของรัฐได้ต่อไป เพราะการปกครองแบบประชาธิปไตยจะมั่นคงได้ต่อเมื่อมีพลเมืองที่รู้คิดรู้กระทำ

อย่างไรก็ตาม มิใช่ว่าคนในสังคมประชาธิปไตยที่อำนาจอธิปไตยเป็นของพลเมืองทุกคนในสังคม พลเมืองเป็นเจ้าของอำนาจ แล้วจะได้รับเสรีภาพอย่างไม่จำกัด ตามแนวอุดมการณ์เสรีนิยมที่รัฐที่ปกครองด้วยระบอบนี้ยึดถือ มีใจความสำคัญคือเสรีภาพนั้นได้รับการให้ความหมายอื่นนอกเหนือจากการปลดปล่อยปลดเปลื้องจากอำนาจนิยม หากแต่รวมถึงการให้มีขึ้นซึ่งกรอบแห่งการกระทำที่เป็นไปได้ (Marshall. 1996: 55) นั่นคือการให้คนมีเสรีภาพอยู่ภายใต้กรอบของสิทธิหน้าที่ที่กำหนดการกระทำที่ควรจะเป็น ยิ่งเมื่อระบอบการปกครองนี้ได้ผนวกรวมเข้ากันกับค่านิยมพื้นฐานของสังคมหนึ่งๆแล้ว กรอบของสิทธิหน้าที่อุดมการณ์จึงเพิ่มความเฉพาะขึ้นต่อการควบคุมกำกับหรือ

กำหนดความเป็นไปได้ในการคิดกระทำของคนในสังคมนั้นๆ คนที่อยู่ในแต่ละรัฐ แต่ละสังคม จึงมีความแตกต่างกันออกไปตามบริบทของความต่างทางอุดมการณ์ค่านิยม

เมื่ออุดมการณ์ประชาธิปไตย ผสมผสานเข้าด้วยกันกับค่านิยมพื้นฐานของสังคมไทย อันเป็นกรอบจารีต โลกทัศน์ที่ผูกพันกับศาสนาและความเชื่อต่างๆ ที่จะสร้างคำอธิบายคุณลักษณะของคนไทยที่สังคมไทยต้องการ ดังจะเห็นได้จาก ตัวอย่างของค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ข้อที่ 8 ตามนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) กล่าวคือ ให้คนไทยมีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่ ซึ่งสะท้อนแก่นของความเชื่อและค่านิยมที่ฝังลึกในสังคมไทย คือ การกำกับตนเอง การยึดมั่นในกฎเกณฑ์กติกาของสังคม ความเชื่อในระบบอาวุโส การจัดลำดับชั้น เป็นการกำหนดกรอบให้มีคุณลักษณะตามประชาธิปไตยแบบไทยที่พึงประสงค์ เพื่อขับเคลื่อนระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทย

ความมั่นคงของรัฐคือการทำให้รัฐเป็นรัฐที่ผู้คนในรัฐอยู่ภายใต้โลกทัศน์เดียวกัน มีทรรฐนะเชิงคุณค่าเหมือนกันเป็นส่วนใหญ่ นั่นคือการอยู่ในกรอบของบรรทัดฐานร่วมกันที่จะกำหนดว่าการกระทำใดเป็นที่เข้าใจได้ยอมรับได้ สิ่งใดไม่อาจทำความเข้าใจและยอมรับได้ รัฐที่ผู้คนในรัฐอยู่ภายใต้โลกทัศน์เดียวกันและต่างเผยตัวตนออกมา หรือที่อาจเรียกได้ว่า รัฐแบบคอนเฟส (confessional state) (Fejes; & Nicoll. 2015: 5-7) ที่เรียกเช่นนั้นเพราะรัฐลักษณะนี้จะเกิดขึ้นและมั่นคงอยู่ได้ ขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีทางการปกครองหลากหลายรูปแบบ หนึ่งในนั้นมีประสิทธิภาพคือ การให้คนเกิดกระบวนการกำกับตนเอง ดูแลตนเอง พิจารณาเปรียบเทียบตนเองกับบรรทัดฐานทางสังคมกับคนอื่น ๆ เลือกที่จะคิดกระทำด้วยตนเอง เหล่านี้เกิดขึ้นโดยตลอดเวลาและในทุกๆ พื้นที่ คนที่จะเกิดกระบวนการสร้างตัวตนเช่นนี้ได้ คนนั้นจึงต้องถูกสร้างขึ้นจากการใช้อำนาจอย่างสำคัญ โดยเฉพาะการใช้อำนาจผ่านระบบการศึกษา

การศึกษาทำให้คนที่เกิดมาตัวเปล่าได้เรียนรู้ระบบแบบแผนของโลกสังคม เมื่อคนได้ผ่านการศึกษาจะทำให้ได้เรียนรู้ขอบเขตของการกระทำที่เป็นไปได้และควรจะเป็น ทำให้คนได้รู้และใช้เสรีภาพได้บนฐานของสิทธิของตน การศึกษาสัมพันธ์กับชีวิตคนในทุกช่วงวัย ทำให้คนได้ซึมซับองค์ความรู้ สร้างเสริมประสบการณ์ ทำให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่ต้องได้รับการสร้างขึ้นใหม่ เมื่อการศึกษาเป็นพื้นที่ของการสร้างคน ในกรณีนี้ กระบวนการสร้างคนให้เป็นพลเมืองนั้นจึงต้องสร้างผ่านระบบการศึกษาดังนั้นการศึกษาจึงเสมือนเป็นเครื่องมือของรัฐในการทำให้คนเป็นสมาชิกของรัฐ

รัฐถูกสร้างขึ้นเพื่อให้สังคมมีระเบียบและมีเป้าหมาย รัฐมีสถาบันทางสังคมต่างๆ ร่วมกันทำงาน ให้สังคมดำเนินต่อไปได้ อาทิ สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา เป็นต้น ในสถาบันต่างๆ เหล่านี้ สถาบันการศึกษาถือเป็นสถาบันสำคัญของรัฐสมัยใหม่ ในสมัยก่อนสถาบันการศึกษาอาจรวมอยู่ กับสถาบันครอบครัวหรือสถาบันศาสนา หากแต่ในบางสังคม เช่น ใน

กรีกโบราณสถาบันทางการศึกษาได้แยกตัวออกมา สถาบันการศึกษาเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม ในการส่งผ่านอุดมการณ์ความเชื่อให้เกิดสำนึกร่วมกัน จึงเป็นความจำเป็นในการส่งผ่านอำนาจของรัฐสมัยใหม่ เพื่อกำกับคนในรัฐและให้คนในรัฐกำกับตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อสังคมสมัยใหม่เป็นสังคมที่อยู่ท่ามกลางสภาวะการณ์ของการเปลี่ยนแปลง สถาบันการศึกษาจะสามารถทำให้คนมีทิศทางของตนหรือ เป็นไปตามทิศทางของรัฐในการมีความคิดความเชื่อ และมีความสามารถตามที่รัฐต้องการ หลุยส์ อัลธุสแซร์ ได้เสนอไว้ว่าโรงเรียนเป็นกลไกอุดมการณ์ของรัฐ โดยมีเป้าหมายเพื่อค้ำจุนอุดมการณ์หลักในสังคม (หลุยส์ อัลธุสแซร์ แปลโดย กาญจนา แก้วเทพ . 2557: 44) ซึ่งเป็นการทำให้คนในสังคมมองเห็นว่า สิ่งใดสมเหตุสมผลหรือสิ่งใดไม่สมเหตุสมผลไปในทางเดียวกัน

สถาบันการศึกษาจึงมีขึ้นเพื่อสร้างให้เกิดทิศทางต่อการคิดและการกระทำของคนที่จะเสริมความมั่นคงของรัฐและความมั่นคงของสังคมในขณะเดียวกัน ระบบการศึกษาของรัฐจึงไม่แยกออกจากกระบวนการทางสังคม ซึ่งเมื่อกล่าวถึงการศึกษาในปัจจุบันที่เน้นการศึกษาในระบบโรงเรียน โรงเรียนจึงมิใช่สถาบันที่แยกขาดจากรัฐและสังคม หากแต่โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางสังคมในการสร้างคนให้เป็นแบบที่สังคมต้องการ นำพารัฐให้ก้าวหน้า การสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นแก่คนไทยผ่านระบบโรงเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเยาวชนในวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้า เยาวชนที่อยู่ในฐานะของผู้เรียนจึงเป็นกลุ่มคนที่อยู่ในช่วงเวลาของการพัฒนาสร้างให้รัฐกระทำ

การศึกษาในระบบโรงเรียนของประเทศไทยเป็นการศึกษาภาคบังคับที่เยาวชนเกือบทุกคนในราชอาณาจักรต้องเข้ารับการศึกษ ตามกฎหมายของประเทศไทยได้กำหนดให้ประชาชนชาวไทยทุกคนต้องผ่านการศึกษาภาคบังคับ รวมถึงควรจะผ่านการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม การศึกษาในระบบโรงเรียนของไทยเป็นการศึกษาที่มีหลักสูตรแกนกลางเป็นกรอบใหญ่ ที่ทุกสถานศึกษาต้องยึดถือเป็นโครงสร้างหลักในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาของตน นักเรียนทุกคนต้องผ่านหลักสูตรเดียวกัน อันเป็นหลักสูตรที่แฝงด้วยเจตจำนงในการให้คุณค่ากับวิชาที่เป็นศาสตร์สูงกว่าวิชาอื่น นั่นคือ การให้ความสำคัญกับวิชาที่เน้นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์โดยการให้สัดส่วนของหน่วยกิตที่เรียนมากกว่าวิชาอื่น รวมถึงให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางทฤษฎีมากกว่าการนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ การรับเอาตัวแบบสำเร็จรูปจากต่างประเทศโดยมิได้มีการปรับให้เข้ากับบริบทของประเทศ ทำให้ผู้เรียนเป็นผู้รับความรู้ทางเดียว ไม่มีพื้นที่ให้กับการเรียนรู้แบบที่เกิดขึ้นจากทักษะและการลองผิดลองถูกที่ผู้เรียนกระทำด้วยตนเอง ผู้เรียนจะถูกสร้างให้เป็นแบบเดียวกัน

กระบวนการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนของไทยโดยส่วนใหญ่เป็นการสอนจากครูสู่นักเรียน โดยอนุमानว่าครูเป็นผู้สะสมองค์ความรู้ ในขณะที่นักเรียนเป็นผู้ว่างเปล่าที่ควรได้รับการเติมเต็มผ่านการถ่ายทอด นักเรียนจึงไม่มีโอกาสได้ไตร่ตรอง ทบทวน คิดและเลือกว่าเห็นชอบ เห็นดีเห็น

งามด้วยหรือไม่ก่อนที่จะเลือกเชื่อและรับสมาทานองค์ความรู้นั้นด้วยตนเอง ความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างครูกับนักเรียนจึงมักเป็นไปในแนวดิ่ง นอกจากนี้ การวัดและประเมินผลในระบบโรงเรียนยังเป็นไปเพื่อการย่ำให้นักเรียนมีสมรรถนะ เป็นไปตามตัวชี้วัดในหลักสูตร ซึ่งตัวชี้วัดโดยส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อสร้างให้คนเป็นร่างทรงของศาสตร์ สิ่งที่เป็นนามธรรมที่ดีค่าเป็นตัวเลขได้ยากมักไม่ได้รับการให้ความสนใจอย่างจริงจัง การเน้นประเมินผลตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรมเพื่อให้ได้ผลลัพธ์อย่างชัดเจนแต่อย่างเดียว ทำให้เมื่อบุคคลสำเร็จการศึกษานั้นหมายถึงบุคคลนั้นๆหมดซึ่งสถานะของการเป็นผู้เรียนแต่เป็นผู้เรียนจบแล้ว ทำให้คนเหล่านั้นมิได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การศึกษาจึงยุติแคในระบอบและในช่วงเวลาชีวิตช่วงหนึ่ง ทั้งที่การศึกษาควรเป็นไปเพื่อให้มนุษย์ได้พัฒนาโดยตลอดชีวิต หลักสูตรความสัมพันธ์ทางอำนาจและการวัดการประเมินผลในโรงเรียน ทำให้ในท้ายที่สุดระบบโรงเรียนก็ผลิตและผลิตซ้ำนักเรียนแบบเดียวกัน ไม่เป็นพลเมืองที่มีคุณลักษณะตามเจตจำนงของรัฐ

ดังที่ปรากฏให้เห็นโดยทั่วไปจากป้ายประชาสัมพันธ์ตามโรงเรียนที่มักนำเอาผลการสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้และผลในการได้รางวัลจากแข่งขันทางวิชาการของนักเรียนในโรงเรียนมานำเสนอสะท้อนให้เห็นการให้คุณค่าของโรงเรียนในประเทศไทยว่าการที่นักเรียนสามารถสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้มากคือโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ เมื่อความมุ่งหมายพุ่งตรงไปเช่นนั้น ทำให้การปลูกฝังในเรื่องอื่นๆที่มีลักษณะนามธรรม ไม่สามารถวัดค่าความสำเร็จได้อย่างชัดเจน อันเป็นเรื่องของการเป็นผู้ปฏิบัติดี เป็นผู้มีจิตสาธารณะ ไม่เห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมกลายเป็นเรื่องที่ไม่มีความสำคัญ กลวิธีและกระบวนการต่างๆจึงถูกคิดขึ้นเพื่อให้ตอบสนองต่อการให้เด็กสะสมองค์ความรู้สำเร็จรูปให้ได้มากที่สุด หลักการประชาธิปไตย ค่านิยมพื้นฐานของสังคม คุณธรรม จริยธรรม มักจะถูกพบได้ที่คำขวัญของโรงเรียนและการกำหนดคุณลักษณะสมรรถนะของผู้เรียนไว้ในช่วงต้นของแผนการสอน แต่กลับไม่มีกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นการปลูกฝังค่านิยมเหล่านี้หรือมิได้ให้ความสนใจอย่างจริงจังที่จะจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อที่จะปลูกฝังจิตสำนึกให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน อันเป็นการปลูกฝังที่จะสร้างให้นักเรียนรู้สึกว่าคุณตนเป็นสมาชิก เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ต้องดูแลสังคมชุมชน ควรมีจิตสาธารณะ ซื่อสัตย์ กตัญญู มีคุณธรรม อย่างที่นักเรียนสามารถคิดได้คิดเป็นด้วยตนเอง

ด้วยเหตุนี้ ประเทศไทยจึงยังคงเกิดสภาวะปัญหาขึ้นในการสร้างคนให้เป็นพลเมืองตามเจตจำนงแห่งรัฐแบบประชาธิปไตยและค่านิยมพื้นฐานของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่คนยังขาดจิตสำนึกหรือการตระหนักถึงส่วนรวม ขาดจิตสาธารณะหรือแม้แต่การมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังจะเห็นได้จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม อาทิ ขยะเน่าเสียตามแม่น้ำลำคลอง การข้ามถนนไม่เป็นที่ ขับรถแบบไร้วินัย การแสดงออกของคนต่อเหตุการณ์บ้านการเมือง มีการชุมนุมแบบใช้ความรุนแรงหรือเพิกเฉยกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง การทำร้ายร่างกายผู้ที่อ่อนแอ การดูหมิ่นผู้ที่ไร้อำนาจ และผู้ที่แตกต่างไปจากตน เป็นต้น เหตุการณ์เหล่านี้ชวนให้เกิดการตั้งคำถามถึงความสัมพันธ์ของระบอบ

การเมืองการปกครองกับพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้คน เสมือนว่าหลักการของประชาธิปไตยในสังคมไทยยังแยกขาดจากห้วงคิดคำนึงของคน ไม่สามารถแทรกซึมเข้าไปในวิถีการใช้ชีวิตของผู้คนได้ เป็นประชาธิปไตยที่เน้นรูปแบบมากกว่าแก่นแท้ จะเห็นได้ว่าปัญหาต่างๆข้างต้นส่วนหนึ่งเกิดขึ้นมาจากปัญหาของการสร้างความเป็นพลเมืองของไทยผ่านระบบการศึกษาที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

ทั้งที่ประเทศไทยมีนโยบายของรัฐที่เกี่ยวกับการจัดการการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (civic education) และมีการบรรจุรายวิชาหน้าที่พลเมืองเป็นสาระหนึ่งของรายวิชาสังคมศึกษา ในโรงเรียนมีกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองทั้งกิจกรรมในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมนอกหลักสูตร นักเรียนมีหนังสือเรียนที่เขียนขึ้นโดยนักวิชาการที่มีชื่อเสียง แต่กลับยังไม่สามารถสร้างพลเมืองได้ประสบผลสำเร็จตามต้องการ ทำให้ผู้วิจัยเกิดข้อคำถามต่อกระบวนการจัดการศึกษาผ่านโรงเรียน เหตุใดจึงยังมิสามารถสร้างพลเมืองไทยให้เป็นไปตามที่มุ่งหวังได้

ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยมองว่าการไม่สามารถสร้างพลเมืองที่สามารถตอบสนองต่อเจตจำนงของรัฐแบบประชาธิปไตยและค่านิยมพื้นฐาน ด้านหนึ่งนั้นมาจากการสร้างความเป็นสถาบันของโรงเรียนทำให้โรงเรียนเป็นเรื่องของการศึกษาที่แยกขาดจากกระบวนการทางสังคม ทั้งที่โรงเรียนเกิดขึ้นเพื่อรัฐและสังคม การศึกษาในระบบทำให้เกิดการแบ่งแยกพื้นที่สถาบันโรงเรียนให้เป็นสถานที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เป็นศาสตร์สูงโดยมิได้เชื่อมโยงกับชีวิตสังคม ทำให้ขาดความเชื่อมโยงของการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ การศึกษาในลักษณะนี้จึงนำไปสู่การแยกออกห่างจากชีวิตทางสังคม ทั้งที่การศึกษาเกิดขึ้นเพื่อทำให้คนใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุขและนำไปสู่สังคมพัฒนา นอกจากนี้ ค่านิยมของระบบการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาในระบบภายในสถาบันโรงเรียน ซึ่งเป็นการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางมากกว่าการศึกษาในลักษณะอื่นๆ อาทิ การศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาตลอดชีวิต ทำให้ความรู้ผูกติดอยู่กับการประเมินภายในระบบสถาบัน เมื่อพ้นจากสถาบันหรือเมื่อพ้นจากช่วงเวลาของการเรียน ก็ไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามความรู้ กฎเกณฑ์ของสถาบันอีกต่อไป

อีกด้านหนึ่งเกิดจาก กระบวนการสร้างพลเมืองผ่านระบบโรงเรียนที่แม้จะรับเอาแนวนโยบายของรัฐ ใช้แนวคิดการจัดการการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองกับการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ทว่าความเป็นพลเมืองที่ถูกสร้างผ่านวิชาหน้าที่พลเมือง มักจะเกิดขึ้นโดยฉิวเฉียดจากการถูกปลูกฝังแบบการให้จดจำองค์ความรู้สำเร็จรูป เป็นการปลูกฝังแบบที่ผู้เรียนเป็นผู้รับ (passive) ดังนั้น วิธีการสอนหน้าที่พลเมืองแบบที่ผ่านมา จึงไม่ทำให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักรู้ หรือเห็นประโยชน์ของการกระทำที่ควรด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนขาดความสร้างสรรค์ที่จะแก้ปัญหาอื่นๆต่อไป ขาดการพัฒนาตนให้เป็นพลเมืองผู้รู้คิดหรือแม้กระทั่งเกิดความไม่สามารถมองเห็นปัญหาภายใต้คุณธรรมพลเมือง ดังจะ

เห็นได้จากสถานการณ์คอร์รัปชันในประเทศไทย จากการจัดอันดับดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันโดยองค์การความโปร่งใสสากล (Transparency International-TI) พบว่าภาพลักษณ์การคอร์รัปชันของไทยตกต่ำลง เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศทั่วโลก ประเทศไทยยังมีคะแนนไม่ถึงครึ่ง (จากรูวรรณ สุขุมาลพงษ์. 2556: 3-7) การสร้างพลเมืองแบบที่ทำให้คนเป็นร่างทรงของศาสตร์ จึงไม่สามารถทำให้เกิดพลเมืองที่สามารถกระทำการเองได้โดยอัตโนมัติ อย่างที่บุคคลนั้นคิดและกระทำด้วยตนเอง เป็นเพียงพลเมืองภายใต้การควบคุมของศาสตร์ของวินัยในระดับร่างกาย เป็นพลเมืองแบบที่ไม่ต่อเนื่องทั้งทางพื้นที่และเวลา นั่นคือเมื่ออยู่ภายในพื้นที่หรือสถาบันหนึ่งในช่วงเวลาหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ทางอำนาจเชิงบังคับควบคุม ทำให้มีการกระทำที่แสดงออกถึงความเป็นพลเมือง หากแต่เมื่ออยู่ในพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์ทางอำนาจแนวระนาบ บุคคลนั้นก็หาได้แสดงออกซึ่งความเป็นพลเมืองดีแต่อย่างไร ไม่เกิดความรู้สึก รู้กระทำในทางสร้างสรรค์ ทำให้เป็นพลเมืองแบบเชื่องที่แตกต่างจากพลเมืองแบบรู้คิดที่สามารถเลือกกระทำในสิ่งที่ตนเองคิดว่าเป็นสิ่งที่ดี อย่างไม่ถูกจำกัดอยู่แต่ภายในขอบเขตของสถาบัน เพราะเป็นการยึดโยงกับหลักความจริงบรรทัดฐานของสังคมที่กระจายอยู่ถ้วนทั่ว มโนทัศน์ของตนเองอย่างตระหนักรู้ในการใช้ชีวิต

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการสร้างความเป็นพลเมืองผ่านระบบการศึกษาในโรงเรียนซึ่งเป็นส่วนการบริหารจัดการ (governance) ซึ่งเป็นการศึกษากิจกรรมการเรียนการสอนที่เรียนในห้องเรียนที่เป็นปฏิบัติการคอนเฟสชัน มีเทคนิคของคอนเฟสทพุดสร้างคนในเรื่องของการให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามที่หลักสูตรกำหนด เป็นวิธีการสร้างคนให้เรียนรู้จากระบบกิจกรรม โครงการเสริม การกระทำทางสังคม ประเด็นทางสังคมต่างๆในโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยมองว่าการสร้างพลเมืองส่วนนี้ จะทำให้เกิดกระบวนการที่มีความเข้มข้น อันจะสามารถสร้างให้เกิดพลเมืองอย่างที่มีมุ่งปรารถนาได้

การสร้างคนให้เป็นพลเมืองได้นั้น มิได้เกิดจากวิธีการสร้างแบบเดียวและเป็นระบบตายตัว เพราะตัวตนของคนแต่ละคนมีความแตกต่างหลากหลาย มนุษย์แต่ละคนมีวิถี (the way) ของชีวิตตนเอง แม้ว่าจะไม่สามารถเลี่ยงได้จากการเป็นสัตว์คอนเฟส (confessing animal) (cf. Foucault; Fejes. 2015: 52) ซึ่งเป็นธรรมชาติสำคัญของมนุษย์ในการแสดงออกหรือเผยตัวตน อันสะท้อนถึงคนที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้จากระบอบของอำนาจในโลกสังคม ขณะเดียวกันคนก็มีสำนึกที่จะสะท้อนคิดการสร้างพลเมืองแบบเปิดโอกาสให้คนได้คิดได้เลือกกระทำตามสิ่งที่ตนคิดว่าดี คิดว่ามีคุณค่า จะทำให้คนเกิดการกระทำแบบอิสระ (freedom) เป็นผู้กระทำอย่างกำกับตนเองและนำคนอื่น ๆ ในสังคม

ในการนี้ โรงเรียนจึงเป็นวิถีแห่งการบริหารจัดการ (mode of governing) ที่เป็นพื้นที่มีส่วนร่วมในการสร้างผู้เรียนให้เป็นพลเมือง การสร้างพลเมืองผ่านโรงเรียนที่มีทั้งกิจกรรมเสริมนอกหลักสูตร โครงการต่างๆ และศาสตร์ว่าด้วยพลเมืองจากหลักสูตรที่กำหนดระเบียบปฏิบัติ กฎ ของความเป็นพลเมือง ซึ่งเป็นการสร้างจากอำนาจชีวญาณ (bio-power) และอำนาจวินัย (disciplinary power) ที่

ทำงานร่วมกัน ณ จุดปฏิบัติการที่เกิดขึ้นภายในระบบอำนาจทำให้การสร้างคนให้เป็นพลเมืองผู้คิดเป็นผล อย่างไรก็ตาม มิใช่ทุกโรงเรียนที่จะมีการเน้นให้การศึกษาในกิจกรรมเสริมหลักสูตร โครงการพิเศษเกี่ยวกับพลเมือง ทั้งยังมีใช้ทุกโรงเรียนที่สนใจในการนำแนวนโยบายของรัฐเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองผนวกเข้าด้วยกันกับหลักสูตรของโรงเรียน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากระบวนการสร้างพลเมืองแบบรู้คิดในกลุ่มเยาวชน ผ่านโรงเรียนซึ่งเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นแก่ตัวนักเรียน และนักเรียนมีกระบวนการสร้างตัวตนด้วยตนเอง พลเมืองผู้คิดที่จะสามารถเกิดขึ้นได้ภายใต้ระบบความสัมพันธ์ทางอำนาจในโรงเรียน ซึ่งเห็นได้จากการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ยุทธวิธี มีระบบการเรียนการสอนทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติทั้งในและนอกห้องเรียนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนเรียนรู้ที่จะคิดหรือรู้คิดได้ด้วยตนเอง โดยไม่ใช้การบังคับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีกิจกรรมเสริม นอกหลักสูตรที่เชื่อมโยงสถาบันโรงเรียนเข้าด้วยกันกับชุมชน ชุมชนเข้าด้วยกันกับประเทศชาติ มีการจัดอบรมสัมมนา โครงการต่างๆ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างนักเรียน การสร้างครูและผู้บริหารไปพร้อมกัน มิใช่โรงเรียนที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุด แต่เป็นโรงเรียนที่มุ่งสร้างให้นักเรียนเป็นพลเมืองดี มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นหลักสำคัญ มีกระบวนการทำให้นักเรียนยอมรับหลักการประชาธิปไตยและค่านิยมพื้นฐานของสังคมเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต เป็นฐานของการคิด อย่างเปิดโอกาสให้นักเรียนมีอิสระในการคิดเองเลือกเองและกระทำการเอง

ผู้วิจัยจึงปรารถนาจะศึกษากระบวนการสร้างตัวตนความเป็นพลเมืองของนักเรียน ในโรงเรียน ที่มีกระบวนการสร้างอย่างซับซ้อน ทำให้คนเป็นกำลังของรัฐที่รู้คิด มีความสุข และมีชีวิตชีวา ซึ่งจะช่วยนำพาให้สังคมมุ่งไปสู่ความศิวิไลซ์ อันไม่ใช่เพียงแค่ความเจริญของสิ่งก่อสร้าง แต่เป็นการเกิดขึ้นของสังคมที่ทุกคนภายใต้ความต่างอยู่ร่วมกันได้ รัฐบาลเขตของการกระทำภายใต้ความเสรี สังคมเจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน

คำถามการวิจัย

ในสังคมไทยสมัยใหม่ โรงเรียนมีกระบวนการสร้างตัวตนความเป็นพลเมืองผู้รู้คิด ตามอุดมการณ์การปกครองในระบบประชาธิปไตยกำหนด/กำกับอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสร้างตัวตนความเป็นพลเมืองผู้รู้คิดของนักเรียนในโรงเรียน ที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางสังคม (social process)

2. เพื่อศึกษาปฏิบัติการสร้างความรู้ที่กำกับการกระทำของคนจากการทำกิจกรรมต่างๆในชีวิตประจำวัน

คุณค่าของงานวิจัย

ความสำคัญของงานวิจัยชิ้นนี้คือการเผยให้เห็นกระบวนการสร้างความเป็นพลเมืองของเยาวชนในโรงเรียนให้เกิดพลเมืองดี มีกระบวนการสร้างอย่างแบบยล ชับซ้อน ในระบบการศึกษาที่มีความสลับซับซ้อนสูงที่ฝังอยู่ในปฏิบัติการของการจัดการเรียนการสอน อันเป็นปฏิบัติการที่อยู่ภายใต้วาทกรรมชุดต่างๆในสังคม จะทำให้เกิดความเข้าใจว่าการศึกษาคือการสร้างพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย ที่ต้องมีการวางรากฐานทางการศึกษาให้มีผลต่อการพัฒนาตัวตนของนักเรียน มิเช่นนั้นคนในสังคมก็จะไม่เกิดความเป็นพลเมือง หรือเกิดพลเมืองแบบที่ไม่ต่อเนื่องทั้งทางพื้นที่และเวลา ไม่เป็นไปตามที่วาทกรรม อุดมการณ์ประชาธิปไตยและค่านิยมพื้นฐานของสังคมต้องการ เมื่อเช่นนั้นคนที่อยู่ในสังคมนั้นๆก็ไม่สามารถนำพาให้เกิดวิถีชีวิตตามวิถีของสังคมการเมืองนั้นๆได้

ดังนั้น งานชิ้นนี้จึงเป็นสามารถเป็นตัวอย่างหนึ่งในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในโรงเรียน เพื่อให้เกิดขึ้นซึ่งพลเมืองที่เป็นไปตามที่เจตจำนงของปกครอง แบบประชาธิปไตยและค่านิยมพื้นฐานตามที่สังคมต้องการ การศึกษาจึงควรมีการทำงานของอำนาจอย่างซับซ้อนและแบบยล แพร่ และแทรกซึมต่อการให้ความรู้ การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร รวมถึงต่อกิจกรรมเสริมต่างๆ โครงการที่ส่งเสริมการปฏิบัติ อันเป็นการทำงานของอำนาจที่มุ่งหมายต่อระบบคิดและจิตใจเป็นหลักสำคัญ ในการสร้างให้เกิดขึ้นซึ่งพลเมืองแบบที่สามารถติดต่อตนเองและโลกสังคม เป็นคนที่รู้จัก รู้กระทำ รู้กำกับตนเอง มิใช่คนที่ถูกควบคุม ครอบงำด้านเดียว

จากตัวอย่างดังกล่าว สามารถนำไปใช้ในการทบทวนแนวนโยบายและสร้างความเข้าใจต่อการจัดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองของประเทศไทย อีกทั้งยุทธศาสตร์ยุทธวิธีในการสร้างพลเมืองของประเทศไทยที่ผ่านมาว่าสามารถพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะตามที่ต้องการได้หรือไม่ รวมถึงการก่อให้เกิดคำถามต่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรในลักษณะที่ผู้เรียนเป็นผู้รับผิดชอบองค์ความรู้ด้านเดียว ว่าเพียงพอต่อการสร้างพลเมืองในระดับสำนึกจิตใจหรือไม่และการสร้างคนให้เป็นไปตามที่สังคมต้องการ การสร้างพลเมืองที่มีชีวิตชีวาและพลเมืองของสังคม ควรต้องผ่านกระบวนการสร้างอย่างไร โดยมีใช้การใช้สูตรสำเร็จในการสร้างพลเมือง หากแต่ต้องการนำเสนอกระบวนการสร้างภายใต้ความเชื่อที่ว่าแม้คนจะไม่สามารถหลีกเลี่ยงจากระบบอำนาจได้ หากแต่คนก็ยังต้องการเสรีในการสะท้อนคิด การเลือกกระทำตามความเชื่อของตน นั่นคือรากฐานของพลเมืองที่มีความสุข มีชีวิตชีวา เป็นกำลังสำคัญของบ้านเมือง

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบความคิดในการวิจัย

ในการศึกษากระบวนการสร้างความเป็นพลเมืองผู้รู้คิด เพื่อตอบคำถามการวิจัยว่าในสังคมไทยสมัยใหม่ โรงเรียนมีกระบวนการสร้างตัวตนความเป็นพลเมืองผู้รู้คิด ตามอุดมการณ์การปกครองในระบบประชาธิปไตยกำหนด/กำกับอย่างไร ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการศึกษา ดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง ความเป็นตัวตนของพลเมืองไทย

เพื่อสะท้อนให้เห็นการให้ความหมายพลเมืองที่ผ่านมาในประวัติศาสตร์ การให้ความหมายพลเมืองภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย การให้ความหมายพลเมืองดีที่สัมพันธ์กับอุดมการณ์ประชาธิปไตยและค่านิยมพื้นฐานของสังคมไทย รวมถึงคุณลักษณะของพลเมืองดีที่สังคมไทยต้องการ

ส่วนที่สอง คอนเฟล็กซ์: ความหมายและการสร้างตัวตน

เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความหมายของคอนเฟล็กซ์ในสังคมสมัยใหม่ ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นพิธีกรรมของวาทกรรม รวมถึงเทคนิคการสร้างตัวตนและเทคโนโลยีของตัวตนในสังคมคอนเฟล็กซ์

ส่วนที่สาม ปฏิบัติการคอนเฟล็กซ์ของการศึกษา

เพื่อแสดงให้เห็นปฏิบัติการคอนเฟล็กซ์ของการศึกษา ที่เป็นการทำงานของอำนาจอย่างซับซ้อน ผ่านกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียน ในปฏิบัติการของแผนการจัดการเรียนรู้ การสอนและการประเมิน ทำให้นักเรียนเกิดการสะท้อนคิด เป็นตัวตนที่คอนเฟล็กซ์ความเป็นพลเมืองดี

ส่วนที่สี่ กรอบความคิดในการวิจัย

เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์และสังเคราะห์งานวิจัย ทำให้สามารถประยุกต์และเชื่อมโยงฐานคิดและทฤษฎีต่างๆที่เกี่ยวข้องเข้ากับประเด็นของการศึกษาวิจัยได้

ส่วนที่หนึ่ง ความเป็นตัวตนของพลเมืองไทย

อริสโตเติลผู้เป็นนักคิดทางการเมืองคนสำคัญของโลก ให้ความเห็นว่า สมาชิกในรัฐจะเป็นพลเมืองที่แท้จริง ก็ต่อเมื่อเขาสามารถมีส่วนร่วมในประโยชน์ของรัฐ และการดำรงอยู่ของรัฐต้องเพื่อชีวิตที่ดีของมนุษย์ ดังนั้น ชุมชนที่มีผู้คน มีการค้า มีการป้องกันทั้งภายในและภายนอก เป็นต้น ก็ไม่ได้หมายความว่า ชุมชนนั้นจะได้ชื่อว่าเป็นรัฐ เพราะชุมชนดังกล่าวมีอยู่เพียงเพื่อดำรงชีพของมนุษย์เท่านั้น ชุมชนใดที่ดำรงอยู่เพียงเพื่อชีวิตทางสังคมของมนุษย์ ก็ยังไม่พอเพียงที่จะได้ชื่อว่าเป็นรัฐ แต่รัฐเท่านั้นที่เป็นชุมชนที่มีชีวิตอยู่เพื่อชีวิตที่ดีของมนุษย์ ชุมชนใดที่คนมีการค้า มีการป้องกันภายในและภายนอก ยังไม่ได้ชื่อว่าเป็นรัฐ แต่รัฐย่อมจักต้องมีองค์ประกอบดังกล่าวนี้ รัฐ คือการรวมกันของครัวเรือนและชุมชนหมู่บ้านเพื่อการดำรงอยู่ได้ด้วยตัวเองอย่างสมบูรณ์ของสมาชิกทั้งทางกายภาพและจิตใจ (ไซยันต์ ไชยพร. 2552: 101) ดังนั้น สะท้อนให้เห็นความเชื่อว่ารัฐมีขึ้นเพื่อชีวิตที่ดีของมนุษย์ สอดคล้องกับแนวคิดของฟูโกต์ที่เชื่อว่ารัฐมีขึ้นเพื่อปกป้องสังคม การที่รัฐเกิดขึ้นอย่างมีเป้าหมายเพื่อชีวิตที่ดีของคนในสังคมและเพื่อนำพาให้สังคมรุ่งเรือง รัฐจึงต้องมีการปกครองที่เหมาะสม นั่นคือ มีศิลปะของการใช้อำนาจปกครองอย่างเหมาะสมกับบริบทและพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ โดยมีผู้คนในรัฐเป็นผู้ขับเคลื่อนให้รัฐมุ่งไปสู่เป้าหมาย

ความเป็นพลเมืองหรือพลรัฐที่จะช่วยให้รัฐมุ่งไปสู่เป้าหมายนั้น เป็นบุคคลที่ทำประโยชน์ให้กับรัฐ แตกต่างกันไปตามแต่ความต้องการของแต่ละรัฐ ที่จะให้คุณค่าว่าการกระทำใดคือสิ่งที่เป็นประโยชน์ การกระทำใดคือสิ่งที่มนุษย์ในรัฐและในสังคมนั้นไม่ควรกระทำ บทบาทของพลเมืองยังมีความแตกต่างกันภายใต้ระบอบการปกครองที่ต่างกัน เพราะต้องการการสนับสนุนสิ่งที่ต่างกันของระบอบเหล่านี้ (ถวิลวดี บุรีกุล; และ รัชวดี แสงมเหษณ์. ม.ป.ป.: 7) การตีความถึงการกระทำที่ทำประโยชน์ให้แก่รัฐในแต่ละรัฐกำหนดตัวแบบอุดมคติของคนที่เป็นสมาชิกที่ดีของรัฐหรือคนที่ทำประโยชน์ให้รัฐ ในบางรัฐคนที่ทำประโยชน์ให้แก่รัฐอาจเป็นคนที่ทำตามคำสั่ง ผู้นำของรัฐอย่างแข็งขัน ขณะที่บางรัฐคนที่ทำประโยชน์ให้รัฐอาจเป็นการเอื้ออาทรต่อบุคคลรอบข้าง เพื่อสร้างสังคมที่ดีงามก็ได้ ดังนั้นแล้ว ความเป็นพลเมืองจึงถูกสร้างความหมายขึ้นมาตามความนึกคิดของระบอบที่เป็นอยู่ ความเป็นพลเมืองได้ถูกกำหนดเป็นความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนและรัฐ ในขณะที่รัฐให้ความสำคัญคุ้มครองประชาชนในการมีส่วนร่วมที่จะรักษาสถาบัน

พลเมือง ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2555 ได้ให้ความหมายแม่คำของพลเมืองว่า พล หรือ พล- อันหมายถึงกำลัง เมื่อรวมกับคำว่าเมืองแล้ว รวมกันได้ว่ากำลังของเมือง ผู้เป็นกำลังของเมืองมีอยู่ในทุกระบบการปกครองที่ในระบบการเมืองนั้นๆมีคนในลักษณะที่ตนต้องการก็ถือว่าคนในรัฐนั้นเป็นกำลังของเมืองที่จะช่วยค้ำจุนสถาบันทางการเมืองแบบที่เป็นอยู่ให้คงอยู่ต่อไป แต่ละระบอบการปกครองจึงมีลักษณะของคนที่ต้องการไม่เหมือนกัน กำลังของเมืองในสังคม

ที่ปกครองในระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ อาจต้องการคนที่เชื่อฟัง ปฏิบัติตามคำสั่ง ขยัน กำลังของเมืองในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอาจต้องการคนที่มีความกระตือรือร้นทางการเมือง มีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางการเมืองต่างๆ ดังนี้แล้ว เมื่อพิจารณาถึงสังคมไทยปัจจุบันว่าเป็นสังคมที่มีมุมมองต่อคนในสังคมว่ามีคุณลักษณะเช่นไร จึงจะเป็นผู้ที่ทำประโยชน์แก่รัฐ ทำให้สมาชิกของรัฐดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างสมบูรณ์ทั้งทางกายภาพและจิตใจ คนในสังคมไทยเช่นไร จึงจะเป็นผู้ที่จะเป็นกำลังให้แก่บ้านเมือง การจะตอบคำถามนี้ จึงต้องย้อนคิดทวนถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยในแต่ละช่วงยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ว่ามีระบอบการเมืองการปกครอง เป้าหมายของรัฐ ศิลปะการปกครองของรัฐเช่นไรและทำให้ค่านิยมพื้นฐานของสังคม จารีตและบรรทัดฐานต่างๆ ทั้งที่สั่งสมมาแต่เดิมและที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสการเมืองการปกครองในแต่ละยุคสมัย เหล่านี้จะสะท้อนให้เห็นถึงคุณลักษณะของคนในรัฐไทยต้องการในสมัยใหม่นี้ว่าต้องการให้คนไทยมีคุณลักษณะเช่นไร

ความต้องการพลเมืองที่สอดคล้องกับระบอบทางการเมืองการปกครอง ร่วมกับค่านิยมที่มีมาแต่เดิม ทั้งยังเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยและระบอบทางการเมืองการปกครอง ของไทยนั้น สอดคล้องกับที่ ถวิลวดี บุรีกุล และรัชวดี แสงมเหษณ์ดี เสนอว่าความเป็นพลเมืองยังต้องมีคุณสมบัติของความ เป็นพลเมืองดังนี้คือ หนึ่ง มีค่านิยมตามประเพณีนิยม (Traditional Values) ประกอบด้วยการเคารพผู้อาวุโสกว่า เสียสละเวลาทำงานเพื่อส่วนรวม ปฏิบัติตามกฎหมาย ปฏิบัติตามหลักศาสนา มีความภูมิใจในการเป็นคนไทย ทำงานแบบสุจริต บริจาคโลหิต สิ่งของและรักษาสสิ่งแวดล้อม สอง มีความรู้เกี่ยวกับการเป็นพลเมือง (Civic knowledge) ประกอบด้วยการสามารถเปรียบเทียบ นโยบายของพรรคและผู้สมัคร มีความรู้เรื่องการเมืองของประเทศต่างๆ เต็มใจที่จะเสียภาษี สาม การมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งประกอบไปด้วยการใช้สิทธิเลือกตั้งเสมอ การเป็นสมาชิกกลุ่มสามารถไปร่วมชุมนุม ติดตามการทำงานของนักการเมืองและข้าราชการ ลักษณะของพลเมืองไทยตามงานเขียนนี้สะท้อนให้เห็นถึงการที่คนในสังคมไทยควรเป็นสมาชิกที่ดีตามประเพณีนิยม มีการกระทำตนที่ยึดโยงกับกรอบของบรรทัดฐานทางสังคมว่าคนที่ดีของสังคมไทยควรมีลักษณะเช่นไร กระทำอย่างไรจึงจะเป็นสมาชิกที่มีเพียงแต่มีความรู้ความสามารถและมีความทันสมัย มุ่งเป้าแต่เพียงสังคมที่เจริญแล้ว หากแต่ อรรถาธิบายของพลเมืองดีของสังคมไทยสะท้อนถึงความต้องการของสังคมสมานฉันท์ สังคมที่มุ่งไปสู่การมีความสุขของคนในสังคม ตามการจัดระเบียบทางสังคมของคนไทยแต่ดั้งเดิม

นอกจากความต้องการพลเมืองที่สอดคล้องกับค่านิยมที่มีมาแต่เดิมแล้ว สังคมไทยปัจจุบันที่รับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยมาใช้ ยังเน้นให้คนในสังคมมีส่วนร่วมยังแสดงถึงการผสานของหลักประชาธิปไตยเข้าด้วยกันกับวิถีชีวิตที่ควรจะเป็นของคนในสังคม การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนจึงเป็นอีกกรอบนามธรรมหนึ่งที่คนในสังคมอันมีระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยมีอาจวางเฉยหรือนิ่งดูตายได้ หลักการของระบอบประชาธิปไตยที่ผสานเข้ากับวิถีชีวิต

ของคนจึงเป็นการผสมผสานของการจัดระบบระเบียบต่อระบบคิดของคนในสังคมไทยอย่างเข้าด้วยกัน อย่างไม่ขัดแย้งต่อกันหรือขัดแย้งต่อกันอย่างที่ว่าก็มีความชอบธรรมในการกระทำจากการสนับสนุนของวาทกรรมที่ต่างกัน ดังนั้น คุณลักษณะของคนในสังคมไทยต้องการจึงควรมีความรู้เกี่ยวกับการเป็นพลเมืองที่สะท้อนถึงความต้องการพลเมืองที่มีได้เชื่อฟังและทำตามเพียงเท่านั้น หากแต่เป็นคนที่มีความสามารถในการคิด เลือกสิ่งที่ดีมองเห็นว่าดีต่อตนเองและสังคมได้ ทั้งยังคงไว้ซึ่งการดำรงตนตามค่านิยมและหลักคุณธรรม จริยธรรม อันเป็นคุณลักษณะของคนไทย ทำให้เห็นว่าคนที่จะมีส่วนร่วมทำประโยชน์ให้แก่รัฐไทยควรเป็นคนเช่นไร ภายใต้การกำหนดทิศทางของค่านิยมพื้นฐานของสังคมที่มีมาแต่เดิมและหลักการประชาธิปไตย

การเป็นกำลังของเมืองที่ดีในลักษณะหนึ่ง พลเมืองจึงต้องประกอบไปด้วยคุณสมบัติที่สอดคล้องกับค่านิยมพื้นฐานของสังคม (Value foundation) เพราะสังคมในแต่ละสังคมมีโลกทัศน์ทางวัฒนธรรมแตกต่างกัน ทำให้กรอบทางคุณธรรม จริยธรรมมีความแตกต่างกันด้วย ในสังคมไทยนั้น ค่านิยมพื้นฐานของสังคมประกอบไปด้วยเรื่องของ ความกตัญญู การเคารพผู้อาวุโส ความรักชาติ ศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ตัวอย่างจากความมุ่งหมายของหลักสูตรประโยคมูลศึกษาในระยะแรกๆ ที่กำหนดให้มีวิชาจรรยาบรรณความมุ่งหมายไว้ว่า “ให้เป็นการกล่อมเกลานิสัยใจคอ ฝึกดัดให้มีสันดานดี คือให้ผู้ตั้งอยู่ในที่ชอบ เป็นต้นว่า ให้มีความสุจริตในกิจการทั้งปวง มีความอ่อนน้อม สุภาพอยู่ในถ้อยคำและความบังคับบัญชาของผู้ใหญ่ รวมความคือ ต้องหัดเป็นเด็กดี ทำมาหากินแต่ในทางชอบ สมควรแก่ฐานะที่เป็นไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินสืบไป” (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2557: ไม่ปรากฏเลขหน้า) เหล่านี้คือคุณลักษณะของพลเมืองดีของสังคมไทยในยุคสมัยหนึ่งที่พูดความจริง ความเชื่อพื้นฐานของสังคมได้กำหนดแบบอุดมคติไว้ ซึ่งความเชื่อเหล่านี้โดยส่วนใหญ่ที่สืบทอดมาจนกระทั่งปัจจุบันได้ผสมเข้าด้วยกันกับหลักการของระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย จนเกิดเป็นบรรทัดฐานของสังคมไทยปัจจุบัน

ประชาธิปไตย อันถือกำเนิดขึ้นในสมัยกรีกโบราณที่นครรัฐเอเธนส์ เป็นประชาธิปไตยทางตรง ซึ่งมีการพัฒนาการทางความคิด รูปแบบวิธีการทางการเมืองเรื่อยมาจนปัจจุบัน ทั้งยังมีการปรับเปลี่ยนไปตามประเทศและพื้นที่ที่ได้นำเอาหลักการประชาธิปไตยไปใช้ ตามการผสมผสานเข้ากับค่านิยมดั้งเดิมของแต่ละแห่งที่ ทั้งโดยความรุนแรงและโดยความละมุนละม่อมแตกต่างกันออกไป หากประเมินคุณค่าและเนื้อหาของประชาธิปไตยสมัยใหม่กับประชาธิปไตยทางตรง จะพบว่ามีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง แต่ก็มีข้อชี้ให้เห็นถึงความเหมือนระหว่างประชาธิปไตยสมัยใหม่กับประชาธิปไตยโบราณ โดยการพิจารณาจากรูปแบบความคิดอุดมคติ และความคิดเรื่องสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาค (ไชยันต์ ไชยพร. 2552: 21)

ประชาธิปไตยที่หลายประเทศทั่วโลกใช้เป็นระบอบในการปกครองนั้น จึงถูกนำมาใช้ภายใต้ฐานความเชื่อในเรื่องของเสรีภาพ เสมอภาค ภราดรภาพ โดยลักษณะพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยที่เป็นสากลนั้น มีกลุ่มนักวิชาการทุกทวีปศึกษาและพิมพ์เผยแพร่ เพื่อเตรียมตัวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ซึ่งสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้ 1) การเป็นผู้ที่มีความรู้ มีการศึกษา และความสามารถที่จะมองเห็น และเข้าใจสังคมของตนเอง และสังคมโลกเช่นสมาชิกของสังคมโลก 2) มีความสามารถที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น และรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและผู้อื่นในบทบาทส่วนตนและต่อสังคม 3) มีความสามารถที่จะเข้าใจ ยอมรับ และอดทนต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม 4) มีความสามารถที่จะคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ 5) มีความเต็มใจที่จะแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยท่าทีสันติ ไม่ใช้ความรุนแรง 6) มีความเต็มใจที่จะเปลี่ยนการใช้ชีวิต และอุปนิสัยการบริโภคเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม 7) มีความสามารถที่จะเข้าใจและปกป้องสิทธิมนุษยชน 8) มีความเต็มใจและมีความสามารถที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติและระดับนานาชาติ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2557: ไม่ปรากฏเลขหน้า)

จะเห็นได้ว่า การปกครองไม่ว่าระบอบใดก็ตาม ต่างก็ยึดโยงอยู่กับหลักคุณธรรมอันเป็นสากลโลกที่ไม่ว่ามนุษย์ในชาติใด ภาษาใด อยู่ภายใต้วัฒนธรรมแบบใดก็ตามไม่สามารถปฏิเสธซึ่งความดีงามอันเป็นสากลได้ หลักการประชาธิปไตยที่ยึดโยงกับเสรีภาพ เสมอภาค ภราดรภาพเป็นอุดมคติ ทำให้ประเทศที่รับเอาระบอบการปกครองนี้ไปใช้ในการปกครองประเทศนั้น ต่างก็อยู่ภายใต้เป้าหมายของรัฐที่สัมพันธ์กับคุณงามความดีอันเป็นสากล ทำให้เกิดการผสมผสานหลักการเหล่านี้เข้าด้วยกันกับค่านิยมพื้นฐานของสังคมอย่างแนบสนิท ไม่ว่าจะเกิดขึ้นด้วยความจำเป็นอันเกิดจากคณะผู้ปกครองหรือผู้ปกครองหนึ่งเดียวหรือเกิดจากความยินยอมพร้อมใจของผู้คนถ้วนทั่วทั้งสังคมก็ตาม

สำหรับประเทศไทยนั้น ค่านิยมพื้นฐานของสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม และการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองทำให้ค่านิยมพื้นฐานบางส่วนที่ไม่สามารถเข้ากันได้กับหลักการประชาธิปไตยเลือนหายไปหรือซ่อนเร้นอยู่ในระดับของวัฒนธรรมในชีวิตที่ไม่อิงอยู่กับความดีงาม เช่น ค่านิยมในความเจียบทางการเมือง การรู้ที่ต่ำที่สูง การที่คนไทยยอมรับอำนาจเด็ดขาดสูงสุดของผู้นำโดยคุษฏี เป็นต้น (สายชล สัตยานุรักษ์. 2555: 14) ดังนี้ ยังแสดงให้เห็นถึงพลังของค่านิยมพื้นฐานของสังคมไทยที่สั่งสมมาแต่ดั้งเดิม ที่ยังคงส่งผลต่อวิถีคิดของคนในสังคม มิได้เลือนหายไปตามกาลเวลา ดังนั้น ค่านิยมที่ผสมผสานกับหลักการประชาธิปไตยที่ยึดโยงกับหลักคุณธรรมสากลจึงมีอำนาจต่อการให้นิยามของพลเมืองที่สังคมไทยต้องการ เพราะทำให้เห็นถึงกรอบทางคุณค่าแห่งสังคมไทยที่สัมพันธ์กับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่สังคมปรารถนา เป็นพลเมืองที่มีคุณลักษณะเป็นไปตามกรอบนามธรรมของทั้งหลักการประชาธิปไตยและค่านิยมพื้นฐาน คือคนที่ตระหนักถึงขอบเขตแห่งสิทธิหน้าที่ มีจิตสาธารณะ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีส่วนร่วมทางการเมือง

มีใจอาสาสมัคร เมื่อเห็นปัญหาต่างๆเกิดขึ้นในสังคมยินดีที่จะเข้าไปช่วยเหลืออย่างกระตือรือร้น เสริมสร้างพัฒนาสังคมผ่านการเข้าร่วมกับมูลนิธิและองค์กรต่างๆ รวมถึงความเชื่อดั้งเดิมในเรื่องของ คุณธรรม จริยธรรม ความกตัญญู หลักคุณงามความดี ตัวอย่างของค่านิยม 12 ประการ ตามนโยบาย ของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงส่วนข้อของคนไทยมุ่งหวังให้ เกิดขึ้น

พลเมืองไทยที่มีคุณลักษณะเป็นไปตามกรอบนามธรรมของทั้งหลักการประชาธิปไตยและ ค่านิยมพื้นฐานจึงเป็นสิ่งที่พลเมืองต้องแสดงออก/เปิดเผย/เข้าใจตนเอง เป็นพลเมืองที่มีความรู้และมีการเรียนรู้เกิดขึ้นอยู่เสมอและกำกับดูแลตนเองให้พัฒนาขึ้นให้มีความสามารถในการคิด/วิเคราะห์/ ตัดสินสถานการณ์ทางการเมืองได้ อีกทั้งยังเป็นแนวทางให้ผู้อื่นสร้างตัวตนให้เป็นไปตามแนวทาง เดียวกัน รวมทั้งยึดถือคุณธรรมและจริยธรรมที่สัมพันธ์กับคุณลักษณะอันดีของพลเมืองไทย จึงจะเป็น ผู้ที่จะสร้างประโยชน์แก่รัฐไทยเพื่อให้ประเทศได้มุ่งไปสู่ทิศทางแห่งการพัฒนาตามอุดมคติ ทั้งนี้ คนใน ลักษณะดังกล่าวมิใช่จะเกิดขึ้นได้จากมนุษย์ในสภาวะธรรมชาติ แม้ในบางสำนักคิดจะมีบางความเชื่อ ว่าสภาวะธรรมชาติของมนุษย์นั้นดีก็ตาม

พลเมืองดีอันอิงคุณค่าอยู่กับบริบทต้องถูกสร้างหรือสร้างตัวตนให้เกิดขึ้น ซึ่งปฏิบัติการใน การผลิตสร้าง ผลิตซ้ำและดำรงรักษานั้นจำเป็นต้องผ่านระบบการศึกษา การเรียนและปฏิบัติการทาง วาทกรรมของสังคม ปฏิบัติการที่เกิดขึ้นในโลกสมัยใหม่ดังนี้คือ ปฏิบัติการคอนเฟสชั่น (Fejes. 2016: 4) เมื่อคนผ่านระบบการศึกษา ซึ่งเป็นชีวิตในโรงเรียนที่กระตุ้นให้นักเรียน คอนเฟสหรือประกาศตน/ แสดงตน จะเปลี่ยนแปลงคนให้มีคุณลักษณะในรูปแบบใหม่ อย่างไรก็ตาม ตัวตนของคนที่ถูกคอนเฟสต่อ ความเป็นพลเมืองมีผลต่อตัวตนของคนในบางกลุ่มบางคน ที่สืบทอดคอนเฟสในระดับของจิตใจ ไม่ใช่ เป็นเพียงการแสดงออกในระดับร่างกาย สังคมการศึกษาจึงต้องมีภาคปฏิบัติการของการคอนเฟส เพื่อ สร้างให้คน เกิดตัวตนที่ยึดโยงตนเองกับกรอบคุณค่าทางสังคมอย่างไม่สั่นคลอน

การที่มนุษย์อยู่ท่ามกลางพันธุการดังที่รุสโซได้กล่าวถึงไว้ว่ามนุษย์เกิดมาเสรีแต่ทุกคน แห้งอยู่ในพันธุการ (ไชยันต์ ไชยพร. 2552: 107) เป็นอุดมการณ์ทำให้มนุษย์ที่อยู่ในสังคมต่างต้อง ได้รับการปลูกฝัง ถูกเติมให้ตัวตนของเขาผู้นั้นสามารถที่จะมีเสรีภาพ อันเป็นเป้าหมายแห่งการเดินทาง ไปสู่เป้าแห่งอุดมคติของสังคม ซึ่งอุดมการณ์นี้ส่งผ่านระบบการศึกษาหรือการส่งผ่านความคิดความรู้ โดยมีสถาบันการศึกษาเป็นกลไกของสังคมในแต่ละยุคสมัยขับเคลื่อน เพื่อหวังผลอย่างสำคัญต่อการ สร้างให้คนกลายเป็นตัวตนพลเมือง ตัวตนพลเมืองไทยที่สร้างขึ้นผ่านระบบการศึกษาในโรงเรียนของ โลกสมัยใหม่ ในการที่จะสร้างให้ตัวตนเปี่ยมไปด้วยคุณลักษณะที่ดั่งกล่าวนั้น การศึกษามีโรงเรียนซึ่งมี แผนการจัดการเรียนรู้ ระบบการสอนและระบบการประเมินเป็นปฏิบัติการ ให้สามารถสร้างพลเมืองที่

เป็นไปตามกรอบนามธรรมของทั้งหลักการประชาธิปไตยและค่านิยมพื้นฐานของสังคมไทยให้เกิดขึ้นได้

การคอนเฟสชันหรือประกาศตน/แสดงตน ผู้วิจัยมองว่าการอธิบายความซับซ้อนและแยบยลของการศึกษาที่มุ่งให้คนได้รู้คิดผ่านปฏิบัติการพูดแบบคอนเฟสชันที่เป็นเทคโนโลยีของตัวตน ทำให้คนได้สร้างและกำกับสร้างตนเองให้เป็นไปตามทิศทางที่ดีหรือปรารถนาสามารถเลือกและกำกับตนเองซึ่งนั่นคือเป็นพลเมืองแบบเยาวชนผู้รู้คิด (youth citizen subjectivity) ทั้งยังเป็นการดำเนินตัวตนไปตามความใฝ่ฝันของตนที่ยึดโยงกับความดี เมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นกลุ่มอย่างมีเจตจำนงร่วม มีลักษณะร่วมและมีการพัฒนาตนให้มีส่วนร่วมเพื่อบรรลุเป้าหมายของสังคมนั้น ทำให้สังคมมุ่งไปสู่ความมีศีลวิไลซ์ตามรูปแบบของสังคมที่เจริญและเปี่ยมด้วยความสุขของคนในสังคม

ส่วนที่สอง คอนเฟสชัน: ความหมายและการสร้างตัวตน

สังคมสมัยใหม่หรือสังคมในยุคสมัยใดๆก็ตาม เป็นสังคมที่ทำให้มนุษย์มองดูตนเองพิจารณาตนเองว่าตัวตนของเราเป็นใคร ควรคิดควรทำแบบใด ลักษณะดังกล่าวของสังคมที่คนถูกกระตุ้นให้เกิดการตรวจสอบตนเอง เช่น การเป็นผู้เรียนที่เฝ้าหาความรู้หรือต้องเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นต้น การมองสังคมดังกล่าว โดยเฉพาะผ่านการศึกษา เป็นการมองโดยใช้หลักของการคอนเฟสชัน กล่าวคือ เป็นการแสดงตนต่อสาธารณะให้เกิดการรับรู้ว่าคุณคนคนนั้นเป็นใคร ซึ่งถือเป็นเทคโนโลยีของอำนาจที่มีปฏิบัติการสร้างบุคคลให้เป็นผู้เข้าใจตนเองอย่างใดอย่างหนึ่ง

สังคมแบบคอนเฟสชันในโลกสมัยใหม่หรือสังคมที่มีการป่าวประกาศให้ผู้คนรับรู้ถึงตัวตนของคนหนึ่งๆภายใต้วัฒนธรรม เป็นการนำเอาศีลปะแห่งการควบคุมปกครองมาจากคริสต์ศาสนาโดยการนำเอาวัตรปฏิบัติ 2 ประการจากวัฒนธรรมกรีกมาประยุกต์ใช้ อันได้แก่การตรวจสอบตนเองและการขึ้นทางคุณธรรม (แบร์รี สมาร์ท แพลโดย จามะรี เชียงทองและสุนทร สุขสราญจิต. 2555: 235) ดังที่ฟูโกต์ได้กล่าวไว้ว่า ทุกวันนี้คนเป็นสัตว์คอนเฟส (confessing animal) นั่นคือ เป็นการที่คนในสังคมอยู่ภายใต้กรอบแห่งบรรทัดฐานเดียวกัน ทำให้รู้ว่าอะไรคือพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติ อะไรที่ไม่ควรทำในโลกสังคม อะไรคือสิ่งที่ควรพูดหรือแสดงออก Foucault (as cited in Fejes, 2013) ทิศทางกำกับเหล่านี้ เป็นการนำให้คนในสังคมมีทิศทางและปฏิบัติเข้าไปซ้ำมา เพื่อกระตุ้นให้เป็นไปตามแนวทางตามที่สังคมต้องการ และคงอยู่บนวิถีทางแห่งความมั่นคงปลอดภัยของสังคม การที่คนคอนเฟส หรือประกาศตน/แสดงตนตามข้อขึ้นเหล่านั้น เป็นการรับเอาความจริงสร้าง (writing) ตัวตนของตนเองให้ซึมซับไปตามนั้น โดยที่ไม่เกิดการตั้งคำถามใดๆขึ้นอีก เป็นการซึบซับรับเอาหลักการเหนือศาสนา ซึ่งมีอำนาจต่อตัวตนคุณเดียวกัน นั่นคือการทำให้คนเชื่อตามอย่างหมดจด ดังที่คริสต์ศาสนิกชนเชื่อว่าเมื่อทำผิดแล้วต้องไปสารภาพบาป เมื่อสารภาพบาปแล้วจะคืนสู่ความเป็นผู้บริสุทธิ์

การคอนเฟลจจึงเป็นกระบวนการที่คนในสังคมสมัยใหม่เข้าใจตนเองว่าตนเองต้องสร้างตนให้ตนเองเป็นตัวตนในรูปแบบใหม่ (anew, new self, improved self) ได้อย่างไร ซึ่งคนที่จะเป็นตัวตนในรูปแบบใหม่ที่จะเกิดขึ้นนั้น มิใช่ว่าจะเกิดขึ้นได้เองโดยธรรมชาติ หากเกิดจากการที่คนอยู่ในโลกสังคมที่มีระบบย่อยต่างๆ ร่วมกันสร้างและผลิตซ้ำว่าทกรรมต่างๆ ต่อตัวตนของคนในสังคม ดังนั้นแล้ว คนจึงต้องมีการพัฒนาตัวตนไปสู่การคอนเฟลจอย่างไม่หยุดนิ่งและตลอดเวลา ลักษณะของตัวตนเช่นนี้ จึงเป็นตัวตนที่ถูกพัฒนา ณ ขณะเวลาของการเปลี่ยนแปลง (improve form) เสมอ เนื่องจากการที่คนอยู่ท่ามกลางกระแสอำนาจทกรรมและการต้องสัมพันธ์กับระบบต่างๆ ที่ทำให้คนเพิ่มพูนการรับรู้ กำกับตัดสินตนเองและคนอื่นได้ โดยที่ เป็นผู้เลือกสิ่งที่คุณคิดว่าดีกว่าที่จะกระทำ ด้วยตนเอง ซึ่งลักษณะของกระบวนการที่คนพัฒนาตนเองนั้น เกิดขึ้นกับคนถ้วนทั่วสังคม ไม่ว่าจะเป็นคนบาป ผู้นำ นักเรียน ดีใจ ครู แพทย์ แม่ เป็นต้น คนต้องสะท้อนมองตนเอง เห็นตนเอง คิดและเปรียบเทียบตนเองกับคนอื่น และเผยตนเองว่าเป็นคนคุณลักษณะเช่นไร

ระบบย่อยของสังคมที่จะนำพาให้คนในสังคมเป็นตัวตนที่คอนเฟลจภายใต้กรอบของคุณค่าทางสังคมร่วมกัน ซึ่งเป็นการให้คนเกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นนั้น สังคมต้องมีกระบวนการที่ทำให้คนเกิดการเรียนรู้ทางสังคม (Learning in society) คือการศึกษา (Education) เพราะการศึกษาเป็นพื้นที่ที่จะทำให้ผู้เรียน (Learner) ได้พัฒนาและสร้างตัวตน เป็นการเปลี่ยนแปลงจากตัวตน (self) ในสถานะหนึ่ง ไปสู่การเป็นตัวตนที่สัมพันธ์กับชุดความจริงอันหลากหลายของสังคม (Selves) ในอีกสถานะหนึ่ง อันเป็นตัวตนที่ถูกสร้างขึ้นใหม่อย่างแผ้วถางไปด้วยอณูอำนาจ ที่เกิดจากปฏิบัติการของการศึกษา ตัวตนใหม่ที่เกิดขึ้นนี้ เป็นตัวตนที่สามารถกำกับตนเองและนำคนอื่น กำกับคนอื่น (conduct of the conduct) ตามวิถีของแนวปฏิบัติที่ควร ขณะเดียวกัน ก็มุ่งหมายให้ผู้เรียนเกิดเป็นผู้เรียนโดยตนเองอย่างอิสระหรืออัตโนมัติ (autonomous learner) เป็นไปตามวาทกรรมว่าด้วยการศึกษาแบบยืดหยุ่นและตลอดชีวิต (flexible and lifelong learning) การศึกษาในลักษณะนี้จึงเป็นการศึกษาที่ต้องการให้ผู้เรียนมีอิสระ มีทางเลือก ภายใต้การกำหนดแนวทางที่เป็นกรอบนามธรรมในการประพฤติปฏิบัติและสะท้อนคิดต่อตนเองและคนอื่นไปพร้อมกัน

ในสังคมปัจจุบันที่เป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยี ยิ่งเสริมการแพร่กระจายของการชี้นำด้วยค่านิยมอุดมการณ์และวาทกรรมต่างๆ ที่เผยแพร่ในสังคม อาทิ วาทกรรมการศึกษาตลอดชีวิต วาทกรรมการศึกษาแบบยืดหยุ่น จึงเพิ่มการกระตุ้นให้คนในสังคมสมัยใหม่ พิจารณาตนเอง เปรียบเทียบตนเองต่อข้อความจริง และเปิดเผยต่อคนอื่น ๆ ผ่านการแสดงออกหรือผ่านการพูดการเขียน ต่อครู พ่อแม่ เพื่อน หรือคนแปลกหน้า ที่ต่างก็อยู่ภายใต้กรอบแห่งบรรทัดฐานที่สามารถเข้าใจได้ร่วมกัน บรรทัดฐานต่างๆ เหล่านี้จะใช้ในการตัดสินคนอื่น ๆ ว่า เป็นใครและเป็นเช่นไร คนในสังคมจึงอยู่ภายใต้กรอบของชุดความเชื่อความจริงของการพูด กระทำ การตัดสินตนเองและคนอื่น

การคอนเฟสชันเสมือนเป็นพิธีกรรมของวาทกรรม (ritual of discourse) โดยผู้ที่พูดหรือแสดงออกตามวาทกรรมนั้น ซึ่งอันที่จริงแล้วคือการตกอยู่ภายใต้การนำทางของวาทกรรม ดังนั้น คอนเฟสชันหมายความว่า การแสดงตนภายใต้กรอบความคิดทางวัฒนธรรมที่กำกับบุคคลอยู่ จึงเป็นพิธีกรรมของการผดุงและผลิตซ้ำวาทกรรม ผ่านตัวตนของคนที่อยู่ภายในโครงข่ายของความสัมพันธ์ทางอำนาจ Foucault (as cited in Fejes, 2013) เมื่อคนอยู่ในสังคมเดียวกันและเกิดการคอนเฟสชันร่วมกันจึงทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน เกิดความเชื่อร่วมกันต่อค่านิยมในสังคมต่างๆ อย่างไรก็ตาม การที่คนจะเกิดการเปลี่ยนแปลงตัวตนขึ้นนั้น เกิดขึ้นท่ามกลางการตกอยู่ในระบอบของอำนาจ ซึ่งนอกจากอำนาจจะทำให้คนคิดต่อตนเอง ทำต่อตนเองเช่นไรแล้ว อำนาจยังต้องทำให้คนเป็นดังเช่นนั้นเสมอหรือเพิ่มขึ้น เมื่อวิถีของการเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามที่เจตจำนงแห่งอำนาจต้องการ ก็จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

ในสังคมสมัยใหม่จึงต้องมีการสร้าง ผลิตซ้ำและตอกย้ำความจริง ผ่านการมีพิธีกรรมของวาทกรรมต่างๆ อย่างแพร่กระจายไปถ้วนทั่ว ในระบบย่อยต่างๆ หรือกระทั่งในระดับความสัมพันธ์ของคนกับคนอื่นๆ กับตัวเอง คนในสังคมสมัยใหม่จึงถูกกำกับการแสดงออกอยู่โดยตลอด ซึ่งระดับของการถูกกำกับอาจมีความแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล บางคนอาจมีความแตกต่างระหว่างการแสดงออกในที่สาธารณะและในที่ส่วนตัว แต่ในบางคนอาจถูกกำกับ ณ ทุกขณะเวลาของการใช้ชีวิต ดังนั้น คนที่เกิดมาในโลกสมัยใหม่จึงมีอาจเสี่ยงได้จากข่ายความสัมพันธ์ทางอำนาจนี้ ในการถูกกำกับต่อกระบวนการคิด การกระทำ การดำเนินชีวิตนั้น แม้ว่าผลของการกำกับต่อแต่ละบุคคลจะแตกต่างกันออกไปก็ตาม คนจึงเป็นส่วนหนึ่งของส่วนที่เหมือนกันทั้งหมด อันเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและส่วนที่เป็นปัจเจก (each and all) ซึ่งเป็นตัวตนที่เกิดจากเทคนิคหรือวิธีการของอำนาจ

คอนเฟสชันในฐานะที่เป็นแก่นของเทคโนโลยีแห่งตัวตน

“Confession has emerged as a central technology of the self through which we come to know who we are. It operates through disparate techniques that encourage us to disclose ourselves.”

Foucault (as cited in Fejes; & Katherine, 2015)

คอนเฟสชัน มีประวัติความเป็นมายาวนาน ดังเห็นจากที่คนสามารถเป็นนายแห่งตนและดูแลตนเอง คริสตศาสนาได้นำมาใช้ในเรื่องของการสารภาพบาปที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยตัวตน (disclose) และการสารภาพโดยการเปล่งเสียงพูดถึงตนเองออกไปต่อผู้ชำระบาป (Verbalized renunciation of the self) ต่อมาก็ปรากฏในปฏิบัติการของสังคมศาสตร์ จิตวิทยา ศาสตร์

ดังกล่าวได้นำคอนเฟลชั่นไปใช้เป็นเทคนิคที่ทำให้คนหายป่วยทางจิต จากการได้พูด ได้เข้าใจตนเองไป ตามความรู้ของศาสตร์นั้น

จากการเปลี่ยนคนให้เป็นนายแห่งตนของชาวกรีก การเปลี่ยนตนให้เป็นผู้บริสุทธิ์ของชาวคริสต์และการบำบัดให้หายจากอาการทางจิตของการแพทย์ในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าในประวัติศาสตร์คอนเฟลชั่นมีหลากหลายรูปแบบและถูกนำมาใช้ในสังคมอย่างกว้างขวางแพร่หลาย เป็นกระบวนการซึ่งกำกับคนและทำให้คนกำกับตนเอง กระทั่งในแวดวงสื่อ โรงเรียน โรงพยาบาลและในการปฏิบัติของผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ คอนเฟลชั่นเป็นปฏิบัติการที่แพร่หลายอยู่ในสังคมสมัยใหม่ ตัวอย่างของคอนเฟลชั่นในชีวิตประจำวันของผู้คน เช่น การโพสตรูปของคนในโซเชียลมีเดีย คนที่จะโพสตรูปมิใช่จะโพสตรูปอะไรก็ได้อย่างอิสระที่แท้ หากแต่การโพสตรูปสัมพันธ์กับวาทกรรมและบรรทัดฐานนานาประการ คนจึงโพสตรูปภายใต้กรอบนามธรรมของการกระทำที่ควร ซึ่งกำกับว่าควรโพสตรูปอะไร ไม่ควรโพสตรูปอะไร โพสตรูปเช่นนี้สื่อสัญญาณเช่นไร

ทั้งนี้ ลักษณะของการทำให้คนเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตัวตนที่เป็นการกระตุ้นให้คนพิจารณาตนเองในตัวตนข้างในอย่างละเอียด เข้าใจตนเองและเปรียบเทียบกับคนอื่นแล้ว ยังรวมถึงการเปิดเผยตนเองต่อผู้อื่น ผ่านการแสดงออกทางการกระทำ ดังนี้ ทำให้เห็นว่าคอนเฟลชั่นเป็นแก่นของเทคโนโลยีแห่งตัวตน ซึ่งการสร้างตัวตนจากการคอนเฟลต้องสร้างอย่างมีเทคนิควิธีของอำนาจและสัมพันธ์กับวาทกรรม

เทคนิควิธีการหนึ่งของคอนเฟลชั่นในการเปล่งเสียงพูด (Verbalizing) ออกไป ซึ่งเป็นเทคนิควิธีที่ทำให้เราเข้าใจตัวเราเอง รู้ว่าตัวเราคือใคร การพูดเป็นการกระตุ้นให้เราเข้าใจตนเอง เราเป็นผู้กระทำในการพูดออกไป ซึ่งสิ่งที่เราพูดหรือแสดงออกนั้นสัมพันธ์กับวาทกรรมของสังคม ซึ่งเป็นเทคนิคคอนเฟสบทพูด (confessional speech) ที่จะกระตุ้นให้เราเข้าใจตนเอง สะท้อนคิดเกี่ยวกับตนเองและคนอื่น การแสดงออกผ่านการพูดและเขียน จึงเกิดขึ้นภายใต้กระบวนการที่คนกำกับตนเองและทำให้ตนเองเกิดความเปลี่ยนแปลง ตัวอย่างของการไปสารภาพกับบาทหลวง หรือการที่เราไปเล่าเรื่องราวชีวิตให้หมอดิจิตเวซฟัง กระบวนการที่เกิดขึ้น ทำให้ตัวตนสร้างขึ้นใหม่ การพูดและเขียนออกไปจึงเป็นเทคนิคของคอนเฟสและเป็นเทคโนโลยีของตัวตน เพราะก่อนที่เราจะพูดหรือจะเขียนนั้น เราต้องเกิดการสะท้อนคิดต่อความเชื่อ สมานานต่อชุดความจริงก่อน ตัวตนจึงอยู่ภายใต้ชุดความจริง ก่อนเกิดการกระทำของคน คนจึงถูกเขียนให้มีทิศทางของการกระทำไปแล้วก่อนหน้า ทว่าคนเป็นผู้กระทำด้วยตนเอง กำกับตนเอง เป็นผู้เลือกและเปลี่ยนตนเอง

ดังนั้น เมื่อคนพูดหรือกระทำการใดๆ จึงเป็นการเผยตนเองว่าคนได้คอนเฟส ได้ยอมรับเอาค่านิยม ชุดความจริงมากำกับตน เมื่อคนเปิดเผยตนเองมาก ได้แสดงออก ปฏิบัติและกระทำมากขึ้น การทำอย่างซ้ำไปซ้ำมา จะทำให้คนเกิดความเข้าใจต่อตนเองมากขึ้น สร้างให้เกิดความเปลี่ยนแปลง

ต่อตัวตน ในการที่จะเข้าใจตนเอง เลือกที่จะกระทำในสิ่งที่ตนเองเห็นว่าดี ตัดสินตนเองกับคนอื่น ๆ นำคนอื่นได้ นั่นจึงเป็นผู้กระทำอย่างมีทิศทางกำกับ

ในการนี้คอนเฟลชชั่น จึงเป็นเทคนิควิธีในการสร้างตัวตน เพราะเป็นวิธีการที่ทำให้คนเข้าใจตนเองมากขึ้น สร้างให้เกิดการเปลี่ยนจากตัวตนหนึ่งไปสู่ตัวตนอีกแบบหนึ่ง จากคนมีบาปเป็นคนไม่มีบาป อันเป็นคอนเฟลชการพูดดังกล่าวนี้คือ มนุษย์จะพูดออกไปได้ว่าเราเป็นใคร เป็นเรื่องที่น่าสนใจทำให้เกิดการกระทำ เพราะการที่เราจะอธิบายตนเองว่าเราเป็นใคร เรายึดโยงตนเองกับชุดความจริงที่มีสหสัมพันธ์กับอำนาจและความรู้ทำให้เราอธิบายตนเองไปตามนั้น ดังการอธิบายตนเองว่าเราเป็นคนบาปและเราเป็นคริสเตียน เราจึงต้องล้างบาปโดยการสารภาพ คอนเฟลชชั่นจึงเป็นทั้งเทคโนโลยีของตัวตนและรูปแบบของอำนาจที่ผสมผสานกันอย่างแยกกันมิได้ (Fejes; & Nicoll. 2015: 5-7)

กระบวนการคอนเฟลชชั่นในฐานะที่เป็นปฏิบัติการของอำนาจในการสร้างตัวตน

การคอนเฟลชชั่นได้ถูกนำเสนอโดย Andreas Fejes และ Katherine Nicoll ว่าเป็นปฏิบัติการที่เกิดจากการทำงานร่วมกันของเทคโนโลยีของอำนาจและเทคโนโลยีของตัวตน โดยที่เทคโนโลยีของตัวตนได้ถูกผนวกเข้าไปให้อยู่ภายในโครงสร้างของการปกครองและระบอบของอำนาจ คอนเฟลชชั่นจึงเป็นทั้งเทคโนโลยีของตัวตนและเป็นรูปแบบเฉพาะของการใช้อำนาจเพื่อให้เกิดการกระทำ (act) ของบุคคลในสังคมปัจจุบัน การสร้างตัวตนของคน จึงมิใช่การสร้างแบบไร้ทิศทาง หากแต่การสร้างนั้นอยู่ภายใต้โครงข่ายของระบอบอำนาจในบริบทนั้นที่ทำหน้าที่กระตุ้นส่งเสริม (encourage) ชี้นำทิศทางในการสร้างตัวตน โครงข่ายของระบอบอำนาจหรือการปกครอง (government) จะกำหนดความสัมพันธ์ทางอำนาจในระบอบนั้น (power relation) ที่จะบอกได้ว่าการกระทำใดภายใต้โครงสร้างนี้เป็นไปได้หรือเป็นไปได้ไม่ได้ อีกทั้งยังมีการกำหนดแนวทาง ชุดความจริงต่างๆ ทำให้คนเลือกกำกับตนเองและคนอื่นไปตามนั้น

อำนาจครอบงำการกระทำ เพื่อให้ผู้ถูกครอบงำนั้นรู้ว่าตนเองคือใคร ควรทำอะไรนั้นจึงเป็นการทำโดยมีเทคโนโลยีของตัวตนมากำกับ เป็นตัวตนที่ได้ สร้างตนภายใต้การกำกับในระบอบความสัมพันธ์ทางอำนาจที่จะกำหนดได้ว่าอะไรควรทำ อะไรสามารถทำได้ สำหรับระบบการศึกษาก็ถือเป็นโครงข่ายของระบอบอำนาจ อันเป็นโครงสร้างที่มีผลต่อการกำกับตัวตนผู้เรียน ให้กลายเป็นผู้เรียนในตัวตนแบบใหม่ การทำงานของอำนาจในการศึกษา จึงต้องทำอย่างซับซ้อนและซึ่มลึก เพราะการที่คนจะคอนเฟลชได้นั้น เป็นเรื่องของการสร้างตัวตนให้คนมีแนวปฏิบัติอย่างสามารถมีทางเลือก การทำงานของอำนาจ จึงต้องมีเทคโนโลยีของอำนาจที่ส่งผลต่อเสรีของตัวตนและเทคโนโลยีของตัวตนที่อยู่ภายใต้กรอบนามธรรมที่กำกับการกระทำที่ควรจะเป็น

เทคโนโลยีของอำนาจเป็นเทคโนโลยีที่จะทำให้คนเป็นร่างกายได้บงการ (docile body) กำกับผู้คนให้อยู่ในบรรทัดฐานเดียวกัน โดยการควบคุมเป็นไปในระดับรายละเอียดของ ชีวิตประจำวัน หรือระดับจุลภาคจนถึงขั้นแผ่ซ่านเข้าไปในวัตรปฏิบัติของร่างกายมนุษย์ (นพพร ประชากุล . 2547: (14)) เทคโนโลยีของอำนาจใช้อำนาจวินัย (disciplinary power) ในการจัดการกับร่างกาย ซึ่งเป็นจุลพิธีกรรมของอำนาจที่มุ่งควบคุม ครอบงำ กำกับอย่างต่อเนื่องและแยบยล ให้นมนุษย์มีร่างกายที่เชื่อ

ตามแนวความคิดของมิเชล ฟูโกต์ในช่วงหลัง ฟูโกต์มิได้มองว่าอำนาจจะกระทำไปในทิศทางทางบังคับ ควบคุมและกำหนดเท่านั้น หรือไม่ใช่พลังในเชิงลบที่กำกับควบคุมคนอย่างเดียว โดยพยายาม ถกเถียงว่า อำนาจมีพลังในทางบวกด้วย (positive force) (อานันท์ กาญจนพันธุ์ . 2552: 132) อำนาจอันล้นเหลือ พุ่งกระจาย จึงเป็นสภาวะการณ์เชิงยุทธศาสตร์ที่มนุษย์สามารถใช้อำนาจเพื่อสร้างตัวตนได้ ภายใต้สภาวะการณ์ของการกำกับตนเอง เทคโนโลยีของตัวตนเป็นปฏิบัติการของตัวตนที่สามารถสะท้อนกับชุดความจริงจนสามารถตระหนักถึงความต้องการของตนเองได้ เทคโนโลยีของตัวตนมีหลากหลายรูปแบบตามความเป็นอธิการภาวะ (subjectivity) ของอัตบุคคลว่าเป็นอธิการภาวะภายใต้การเลือก การทำความเข้าใจ การมีแรงบันดาลใจ การเป็นนายแห่งตนหรือการหลุดพ้นจากห่วงวาทกรรม อำนาจที่ขับเคลื่อนเทคโนโลยีแห่งตัวตน มีลักษณะของชีวอำนาจ (bio-power) อันเป็นอำนาจที่ให้เราเป็นผู้กำกับตนเองในสนามของความจริง ซึ่งในสนามของความจริงที่มีการปะทะกันตลอดเวลา ความจริงจึงมีหลายชุด มนุษย์สามารถเป็นผู้เลือกได้ จึงเป็นการเปิดโอกาสให้มนุษย์ได้สะท้อนคิด เป็นผู้คิดเลือกด้วยตนเองในสิ่งที่ก่อให้เกิดผลดีต่อตนเองและคนอื่น ให้นมนุษย์ได้มีตัวตนที่มีชีวิตชีวา มีความสุขได้ ซึ่งในงานวิจัยนี้เรียกลักษณะของตัวตนดังกล่าวว่าตัวตนผู้รู้คิด (subjectivity)

พลเมืองแบบที่รัฐปรารถนา ไม่เพียงแต่เป็นพลเมืองที่สามารถรู้คิด กระตือรือร้น มีความสุขตระหนักถึงส่วนรวม มีชีวิตชีวา หากแต่รัฐยังต้องการพลเมืองที่เชื่อฟังซึ่งถูกสร้างผ่านเทคโนโลยีของอำนาจ อำนาจวินัยที่ควบคุมบงการร่างกายทำให้คนกลายเป็นกายวิภาคทางการเมือง เป็นไพร่ฟ้าราษฎรที่เชื่อฟัง เมื่ออยู่ภายในขอบข่ายของระบอบอำนาจ อย่างไรก็ตาม ความแยบยลของรัฐสมัยใหม่ มุ่งสร้างพลเมืองแบบแรกโดยใช้เทคโนโลยีของตัวตน เป็นการสร้างตัวตนความเป็นพลเมืองโดยชีวอำนาจชีวการเมือง โดยมีได้มีบทบาทในการสอดแทรกอำนาจรัฐวางแนวทางปฏิบัติหรือแนวนโยบาย หากแต่ปล่อยให้เสรีภาพ ไม่กำหนดครอบหรือจำกัดเสรี

การวิเคราะห์กระบวนการคอนเฟสผ่านระบบการศึกษาที่เป็นเทคโนโลยีของตัวตน ให้คนกระทำต่อตนเองอย่างมีแนวทาง นั่นคือ เทคโนโลยีของตัวตนที่ถูกบูรณาการเข้าไปในโครงข่ายของอำนาจที่มีความสัมพันธ์ทางอำนาจเป็นไปตามระบอบของอำนาจนั้น การวิเคราะห์จึงต้องพิจารณาที่จุดเชื่อมของเทคโนโลยีของอำนาจและเทคโนโลยีของตัวตน ซึ่งในเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนการสอนในหลากหลายเหตุการณ์เป็นการทำงานร่วมของทั้งสองเทคโนโลยีอย่าง

แยกกันมีออก ด้วยเพราะทำงานไปพร้อมกัน ในบางปฏิบัติอาจมีเทคโนโลยีใดเทคโนโลยีหนึ่งทำงานอย่างโดดเด่นมากกว่า คนจึงสร้างตัวตนอยู่ในภาวะระหว่างของทั้งสองเทคโนโลยี

ปฏิบัติการของระบบการศึกษาในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างพลเมือง ที่ต้องการให้คนคอนเฟสความเป็นพลเมืองได้นั้น การจัดการเรียนการสอนเป็นปฏิบัติการเปิดทางให้กับชีวิตอำนาจเป็นเทคโนโลยีของตัวตน อันส่งผลให้เกิดผลต่อระบบคิดและจิตใจของคน และปฏิบัติการนี้ยังมีเทคโนโลยีของอำนาจในกิจกรรมต่างๆที่เกิดจากการคอนเฟส ที่เกิดจากความจำเป็นต้องทำจากอำนาจวินัย

นั่นคือ เทคโนโลยีของอำนาจจะทำให้นักเรียนต้องเข้าสู่ระบบโรงเรียน อยู่ในกรอบของตารางเวลา ก่อให้เกิดการทำกิจกรรมตามตารางการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนต้องเรียนสาระหรือความเป็นผู้เรียน และผู้ผ่านการประเมินตามที่หลักสูตรกำหนด เทคโนโลยีของอำนาจทำให้นักเรียนเข้าสู่พื้นที่ของการเรียน ในขณะที่เทคโนโลยีของตัวตนเปิดช่องให้นักเรียนได้มีโอกาสคิดหรือเลือกกระทำจากการมองเห็นคุณค่าความสำคัญและเห็นว่าควรแก่การประพฤติปฏิบัติ การที่คนกระทำจากความต้องการที่กลั่นกรองมาจากความคิดจิตใจของตน จะทำให้ปฏิบัติการของการคอนเฟส การศึกษาเกิดผลอย่างเสรีหรือตามความปรารถนาแต่ต้องอยู่ในกรอบ เป็นคุณธรรมติดตัวที่จะชี้นำการกระทำและเป็นบรรทัดฐานในการใคร่ครวญตรวจสอบตนเอง และสร้างตัวเองไปในทิศทางที่ควร

ส่วนที่สาม ปฏิบัติการคอนเฟสชั้นของการศึกษา

เมื่อคนคอนเฟสไปตามที่ชุดความจริงต่างๆกำกับ ให้คนรู้ว่าควรคิดควรทำเช่นไร และสังคมต้องมีกระบวนการสร้างและตอกย้ำในการที่จะให้คนเกิดการคอนเฟสซ้ำและมากขึ้นโดยเฉพาะต่อคนที่เป็ยวชนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด ซึ่งการคอนเฟสทางการศึกษาสร้างให้เกิดการผลิตซ้ำดังกล่าวได้

ความสัมพันธ์ทางอำนาจที่จะสามารถตอกย้ำและเสริมสร้างให้คนเกิดการสะท้อนต่อความจริง อันเป็นกรอบของระบบคิดและการกระทำนั้น มีปฏิบัติการเกิดขึ้นอย่างแพร่หลายในส่วยย่อยต่างๆของสังคม ไม่ว่าจะเป็นการรวมกลุ่มต่างๆในชุมชน กลุ่มทางอินเทอร์เน็ต การมีระบบเรียนรู้ร่วมกันของคนในองค์กรต่างๆ หากแต่ภาคปฏิบัติการสำคัญในระบบสังคมคือระบบการศึกษา ด้วยเพราะระบบการศึกษาเป็นการจัดการที่มีความสัมพันธ์ทางอำนาจ ผู้เรียนจึงเป็นผู้ที่ถูกทำให้เป็นผู้ที่ยังไม่สมบูรณ์และการมุ่งสู่ความสมบูรณ์จะเกิดขึ้นได้ผ่านการสะสมองค์ความรู้ ฝึกฝนปฏิบัติ โรงเรียนจึงเป็นภาคปฏิบัติการ เป็นสถานที่ที่เทคโนโลยีของอำนาจและเทคโนโลยีของตัวตนสามารถที่จะเข้าไปร่วมกันทำงานได้ในกระบวนการสร้างตัวตน

กระบวนการสร้างตัวตนของนักเรียนจะเกิดขึ้นได้ผ่านปฏิบัติการคือการจัดการเรียนการสอน ซึ่งตัวตนที่อยู่ภายใต้กรอบของวาทกรรมทางการศึกษาเพื่อให้มีการสะท้อนคิด กำกับตนเอง สามารถที่จะเลือกวิถีของตนเองได้นั้น ต้องผ่านการสร้างด้วยปฏิบัติการเฉพาะที่มีความซับซ้อนของการใช้อำนาจ ความรู้ความจริง เพื่อให้ได้มาซึ่งตัวตนนักเรียนที่ก่อปรไปด้วยคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการและยิ่งไปกว่านั้นคือการทำให้คุณลักษณะเหล่านั้นติดตัว การกระทำไม่มีผลต่อพื้นที่เวลา จึงต้องมีปฏิบัติการสร้างที่มีการทำงานของอำนาจแบบเฉพาะ คือปฏิบัติการคอนเฟลชัน

การทำงานของอำนาจอย่างซับซ้อน จำเป็นต่อการธำรงรักษาและผลิตให้คนในสังคมคอนเฟล ปฏิบัติการคอนเฟลชันทำงานผ่านเทคโนโลยีที่ทำให้อำนาจสามารถทำงานได้ในวิถีทางเฉพาะ ที่จะสร้างผู้เรียนให้ซึมซับและคอนเฟลในความคิดส่วนลึกที่สุด (innermost) และให้นักเรียนได้รับเอา รูปแบบเฉพาะของปฏิบัติการของการตรวจสอบตนเอง (Fejes; & Nicoll. 2015: 13)

การสร้างตัวตนผ่านปฏิบัติการคอนเฟลชันที่โครงข่ายของระบอบอำนาจหรือการปกครอง จึงเป็นการสร้างผ่านการบูรณาการร่วมกันของเทคโนโลยีของอำนาจและเทคโนโลยีของตัวตน โดยที่เทคโนโลยีของตัวตนถูกผนวกกับเจตจำนงของอำนาจ การสร้างตัวตนจากตัวตนเดิมเป็นตัวตนใหม่ ลักษณะใหม่ เป็นการสร้างผ่านอำนาจหลายชนิดที่ให้คนเป็นผู้กำกับตนเอง เป็นผู้กระทำโดยตนเอง (act upon herself/himself) จากการสะท้อนคิด การเปรียบเทียบตนเองกับบรรทัดฐาน การเปรียบเทียบตนเองกับคนอื่น ตัวตนรูปแบบใหม่ที่เป็นผลจากการทำงานของอำนาจผ่านเทคโนโลยีของตัวตนในการสะท้อนคิด ทำให้ตัวตนลักษณะใหม่ที่เกิดจากการทำงานร่วมกันของทั้งสองเทคโนโลยีเป็นทั้งตัวตนที่ถูกกำกับจากความรู้ (objectified) และผู้เลือกตามวิถีของตน (the way) ในขณะเดียวกัน

จากการประยุกต์แนวคิดคอนเฟลชันเข้ากับระบบการศึกษาของ Andreas Fejes ระบบการศึกษาทำให้เห็นการคอนเฟลผ่านปฏิบัติการต่างๆภายในระบบการจัดการศึกษานั้น ร่วมกับวาทกรรมทางการศึกษา เปิดช่องให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดและกระทำ การจัดการศึกษาที่จะสร้างตัวตนรูปแบบใหม่ให้เกิดขึ้นจึงต้องให้คนอยู่ท่ามกลางความสัมพันธ์ทางอำนาจที่เปิดช่องให้คนมีเสรีในการกำหนดและกำกับตนเองหรือต้องกระทำ การศึกษาจึงมิได้เป็นการปลดปล่อยให้คนได้เสรีไปเสียทั้งหมด หากแต่ให้คนเป็นอิสระภายใต้เสรีที่ถูกกำหนด (prescribed freedom) เมื่อเป็นเช่นนี้ในประเด็นของการสร้างพลเมืองผ่านการศึกษา จึงเป็นการที่คนยังคงถูกกำหนดภายใต้กรอบบรรทัดฐานต่างๆ ทว่าเปิดโอกาสให้คนปกครองตนเอง ผ่านการกำกับดูแล พิจารณา เลือกวิถีทางและแก้ไขตนเอง

การจัดการศึกษาเป็นปฏิบัติการที่แสดงถึงความสัมพันธ์ทางอำนาจแบบเปิดช่องให้ผู้เรียนได้คิดได้ทำและกำกับผู้เรียนตามระบอบความจริงที่มีเทคนิคให้คนคิด ให้คนนำคนอื่น ทำให้คนมีทางเลือก การศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่ทำให้คนปฏิบัติหรือดำเนินการตามที่ตัวเองปรารถนา เป็นการกำหนดเสรีภาพภายในกรอบของแนวปฏิบัติ ดังนั้น เมื่อคนผ่านปฏิบัติการในโรงเรียน ปฏิบัติการ

ต่างๆ เหล่านั้นจะกระตุ้นให้ผู้เป็นนักเรียนสามารถนึกถึงตนเอง รู้จักและตัดสินใจตนเองได้ ซึ่งการกระตุ้นผ่านปฏิบัตินี้มิใช่เกิดผ่านการควบคุมบงการร่างกาย หากแต่เป็นการทำให้คนเกิดการสะท้อนคิด และเลือกทำ เป็นปฏิบัตินำต่อการกำกับจิตใจและความรู้สึกนึกคิดให้เกิดการคิดกระทำแบบซ้ำๆ และเผยออกมาผ่านการพูดและปฏิบัติในชีวิตประจำวันจากเทคนิคคอนเฟลทพูด

ภายใต้ระบอบของอำนาจที่มีความสัมพันธ์ทางอำนาจแตกต่างกัน ทำให้อำนาจที่แพร่กระจายอยู่ภายใต้ระบอบนั้นมีความแตกต่างกันไปด้วย ข่ายใยอำนาจที่ถูกถักทอขึ้นภายในระบอบอำนาจจึงมีความเฉพาะ จึงมิใช่ทุกพื้นที่ของสังคมที่การทำงานของอำนาจที่จุดเชื่อมต่อกันของทั้งสองเทคโนโลยีจะทำงานได้อย่างบูรณาการเข้าด้วยกัน การศึกษาในฐานะที่เป็นกระบวนการทางสังคมซึ่งมีปฏิบัตินี้ที่โรงเรียนแต่ละโรงเรียน จึงเป็นบริบทที่มีข่ายใยอำนาจต่างกัน ดังนั้น จึงมิใช่ทุกโรงเรียนที่เทคโนโลยีของอำนาจและของตัวตนจะทำงานร่วมกันได้อย่างเกิดประสิทธิผล โรงเรียนที่จะสร้างให้เกิดพลเมืองดีขึ้นได้ จึงต้องเป็นโรงเรียนที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางสังคม เพราะเปิดช่องให้มีการทำงานของอำนาจแบบคอนเฟล ทำให้ปฏิบัตินี้คอนเฟลชั่นเกิดขึ้นได้

ปฏิบัตินี้ของการศึกษา เป็นกิจกรรมเกมส์ของความจริงเปิดทางให้เทคนิคคอนเฟลสร้างตัวตนให้คนได้รู้มากขึ้น สามารถตัดสินใจ กำกับ นำตนเองและคนอื่นได้ ดังนั้นการเขียนทิศทางการสร้างตัวตนของคนจึงสามารถเกิดขึ้นได้ผ่านระบบโรงเรียน เพราะโรงเรียนที่มีระบบการจัดการเรียนการสอนที่มีกระบวนการทำให้การทำงานของอำนาจแบบคอนเฟล ที่มีเทคโนโลยีของอำนาจและเทคโนโลยีของตัวตนทำงานร่วมกัน ดังนั้น โรงเรียนลักษณะนี้จึงมิใช่เป็นโรงเรียนในลักษณะของสถาบันทางสังคมสมัยใหม่ที่มีการถ่ายทอดความรู้จากครูผู้มีความรู้มากไปสู่ผู้ที่มีความรู้น้อย แต่เป็นโรงเรียนที่เป็นจุดเชื่อมของทั้งสองเทคโนโลยี มุ่งให้คนเกิดการสะท้อนคิด เกิดความเข้าใจต่อตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาตามหลักสูตร หรือการศึกษาในกิจกรรมนอกหลักสูตร ได้แก่ ชมรม กิจกรรม โครงการต่างๆ การเข้าค่าย ศึกษาดูงาน เป็นต้น

สังคมไทยปัจจุบันที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย และมีโรงเรียนเป็นระบบทางสังคมที่เชื่อกันว่าสามารถสร้างความเป็นพลเมืองได้ เยาวชนในสังคมไทยสมัยใหม่ต้องเข้าสู่ระบบโรงเรียนตามการศึกษาภาคบังคับ ปฏิบัตินี้ที่เกิดขึ้นในระบบโรงเรียนจึงเป็นปฏิบัตินี้ที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เป็นชีวิตประจำวันของการใช้ชีวิตในสังคม เยาวชนจึงต้องผ่านกระบวนการเรียนการสอนอันเป็นไปตามการคอนเฟลและเมื่อเยาวชนคอนเฟล ความเป็นพลเมืองดีของสังคมไทย ตัวตนของความเป็นพลเมืองจึงจะมีขึ้นหลากหลายบนพื้นฐานของปฏิบัตินี้การศึกษา

ดังนั้น ความสัมพันธ์ทางอำนาจภายในกระบวนการเรียนการสอน จึงต้องมีกระบวนการจัดการและกำกับเพื่อให้เกิดทิศทางที่ควรต่อระบบคิดของคน การทำให้คนมีการกระทำหรือตัวตน

เปลี่ยนแปลงไป จึงต้องอาศัยการทำงานของอำนาจที่มีเทคนิควิธีอย่างซับซ้อนและแตกต่างไปตามระบอบอำนาจ ตามบริบทโรงเรียนนั้น

คอนเฟลชันซึ่งเป็นเรื่องของการทำให้คนได้คิด ได้ตระหนัก รู้ตัวนั้น มีอยู่อย่างแพร่หลายในการศึกษา สอดแทรกผ่านกิจกรรมต่างๆทางการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง ดังเช่น การมีหลักสูตรแกนกลาง หลักสูตรสถานศึกษา แผนยุทธศาสตร์ ครูต้องมีแผนการสอน แผนกิจกรรมต่างๆในการสร้างพลเมือง ชุมชน โครงการ พอร์ตโฟลิโอ การอบรมและศึกษาดูงาน เหล่านี้เป็นสิ่งที่ครูและนักเรียนหลีกเลี่ยงมิได้ กระบวนการคอนเฟลชันทางการศึกษาเป็นไปภายใต้ของการมีทิศทางกำกับไว้แล้ว นักเรียนต้องผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนเพราะต้องผ่านระบบโรงเรียน ต้องผ่านระบบการประเมิน ในขณะที่เดียวกันนักเรียนต้องคอนเฟลชันซึ่งเป็นพลเมืองดีตามที่เจตจำนงของสังคมต้องการ

การวิเคราะห์การสร้างพลเมืองของนักเรียน ซึ่งเกิดจากการทำงานของเทคโนโลยี อันหลากหลายต่อตัวตนในโรงเรียนที่เป็นหน่วยของกระบวนการทางสังคม เทคโนโลยีของตัวตนจะเกิดขึ้นเมื่อนักเรียนผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนต่างๆ อันได้แก่ กิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตร และกิจกรรมการเรียนการสอนนอกหลักสูตร ที่ทำให้นักเรียนเกิดกระบวนการสะท้อนคิด

ปฏิบัติการสะท้อน (Reflective Practice) ที่เกิดควบคู่ไปกับการไตร่ตรอง ตรวจสอบ คิดทบทวนตนเอง (Reflection) เป็นกระบวนการในการพัฒนาคน เกิดจากการที่เปาโล แฟร์ Freire (as cited in Fejes; & Magnus, 2013) ได้วิจารณ์การจัดการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมที่นักเรียนเป็นผู้รับและสะสมความรู้ ครูอยู่ในฐานะ เป็นผู้ให้ความรู้ อันเป็นการเรียนการสอนที่เอื้อให้เกิดความสัมพันธที่ไม่เท่าเทียมกัน เป็นการเรียนการสอนแบบอำนาจครอบงำ ชอน (Shon) จึงได้นำเสนอการจัดการศึกษาแบบที่สลายอำนาจ ไม่มีใครครอบงำใคร โดยเน้นที่ตัวตนที่คนมันคิดมันเปลี่ยนแปลง คิดแก้ปัญหาอย่างไรก็ตาม ชอนยังคงมองการศึกษาในลักษณะของอำนาจครอบงำ และมองการศึกษาแบบการสะท้อนคิดว่าปราศจากอำนาจ ซึ่งจากแนวคิดของฟูโกต์ในเรื่องของอำนาจที่ทำงานโดยมีเทคโนโลยีของอำนาจและเทคโนโลยีของตัวตน ในการสร้างความเป็นผู้รู้คิดหรืออธิการภาวะให้เกิดแก่คนนั้น จะทำให้เข้าใจได้ว่าปฏิบัติการของการสะท้อนคิดที่เกิดขึ้นเป็นปฏิบัติของอำนาจเช่นเดียวกับปฏิบัติการคอนเฟลชัน ทำให้เกิดการสร้างตัวตนที่เป็นไปตามการชี้นำของระบบคุณธรรม (Fejes. 2013: 59-60)

ปฏิบัติการคอนเฟลชันของการศึกษาที่จะทำให้นักเรียนสร้างตัวตนขึ้นได้นั้น ทำผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นการเรียนการสอนแบบเป็นทางการ (formal) หรือการเรียนการสอนแบบไม่เป็นทางการ (informal) ก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการเรียนการสอนในหลักสูตรหรือนอกหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นในโรงเรียนที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางสังคมนำไปสู่การทำให้แก่นนักเรียนเกิดความเข้าใจตนเองมากขึ้น จากการสะท้อนคิด เลือกลงมือทำ ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นการเรียนการสอนรูปแบบใดๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนและกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการ

เปลี่ยนแปลงพัฒนาตัวตน รู้มากขึ้น กำกับ ตัดสินตนเองและผู้อื่นได้ กระบวนการเรียนการสอนนั้นทำให้ให้นักเรียนคอนเฟส เกิดการสะท้อนคิด

ความจริงของการศึกษากล่าวว่ากระบวนการเรียนการสอนในรูปแบบใดๆก็ตาม ต่างต้องมีแผนการจัดการเรียนรู้ (educational plan) การสอน (teaching) และการประเมิน (evaluations) ปฏิบัติการต่างๆเหล่านี้ ทำให้อ่านสามารถทำงานได้ในการสร้างผู้เรียนให้ซึมซับในความคิดส่วนลึกที่สุด ทำให้ผู้เรียนคอนเฟส

ตัวอย่างของการประเมิน จากแนวคิดของฟาเจส (2015: 21-31) การประเมินสร้างให้เกิดผู้เรียนตามแบบที่วาทกรรมต้องการ ซึ่งกระบวนการของการประเมินเป็นไปตามวาทกรรมทางการศึกษา ในการที่จะต้องมีการวัดผลที่ถูกต้อง เทียบและเป็นธรรม การประเมินจึงเป็นที่ยอมรับ ผู้เรียนไม่สามารถหลีกเลี่ยงจากการประเมินได้ กระบวนการประเมินเป็นกระบวนการในการสร้างตัวตนให้เกิดขึ้นจากการทำให้มีระบบของการตรวจสอบตนเองเข้ากับความต้องการ สมบูรณ์ ปฏิบัติการประเมินทำให้เกิดการตรวจสอบตัวตนของผู้เรียนและนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติให้ดีขึ้น ให้พัฒนาขึ้น นักเรียนที่อยู่ในระบบของการประเมินจะถูกกระตุ้นให้ต้องกำกับตัวเองและนำคนอื่น ๆ จากการทำงานของเขาจากเหตุการณ์ กิจกรรม แฟ้มสะสมผลงานต่างๆ เหล่านี้ทำให้นักเรียนคนอื่น ๆ ต้องทำตาม การประเมินจึงเป็นปฏิบัติการคอนเฟสในการที่ทำให้คนต้องตรวจสอบพิจารณาตนเอง กำกับตัวเองและเผยต่อคนอื่น เพื่อมุ่งไปสู่ตัวตนรูปแบบใหม่ที่ดีขึ้น ปฏิบัติการประเมินจึงเป็นกระบวนการหนึ่งในการสร้างตัวตน

การประเมินเป็นปฏิบัติการคอนเฟสทางการศึกษา ซึ่งมีวาทกรรมต่างๆกำกับ โดยอาศัยองค์ความรู้เกี่ยวกับการประเมิน ทั้งการประเมินหลังเรียน (summative evaluation) การประเมินก่อนเรียน (formative evaluation) การประเมินโดยครูผู้สอนหรือการประเมินอันเป็นผู้เชี่ยวชาญใช้วิธีให้นักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง ซึ่งกระบวนการประเมินจะมีการวางแผนการประเมิน การกำหนดช่วงเวลาของการประเมิน วิธีการประเมิน การประเมินในบางกรณีครูมิได้ตัดสินนักเรียนในครั้งเดียว แต่ประเมินจากการยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง นั่นคือ การที่นักเรียนต้องเกิดการสะท้อนคิดภายใต้การประเมิน ว่าตนเองเรียนอะไร รู้อะไร ควรจะได้อะไรจากการเรียน ทำไม่ถึงได้เกรดในระดับนี้ นอกจากนี้ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในการประเมินยังกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและพัฒนาตนเอง

กระบวนการเรียนการสอนที่มีแผนการสอน การประเมิน การสอน จะทำให้นักเรียนคอนเฟสรู้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนมีหลากหลายรูปแบบ กิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากหลักสูตรกำหนดไว้ อย่างเช่น จำนวนชั่วโมงการเรียนในรายวิชา การกำหนดชั่วโมงบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนวิชาต่างๆ การประเมินผลนักเรียนตามคุณลักษณะที่กำหนดไว้ การเสริมชั่วโมงเรียนอื่นๆเพื่อสร้างนักเรียน เช่น ชั่วโมงลดเวลาเรียนเพิ่มเวลาเรียนรู้ ชั่วโมงสวดมนต์ ชั่วโมงชุมนุมและสาธารณะประโยชน์ เป็นต้น กิจกรรมต่างๆเหล่านี้จะทำให้เกิด

การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ วิธีการสอน การประเมินผล การสอบ ที่มุ่งหมายต่อการสร้างนักเรียนให้เป็นพลเมือง โดยการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดกระบวนการสะท้อนคิด

นอกจากตัวคนที่คอนเฟลจะถูกสร้างผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตร ยังถูกสร้างผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนนอกหลักสูตรอีกด้วย ซึ่งกิจกรรมการเรียนการสอนนอกหลักสูตรสอดคล้องไปด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ การสอนและการประเมิน อย่างเช่น กิจกรรมค่ายอาสา การศึกษาดูงานนอกสถานที่ โครงการต่างๆที่ทางโรงเรียนจัดเสริมขึ้น โครงการงานจิตสาธารณะ ซึ่งอาจเกิดจากความร่วมมือของโรงเรียนกับองค์กรต่างๆ วัดและชุมชน ตัวอย่างของการเป็นโรงเรียนรักษาศีล 5 โรงเรียนวิถีพุทธ ระบบโรงเรียนอีโคสคูล (eco-school-system) โรงเรียนพอเพียง โรงเรียนที่ต้องการสร้างพลเมืองให้เกิดขึ้นได้เป็นการเฉพาะ เมื่อโรงเรียนรับเอาโครงการและกิจกรรมต่างๆเหล่านี้ ยิ่งทำให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนมากขึ้น ในการอบรมให้ความรู้แก่นักเรียนในด้านต่างๆ อาทิ สุขอนามัย การใส่หมวกกันน็อก เป็นต้น

ตัวอย่างของการสอนนักเรียนแยกขยะ ครูจะมีวิธีการสอนรูปแบบต่างๆ ทั้งการสาธิตให้ดู การบรรยายองค์ความรู้ การให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ เมื่อครูนำเสนององค์ความรู้ในการแยกขยะประเภทต่างๆ อันรวมถึงผลของการไม่แยกขยะ ที่ทำให้เกิดความยุ่งยากต่อคนเก็บขยะ ทำให้เกิดการปนเปื้อนของสารพิษ ทำให้ไม่สามารถนำวัสดุที่สามารถรีไซเคิลได้กลับมาใช้ใหม่ การไม่แยกขยะทำให้โลกร้อน ฝนฟ้าไม่ตกต้องตามฤดูกาล นักเรียนจะได้รับความรู้และรู้เพิ่มมากขึ้น เมื่อครูสาธิตให้ดู นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองเข้าไปเข้ามา เมื่อการแยกขยะไปสัมพันธ์กับบรรทัดฐานของการประพฤติดี การเป็นพลเมืองดี ทำให้เหตุการณ์ในการทิ้งขยะของนักเรียนมีภาวะของการสะท้อนคิดกับหลักเหตุผล คุณธรรม ได้คิดก่อนนำไปสู่การกระทำในการแยกขยะให้เป็นที่เป็นทาง อันเป็นการเผยแพร่ตนเองและเป็นการนำคนอื่นในขณะเดียวกัน ปฏิบัติการแยกขยะ จึงเป็นการคอนเฟลซึ่งความเป็นพลเมืองดีที่ตระหนักต่อสิ่งแวดล้อม สังคมและคนอื่น ๆ

ตัวอย่างของการให้นักเรียนประเมินตนเอง จากการเขียนบันทึกความดีหรือการหยุดลูกแก้วความดี ที่เป็นปฏิบัติการคอนเฟล ในการที่นักเรียนจะต้องคิดตรวจสอบการกระทำของตนเองอยู่ตลอดเวลาว่าเป็นไปตามบรรทัดฐานหรือค่านิยมอันดีหรือไม่ การสะท้อนคิดอยู่เปรียบเทียบกับอยู่ตลอดเวลาทำให้ตีกรอบการกระทำของตนให้อยู่บนวิถีทางอันควร การเขียนบันทึกความดี จึงเป็นการทำให้นักเรียนต้องพิจารณาพฤติกรรมของตนเองอย่างเข้าไปเข้ามา ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจต่อตนเองมากขึ้นและเปลี่ยนแปลงตนเองไปสู่รูปแบบใหม่ อันเป็นรูปแบบที่คอนเฟลคุณธรรมความดี

ดังนั้น โรงเรียนที่มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายรูปแบบ นักเรียนที่ผ่านการเรียนและกิจกรรมจำนวนมาก ยิ่งเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการสะท้อนคิด เข้าใจตนเองมากขึ้น ทำให้นักเรียนรู้เพิ่มขึ้นและคอนเฟลซ้ำๆ ในปฏิบัติการคอนเฟลทางการศึกษา อันเป็นระบบการจัดการหรือ

ความสัมพันธ์ทางอำนาจนั้นนับได้ว่าการจัดการนี้มีจุดเชื่อม (intersection) ระหว่างเทคโนโลยีของอำนาจและเทคโนโลยีแห่งตัวตน อันเป็นจุดที่สร้างแนวทางหรือทิศทางของการกระทำแบบใดๆเป็นไปได้ ซึ่งในที่นี้เชื่อว่าการเรียนการสอนเป็นปฏิบัติการที่กำหนดให้นักเรียนเป็นพลเมืองดี อันได้แก่ ผู้รู้คิด ผู้เข้าใจในสิทธิหน้าที่ ดำเนินกรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม รวมทั้งเป็นคนที่มีการอบแห่งคุณธรรมและจริยธรรมอันบอกถึงตัวตนของตนเอง การจัดการเรียนการสอนเป็นจุดเชื่อมอำนาจดังกล่าว ซึ่งการเชื่อมนี้จะอาศัยการสนับสนุนจากวาทกรรมว่านั่นเป็นเรื่องที่ถูกต้องและชอบธรรมไปตามหลักวิชาการทางการศึกษา การจัดการศึกษาแบบนี้คือการกำหนดตนเอง การวางตำแหน่งตนเอง การชักชวนหรือเชื้อเชิญและจำลองแนวปฏิบัติ เหล่านี้คือการเรียนรู้ (Learned) ในแบบของปฏิบัติการแห่งตัวตน (practice of selves) ดังนั้น การดำเนินการเรียนการสอนเพื่อให้ได้ผลตามวัตถุประสงค์ของวิชาหรือหลักสูตรคือปฏิบัติการอย่างถูกต้องที่สร้างความเป็นไปได้ของการสร้างตัวตนของผู้เรียน เพื่อนำไปสู่การกระทำ หากมองในด้านเทคนิคจะเห็นได้ว่าปฏิบัติการคอนเฟสชั่นจะยึดเอาร่างกายของผู้เรียน (body of learners) เป็นเป้าหมาย พยายามกำกับและกำหนดขอบเขต ผู้เรียนเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอนคือการเข้าไปในกิจกรรมที่เรียกร้องให้เป็นผู้ที่ได้ชื่อว่ามีความสามารถแสดงจากสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน โดยการศึกษาเรียนรู้หรือทำกิจกรรม วิธีการนี้จะอ้างอิงถึงบทพูด (speech) ผ่านเครื่องมือซึ่งเป็นวิธีการสร้างตนเอง จะเห็นได้ว่าที่กล่าวมานี้คือการคอนเฟส เพราะเป็นการทำให้นักเรียนกลับไปจ้องมอง (gaze) ภายในตนเอง ถอดรหัสตนเอง เปิดเผยตนเองให้คนอื่นเห็นและการมุ่งไปสู่การสร้างรูปแบบใหม่

ดังนั้น คอนเฟสจึงเป็นเทคโนโลยีแห่งตัวตน เพราะได้ทำการให้คนกลับไปมองหรือเพ่งพินิจภายในตนเอง พิจารณาว่าเขาเป็นใครและเปิดเผยตัวตนนั้นออกมา การคอนเฟสที่กล่าวว่าเป็นเทคโนโลยีของอำนาจนั้น เป็นการย้ำให้เห็นอีกว่าการสนับสนุนคนให้กำหนดตนเอง เป็นผู้มองภายในตนเองได้ เป็นเพราะการทำงานของอำนาจต่อตัวตนที่มีต่อตนเอง ทำให้มองเห็นตนเองและคนอื่นก็เห็นเช่นนั้น เป็นหน้าที่ของตัวตนที่จะทำให้อื่นเห็น การวิเคราะห์การเรียนการสอนที่เป็นการคอนเฟสทางการศึกษา (confession in education) มุ่งความสนใจเพื่อชี้ให้เห็นว่าเทคโนโลยีแห่งอำนาจและตัวตนเชื่อมต่อกันและทำงานอย่างไร (Fejes; & Nicoll. 2015: 8)

ปฏิบัติการในการปฏิบัติงานของการเรียนการสอนในโรงเรียน (Practice of School Performance)

วิเคราะห์กระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนจากแนวคิดของฟูโกต์ที่มุ่งเน้นการศึกษาจากกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งเป็นกิจกรรมหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะในโรงเรียน คือการวิเคราะห์ในโรงเรียนว่าปฏิบัติการการเรียนการสอน (Practice of Performance Teaching) กำหนดการเรียนการ

สอนให้ผู้เรียนสร้างตัวตน (self) อย่างไร ซึ่งในบริบทดังกล่าวนี้ พูโกต์ชี้ให้เห็นว่าจะเพิ่มผลิตภาพ (productive) แห่งการสร้างตัวตนของนักเรียนอย่างสูง

จากงานของพูโกต์ที่กล่าวถึงอำนาจและความรู้ นำพาให้โรงเรียนซึ่งเป็นระบบความสัมพันธ์ของอำนาจแบบบริหารจัดการ (governance) อันเป็นปฏิบัติการการเรียนการสอน อันมีวิธีการ (means) ของการสร้างตัวตนแบบองค์ประธาน (subjection) และผู้รู้คิด (subjectification) ซึ่งในประเด็นนี้ชี้ให้เห็นว่าการสร้างตัวตนได้นั้น เพราะมีความสัมพันธ์ทางอำนาจเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะกำหนดว่าจะจะสามารถกระทำการโดยเสรีหรืออยู่ในขอบเขตเพียงใด อย่างที่ตัวตนมีความสำนึกหรือตระหนักต่อการกระทำนั้นๆ ด้วยตนเอง ทั้งยังกำหนดหรือจัดวางตนเองให้สามารถอยู่ในตำแหน่งแห่งที่ในสังคมได้อีกด้วย แต่การที่จะจัดวางตนเองนั้นมิได้ทำได้ตามอำเภอใจ หากขึ้นอยู่กับปฏิบัติการของวาทกรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับนักเรียนเหล่านั้น ให้เป็นผู้ที่มีความสามารถตระหนักถึงการกระทำหรือการวางตำแหน่งของตนนั้นต้องเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นด้วย

มุมมองความเข้าใจต่อการเป็นผู้รู้คิดตามแนวคิดของพูโกต์นั้น แตกต่างจากความเป็นปัจเจกบุคคล (individualization) ของสังคมทุนนิยมสมัยใหม่ ซึ่งมักอ้างความเป็นมาตรฐานเป็นเกณฑ์หลักมากำหนดแบบเป็นการครอบงำกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียน ไม่ให้ทางเลือกอื่นของการเรียนการสอนเกิดขึ้น มุ่งแต่การใช้อำนาจผ่านระบบการศึกษาให้นักเรียนเป็นผู้สยบยอม ดังนั้นแล้วหากต้องการสร้างนักเรียนผู้รู้คิดให้เกิดขึ้น ปฏิบัติการในการสร้างตัวตนพลเมืองผู้รู้คิดต้องเกิดขึ้นในโรงเรียนที่มีการเรียนการสอนตามแนวทางที่พูโกต์เรียกว่าระบอบแห่งการปกครองและจัดการตนเอง (regime of self- government and self-management) อันเป็นทางเลือกของการสอน ซึ่งดำเนินการภายใต้การสร้างความเป็นปัจเจกบุคคล ให้นำพาตนเองไปเกี่ยวพันกับระบอบของการเป็นผู้รู้คิด (regime of subjectification) ทำให้เกิดเป็นปัจเจกผู้รู้ตนเองที่เกิดจากการผ่านปฏิบัติการของการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนสามารถระบุตนเองและผู้อื่นได้ โดยการสร้างตัวตนของนักเรียน ดังนั้น จะทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจตนเองจากกระบวนการเรียนการสอนของโรงเรียน

เทคนิคคอนเฟสชั่นบทพูด (confessional speech)

จากกระบวนการของปฏิบัติการคอนเฟสชั่น อันเป็นปฏิบัติการของอำนาจและความรู้ร่วมกันสร้างความจริง แล้วมีเกมส์ของความจริง (Game of Truth) เป็นยุทธศาสตร์ของอำนาจในการทำงานอย่างมีเทคนิควิธีการ เพื่อสร้างให้นักเรียนอยู่ในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคลมีความเป็นผู้รู้คิด เป็นแนวทางการวิเคราะห์ปฏิบัติการของการเรียนการสอนของโรงเรียน ซึ่งเป็นสถาบันเกี่ยวกับความรู้หรือการศึกษา เป็นแหล่งอันสมบูรณ์ไปด้วยภาษาในการพูดตามความเชื่อ-ความจริง (Confessional language) ซึ่งนักวิชาการอย่างซาโบโรวสกี มีเออร์และบริเดนสไตน์ (Zaborowski, Meier and

Breidenstein) (Fejes; & Nicoll. 2015: 22) มองว่าเทคโนโลยีและเทคนิคของการคอนเฟสชันมีการกระจายและปฏิบัติการอย่างแพร่หลายในระบบการเรียนรู้ ซึ่งภาษาในการพูดตามความเชื่อ-ความจริงนี้มีช่องทางอย่างหลากหลายในการที่จะกระจายและปรับเปลี่ยนตนเองไปตามบริบทต่างๆ ซึ่งเป็นปฏิบัติการที่ต้องมีการวิเคราะห์ให้เห็นความสลับซับซ้อนของปฏิบัติการนี้ให้เกิดขึ้นได้ โดยเน้นวิเคราะห์จากบริบทที่มีปฏิภาณนั้น ซึ่งนั่นคือการปฏิบัติที่เป็นการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบหรือลักษณะการทำงานของอำนาจในการปฏิบัติการพูดแบบคอนเฟสชัน

การวิเคราะห์ปฏิบัติการคอนเฟสชันของกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนดังกล่าว มีเทคนิคและเทคโนโลยีแบบคอนเฟสชันบทพูด เป็นการพยายามในการชี้ให้เห็นว่ากลไกและวิธีการในการสร้างตัวตนผู้คิดของนักเรียนในระบบการเรียนการสอนที่มีอำนาจแวดล้อมแบบคอนเฟสชัน ดังที่ฟูโกต์กล่าวว่าเป็นศูนย์กลางสำคัญสำหรับการผลิตหรือสร้างความจริง ซึ่งประสบการณ์ของนักเรียนจะเผยให้เห็นถึงสำนึกหลักที่คอนเฟสชันมีหน้าที่สำคัญในการที่จะเป็นพลเมืองผู้คิดจัดการตนเอง สร้างความคิดถึงความฝันของตนและควบคุมความประพฤติของตน

สำหรับการคอนเฟสชันในระบบโรงเรียน เทคนิคแบบคอนเฟสชันบทพูดทำงานหรือสร้างตัวตนของนักเรียนจากครูผู้สอน ซึ่งเป็นผู้ที่สามารถเข้าถึงในการตั้งศักยภาพของนักเรียนออกมาได้ คือสามารถสอนให้นักเรียนปฏิบัติตนหรือทำให้ตัวตนของตนเองเป็นไปตามที่ปรารถนาได้ ดังนี้ จึงเป็นการแสดงให้เห็นว่าปฏิบัติการเรียนการสอนในโรงเรียน ได้รับการมองว่าเป็นเทคนิค ของอำนาจเพราะนักเรียนค่อยๆ พัฒนาหรือสร้างตนเองได้จากการปฏิบัติและการฝึกฝนของตน การสอนของครูอันเป็นที่เชื่อกันว่าเป็นคำสอนของผู้รู้จึงมีความสำคัญในกิจกรรมการเรียนการสอนด้วย หากใช้นักเรียนจะพัฒนาตนเองจากความสามารถได้โดยลำพัง หากแต่เป็นไปตามแนวของการคอนเฟสชันที่สร้างความเชื่อมโยงระหว่างความสามารถในการคิด ความรับผิดชอบหรือการผูกมัดตนเอง ซึ่งในท้ายที่สุดจะแสดงให้เห็นถึงการจัดการตนเองเพื่อให้เป็นไปตามแนวปฏิบัติ ซึ่งอาจเป็นการอ้างอิงถึงคำพูดของคนอื่นๆหรือเป้าหมายที่ตนได้วางไว้ อันเป็นช่องทางที่ของตัวตนที่จะสามารถเข้าใจการกระทำหรือการปฏิบัติของตน

ทั้งนี้ หากมนุษย์ไม่สามารถใช้เหตุผลหรือย่นคิดไตร่ตรองย้อนหลังไปมาแล้ว การเกิดขึ้นของตัวตนแบบผู้คิดย่อมมีโอกาสจะเกิดขึ้นได้ ในการสะท้อนกลับของประสบการณ์ของคนผู้นั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงไปสู่จุดหมายอันเป็นบทสรุป (conclusions) และการเปลี่ยนแปลงตนเองที่สร้างตัวตนจากการคอนเฟสชันที่มีบทพูดเกิดการสะท้อนไปมาแล้ว การเกิดขึ้นของตัวตนแบบผู้คิดผ่านเทคนิคในการให้คนได้เกิดการคิดอย่างสะท้อนกลับมาจากประสบการณ์ของตนจนได้บทสรุปและเกิดการเปลี่ยนแปลงต่อตนเอง ผ่านกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนของระบบการจัดการศึกษา หากจะวิเคราะห์ให้เห็นว่านักเรียนที่มีความอ่อนแอจะสามารถสร้างหรือพัฒนาตนเองได้จากครูเป็นผู้เชื่อม

ศักยภาพในการปฏิบัติงานหรือการกระทำของนักเรียนที่อ่อนแอคนนั้นที่มีความคิดริเริ่ม ความปรารถนา จิตใจที่เปี่ยมไปด้วยความมุ่งมั่นในความสำเร็จแล้วนั้น นักเรียนสามารถบอกหรือเล่าเรื่องความสำเร็จ ซึ่งเป็นหนทางแห่งการสร้างตัวตนตัวตนของนักเรียนซึ่งมิใช่ผู้อ่อนแอต่อไปอีกแล้ว การเรียนการสอนในชั้นเรียนเป็นปฏิบัติการของคอนเฟล็กซ์ชั้นที่มีกระบวนการพูด อันเป็นเทคนิคของคอนเฟล็กซ์บทพูด ผ่านการวางแผนการจัดการศึกษาซึ่งมีความเฉพาะต่อตัวนักเรียน ผ่านการเรียนรู้ในชั้นเรียนและการประเมินผลการเรียน ซึ่งผลของปฏิบัติการนี้จะเป็นผลเช่นไรนั้น ขึ้นอยู่กับวิถีของคอนเฟล็กซ์ การร่วมมือกันอย่างแท้จริงของนักเรียนผู้นั้นในการเรียนรู้ การศึกษาในโรงเรียนและนักเรียนจึงเป็นการทำให้ตัวตนเกิดการเติมเต็ม พัฒนาขึ้น จนกระทั่งรู้จักตัวตน สังคมต่อไป

ส่วนที่สี่ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัย เรื่อง กระบวนการสร้างพลเมืองดีในสังคมสมัยใหม่ เพื่อตอบคำถามการวิจัยที่ว่า ภายใต้สังคมสมัยใหม่ เป็นสังคมที่มีกระบวนการสร้างพลเมืองดี ตามที่อุดมการณ์การปกครองในระบบประชาธิปไตยกำหนด/กำกับอย่างไร การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการเผยและวิเคราะห์ให้เห็นถึงปฏิบัติการสร้างให้เกิดพลเมืองดี อันได้แก่ผู้รู้คิด คือเป็นคนที่สามารถเลือกหรือกำหนดตนเองให้เป็นไปตามที่สังคมประชาธิปไตยและค่านิยมพื้นฐานของสังคมไทยต้องการ การเกิดขึ้นและการคงอยู่ของพลเมือง จากลักษณะที่แสดงออกมิได้เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ หากแต่เกิดขึ้นผ่านกระบวนการสร้างของสังคม โดยเฉพาะการศึกษา

ซึ่งโรงเรียนที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางสังคม เป็นหน่วยที่จะสร้างให้คนในสังคมมีการกระทำเป็นไปตามแนวปฏิบัติอย่างที่สังคมต้องการ เป็นไปตามวาทกรรมหลักของสังคม การศึกษาในโรงเรียนที่มีกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสร้างพลเมืองเป็นปฏิบัติการที่มีความซับซ้อนในการทำงานของอำนาจ มีทั้งเทคโนโลยีของอำนาจและเทคโนโลยีของตัวตนทำงานร่วมกัน ณ ระบบอำนาจหนึ่ง อันมีระบบความสัมพันธ์ทางอำนาจที่จะสร้างตัวตนพลเมืองให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งในงานชิ้นนี้คือระบบโรงเรียนที่มีระบบการจัดการศึกษาและระบบการจัดการเรียนการสอนที่สร้างให้นักเรียนเกิดการสร้างตัวตนความเป็นพลเมืองขึ้นได้ ภายในข่ายอำนาจที่เอื้อและเปิดทางให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติเลือกกระทำ อย่างมีความคิดสัมพันธ์กับบรรทัดฐาน ชุดความจริงต่างๆ

ปฏิบัติการของการศึกษาในการสร้างนักเรียนอันเป็นตัวตนที่มีคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการนั้น เกิดจากการทำงานของอำนาจ ซึ่งมีเทคโนโลยีและเทคนิควิธีของอำนาจและของตัวตนที่ทำงานร่วมกันในกระบวนการจัดการเรียนการสอนไม่ว่าจะในหลักสูตรหรือนอกหลักสูตรก็ตาม ในการร่วมกันสร้างให้เกิดตัวตนของพลเมืองไทยที่มีเทคโนโลยีของตัวตนในการที่จะสะท้อนคิด เลือกในสิ่งที่ดีต่อตนและสังคม ฉะนั้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบของแนวทางการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นไว้ ดังนี้

คอนเฟสในสังคมสมัยใหม่หรือสังคมปัจจุบันเป็นเรื่องของการปกครอง ซึ่งเกิดจากเทคโนโลยีแห่งตัวตนและอำนาจได้เปิดช่องเข้ามาจัดการ ซึ่งปฏิบัติการได้เพราะมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (power relationship) ที่เป็นโครงสร้างกำหนดให้การกระทำหรือปฏิบัติเป็นไปได้ ซึ่งผู้กระทำดังกล่าวกำกับตนเองให้เป็นไปตามแนวปฏิบัติ (conduct) และขณะเดียวกันก็เป็นแนวปฏิบัติให้ผู้อื่น นั่นคือการบริหารจัดการตนเอง (self-government) พร้อมคนอื่นด้วย ในระบบการศึกษาปัจจุบันเป็นที่เข้าใจโดยทั่วกันหรือคอนเฟสทางการศึกษาว่าเป็นการทำให้ผู้เรียนมีอิสระ (autonomous learner) คือการทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างตัวตนหรือกำหนดตนเองได้ (shape themselves) ระบบการศึกษาเป็นระบบความสัมพันธ์ทางอำนาจในการบริหารจัดการการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนกลายเป็นบุคคลแบบใดแบบหนึ่ง อันเนื่องด้วยเทคโนโลยีของอำนาจและเทคโนโลยีแห่งตัวตน โดยเทคโนโลยีประการแรกปฏิบัติการให้ตัวตนมีร่างกายแบบวัตถุ (objectified) ทั้งนี้ เพื่อให้ร่างกายแบบนี้ถูกตรวจสอบ กำกับ และสร้างให้มีความเป็นปกติ (normal) ส่วนประการที่สองเกี่ยวข้องกับแนวทางการกำหนดตนเอง (selves shape itself) ให้เป็นตัวตนใหม่อย่างที่ฟูโกต์กล่าวว่าเทคโนโลยีแห่งตัวตนเป็นการทำให้ตนเองสร้างหรือกำหนดตนเองไปสู่เป้าหมายใดๆที่ตนวางไว้ (Fejes; & Nicoll. 2015: 6)

เทคโนโลยีของอำนาจและตัวตนดังกล่าวมิได้ทำงานแยกจากกัน หากแต่รวมกันในรูปแบบของการปกครอง (government) ประเด็นที่ต้องพิจารณาคือ เทคโนโลยีของอำนาจเป็นเรื่องของการพึ่งพากระบวนการที่บุคคลกระทำต่อตนเองและขณะเดียวกันนั้น เทคโนโลยีแห่งตัวตนจะต้องถูกบูรณาการเข้าไปในโครงสร้างของอำนาจ จากแนวคิดนี้หากนำมามองการศึกษาซึ่งมีระบบบริหารจัดการการเรียนการสอนในโรงเรียนแล้วจะเห็นว่านี่คือจุดเชื่อม (point of intersection) ที่นำไปสู่การมีแนวปฏิบัติของบุคคล และเทคโนโลยีของตัวตนดังกล่าวถูกทำให้มารวมอยู่ภายในระบอบของอำนาจ อันเนื่องจากการปฏิบัติกำกับการทำให้เกิดการเรียนรู้ตามเจตจำนงของอำนาจที่มีการบริหารจัดการด้วยกฎเกณฑ์หรือระเบียบของการจัดการเรียนการสอน ซึ่งในที่นี้คือโรงเรียนมีหลักสูตรเป็นแนวทางกำกับบุคคลผู้เข้ามาเรียน ดังนั้นจึงเป็นการสร้างบุคคลให้เกิดตัวตนผ่านกระบวนการใช้อำนาจ (exercise of power) ผ่านเหตุการณ์เฉพาะคือการเรียนการสอน ซึ่งเป็นระบบความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นซ้ำๆ ทำให้ผู้เรียนทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจตนเองในรูปแบบของตัวตน (self) ว่าตนเองเป็นอย่างไรและความเป็นตัวตนนี้ไม่หยุดนิ่ง ตัวตนถูกสร้างตลอดเวลา ความสัมพันธ์ทางอำนาจที่สร้างตัวตนเช่นนี้สำหรับฟูโกต์แล้วเป็นรูปแบบ (form) มากกว่าเนื้อหา (substance) ที่ถูกสร้างหรือทำการสร้างตนภายในและผ่านปฏิบัติการ ดังนั้นตัวตน (selves) จึงเป็นรูปแบบของปฏิบัติการ (Fejes; & Nicoll. 2015: 6)

สิ่งที่เกิดขึ้นในระบบการศึกษาปัจจุบันคือปฏิบัติการคอนเฟสที่ถูกมองว่าเป็นพลังอันจำเป็นต่อการคงผลผลิตทางการศึกษาให้เกิดการเรียนรู้ ปฏิบัติการดังกล่าวนี้เป็นเทคโนโลยีอันทำให้เกิดช่องทางของอำนาจ โดยเฉพาะอำนาจในรูปแบบของการบริหารจัดการการศึกษาที่สร้างผู้เรียนให้เป็นคนที่

คิดได้หรือมีความคิดที่ถูกต้องและสามารถมองเห็นสิ่งที่ปรากฏในตนเองอย่างถ่องแท้ ปฏิบัติการดังกล่าวนี้ มองอีกนัยหนึ่งคือระบอบวาทกรรม (Discursive Regime) ซึ่งในทางการศึกษาแล้ว คือเครื่องมือของการศึกษาและการเรียนรู้ที่อาศัยอำนาจดำเนินการอย่างมียุทธวิธี อำนาจนี้ปฏิบัติการอย่างไรนั้น นั่นคือผ่านการกระทำของคนหนึ่งที่มีต่อคนอื่น เมื่อคนหนึ่งนั้นได้ทำการสารภาพ (confessing) และตนได้รู้ว่าการสารภาพเกิดขึ้นในจุดที่มีการก่อร่าง (shaping) ตนเองและคนอื่น เทคนิคดังนี้ในทางการศึกษาจะทำผ่านความรู้ทางการศึกษาซึ่งเป็นศาสตร์สาขาหนึ่งให้ตัวตนเกิดวิธีการบอก (inform) และสนับสนุนเทคนิคเหล่านั้น กำกับควบคุมให้คนมีวิถีในการปกครองตนเองในรูปแบบใหม่ อันเป็นการได้มาซึ่งตัวตนจากเทคนิคที่ปฏิบัติการของศาสตร์ทางการศึกษาที่เป็นความรู้เชิงวิทยาศาสตร์นั้น เป็นเทคนิคใหม่ที่ได้จากความรู้ทางศึกษาศาสตร์ดังกล่าว ตัวตนใหม่นี้ (new self) สามารถเกิดขึ้นได้จากเทคนิคของการคอนเฟส ซึ่งฟูโกต์เรียกเทคนิคนี้ว่ากระบวนการพูด อันเป็นการสร้างตัวตนจากปฏิบัติการ ซึ่งในงานวิจัยนี้คือศึกษาศาสตร์ (Fejes; & Nicoll. 2015: 4-14)

ในงานวิจัยนี้ให้ความสนใจการวิเคราะห์การเรียนการสอนเป็นปฏิบัติการคอนเฟสที่มีกระบวนการพูดที่เน้นบทพูด ในบริบทของการเรียนการสอนของโรงเรียน เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นว่าความเป็นตัวตนของนักเรียนแบบรู้คิดหรือการสร้างตัวตน (subjectification) ผ่านความจริง (Truth) เกี่ยวกับการเรียนการสอนคือการให้แนวทางที่เน้นการสร้างตัวตนดังที่กล่าวมา ความจริงที่ทำให้การพูดแบบมีตัวบทในการพูด อันเป็นวิธีการหรือเทคนิคในการสร้างตัวตนแบบรู้คิดนั้น เช่น การเรียนการสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ การเรียนการสอนยึดปัญหาเป็นฐาน เชื่อว่านักเรียนมีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองได้ เป็นต้น จะเห็นว่าความจริงเหล่านี้มีความสำคัญสำหรับเทคนิคของอำนาจแบบคอนเฟส ซึ่งฟูโกต์เน้นการผลิตความจริงในการคอนเฟส

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเพื่อตอบคำถามวิจัย ในสังคมไทยสมัยใหม่ โรงเรียนมีกระบวนการสร้างตัวตนความเป็นพลเมืองผู้รู้คิด ตามอุดมการณ์การปกครองในระบอบประชาธิปไตย กำหนด/กำกับอย่างไร โดยผู้วิจัยมองว่าภายใต้สังคมสมัยใหม่นั้น มีกระบวนการทางสังคมมากมาย ซึ่งเป็นไปเพื่อให้สังคมอยู่รอดและอยู่อย่างมีเป้าหมายไปสู่สังคมอารยะ (civilize society) ซึ่งความหมายของความอารยะขึ้นอยู่กับบรรดาธิบายของแต่ละสังคมที่มีความแตกต่างทางระบอบการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม หนึ่งในระบอบย่อยของสังคมคือการศึกษา ซึ่งเป็นระบบสำคัญต่อการผลิตสร้างคนในสังคม เพื่อสร้างให้คนในสังคมมีคุณลักษณะเป็นไปตามที่สังคมต้องการ เพราะหากคนในรัฐสังคมไม่เป็นไปตามต้องการแล้ว สังคมคงไม่สามารถเกิดความสันติสุข หรือหากคนในรัฐสังคมเป็นคนที่ เป็นไปตามที่รัฐต้องการเพียงชั่วขณะเวลา เป็นเพียงแคในบางพื้นที่แล้ว สังคมคงไม่สงบและรุ่งเรืองขึ้นได้

ดังนั้น สังคมจึงต้องสร้างให้คนในสังคมมีความเป็นพลเมือง ซึ่งการศึกษาเป็นพื้นที่สำคัญ โดยเฉพาะการศึกษาในโรงเรียนที่กฎหมายกำหนดให้คนในรัฐต้องผ่านการศึกษาภาคบังคับและส่งเสริมให้เรียนต่อในการศึกษาขั้นพื้นฐาน เยาวชนทุกคนของรัฐต้องเข้าโรงเรียน โรงเรียนจึงเป็นชีวิตทางสังคมที่คนหลีกเลี่ยงไม่ได้ ปฏิบัติการที่จะเกิดขึ้นต่อเยาวชนในโรงเรียน จึงเป็นปฏิบัติการต่อพลรัฐพลสังคม โดยถ้วนทั่ว โรงเรียนจึงเป็นหน่วยทางสังคมและเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางสังคม ปฏิบัติการในโรงเรียนจึงสร้างให้เกิดตัวตนของนักเรียน ที่มีคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการ คือเป็นตัวตนที่มีความเป็นพลเมืองของสังคมนั้น

คนที่จะสะท้อนคิดต่อบรรทัดฐานและชุดความจริงทางสังคม เลือกระทำในสิ่งที่ตนคิดว่าดี ต่อตนและสังคม อย่างตลอดเวลาเป็นอัตโนมัติและไม่เลือกพื้นที่นั้น การจะสร้างให้เกิดขึ้นได้ต้องผ่านการทำงานของอำนาจอย่างซับซ้อน และเชื่อมโยงต่อจิตใจและระบบคิดของคน โรงเรียนที่จะเป็นหน่วยสร้างพลเมืองให้เกิดขึ้นได้จึงจะต้องมีความสัมพันธ์ทางอำนาจที่เปิดช่องให้เทคโนโลยีของอำนาจและเทคโนโลยีของตัวตนทำงานร่วมกัน ในกระบวนการเรียนการสอนและปฏิบัติการทางการเรียนการสอนต่างๆ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ การสอนและการเฝ้าระวัง ปฏิบัติการเหล่านี้จะสร้างให้นักเรียนเกิดการสะท้อนคิด การให้ความหมาย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน ประเมินและวิเคราะห์ประสบการณ์ เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นแก่ตัวตน การเลือกและยอมรับทิศทางกำกับกระทำของตนก่อนจะเผยการแสดงออกของตนเองต่อคนอื่นๆ

คนที่อยู่ท่ามกลางปฏิบัติการที่เต็มไปด้วยชุดของเหตุการณ์ต่างๆ และสร้างตัวตนของตนขึ้นจากการคอนเฟส จะเกิดขึ้นได้จากการที่คนต้องอยู่ภายใต้ปฏิบัติการอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะปฏิบัติการเป็นเรื่องของสังคม คนที่จะคอนเฟสหรือพัฒนาตนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นได้นั้น ต้องผ่านการกระทำ การพูด การเขียน สะท้อนคิดและตรวจสอบตนเองในรายละเอียดไปมาหลายครั้ง ซึ่งเหตุการณ์ที่ทำให้คนทำเช่นนั้น เกิดเป็นความเข้าใจต่อตนขึ้น คนจะให้ความหมายและตัดสินตนเองเลือกกระทำตามสำนึกและแสดงออกซึ่งตัวตนของตน อย่างมีรูปแบบเฉพาะ เป็นไปตามความรู้สึกนึกคิดของตน

ด้วยวัตถุประสงค์ทางการศึกษาดังที่กล่าวมา การเกิดขึ้นของตัวตนความเป็นพลเมืองได้ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพิจารณาผ่านการบอกเล่าของนักเรียน อันเป็นตัวบท (text) ที่เกิดขึ้นท่ามกลางบริบท (context) ในโรงเรียน ซึ่งคำบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ ต่อเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันที่เกิดขึ้นในโรงเรียน อันเป็นเรื่องราวจากประสบการณ์ตรงจากชีวิตการเรียนในพื้นที่นั้นว่านักเรียนต้องกระทำ คิด เขียน อย่างไร นักเรียนให้ความหมายการกระทำของตนอย่างไร เข้าใจการกระทำของตนอย่างไร ซึ่งนักเรียนจะบอกเล่าเรื่องราวจากจุดที่ตนคิดว่าเป็นสิ่งสำคัญ ผ่านการตีความให้ความหมายตามความคิดของตนแล้ว คำบอกเล่าของนักเรียนดังกล่าวจึงมิใช่ความจริงอันเป็นสัมบูรณ์ (Absolute truth) ที่ผู้วิจัยต้องการค้นพบ หากแต่เป็นความจริงที่เกิดขึ้นจากนักเรียนแต่ละคนสร้างขึ้นผ่านการตีความอย่างสัมพันธ์กับโครงสร้างของการกระทำของบริบทที่ตนอยู่ และการมีปฏิสัมพันธ์ภายในความสัมพันธ์ของระบบนั้น การตีความและให้ความหมายจึงจะมีความแตกต่างออกไปตามความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนแต่ละคน อันเป็นประสบการณ์ของแต่ละคนที่จะอยู่ภายใต้โครงสร้างและสื่อสัญญาณเดียวกัน หากความนึกคิดที่เกิดขึ้นจากตัวตนไม่อาจเหมือนกัน

ความจริงจึงเป็นความจริงที่เกิดขึ้นจากการรับรู้ของคน มีความหลากหลายไปตามการสัมผัสของคนที่ท่ามกลางบริบทและพื้นที่เฉพาะที่คนรับรู้ความหมายร่วมกัน (local and specific constructed realities) (Guba; & Lincoln. n.d.: 109) และจากสิ่งที่มีอยู่ก่อนในตัวตน เมื่อสภาวะความจริงเป็นเช่นนั้นแล้ว ความรู้จากงานวิจัยจึงเป็นความรู้ที่อิงอยู่กับบริบท กล่าวคือ ไม่ใช่ความรู้ที่ค้นพบสูตรเบ็ดเสร็จที่จะทำให้นักเรียนทุกคนกลายเป็นพลเมืองได้ภายใต้ปัจจัยตามกำหนด หากแต่เป็นการทำให้เห็นถึงการรับรู้และให้ความหมายของนักเรียนที่อยู่ภายใต้ความสัมพันธ์ทางอำนาจที่เปิดทางให้คนสามารถสัมพันธ์กับเหตุการณ์ต่างๆ อย่างซ้ำๆ จนตนเองกลายเป็นพลเมืองตามการรับรู้ของตนเอง ซึ่งความนึกคิดรับรู้ต่างๆ เกิดขึ้นใหม่และเปลี่ยนแปลงอย่างตลอดเวลา

งานวิจัยนี้จึงมิได้ต้องการสร้างภาพเหมารวมในการสร้างพลเมือง หากแต่ต้องการสะท้อนปรากฏการณ์หนึ่งที่มีโครงข่ายความสัมพันธ์ โครงสร้างและรหัสทางวัฒนธรรมที่จะนำพาให้นักเรียนเกิดการให้ความหมาย การคิดคำนึงที่นำไปสู่การกระทำและการแสดงออก อันเป็นตัวตนที่ถูกกำกับ

ภายในโครงสร้างของการกระทำที่เปิดทางเลือกให้ ดังนั้น ผู้วิจัยที่ต้องการเข้าใจหรือเข้าถึงความหมายและความจริงนี้ จะต้องเข้าไปสู่โลกแห่งการรับรู้ของผู้ที่อยู่ในบริบทนั้น จากนั้นจึงตีความสิ่งที่รับรู้ร่วมกับผู้ที่เป็นเจ้าของประสบการณ์ เพื่อสร้างความรู้ที่จะทำให้เกิดความเข้าใจความจริงที่ดำรงอยู่ในบริบทนั้น ความรู้จึงเป็นความรู้ที่ถูกสร้างร่วมกันระหว่างผู้เป็นเจ้าของประสบการณ์และนักวิจัย (นภาพร หนะวานนท์. 2550: 10)

เมื่อสภาวะของความจริงและความรู้เป็นเช่นนี้ วิธีการที่ผู้วิจัยจะใช้ในการเข้าถึงประสบการณ์ของนักเรียนที่เกิดตัวตนความเป็นพลเมืองขึ้นผ่านการทำงานร่วมกันของเทคโนโลยีของอำนาจและเทคโนโลยีของตัวตน ซึ่งจะดูได้จากชีวิตประจำวันของนักเรียน การกระทำที่นักเรียนทำประจำจนเป็นกิจวัตรและมุมมองการให้ความหมายต่อการพูดและกระทำของนักเรียน อันเป็นความเข้าใจต่อตนเอง ตัดสินตนเองและความเข้าใจต่อคนอื่นๆ รวมถึงคนทั่วไปในโลกสังคม เหล่านี้จะสามารถสะท้อนออกมาผ่านเรื่องเล่าที่เต็มไปด้วยเรื่องราวที่หลากหลาย เป็นเรื่องราวที่สะท้อนถึงประสบการณ์ชีวิตที่อยู่ท่ามกลางบริบทและเป็นเรื่องราวที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อตัวตน ทั้งจากช่วงเวลาของการเกิดเหตุการณ์และจากการสะท้อนคิดต่อประสบการณ์

ดังนั้นแล้ว ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาปรากฏการณ์ผ่านการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีวิทยาแบบอัตชีวประวัติ (Autobiography) ในการศึกษาเรื่องราวจากเรื่องที่นักเรียนเล่า อันเกิดจากประสบการณ์และการให้ความหมายของนักเรียนแต่ละคน ที่มีช่วงชีวิตของการเป็นนักเรียนในโรงเรียนหนึ่ง บริบทหนึ่ง อยู่ท่ามกลางกระบวนการเรียนการสอนที่มีเจตจำนงในการสร้างให้ตัวตนนักเรียนมีความเป็นพลเมือง ซึ่งภายในบริบทนั้น นักเรียนแต่ละคนจะมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นๆ ในการแสดงออก การพูด การเขียน การแลกเปลี่ยนเรื่องราวระหว่างกัน ซึ่งนักเรียนแต่ละคนอาจมีการให้ความหมายคล้ายกันภายใต้การมีโลกทัศน์ทางวัฒนธรรม กรอบวาทกรรมและอุดมการณ์ร่วมกันและอาจมีความแตกต่างหลากหลายในการให้ความหมายและตีความไปตามสิ่งที่มีอยู่ก่อนของตัวตน รวมถึงความรู้สึกนึกคิดของตัวตน ความหมายจากประสบการณ์ต่างๆ จึงมีความเลื่อนไหลและไม่เป็นหนึ่งเดียว ทำให้ประสบการณ์ของนักเรียนแต่ละคนมีความเฉพาะ ซึ่งความเฉพาะตนของนักเรียนแต่ละคนนี้เองที่จะทำให้เกิดถึงวิถีทางในการเปลี่ยนแปลงตัวตนของแต่ละคนตามความหลากหลายในการตีความสื่อสัญลักษณ์ต่างๆ ประสบการณ์อันเป็นเรื่องราวของนักเรียนจะสะท้อนให้เห็นถึงปฏิบัติการที่นำไปเกิดการกระทำของนักเรียน พร้อมทั้งเห็นความคิด ความรู้สึกของนักเรียนที่กระทำจากสำนึกของตน

การศึกษาจากประสบการณ์ของนักเรียนและการมองปรากฏการณ์ผ่านทฤษฎีต่างๆ ของผู้วิจัยนั้น เมื่อทั้งนักเรียนและผู้วิจัยสร้างความรู้ร่วมกันจากเรื่องราวของการสร้างตัวตนความเป็นพลเมืองแล้ว จะทำให้เกิดความเข้าใจแนวทางของการศึกษาในการสร้างคนให้เป็นกำลังของเมืองและของสังคม ที่ต้องมีการวางรากฐานทางการศึกษาอย่างซับซ้อนให้มีผลต่อการพัฒนาตัวตนของนักเรียน

ให้นักเรียนคอนเฟส โดยให้นักเรียนเกิดประสบการณ์ผ่านเหตุการณ์ต่างๆ ทั้งการเรียนในหลักสูตรและนอกหลักสูตร ที่แทรกซึมไปด้วยปฏิบัติการของการประเมิน แผนการจัดการเรียนรู้และการสอน มีเช่นนั้นคนในสังคมก็จะไม่เกิดตัวตนความเป็นพลเมือง หรือเกิดพลเมืองแบบที่ไม่ต่อเนื่องทั้งทางพื้นที่และเวลา

วิธีวิทยาแบบอัตชีวประวัติเหมาะสมที่จะนำมาศึกษาการสร้างตัวตนความเป็นพลเมืองผู้รู้คิดของนักเรียนในระบบการศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนแบบโรงเรียน (schooling) เพราะสามารถศึกษาชีวิตและไม่หยุดนิ่งหรือมีการเปลี่ยนแปลงเป็นพลวัตได้เป็นอย่างดี เป็นแนวคิดที่มีการศึกษาตัวบท (textual) ให้เห็นกระบวนการสร้างกรอบความคิด (conceptualized) การสร้างตัวตนนักวิชาการอย่าง สแตนเลย์ (1994: 89) กล่าวถึงวิธีการวิจัยแบบอัตชีวประวัติว่าเป็นการศึกษาชีวิตประจำวันของบุคคลในบริบทหนึ่งบริบทใด สมาคมสังคมวิทยาแห่งยุโรป (European Sociological Association) ยอมรับว่าวิธีการศึกษาแนวนี้สามารถใช้ได้อย่างกว้างขวางและเป็นแนวโน้มที่จะใช้ศึกษาชีวิตที่เป็นรูปแบบใดๆ (life-course) อันเป็นชีวิตที่อัตลักษณ์ (Identity) หรือตัวตนเริ่มจากแรงจูงใจและอิทธิพลของสังคมสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน กล่าวคือเป็นการมองเห็นว่าตัวตนหรืออัตลักษณ์ของบุคคลเริ่มจากโครงสร้างและการมีปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ซึ่งแนวทางของอัตชีวประวัติสามารถทำให้ได้ความหมายจากการศึกษาลักษณะความเป็นตัวตนที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์ในสังคมแนวกว้าง (Erben. 1998: 1)

อัตชีวประวัติในการวิจัยนี้ มุ่งศึกษาชีวิตของเด็กนักเรียนในระบบโรงเรียนที่มีการเรียนการสอนตามหลักสูตรหรือกิจกรรมการสร้างพลเมือง ซึ่งเป็นการเน้นประสบการณ์ของบุคคล (individual experience) ที่รู้ได้จากความทรงจำถึงสิ่งที่ผ่านมานั้น มีการสร้างหรือก่อรูปอย่างไร ดังนั้น ในงานศึกษานี้จึงเป็นการให้ความสนใจรูปแบบการเกิดขึ้นของบุคคล อันหมายรวมถึงสังคม ที่รู้ได้จากความทรงจำประสบการณ์ในอดีต จากการสนทนาพูดคุยด้วยการใช้วิธีวิทยาแบบอัตชีวประวัติในงานวิจัยนี้เป็นแนวการวิจัยแบบหลังสมัยใหม่ (postmodern) การพูดถึงชีวิตและความหมายของตัวตน ย่อมหมายถึงตัวตน (the self) ที่ถูกสร้างในบริบทชีวิต ดังนั้น จึงเป็นการรื้อให้เห็นกระบวนการสร้างตามแนวคิดของนักรื้อสร้างนิยม (deconstructionist) ไม่ใช่เป็นเรื่องของการตีความให้เห็นความหมายตามแนวของกลุ่มนักคิดตีความ (interpretative) ว่าความหมายก่อรูปมาได้อย่างไร

สนามหรือพื้นที่

จากมุมมองปฏิบัติการคอนเฟสในการศึกษา จะเห็นว่าโรงเรียนเป็นสถาบันที่มีการจัดการเรียนการสอนที่มีส่วนในการสร้างตัวตนความเป็นพลเมือง เป็นการมองโรงเรียนเป็นระบบความสัมพันธ์ทางอำนาจ ภายใต้ระบอบอำนาจหนึ่งที่สร้างพลเมืองให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งโรงเรียนที่จะมี

ความสัมพันธ์ทางอำนาจที่เปิดช่องให้เทคโนโลยีของอำนาจและเทคโนโลยีของตัวคนทำงานร่วมกันนั้น ต้องเป็นโรงเรียนที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางสังคม มีบริบทและสถานะที่เป็นอยู่ของการสร้างพลเมืองให้เกิดขึ้นได้

ปฏิบัติการคอนเฟสในระบบโรงเรียน อันเป็นการสะท้อนให้เกิดตัวตนได้นั้น เชื่อกันตามความจริงว่าโรงเรียนต้องดำเนินการตามกฎหมายเกณฑ์ของการจัดการศึกษามัยใหม่คือ มีการจัดทำหลักสูตร/แผนการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะการสอนในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนและการประเมินผลการศึกษา ปฏิบัติการดังกล่าวนี้มีความชัดเจนกำหนดเป็นแนวการบริหารจัดการการศึกษา ซึ่งในประเทศไทยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานถูกกำหนดให้มีมาตรฐานเดียวกัน เป็นอำนาจจากส่วนกลางซึ่งกำกับ/ควบคุมโรงเรียนทั้งโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนรัฐบาล ซึ่งในบรรดาโรงเรียนเหล่านี้ แม้จะเน้นการควบคุมอย่างเข้มข้นและความเป็นหนึ่งเดียวหรือความเหมือนกัน แต่สังคมสมัยใหม่ยังคงเปิดทางให้เกิดความแตกต่างหลากหลายได้ในระดับหนึ่ง ดังจะเห็นได้จากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) บางโรงเรียนร่วมมือกับมูลนิธิไทยรัฐที่ก่อตั้งโดย คุณกำพล วัชรพล เจ้าของแวกเริ่มของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐที่มีความเชื่อว่าการศึกษสามารถสร้างความเป็นพลเมืองได้ จุดเด่นคือโรงเรียนดังกล่าวได้ชื่อว่าโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ซึ่งโดยล่าสุดในพ.ศ. 2561 มีจำนวนทั้งสิ้น 101 โรงเรียน และในโอกาส 100 ปี ชาตกาลของผู้ก่อตั้งได้กำหนดให้มีการจัดตั้งโรงเรียนไทยรัฐวิทยาขึ้นอีก 20 โรงเรียนในปีนี้

จุดเน้นสำคัญอันสะท้อนถึงการเลือกโรงเรียนไทยรัฐวิทยาเป็นสนามวิจัยคือมีกิจกรรมสร้างความเป็นพลเมือง ซึ่งถือว่าโรงเรียนไทยรัฐวิทยามีหลักสูตรอย่างเป็นทางการและมีกระบวนการสร้างและพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นทางการไปตามหลักวิชาการ ซึ่งเชื่อว่ากระบวนการเรียนการสอนจะประสบผลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรคือสร้างความเป็นพลเมืองให้แก่เด็กนักเรียนได้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจะเลือกโรงเรียนที่จะเก็บข้อมูลโดยดูจากคุณลักษณะของพลเมืองในโรงเรียนนั้นๆ ประวัติความเป็นมาของโรงเรียนที่สัมพันธ์กับการสร้างพลเมือง อุดมการณ์ของโรงเรียนที่ต้องการสร้างให้เกิดขึ้นซึ่งพลเมืองที่ทำคุณประโยชน์ ได้รับการยกย่อง ทั้งยังเป็นโรงเรียนที่มีกระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย มีหลักสูตรเฉพาะของสถานศึกษาที่มุ่งหมายสร้างพลเมืองให้เกิดขึ้น มีการจัดการเรียนการสอนทั้งในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมนอกหลักสูตร ทำให้นักเรียนต้องผ่านกิจกรรมต่างๆที่จะทำให้เกิดการปฏิบัติซ้ำ ยิ่งกระตุ้นให้นักเรียนคอนเฟสต่อความเป็นพลเมือง

จากการเลือกโรงเรียนผ่านมุมมองเชิงทฤษฎีของผู้วิจัย โรงเรียนไทยรัฐวิทยา เป็นโรงเรียนที่มีแผนยุทธศาสตร์มาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปัจจุบันคือแผนยุทธศาสตร์ฉบับที่ 4 พุทธศักราช 2559 ถึง 2562 มีวิสัยทัศน์ คือ ภายในปีการศึกษา 2562 โรงเรียนไทยรัฐวิทยาเป็นโรงเรียนสมบูรณ์แบบในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้สื่อมวลชนศึกษา มุ่ง

พัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ เอกลักษณ์ คือ โรงเรียนคุณภาพดีมีคุณธรรม อุดมการณ์ คือ เป็นพลเมืองดี มีทักษะ แสวงหาความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม อีกทั้งยังมีโครงการ แผนงาน กิจกรรมต่างๆที่จะนำพาให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ของวิสัยทัศน์ (มูลนิธิไทยรัฐ . 2559: 21-22) มูลนิธิไทยรัฐจัดให้มีการประชุมประจำปีและการนำเสนอผลงานของคณะ ครูเกี่ยวกับการสร้างความ เป็นพลเมืองเป็นประจำทุกปี มีกิจกรรมให้ครูและนักเรียนเข้ารับการอบรมสัมมนาโดยตลอด การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมีแผนการจัดการเรียนรู้ เทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนและเอกสาร ตำราต่างๆที่พัฒนาขึ้นเพื่อสร้างพลเมือง รวมถึงมีการประเมินผลนักเรียนตามตัวชี้วัดอย่างเข้มข้น มีการแข่งขันระหว่างโรงเรียนในการเป็นโรงเรียนที่มีศักยภาพในการสร้างพลเมือง ในแต่ละภาค ประเทศไทยวิทยานันได้มีการวัดผลคุณลักษณะและพัฒนาการของนักเรียนเชิงสถิติ และถอดบทเรียนในการปรับปรุงแก้ไขเพื่อสร้างให้นักเรียนเกิดความเป็นพลเมือง อันเป็นการประเมินผลว่านักเรียนเป็นไปตามความมุ่งหมายหรือไม่

ดังนี้แล้ว ผู้วิจัยจึงเห็นว่าบริบทของโรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่เต็มไปด้วยอุดมการณ์ เทคนิค วิธีการต่างๆ ที่แทรกซึมผ่านแผนการจัดการเรียนรู้ การสอน การประเมิน จะสามารถสร้างพลเมืองให้เกิดขึ้นได้ อันเป็นพลเมืองที่มีคุณลักษณะเป็นไปตามที่สังคมไทยต้องการ โดยเฉพาะโรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่ได้รับรางวัลและจากผลการประเมินมีศักยภาพในการสร้างตัวตนความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน ผู้วิจัยมองว่าโรงเรียนดังกล่าวมีระบบความสัมพันธ์ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนสร้างตัวตนขึ้น

จากบริบทของความเป็นโรงเรียนไทยรัฐวิทยาข้างต้น จะมีโรงเรียนที่มีความสอดคล้องต่อการวิเคราะห์ ซึ่งผู้วิจัยเลือกเป็นแหล่งเก็บข้อมูล อันเป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาเบื้องต้นคือ

- 1) เป็นโรงเรียนที่ผ่านการประเมินผลการจัดกิจกรรมการสร้างพลเมืองและอยู่ระหว่างการประเมิน เหตุที่เลือกโรงเรียนดังนี้เพราะประสิทธิภาพของนักเรียนในโรงเรียนที่อยู่ในขั้นนี้ จะมีความเข้มข้นและเป็นปัจจุบัน ความทรงจำของนักเรียนมีความชัดเจน
- 2) นักเรียนในโรงเรียนมีความโดดเด่นในความเป็นพลเมือง ซึ่งดูจากการได้รับรางวัลต่างๆ
- 3) เป็นโรงเรียนที่ผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำหรือชี้แนะ โดยเป็นคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดทำและพัฒนาหลักสูตร

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาวิจัยตัวตนความเป็นพลเมือง ซึ่งสะท้อนจากประสิทธิภาพของนักเรียนในโรงเรียน จึงเป็นนักเรียนที่ก่อปรไปด้วยคุณลักษณะของพลเมือง คอนเฟสความเป็นพลเมือง โดยจะพิจารณาจากผลของการผ่านกิจกรรมโครงการต่างๆ การผ่านการประเมินในหลักสูตรและจากการพูดการเขียน การเผยแพร่ตนที่แสดงออกซึ่งความเป็นพลเมือง โดยพิจารณาได้จากการเขียนบันทึก

ความดี การเป็นผู้นำหรือผู้มีส่วนร่วมในโครงการต่างๆที่ร่วมกันคิดขึ้นเพื่อสังคม โดยเฉพาะนักเรียนที่มีชื่อเสียงและได้รับรางวัลเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง ความเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม และได้รับรางวัลต่างๆ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเชื่อว่าการให้ความหมายของนักเรียนต่อเหตุการณ์ต่างๆอันสัมพันธ์กับความเป็นพลเมืองนั้น มีความหลากหลาย นักเรียนที่ไม่มีชื่อเสียง ทว่ามีความเป็นพลเมืองตามการรับรู้ของตน สะท้อนคิดและนำไปตามบรรทัดฐานของสังคมก็ถือเป็นตัวตนความเป็นพลเมืองเช่นเดียวกัน นักเรียนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก จึงเป็นนักเรียนที่มีคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองโดยมีรูปแบบของตัวตนหลากหลาย อาจเป็นนักเรียนดีเด่นหรือนักเรียนที่ไม่มีชื่อเสียง อาจเป็นผู้นำการรณรงค์รักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม หรือเป็นเพียงผู้มีส่วนร่วมกับชุมนุมบำรุงรักษาโบราณสถานของชุมชน เพื่อให้เห็นถึงประสบการณ์และการให้ความหมายตามการรับรู้ของตัวตนที่มีความเป็นปัจเจกต่อการเป็นพลเมืองบนฐานของการสัมพันธ์ตนกับกรอบของโครงสร้างบรรทัดฐาน ค่านิยม นั่นคือคอนเฟสกับความเป็นพลเมือง

อย่างไรก็ตาม นอกจากผู้ให้ข้อมูลหลักแล้ว ยังรวมถึงผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ ซึ่งเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างนักเรียน อาทิ ครู ผู้ปกครอง ผู้บริหารโรงเรียน เป็นต้น ความรู้สึกนึกคิดและการกระทำของคนเหล่านี้มีส่วนต่อประสบการณ์ในการสร้างตัวตนของนักเรียน ท่ามกลางบริบทที่กำหนดโครงสร้างของการกระทำ จึงจะทำให้การศึกษาการสร้างตัวตนความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนมีความครอบคลุม

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการทำความเข้าใจการสร้างตัวตนความเป็นพลเมืองท่ามกลางความซับซ้อนของการทำงานของอำนาจในบริบทของโรงเรียน โดยมีนักเรียนที่ก่อบรรลุไปด้วยคุณลักษณะของพลเมือง เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในการสะท้อนให้เห็นถึงประสบการณ์และการให้ความหมายต่อการกระทำของตนและของคนอื่นๆ ต่อเหตุการณ์ต่างๆที่เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ก่อให้เกิดขึ้นซึ่งความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียนที่คอนเฟสความเป็นพลเมือง วิธีการศึกษาจึงเป็นการศึกษาจากตัวบทที่ได้จากเรื่องเล่าของผู้ให้ข้อมูล และการศึกษาเอกสารต่างๆ ดังนี้

- 1) สัมภาษณ์นักเรียนเพื่อที่จะรับฟังเรื่องเล่าจากประสบการณ์ในการมีชีวิตรับรู้ผ่านปฏิบัติการต่างๆ ซึ่งเรื่องราวที่ได้จะสะท้อนให้เห็นถึงเหตุการณ์ต่างๆที่นักเรียนได้พบ ได้ลงมือปฏิบัติ และได้แสดงออก เกิดการสะท้อนคิดภายใต้โลกทางวัฒนธรรม บรรทัดฐานและโครงสร้างต่างๆ
- 2) สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ อาทิ ผู้ปกครอง ผู้บริหารโรงเรียนและคณะครู เพื่อเก็บข้อมูลให้ครอบคลุม ด้วยคนเหล่านี้มีอิทธิพลต่อประสบการณ์และการให้ความหมายของนักเรียน

3) ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร เช่น แผนยุทธศาสตร์ แผนการจัดการเรียนรู้ หลักสูตรแกนกลาง หลักสูตรสถานศึกษา แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตำราเรียน หนังสือกิจกรรมเสริมหลักสูตร แบบฝึกหัดต่างๆ เป็นต้น เหล่านี้จะสัมพันธ์กับการเตรียมนักเรียนให้อยู่ท่ามกลางปฏิบัติการและสัมพันธ์กับการทำงานของอำนาจที่อาศัยเทคนิควิธีต่างๆ อย่างหนึ่งคือการทำให้ความจริงเป็นสถาบันมากขึ้น ทั้งนี้ทั้งนั้น จึงส่งผลต่อตัวตนของคนที่อยู่ท่ามกลางบริบทให้มีความเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดนิ่งและกำกับตนเองอย่างมีเสรีที่ถูกจำกัด ภายในข่ายของความสัมพันธ์ทางอำนาจ โดยผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลอยู่ในความสัมพันธ์ของผู้ร่วมสร้างความรู้ จากมุมมองทางทฤษฎีในการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย และความเป็นเจ้าของประสบการณ์ของผู้เล่า

ในการดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจึงต้องรับฟังจากผู้เล่าและรับฟังตัวของผู้วิจัยเอง การรับฟังจากผู้เล่าคือ การใช้คำถามปลายเปิด สนใจความรู้สึกของผู้เล่าในขณะเล่าเหตุการณ์ต่างๆ ดูว่าผู้เล่ามีความเข้าใจอย่างไรว่าอะไรเกิดขึ้นต่อตนเอง ผู้เล่าให้ความหมายอย่างไรที่ทำให้เป็นเช่นนั้น ผู้เล่าคิดแบบอื่นอีกหรือไม่ การรับฟังตัวเองของผู้วิจัยคือ ความพยายามไม่ตัดในสิ่งที่ผู้เล่าอยากเล่า สังเกตถึงความไม่สะดวกและความสับสนของผู้เล่า (นงลักษณ์ จันทาภากุล. 2547: 47) ผู้วิจัยจึงต้องมีจริยธรรมในการวิจัย ที่จะไม่สร้างความกดดันให้เกิดกับผู้เล่า สร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองกับผู้เล่าในฐานที่ทั้งผู้เล่าและผู้วิจัยร่วมสร้างความรู้ด้วยกัน ถ้ามถึงความสบายใจของผู้เล่าต่อการอัดเสียง ถ่ายรูป และจดบันทึก และไม่นำข้อมูลของผู้เล่าในส่วนที่ผู้เล่าไม่ต้องการให้เปิดเผยไปเผยแพร่ การนำเสนอเรื่องราวของผู้เล่าจึงจะนำเสนอผ่านชื่อสมมติ เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบใดๆ ต่อผู้เล่า

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแนวทางการวิจัยแบบอัตชีวประวัติมีอยู่หลายแนวทาง โดยส่วนใหญ่จะวิเคราะห์โครงสร้างหรือกำหนดทิศทาง ลักษณะหรือประเภท ในการวิเคราะห์นี้ไม่จำเป็นต้องใช้จำนวนผู้ให้ข้อมูลจำนวนมาก สิ่งที่เป็นประโยชน์ในที่นี้คือ ข้อมูลจำนวนน้อยแต่มีรายละเอียดมากมีความเหมาะสมกว่า (Reissman. 2008: 103) ประเด็นที่จะวิเคราะห์คือความเป็นตัวตนและการสร้างความหมายที่เป็นพลเมืองแบบรู้คิด ซึ่งใช้แนวคิดของปฏิบัติการคอนเฟสทางการศึกษาในระบบโรงเรียนที่มีการสอนเป็นกิจกรรมพลเมือง ปฏิบัติการนี้เป็นกระบวนการสร้างตัวตนของนักเรียนให้เข้าใจ/รู้สึก/ปฏิบัติตนเป็นเยาวชนที่มีความรักตนเองและชุมชน ด้วยเทคโนโลยีของอำนาจแบบคอนเฟสชันบัพทุด

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มตั้งแต่การเก็บข้อมูล โดยการทำการบันทึกแก่นของเรื่อง (themes) ที่มีปรากฏให้เห็นขณะนั้นและเริ่มพัฒนาแนวคิดเชิงทฤษฎี หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงเริ่มวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การให้รหัส (coding) ข้อมูลทั้งหมด กำหนดรหัสเพื่อนำไปสู่การสร้างความหมายให้ตัวบท การให้รหัสนี้มาจากแนวคิดทฤษฎีและตัวข้อมูลเอง ดังนั้นคือการตีความข้อมูลจากการมีแนวคิดหรือทฤษฎีเป็นฐาน

ขั้นที่ 2 การกำหนดหัวข้อ (identify themes) เมื่อตัวบทได้รับการให้รหัส หัวข้อ (themes) จะได้รับการพัฒนาจากรหัสของตัวบท โดยการอ่านข้อมูลซ้ำหลายรอบจนปรับ (refined) ให้ชัดว่าเป็นรูปร่างหรือหัวข้อที่เป็นข้อความเชิงนามธรรม/แนวคิดมากกว่าเป็นตัวบทหรือส่วนต่างๆของตัวบท

ขั้นที่ 3 สร้างการเชื่อมโยงหัวข้อ (constructing thematic networks) หัวข้อจะจัดให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กันทั้งในแนวขวางและแนวตั้ง หัวข้อที่เป็นพื้นฐาน (basic theme) จะจัดวางอยู่ระดับล่างของโครงสร้างที่มีลำดับชั้น (hierarchy) ภายในหัวข้อพื้นฐานหรือหัวข้อหลักจะประกอบด้วยหัวข้อย่อยต่างๆ ซึ่งการจัดนี้คือการสร้างแนวคิดหรือการตีความให้เห็นแบบแผนหรือลักษณะการสร้างตัวตนของนักเรียนที่อยู่ในบริบทโรงเรียน อันเป็นแนวคิดการรื้อให้เห็นกระบวนการสร้างตัวตนความเป็นพลเมืองของนักเรียน

ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนผู้เป็นเจ้าของประสบการณ์

ตาราง 1 ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนผู้เป็นเจ้าของประสบการณ์

ชื่อสมมติ	เพศ	อายุ	ระดับชั้น
การะเกด	หญิง	14	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
คิมหันต์	ชาย	13	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
ปภาณ	หญิง	12	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
อศิราห์	หญิง	13	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
พรกนก	หญิง	14	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
สมปอง	ชาย	14	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
คคนางค์	หญิง	13	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
อรกช	หญิง	13	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ชีวิตของนักเรียนที่สัมพันธ์กับโรงเรียน

เรื่องราวชีวิตของการะเกด

การะเกด เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อยู่บ้านกับคุณยาย คุณตา เนื่องจากไปทำงานที่ปอยเปต มีน้องหนึ่งคนอยู่ในวัยที่ยังไม่สามารถช่วยงานใดๆได้ แม่จะกลับในช่วงโอกาสสำคัญอย่างวันเกิด และงานประเพณีต่างๆ อย่างไรก็ตาม แม่ยังคงโทรหาการะเกดอย่างบ่อยครั้ง เธอสามารถติดต่อกับแม่ได้ตลอดไม่ว่าจะมีเรื่องทุกข์ใจใดๆก็ตาม คุณยาย คุณตาของการะเกดเป็นคนกว้างขวางเนื่องจากอยู่ในพื้นที่นั้นมาแต่ดั้งเดิม ค่อนข้างเป็นที่รู้จักว่ามีฐานะดีจากการทำการเกษตร บ้านเช่าและรับจ้างวิ่งรถอ้อย สุขภาพของตาและยายยังแข็งแรงดี งานบ้านส่วนใหญ่คุณยายเป็นคนทำด้วยตัวของท่านเอง โดยที่มีการะเกดคอยช่วยบ้าง โดยเฉพาะในช่วงหลังที่การะเกดรับผิดชอบงานบ้านหลายหน้าที่ด้วยตนเอง บ้านของเธอเป็นบ้านครึ่งไม้ครึ่งปูนโดยส่วนใหญ่จะเป็นไม้และมีอาณาบริเวณบ้านเป็นไม้ให้ความร่มรื่นนานาพันธุ์ การะเกดปั่นจักรยานไปโรงเรียน เนื่องจากระยะห่างระหว่างบ้านกับโรงเรียน ไทยรัฐวิทยามีได้ไกลมาก ห่างกันเพียง 200 เมตร เท่านั้น ที่โรงเรียนเธอมีเพื่อนค่อนข้างเยอะและเป็นที่รู้จักของคนทั้งโรงเรียน เนื่องจากเธอมีผลการเรียนดีมาก ทำกิจกรรมหลายอย่าง รำ ร้องเพลง แต่งคำขวัญ ท่องทำนองเสนาะ ประกวดมารยาทและเป็นพิธีกรของโรงเรียนเวลามีคณะครูโรงเรียนอื่นๆมาศึกษาดูงานหรือคณะกรรมการมาประเมินโรงเรียน เกี่ยวกับโครงการต่างๆ การะเกดรู้สึกรักโรงเรียนจากความรู้สึกผูกพันมาตั้งแต่เด็ก เพราะเธอเรียนโรงเรียนนี้มาตั้งแต่อนุบาลปีที่ 1 และโรงเรียนนี้ให้ความรู้สอนเรื่องราวต่างๆแก่เธออย่างมากมาย

เรื่องราวชีวิตของคิมหันต์

คิมหันต์เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เขาเรียนโรงเรียนไทยรัฐวิทยามาตั้งแต่อนุบาล 1 บ้านของเขาอยู่ค่อนข้างไกลจากโรงเรียน แต่เขาก็ปั่นจักรยานมาโรงเรียนเองทุกวัน แถวๆบ้านของคิมหันต์มีเด็กที่อยู่ในโรงเรียนเดียวกันอยู่หลายคน คิมหันต์เล่นกับพวกเขาบ่อยๆ หากแต่มีได้สนิทกันมากนัก เขามีผลการเรียนดี วิชาที่เขาชอบเรียนคือวิทยาศาสตร์ คิมหันต์ภูมิใจมากที่ได้เป็นตัวแทนโรงเรียนไปแข่งขันเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ทุกปี ตั้งแต่เขาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นต้นมา ส่วนวิชาที่เขาไม่ชอบคือวิชาสังคม ด้วยเพราะเขามองว่ามีเนื้อวิชาเยอะเกินไป นอกจากการเป็นตัวแทนโรงเรียนไปแข่งขันเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์แล้ว ที่โรงเรียนเขาได้เล่นฟุตบอลกับบอลเลย์ด้วย เขาเล่นเพื่อความสนุกสนานมิใช่เพื่อแข่งขันแต่อย่างใด แม่ของเขาเป็นแม่บ้าน เธอออกจากงานมาไม่นาน ตอนนี้อพของคิมหันต์จึงเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงหลักของครอบครัวในการดูแลค่าใช้จ่ายทั้งหมดของทุกคน พ่อของเขาทำงานเกี่ยวกับการซ่อมคอมพิวเตอร์อยู่ที่กรุงเทพฯ ชีวิตในบ้านของเขาจึงอยู่กับแม่และยาย พ่อจะกลับมาในช่วงสงกรานต์กับปีใหม่นั้น

เรื่องราวชีวิตของปภาณ

ปภาณเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อาศัยอยู่กับคุณตา คุณยาย พ่อ แม่ พี่ชายและน้องชายอีก 2 คน ยายประกอบอาชีพขายปลา ตาช่วยยายขายปลา แม่ของเธอขายของอยู่ในโรงงานน้ำตาล พ่อขายอาหารตามสั่งอยู่ในตัวเมืองใกล้เคียง บ้านของปภาณอยู่ไม่ไกลจากโรงเรียน เธอใช้เวลาเดินทางมาโรงเรียนเพียง 4-5 นาที โดยออกจากบ้านตั้งแต่ 6 โมงเช้า ปภาณเรียนหนังสือค่อนข้างเก่ง วิชาที่เธอชอบเรียนมากที่สุดคือวิทยาศาสตร์ และวิชาที่ไม่ชอบมากที่สุดคือคณิตศาสตร์ กิจกรรมในโรงเรียนที่ปภาณทำคือเล่นดนตรีตอนเช้าแถวเคารพธงชาติ เธอตั้งใจเรียนเวลาที่ครูจากข้างนอกโรงเรียนมาสอน ทุกเสาร์อาทิตย์ปภาณและน้องจะไปช่วยพ่อทำงานล้างจานและเสิร์ฟอาหารในร้านที่พ่อขายอาหารตามสั่ง ในหมู่พี่น้องปภาณจะเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงหลักในการทำงาน โดยที่มียายคอยช่วยสอนทุกเพิ่มเติมจากคุณครู เธอรักโรงเรียนมาเพราะอยู่มาตั้งแต่อนุบาลปีที่ 1 และเพราะโรงเรียนอยู่ใกล้บ้านมากทำให้เธอเห็นโรงเรียนมาตั้งแต่เด็ก ไปโรงเรียนบ่อยๆเมื่อมีเวลาว่าง เป็นพื้นที่หนึ่งในชีวิตที่เธอผูกพัน

เรื่องราวชีวิตของอศิราห์

อศิราห์อายุ 12 ปี ปัจจุบันเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 บ้านของอศิราห์อยู่ไม่ไกลจากโรงเรียนไทยรัฐวิทยา เธอจึงปั่นจักรยานมาโรงเรียนเองพร้อมกันน้องทุกวัน ที่บ้านของเธอที่บ้านของเธอมีกินอยู่ 6 คน มีตัวเธอ ตา ยาย แม่และน้องอีก 2 คน น้องคนเล็กสุดอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กำลังจะขึ้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในขณะที่น้องอีกคนห่างกับเธอเพียงปีเดียว แม่ของเธอทำร้านเสริมสวยจึงค่อนข้างเป็นที่รู้จักของชาวบ้านในละแวกนั้นที่แวะเวียนมาอยู่เสมอ คุณตาทำถ่านและปลูกผักขาย ส่วนคุณยายเป็นแม่บ้าน แถวบ้านของเธอมีก่อนที่เรียนอยู่โรงเรียนเดียวกันอยู่ประมาณ 2-3 คน คนที่อยู่แถวบ้านของอศิราห์ส่วนใหญ่ทำสวนผัก รวมถึงตาเธอด้วย ตาจะสอนเธอปลูกและรดน้ำต้นไม้เวลาที่เธออยู่บ้านหลังโรงเรียนเลิก เธอเรียนที่โรงเรียนแห่งนี้มาตั้งแต่อนุบาลปีที่ 1 วิชาที่ชอบเรียนคือภาษาไทย คอมพิวเตอร์ วิทยาศาสตร์ พลเมืองดี ประวัติศาสตร์และสังคม ด้วยความที่อยู่บ้านใกล้โรงเรียนและอยู่โรงเรียนนี้มาแต่เด็กทำให้เธอรู้จักคนค่อนข้างเยอะ เพราะที่โรงเรียนมีกิจกรรมให้รุ่นพี่รุ่นน้องทำงานร่วมกันหลายกิจกรรม อย่างในวันอาเซียน วันภาษาไทยและวันต่อต้านยาเสพติด โดยคุณครูจะให้นักเรียนทั้งโรงเรียนนับเลขแบ่งกลุ่มกัน รวมกันน้องอนุบาลด้วย กิจกรรมที่อศิราห์ทำที่โรงเรียนคือเล่นดนตรีและทำขนม อศิราห์จะเล่นดนตรีประกอบเพลงเคารพธงชาติทุกเช้า โดยมีคุณครูจากข้างนอกมาสอนในช่วงแรกๆ ส่วนช่วงหลังๆมาเพื่อคุณครูไม่มาสอนแล้ว จึงเป็นหน้าที่ของเธอที่ต้องรับช่วงสอนน้องๆต่อ

เรื่องราวชีวิตของพรกนก

พรกนกอยู่บ้านกับพ่อ แม่และพี่ชาย เธออายุ 13 ปี อยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พี่ชายของพรกนกอายุ 19 ปี บ้านของพรกนกอยู่ห่างจากโรงเรียนไม่มากนัก พรกนกมาโรงเรียนโดยรถรับส่ง พ่อกับแม่ของเธอทำอาชีพรับซื้อของเก่า เธอเรียนโรงเรียนไทยรัฐวิทยา มาตั้งแต่เข้าชั้นอนุบาลปีที่ 1 เธอรู้สึกสนุกกับการเรียนที่นี้มาก วิชาที่ชอบเรียนคือ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย วิชาที่พรกนกไม่ชอบเรียนคือ วิชาภาษาอังกฤษ พรกนกจัดว่าเป็นเด็กเรียนดี เวลาอยู่ที่โรงเรียนเธอเล่นกีฬาแชร์บอล และเธอมักจะได้เป็นตัวแทนไปร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ อย่างเช่นการไปอบรมเกี่ยวกับการดูแลรักษาพันจากวิทยาการและคุณหมอนในเรื่องของการดูแลพันธุ์ให้ถูกวิธี การรักษาพันของตนไม่ให้ผุ จากนั้นก็นำเอาความรู้ที่นั่นมาถ่ายทอดให้แก่เพื่อนๆ ในตอนพักกลางวันและในโอกาสที่คุณครูให้พูดหน้าเสาธง โดยมีระดับชั้นที่พรกนกสอนประจำคือน้องๆ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 นอกจากพันแล้ว เธอยังสอนน้องที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้อีกด้วย ซึ่งเธอรู้สึกดีมากที่ได้ช่วยเหลือคนอื่น

เรื่องราวชีวิตของสมปอง

สมปองเรียนที่โรงเรียนไทยรัฐวิทยา มาตั้งแต่เริ่มเข้าชั้นอนุบาลปีที่ 1 โดยเรียนที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมาก่อน จนกระทั่งปัจจุบันสมปองอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 บ้านของสมปองอยู่ห่างจากโรงเรียนประมาณ 1 กิโลเมตร โดยบ้านมีลักษณะเป็นบ้านปูนผสมกับไม้ บางวันพ่อมาส่งสมปองมาโรงเรียน บางวันปู่มาส่ง ปู่ของสมปองอยู่ที่บ้านแยกอีกหลังหนึ่ง บ้านของเขาจึงมีสมาชิกเพียงเขา น้องและพ่อเท่านั้น น้องของเขาเป็นผู้หญิง เธอยังอายุน้อยมากเพียง 4-5 ขวบปีเท่านั้น พ่อของเขาทำงานหาเลี้ยงเขาและน้องเพียงคนเดียว โดยทำงานที่โรงงานน้ำตาลอยู่ฝ่ายหม้อเคียว ซึ่งเป็นฝ่ายที่มีการผลัดเปลี่ยนเวลาเข้ากะกันไปมา ไม่แน่นอนบ้างกลางวันบ้างกลางคืน ก่อนหน้าที่สักปี สมปองเคยได้อยู่กับแม่ ก่อนที่วันหนึ่งแม่จะออกจากบ้านไปตามความต้องการของท่าน เมื่อพ่อต้องเข้ากะในเวลาไม่แน่นอน ทำให้หน้าที่หลักในการดูแลน้องเป็นของสมปองที่เป็นสมาชิกผู้ใหญ่เพียงคนเดียวที่เหลืออยู่ เขาเป็นเด็กที่มีผลการเรียนดีมาตั้งแต่เด็ก เมื่ออยู่ที่โรงเรียนเขาได้เป็นนักดนตรี เขาฝึกเล่นมาตั้งแต่เขาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดนโรงเรียนจัดให้ครูจากข้างนอกเข้ามาสอน คุณครูมาสอนอยู่ก่อนปีหนึ่งเขาจึงได้เริ่มฝึก ตอนนั้นครูไม่ได้เข้ามาสอนเหมือนอย่างเคยแล้ว หน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ให้รุ่นน้องจึงตกเป็นของรุ่นพี่อย่างเขา

เรื่องราวชีวิตของคนางค์

คนางค์อาศัยอยู่กับย่า น้า น้องคนและลูกพี่ลูกน้อง ในบ้านปูนชั้นเดียวที่มีอาณาบริเวณค่อนข้างกว้างขวาง รอบๆ บ้านของเธอเต็มไปด้วยต้นไม้และสัตว์เลี้ยงชนิดต่างๆ พ่อกับแม่ของคนางค์

อยู่ที่กรุงเทพฯ จะกลับมาในช่วงเทศกาลเท่านั้น พ่อเป็นช่างสี แม่ขายของ ลูกพี่ลูกน้องของเธอเป็นผู้หญิง เรียนอยู่ที่โรงเรียนเดียวกันชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ส่วนปัจจุบันคนนางค์เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการเรียนของเธอจัดว่าอยู่ในระดับที่ดีมาก น้ำของเธอทำงานอยู่ที่โรงงานน้ำตาล เนื่องจากบ้านของคนนางค์อยู่ค่อนข้างไกลจากโรงเรียน การเดินทางมาโรงเรียนของเธอจึงต้องอาศัยรถรับส่ง เธอเรียนโรงเรียนนี้มาตั้งแต่เข้าชั้นอนุบาลปีที่ 1 วิชาที่ชอบคือวิชาคณิตศาสตร์กับภาษาไทย เธอรู้สึกว่าการเรียนของเธอมุ่งเน้นที่วงดุริยางค์ของโรงเรียนที่บรรเลงได้อย่างพร้อมเพรียงมาก ซึ่งตัวเธอเองก็เป็นหนึ่งในสมาชิกของวงดุริยางค์โรงเรียนด้วยเช่นกัน นอกจากเล่นดนตรีแล้ว กิจกรรมอื่นๆ ที่ทำในโรงเรียนส่วนมากคือการทำความสะอาด

เรื่องราวชีวิตของอรกช

อรกชเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปัจจุบันอาศัยอยู่กับคุณพ่อคุณแม่ แม่ของเธอเป็นแม่บ้าน พ่อของเธอเป็นตำรวจ บ้านของอรกชอยู่ไม่ไกลจากโรงเรียน เวลามาโรงเรียนเธอจึงมากับพ่อบ้านหรือไม่กี่บ้านจรัญมาด้วยตนเอง ส่วนใหญ่เพื่อนๆ ที่อยู่บ้านใกล้กับเธอก็ปั่นจักรยานมาโรงเรียนเช่นเดียวกัน ที่โรงเรียนเธอมีเพื่อนค่อนข้างเยอะ เธอเรียนรู้ว่าเวลามีปัญหาก็ต้องค่อยๆ ปรับความเข้าใจกันจึงจะเป็นเพื่อนกันได้ อรกชเรียนโรงเรียนนี้มาตั้งแต่เข้าอนุบาลปีที่ 1 วิชาที่ชอบมากที่สุดคือ คณิตศาสตร์ ส่วนวิชาที่เธอไม่ชอบคือภาษาอังกฤษ ผลการเรียนของเธออยู่ในระดับที่ดีมาก แม้กระทั่งในวิชาที่เธอไม่ชอบก็ตาม อยู่ที่โรงเรียนเธอเข้าร่วมกิจกรรมหลายอย่าง เช่น การทำความสะอาดโรงเรียน นำเพื่อน ๆ น้อง ๆ สวดมนต์ไหว้พระ ปฏิญาณตนเองหน้าเสาธง เธอเคยได้เป็นตัวแทนไปแข่งขันกีฬายานยนต์ ตอนที่อยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และเป็นดรัมเมเยอร์เวลาที่โรงเรียนจัดงานกีฬาสี อรกชนั้นเป็นดรัมเมเยอร์โดยตลอดมาตั้งแต่เธอเรียนชั้นอนุบาล จนกระทั่งเธอได้เข้าร่วมกิจกรรมงานกีฬาสีในช่วงที่เธออยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

บทที่ 4

ระบบบริหารจัดการโรงเรียนไทยรัฐวิทยา

สังคมที่มีเป้าหมายไปสู่ความมีอารยะ ย่อมต้องมีโครงสร้างทางสังคมที่เกิดขึ้นเพื่อขับเคลื่อนไปสู่ ณ จุดดังกล่าว ดังเช่นสถาบันต่างๆในสังคม ที่ต่างมีหน้าที่ต่อสังคม และขับเคลื่อนไปอย่างมีจุดมุ่งหมายให้เป็นไปตามที่สังคมต้องการ เมื่อพื้นที่เหล่านั้นสัมพันธ์กับคนในสังคม ย่อมทำให้คนที่มีความสัมพันธ์ภายใต้พื้นที่นั้นเกิดความเปลี่ยนแปลงให้เชื่อตาม มองเห็นตาม กระทั่งเกิดความเปลี่ยนแปลงต่อตัวตนให้มีโลกทัศน์ คุณลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง อย่างไรก็ตาม มิใช่ว่าทุกพื้นที่ที่มีจุดมุ่งหมายให้เป็นไปตามที่สังคมต้องการจะสามารถเป็นเช่นนั้นหรือสร้างให้คนคิด เชื่อ กระทำตามนั้นได้ หากแต่บางพื้นที่อาจอยู่ในระหว่างทางของการพัฒนากระบวนการที่จะสามารถสร้างคนที่ก่อปรด้วยความเป็นกำลังของเมืองให้เกิดขึ้น

สถาบันทางสังคมที่เป็นหลักสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของตัวตนของคนไปสู่ลักษณะใดลักษณะหนึ่งคือสถาบันทางการศึกษา เป็นสถาบันที่ส่งผลกระทบต่อตัวตนอย่างสำคัญเพราะเป็นสถาบันที่ผู้เรียน เป็นผู้ที่มีความขาด จึงตกอยู่ในสถานะของการเป็นผู้ที่ต้องเรียนรู้เพิ่ม ต้องรับการเปลี่ยนแปลงซึ่งมิใช่ว่าทุกสถานศึกษาจะสร้างคนให้เหมือนกันไปหมด หากแต่แต่ละสถานศึกษาต่างก็มีจุดประสงค์ที่ต้องการสร้างคนให้เกิดขึ้นอย่างไม่เหมือนกันแล้วแต่ความจริงของสถาบันนั้นๆกำหนด แต่มิได้แยกขาดจากความเป็นจริงของสังคม บางสถานศึกษายึดถือที่เด็กต้องเป็นคนเก่งจึงจะเป็นกำลังของชาติ บางสถานศึกษายึดถือว่าเด็กที่เป็นคนดีจึงจะเป็นกำลังของชาติ แม้กระทั่งสถาบันที่เชื่อว่าพลเมืองของชาติต้องเป็นคนดี ยังให้ความหมายการเป็นคนดีหรือการเป็นคนดีไม่เหมือนกัน บางทีเด็กดีอาจหมายถึงเด็กที่เชื่อฟังผู้ใหญ่ทุกประการ บางทีเด็กดีอาจหมายถึงเด็กที่ช่วยเหลือใส่ใจผู้อื่น เป็นต้น

ความแตกต่างกันของความมุ่งหมายทำให้กระบวนการในการสร้างตัวตนความเป็นพลเมืองของนักเรียนมีความต่างกัน ยังผลให้ตัวตนของนักเรียนในแต่ละแห่งที่มีความต่างกันไปด้วย ความแตกต่างกันของกระบวนการในการสร้างตัวตน เป็นความแตกต่างกันของระบบบริหารจัดการ (Governance) อันครอบคลุมถึงการวางแผนการจัดการเรียนรู้ การสอน การประเมินของแต่ละโรงเรียน ซึ่งต่างก็มีระบบของกระบวนการเฉพาะ นำไปสู่การกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการกระทำที่ต่างกันออกไป ตัวอย่างของการสอนตามหลักสูตรโดยวิธีการสอนที่ต่างกัน สอนโดยบรรยาย สอนโดยให้นักเรียนปฏิบัติหรือการสอนผ่านกิจกรรมนอกหลักสูตร เป็นการสอนเพื่อเสริมสร้างนักเรียนตามฐานความเชื่อของการเป็นตัวตนเพื่อสังคมหรือให้คงอยู่ในสังคมได้ เนื้อหาของกิจกรรมเสริมในแต่ละที่จึงมีความ

แตกต่างกัน บางที่อาจเป็นการเน้นเสริมทักษะทางวิชาการผ่านการปฏิบัติ บางที่เป็นการปฏิบัติกิจวัตรในชีวิตประจำเพื่อมุ่งให้นักเรียนสามารถรับผิดชอบตนเองและช่วยเหลือผู้อื่นได้

ความแตกต่างกันของระบบบริหารจัดการ (Governance) นี้ เมื่อมองผ่านมุมมองทางทฤษฎีทางอำนาจภายใต้กระบวนทัศน์หลังโครงสร้างนิยมแล้วจะเห็นถึงปฏิบัติการทำงานของอำนาจที่แตกต่างกัน ระบบความสัมพันธ์ของอำนาจในแต่ละพื้นที่ต่างกันตามส่วนในการทำงานของเทคโนโลยีของอำนาจและเทคโนโลยีของตัวตน รวมถึงประเภทของอำนาจที่ไหลเวียนภายในระบบความสัมพันธ์ทางอำนาจนั้น เทคโนโลยีของอำนาจทำให้ตัวตนเป็นร่างกายได้บงการ เป็นเทคโนโลยีที่อุดมด้วยอำนาจวินัยอยู่ในพื้นที่ที่มีชื่อเรียกว่าสถาบัน โรงเรียนที่เป็นสถาบันการศึกษาจึงเป็นแหล่งอันอุดมไปด้วยการปฏิบัติการของอำนาจนี้ เริ่มจากการตรึงนักเรียนให้ต้องเข้าสู่ระบบการเรียนรู้ อย่างหลีกเลี่ยงมิได้ในฐานะของผู้เรียนที่เป็นเยาวชนในโลกสมัยใหม่ การที่นักเรียนต้องเรียน ปฏิบัติทำตามที่คุณครูสอน อยู่ภายใต้กรอบระบบของการประเมิน ดำเนินชีวิตในโรงเรียนตามตารางเวลา เป็นต้น เหล่านี้แสดงถึงการสร้างนักเรียนให้เป็นตัวตนของผู้รู้ ผู้ปฏิบัติได้ อย่างจำเป็นต้องทำ หลีกเลียงมิได้และเยาวชนในพื้นที่แผ่นดินไทยต่างต้องถูกตรึงเข้าสู่ระบบเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม มิใช่ว่าแต่ละโรงเรียนจะผลิตสร้างร่างกายของเยาวชนที่เป็นพลเมืองออกมาเหมือนกันเท่านั้น หากยังมีความแตกต่างกันไปตามแต่บริบท หลักสูตรสถานศึกษา ฐานความเชื่อในการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ระบบบริหารจัดการเกิดมีลักษณะเฉพาะ บางโรงเรียนจึงมีกิจกรรมเสริมพิเศษให้กับนักเรียน เพื่อสร้างให้นักเรียนมีอัตลักษณ์ตามที่โรงเรียนต้องการ ตัวอย่างของการสร้างนักเรียนให้รักชาติรักศาสดา การสร้างนักเรียนในยึดถือตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างนักเรียนที่รักสิ่งแวดล้อมและในบางโรงเรียนเป็นการสร้างนักเรียนให้เป็นพลเมือง ดังนี้ ทำให้การวางแผนการจัดการเรียนรู้ การสอน การประเมินมีความเฉพาะและจุดมุ่งเน้นที่ไม่เหมือนกัน โรงเรียนที่มุ่งให้นักเรียนเกิดเปลี่ยนแปลงต่อตัวตนอย่างคิดได้คิดเป็นด้วยตนเอง เป็นผู้รู้คิด ต้องเอื้อให้เทคโนโลยีของตัวตนทำงานร่วมกันกับเทคโนโลยีของอำนาจ ด้วยการทำงานของอำนาจแบบชี้อำนาจที่มุ่งให้นักเรียนสร้างและกำกับตนเองไปตามวิถีทางอันควร ซึ่งเป็นวิถีทางที่แพร่หลายและรู้จักกันดีในพื้นที่แห่งนั้น เพราะเป็นสิ่งที่ถูกพูดถึงกันอยู่เสมอ การที่นักเรียนได้กำกับตนเองอย่างได้คิดถึงตนเองดูแลตนเอง คิดพัฒนาตนเองและเลือกวิถีทางของตนเอง ทำให้ตัวตนเกิดเปลี่ยนแปลงในอีกลักษณะหนึ่ง อย่างที่เป็นผู้รู้คิดสร้างความเปลี่ยนแปลงต่อตนเอง

เมื่อมองผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนจึงจะเห็นถึงปฏิบัติการทำงานของอำนาจที่แตกต่างกัน นำไปสู่การเกิดขึ้นของตัวตนที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปฏิบัติการร่วมกันของเทคโนโลยีของอำนาจและเทคโนโลยีของตัวตนในแต่ละโรงเรียนที่ไม่เหมือนกัน ทำให้เกิดตัวตนของนักเรียนที่ไม่เหมือนกัน โรงเรียนที่เน้นการทำงานของเทคโนโลยีของตัวตน เป็นปฏิบัติการคอนเฟล็กซ์ที่

มุ่งให้นักเรียนสร้างและกำกับตนเองไปตามวิถีทางอันควร เป็นไปตามสิ่งที่นักเรียนภายในโรงเรียนได้ พุดถึง หลักสูตรได้เขียนถึงไว้ เป็นการพูดและแสดงออกตามชุดความจริงในแต่ละกิจกรรม เป็นต้นว่า นักเรียนที่ดีเป็นเด็กดี เด็กดีต้องรู้จักช่วยเหลือผู้อื่น เด็กดีต้องมีคุณธรรม มีมารยาทเคารพผู้ใหญ่ เด็กดี ต้องรู้จักประหยัดอดออม การเปล่งเสียงเหล่านี้กระตุ้นให้นักเรียนรับเข้าไปสัมผัสกับในระบบคิด เกิด ทิศทางในการสร้างตัวตนให้เป็นไปตามรูปแบบที่ตนเอง โรงเรียนและสังคมต้องการ โรงเรียนดังนี้จึงจะมี ระบบบริหารจัดการ โดยเฉพาะกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีการกระทำและกระตุ้นให้ เกิดการกระทำของนักเรียนอย่างรู้คิด

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่ต้องการศึกษากระบวนการสร้างตัวตนความเป็นพลเมือง ตามที่ อุดมการณ์ประชาธิปไตยกำหนด/กำกับ ภายใต้สังคมสมัยใหม่ เป็นการศึกษากระบวนการสร้างตัว พลเมืองที่อยู่ในระบบความสัมพันธ์ของอำนาจที่สร้างพลเมืองให้เกิดขึ้นได้ โรงเรียนที่เป็นพื้นที่ใน การศึกษาจึงเป็นโรงเรียนที่มีระบบบริหารจัดการ อันครอบคลุมถึงการวางแผนการจัดการเรียนรู้ การ สอน การประเมินเพื่อมุ่งสร้างพลเมือง ซึ่งผู้วิจัยจะเน้นศึกษาการสร้างพลเมือง ผ่านกระบวนการ กิจกรรมการเรียนการสอน เพราะเป็นกระบวนการที่สัมพันธ์ต่อความรู้และความความคิดที่ทำให้เกิด ตัวตนรูปแบบใหม่ของนักเรียน

โรงเรียนที่มีระบบความสัมพันธ์ของอำนาจที่สร้างพลเมืองให้เกิดขึ้นได้ เป็นโรงเรียนที่มี กระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสร้างพลเมือง ซึ่งครอบคลุมถึงหลักสูตร แผนยุทธศาสตร์ แผนการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนทั้งในหลักสูตรและนอกหลักสูตร การประเมินผล โครงสร้างของการบริหารงานภายในโรงเรียน ความร่วมมือระหว่างโรงเรียน รวมถึงกิจกรรมเสริมต่างๆ ซึ่งกิจกรรมต่างๆเหล่านี้ มิได้มุ่งใช้อำนาจบังคับต่อนักเรียนให้เป็นไปตามที่โรงเรียนต้องการ หากแต่เป็น การให้ความรู้ ที่นำไปสู่การปฏิบัติ การทำงานกลุ่ม กระตุ้นให้เกิดการสะท้อนคิดให้นักเรียนได้กระทำใน สิ่งที่ตนคิดว่าดี การจัดการเรียนการสอนจึงจะมีการสอดแทรกเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง ค่านิยม คุณธรรม การให้ความรู้เข้าไปเข้ามา การให้นักเรียนกระทำอย่างเข้าไปเข้ามา จนกระทั่งเกิดเป็นความเคย ชิน ติดเป็นนิสัย การใช้คำถามปลายเปิดกระตุ้นให้นักเรียนได้คิด ให้นักเรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม ได้ลง มือปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่อง ลักษณะเหล่านี้จะเปิดช่องให้นักเรียนได้คิด ได้เลือก ได้กระทำ/เผยแพร่ตัวตน ออกมา อย่างเข้าใจตนเอง ตัดสินการกระทำตนเองและผู้อื่นได้ตามความจริงในพื้นที่นั้น

นอกจากนั้น โรงเรียนที่เป็นหน่วยย่อยของสังคม ในลักษณะของสถาบันทางสังคมสมัยใหม่ ที่ต้องการสร้างพลเมืองให้เกิดขึ้น ยังมีควรแยกสถาบันโรงเรียนออกจากหน่วยอื่นๆของสังคม จะเป็น การทำให้ชีวิตในโรงเรียนไม่สามารถเชื่อมโยงกับชีวิตทางสังคมได้ สิ่งทีนักเรียนได้เรียนรู้ในโรงเรียนจะ ไม่ถูกนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เมื่อโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางสังคม จะทำให้ เป้าหมายของการสร้างตัวตนของนักเรียนไม่แยกขาดจากเป้าหมายของรัฐและสังคม ตัวตนความเป็น

พลเมืองของนักเรียนที่เกิดขึ้นจึงจะเป็นไปเพื่อเป็นกำลังของเมืองโดยแท้ เกิดเป็นเอกภาพของสังคมที่คนในสังคมมีสำนึกร่วม ในการขับเคลื่อนสังคมให้มุ่งไปสู่เป้าหมายที่ดี ดังนั้นแล้ว การสร้างตัวตนความเป็นพลเมืองของนักเรียน จะเกิดขึ้นได้ในโรงเรียนที่มีแผนการดำเนินงาน การจัดการเรียนการสอนที่มีเป้าหมายโดยตรงต่อการสร้างนักเรียนให้เป็นพลเมือง มีการคิดกิจกรรมต่างๆ อย่างเชื่อมโยงกับส่วนย่อยอื่นๆ ในสังคม มีระบบบริหารจัดการเพื่อให้นักเรียนได้เกิดการสะท้อนคิด

จากการสำรวจโรงเรียนต่างๆ แล้ว ผู้วิจัยพบว่าโรงเรียนไทยรัฐวิทยาเป็นโรงเรียนที่มีความน่าสนใจในการทำการศึกษ โรงเรียนไทยรัฐวิทยาเป็นโรงเรียนที่มีความแตกต่างจากโรงเรียนอื่นๆ ของในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กรมสามัญศึกษา) เนื่องจากโรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของมูลนิธิไทยรัฐโดยได้รับงบประมาณจากบริษัท วัชรพล จำกัด เป็นทุนส่วนหนึ่งในการก่อสร้างหรือก่อสร้างเพิ่มเติม เป็นโรงเรียนที่มีเป้าหมายในการสร้างนักเรียนให้เป็นพลเมืองตามวัตถุประสงค์ของคุณกำพล วัชรพล ผู้ก่อตั้งโรงเรียน และมีการดำเนินงานเกี่ยวกับการสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดแก่นักเรียนอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด ปัจจุบัน โรงเรียนไทยรัฐวิทยาใช้แผนยุทธศาสตร์โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2559-2562) มีวิสัยทัศน์คือ ภายในปีการศึกษา 2562 โรงเรียนไทยรัฐวิทยาเป็นโรงเรียนสมบูรณ์แบบในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้สื่อมวลชนศึกษา มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ โดยมีอัตลักษณ์โรงเรียนไทยรัฐวิทยา คือ เป็นพลเมืองดี มีทักษะ แสวงหาความรู้และมีคุณธรรม

เมื่อโรงเรียนไทยรัฐวิทยาได้มีการกำหนดอัตลักษณ์ของนักเรียน โดยเน้นเฉพาะเจาะจงในเรื่องของความเป็นพลเมือง ทำให้เห็นถึงความแตกต่างของเป้าหมายในการสร้างตัวตนของผู้เรียน เมื่อเป้าหมายมีความเจาะจงดังนี้แล้ว ระบบบริหารจัดการหรือระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียนไทยรัฐวิทยาจึงมีความเฉพาะและแตกต่างจากระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานอื่น โดยความแตกต่างนี้เริ่มต้นที่เป้าหมายต่อผู้เรียนและโดยตลอดกระบวนการ แม้ว่าจะมีโรงเรียนอื่นที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างคนที่สังคมต้องการมิได้ต่างกัน หากแต่ด้วยวิธีการในการสร้าง บริบทของโรงเรียนที่มีความแตกต่างและความเป็นโรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่อยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของมูลนิธิไทยรัฐแล้ว ทำให้โรงเรียนไทยรัฐวิทยาอยู่ภายใต้แนวทางในการจัดการศึกษาอันมีวิธีการที่ใช้ในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งได้รับการคิดค้นขึ้นและเผยแพร่ใช้ทั่วกันในทุกโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ลักษณะดังนี้ แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของโรงเรียนไทยรัฐวิทยากับโรงเรียนอื่น อันเป็นอัตลักษณ์ของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา

เป้าหมายและวิธีการสอนให้นักเรียนสร้างตัวตนความเป็นพลเมืองของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ที่มีกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความแตกต่าง สะท้อนให้เห็นถึงปฏิบัติการของอำนาจในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันด้วย เป้าหมายที่ต้อง การสร้างพลเมืองรู้สึกให้เกิดขึ้นได้ ทำให้การทำงานของอำนาจในพื้นที่นั้นมีความหลากหลาย ทำให้นักเรียนสร้างตัวตนผ่านปฏิบัติการคอนเฟสชันในโรงเรียน กำกับสร้างตนเองให้เป็นไปตามชุดความจริงตามที่ตนได้เรียนรู้ ได้คิดต่อสิ่งที่ตนรู้ ได้เลือกกระทำ ทั้งการกระทำตามที่ครูสั่ง การกระทำที่เกิดขึ้นตามแรงบันดาลใจ เมื่อนักเรียนได้ผ่านระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่เป็นพื้นที่ที่กำหนดว่าสิ่งใดควรกระทำสิ่งใดไม่ควรกระทำ

ผ่านกระบวนการกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนที่พูดถึงความจริงในเรื่องต่างๆ นักเรียนจึงสัมผัสตัวตนกับความจริงเหล่านั้นอย่างเป็นไปโดยที่ตัวเองต้องทำ รู้สึกว่าควรทำ รู้สึกดีที่ได้กระทำและรู้สึกภาคภูมิใจต่อกระทำ ทั้งยังคิดถึงช่วงเวลาในอนาคตว่าตนปรารถนาจะกระทำเช่นนั้นต่อไป ภายใต้ระบบความสัมพันธ์ทางอำนาจของโรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่มีความเฉพาะ มีการทำงานของอำนาจที่ต่างออกไปจากโรงเรียนอื่น วิธีการในการสร้าง บริบทของโรงเรียนที่มีความแตกต่าง ความเป็นโรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่อยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของมูลนิธิไทยรัฐ เหล่านี้กำหนดให้แผนการจัดการศึกษา การประเมินและกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนที่ได้รับการคิดค้นขึ้นมีลักษณะที่ไม่เหมือนกับโรงเรียนอื่นโดยทั่วไป การบริหารจัดการของโรงเรียนไทยรัฐวิทยามีการบูรณาการสอดแทรกการสร้างพลเมืองผ่านแผนการจัดการเรียนรู้ทุกรายวิชาที่ใช้ในโรงเรียนไทยรัฐวิทยา การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสื่อสารมวลชนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้คู่มือการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมือง โดยมูลนิธิไทยรัฐได้จัดส่งคู่มือประกอบการเรียนการสอนให้และจัดอบรมครูผู้สอนให้มีความรู้ความสามารถในการเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างพลเมือง

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้คู่มือการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองเป็นแนวทางสำคัญของครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่นักเรียน เพราะจากการสัมภาษณ์ของคณะผู้จัดทำที่ได้รับการคัดเลือกจากมูลนิธิไทยรัฐพบว่า คู่มือการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองนี้ จัดทำขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นถึงเป้าหมายของตัวตนความเป็นพลเมืองที่สร้างผ่านกิจกรรมต่างๆ จะเกิดขึ้นได้ผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีเพียงเป็นการเรียนการสอนโดยการบรรยายหรือปลูกฝังผ่านการอ่านเขียนเข้าไปเข้ามาเท่านั้น หากแต่การที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงต่อตัวตนของนักเรียนให้เกิดขึ้นได้ในระดับของสำนึกหรือจิตใจ จะต้องมีการสร้างที่สามารถกระตุ้นหรือเปิดช่องทางให้นักเรียนได้คิด ได้เลือก หาได้ เป็นการกระทำโดยเสรีตามสภาวะธรรมชาติ แต่เป็นการสะท้อนคิดเลือกต่อชุดความจริง สิ่งที่คนอื่นและตนเองคิดว่าเป็นสิ่งที่ดี การคิดเลือกต่อสิ่งที่สร้างความเปลี่ยนแปลง ในทางที่ดีต่อตนเองได้ ให้ตนเองเดินทางไปตามวิถีที่ตนคิดว่าสวยงามได้ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้คู่มือ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองเป็นแนวทางสำคัญของครูผู้สอนในโรงเรียนไทยรัฐวิทยา แสดงให้เห็นถึงลักษณะสำคัญที่โรงเรียนไทยรัฐวิทยามีเป้าหมายและวิธีการสอนที่แตกต่างจากโรงเรียนอื่น

การวิเคราะห์กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนในโรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่ ใช้คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองเป็นแนวทางสำคัญ

การจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมือง

คุณกำพล ได้ก่อตั้งมูลนิธิไทยรัฐขึ้นมา เพื่อเป็นองค์กรหลักให้การอุปการะเกื้อหนุนโรงเรียนด้วยความตั้งใจที่จะให้โรงเรียนไทยรัฐวิทยาเป็นโรงเรียนที่ดี เพื่อผลิตคนดีออกมาใช้ประเทศชาติ นอกเหนือไปจากการทำหน้าที่โรงเรียนในฐานะเป็นแหล่งศึกษาเล่าเรียนของกุลบุตร กุลธิดา ซึ่งจะเป็นอนาคตของชาติ การที่มูลนิธิไทยรัฐได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2555-2558) ซึ่งได้ประกาศใช้ในที่ประชุมผู้บริหารโรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2555 โดยในแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้บรรจุกลยุทธ์ในการพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี เข้าไว้ด้วย ก็เพื่อสนองตอบปณิธานของคุณกำพล วัชรพล ที่ต้องการให้นักเรียนไทยรัฐวิทยาเป็นผู้ที่พร้อมด้วยความรู้และความดีงาม เพื่อที่จะได้อยู่ในสังคมก็จะมีความสุขด้วย โดยได้กำหนดคำสำคัญในการฝึกอบรมไว้ว่า นักเรียนไทยรัฐวิทยาในวันนี้ คือคนดีของสังคมในวันหน้า (มูลนิธิไทยรัฐ. 2555: (3)) การจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา จึงเกิดขึ้นจากการรวบรวมคณะผู้แต่งที่เป็นคุณครูที่มีความรู้ความสามารถมาร่วมกันเขียนคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างพลเมืองขึ้น สิ่งนี้คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองนี้มีความเฉพาะ ด้วยเพราะคู่มือนี้ถูกสร้างขึ้น โดยมีปณิธานคือ การที่โรงเรียน ครูและผู้บริหารได้ร่วมมือกันทำให้ประเทศไทยน่าอยู่ยิ่งขึ้นกว่านี้ เพราะมีจำนวนคนดีเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ (มูลนิธิไทยรัฐ. 2555: (3)) คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่เกิดขึ้นจึงเป็นแนวทางสำคัญเพื่อให้คุณครูผู้สอนนำไปใช้ โดยสามารถคิดปรับให้เข้ากับบริบทของโรงเรียนตน

เป้าหมายของคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมือง

มูลนิธิไทยรัฐร่วมกับโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กำหนดพันธกิจด้านส่งเสริมเอกลักษณ์โรงเรียนไทยรัฐวิทยาตามแผนยุทธศาสตร์โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2555-2558) มีเป้าประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี มีจิตสำนึก ความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรและพัฒนาสิ่งแวดล้อมสืบสานความเป็นไทยและความเป็นไทยรัฐวิทยา มีกลยุทธ์ในการพัฒนานักเรียนให้เป็นคนพลเมืองดี ภายใต้โครงการความเป็นพลเมืองดี พัฒนาผู้เรียนตั้งแต่ระดับชั้นปฐมวัยถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดย

มูลนิธิไทยรัฐได้จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อสร้างความเป็นพลเมือง เพื่อบ่มเพาะต้นกล้าแห่งความเป็นพลเมืองให้กับนักเรียน ในระดับชั้นประถมศึกษา ฝึกฝนในเชิงต่อยอดจากระดับปฐมวัยในเรื่องความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม การเคารพกติกา เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพหลักความเสมอภาคและการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยไม่ใช้กำลัง และฝึกให้นักเรียนมีความคิดเชื่อมโยงระหว่างตนเองกับสังคม ไม่สร้างภาระปัญหาให้โรงเรียนและสังคม เป็นการจัดกิจกรรมกระบวนการกลุ่ม ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความเคารพ อุดมทุน อุดมสาระ มีมารยาท ความรับผิดชอบ ความยุติธรรม ความเอื้อเฟื้อ มีจิตสาธารณะ ฯลฯ ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง (มูลนิธิไทยรัฐ. 2555: (4))

วิธีการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา

กระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสร้างพลเมืองของโรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่โรงเรียนคิดพัฒนาขึ้น เกิดจากการวิเคราะห์จุดอ่อน-จุดแข็ง ในจุดอ่อนที่นักเรียนขาดคุณสมบัติความเป็นพลเมือง คณะผู้จัดทำจากมูลนิธิไทยรัฐจึงคิดวิธีปรับปรุงจุดอ่อนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรมและเป็นพลเมืองดี รวมถึงการพัฒนาสุขภาพผู้เรียนให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง สุขภาพจิตดี และมีสุนทรียภาพทางอารมณ์ (มูลนิธิไทยรัฐ. 2559: 18) แนวนโยบายของโรงเรียนไทยรัฐวิทยาต่อการจัดการเรียนการสอนจึงต้องมีขึ้นเพื่อให้สามารถพัฒนาตัวตนพลเมืองให้เกิดขึ้นได้ เป็นไปตามอัตลักษณ์ของโรงเรียน

แผนยุทธศาสตร์โรงเรียนไทยรัฐวิทยา แผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาต่างๆที่บูรณาการเข้ากับการสร้างพลเมือง มีคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองตั้งแต่นักเรียนในระดับปฐมวัยและหลักสูตรสื่อสารมวลชน เหล่านี้ เกิดขึ้นเพื่อสร้างให้นักเรียนเป็นพลเมืองที่สัมพันธ์กับชีวิตในโรงเรียนและพื้นที่ชีวิตอื่น โดยมีการกำหนดกระบวนการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา เพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้มีการจัดกิจกรรมสอดแทรกทักษะกระบวนการคิด โดยมุ่งให้ผู้เรียนคิดเป็น วิเคราะห์และสร้างองค์ความรู้ได้ ดังปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 มาตรา 24 และพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับกลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐานตามตัวบ่งชี้ที่ 4 ในการให้ผู้เรียนคิดเป็นทำเป็นและสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้

การเน้นกระบวนการกลุ่มในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีพฤติกรรมหรือวิถีชีวิตประชาธิปไตย มีเจต

คติ ค่านิยมและศรัทธาการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขนั้น จำเป็นต้องใช้วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับวัยวุฒิของผู้เรียนในรูปแบบที่หลากหลาย ได้แก่ การเล่นเกมและการสังเกตการณ์เล่นตามกฎกติกา การฟังนิทานและร่วมแสดงความคิดเห็น การแสดงบทบาทสมมติและร่วมอภิปราย การวาดภาพ การเล่าเรื่องของภาพ การเขียนบรรยายโดยเสรี การสำรวจสภาพปัจจุบันของห้องเรียน โรงเรียน ตลอดจนชุมชน ท้องถิ่นและประเทศ การศึกษาเอกสารและตอบประเด็นคำถาม การวิพากษ์ การวิจารณ์ข่าวสารข้อมูล การฝึกปฏิบัติ ฝึกการวิเคราะห์จากสถานการณ์ต่างๆ โดยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ความเป็นพลเมือง ที่เน้นให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยนั้น ผู้สอนควรให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะที่จะนำไปสู่การมีทัศนคติ ค่านิยม เจตคติที่ดีต่อวิถีประชาธิปไตย โดยผู้สอนให้โอกาสและเวลากับผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรม ได้แก่ ฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์จากสถานการณ์จริงด้วยการตั้งประเด็นคำถามที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน สังเกต และเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้เหตุผลและเคารพในความแตกต่าง ฝึกฝนการแก้ไขความขัดแย้งด้วยการฟังและการสื่อสารอย่างสันติ ฝึกฝนและเห็นคุณค่าของการปฏิบัติตามกฎกติกา ระเบียบของสังคม โดยเริ่มตั้งแต่กฎกติกาของเกม กฎกติกาของครอบครัว กฎระเบียบของโรงเรียน (มูลนิธิไทยรัฐ. 2559: 51-52) โครงสร้างการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังนี้ได้ถูกนำไปใช้โดยเฉพาะ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างพลเมืองที่ปรากฏตามคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง

แม้ว่าโรงเรียนไทยรัฐวิทยาจะให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ในทุกพื้นที่ของชีวิตและการสอดแทรกกิจกรรมพลเมืองไปกับทุกรายวิชาและการใช้ชีวิตในโรงเรียน อย่างไรก็ตาม โรงเรียนไทยรัฐวิทยายังได้จัดให้มีเอกสารสำคัญเพื่อให้จัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างตัวตนให้เกิดขึ้นได้ โดยชั่วโมงเรียนที่ใช้จัดกิจกรรมดังกล่าวแปรเปลี่ยนไปตามการกำหนดชั่วโมงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและนโยบายของโรงเรียน อย่างไรก็ตามโรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่คณะครูและผู้บริหารโรงเรียนอยู่ภายใต้การนิเทศกำกับติดตามของมูลนิธิยังผลให้นโยบายเหล่านั้นได้ถูกนำไปใช้สอนจริงในชั่วโมงเรียนเกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง ชั่วโมงบริหารและจิตศึกษา ชั่วโมงลดเวลาเรียนเพิ่มเวลาเรียนรู้และในชั่วโมงโฮมรูม เป็นต้น

คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่มีขึ้นเพื่อใช้เป็นแผนหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างตัวตนตามช่วงวัยเป็นคู่มือที่เริ่มตั้งแต่ชั้นปฐมวัยถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งในงานวิจัยนี้ เน้นศึกษากระบวนการสร้างพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนในช่วงประถมศึกษาตอนปลาย เพราะโรงเรียนไทยรัฐวิทยาทั่วประเทศโดยส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนประถมศึกษา และในช่วงประถมศึกษาตอนปลายเป็นช่วงที่ตัวตนได้รับการสอน การสั่งสมองค์ความรู้มาตั้งแต่ปฐมวัย เป็น

ช่วงเวลาของการฝึกฝนการทำงานต่างๆด้วยตนเอง จึงเป็นช่วงเวลาแห่งการปลูกฝังและก่อเกิดตัวตน พลเมืองขึ้นจากรากฐานของความเป็นสมาชิก สอดคล้องกับทฤษฎีของผู้เขียนหลักสูตร ดังนี้

“...เราอยากจะเป็นพลเมืองตั้งแต่อายุน้อยและมีคุณธรรมและจริยธรรม แล้วคุณค้ประกอบสำคัญในการที่จะทำให้เด็กของเราเป็นพลเมืองในส่วนของตรงนี้ก็มีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายในการเรียนการสอนครูมอบหมายงาน เด็กส่งงานตรงต่อเวลา แล้วก็เพื่อสังคมส่วนรวมด้วย ทำยังไงให้เด็กเป็นสมาชิกที่ดีของบ้านและสุดท้ายเราหวังไปถึงการที่ไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นในระดับประถม ค่อนข้างที่จะฝึกฝนง่ายอยู่แล้ว...ที่นี้คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของเด็กประถมที่จะทำให้ประสบความสำเร็จเนี่ย ดร.ปริญญา เทวานิชกุล ได้เขียนเอาไว้ในประเด็นแรกรับผิดชอบต่อตนเองและพึ่งตนเองได้”

ตัวอย่างของกำหนดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นจำนวน 10 ชั่วโมง ในชั่วโมงที่ 1 เป็นการให้นักเรียนทำกิจกรรมบ้านแสนรักเพื่อสร้างให้นักเรียนมีคุณสมบัติของความเป็นพลเมือง คือ เคารพสิทธิตนเอง ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล มีการวางแผนงาน ความสามัคคี ความซื่อสัตย์ ความช่วยเหลือ ชั่วโมงที่ 2-3 ให้นักเรียนทำกิจกรรมรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างให้นักเรียนมีคุณสมบัติของความเป็นพลเมือง คือ เคารพสิทธิผู้อื่น มีจิตสาธารณะ ความรับผิดชอบ ทักษะการแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน ชั่วโมงที่ 4 ให้นักเรียนทำกิจกรรมหนึ่งใจเดียวกัน เพื่อสร้างให้นักเรียนมีคุณสมบัติของความเป็นพลเมือง คือ เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความแตกต่าง ความรับผิดชอบ ความยุติธรรม เคารพ กฎ กติกา ความร่วมมือ ชั่วโมงที่ 5 ออกวันนี้อยวันหน้า เพื่อสร้างให้นักเรียนมีคุณสมบัติของความเป็นพลเมือง คือ ความประหยัด ความมีเหตุผล เคารพสิทธิผู้อื่น ความรับผิดชอบ ชั่วโมงที่ 6 เคารพนบนอบ เพื่อสร้างให้นักเรียนมีคุณสมบัติของความเป็นพลเมือง คือ การแสดงความเคารพ ความเอื้อเฟื้อ ใจกว้างใจโอบอ้อม มีจิตสาธารณะ ความรับผิดชอบ ชั่วโมงที่ 7 กฎ กติกา ห้องเรียน เพื่อสร้างให้นักเรียนมีคุณสมบัติของความเป็นพลเมือง คือ เคารพกติกา เคารพความแตกต่าง ความรับผิดชอบ ชั่วโมงที่ 8 วินัยดีชีวิตมีสุข เพื่อสร้างให้นักเรียนมีคุณสมบัติของความเป็นพลเมือง คือ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ เคารพความแตกต่าง ชั่วโมงที่ 9-10 วินัยดีชีวิตมีสุข เพื่อสร้างให้นักเรียนมีคุณสมบัติของความเป็นพลเมือง คือ มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคม ความเอื้อเฟื้อ ความสามัคคี ความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ความคิดสร้างสรรค์ (มูลนิธิไทยรัฐ. 2555: (7)-(8)) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าแต่ละกิจกรรมมีเป้าหมายต่อผู้เรียนในการให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองเพิ่มขึ้น

ตัวอย่างกิจกรรมการเรียนรู้บ้านแสนรักเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของโรงเรียน ไทยรัฐวิทยา

แม้จะมีเป้าหมายชัดเจน หากแต่สิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดผลตามเป้าหมายนั้นได้คือ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน ตัวอย่างของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บ้านแสนรัก ที่มีจุดประสงค์การเรียนรู้คือการให้นักเรียนสามารถปฏิบัติตนในการช่วยเหลือทำความสะอาดบ้านของตนเองได้ด้วยความเต็มใจ มีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมโดยย่อคือ ให้นักเรียนดูแผนภูมิบ้าน บัตรข้อความ แล้วสนทนาในประเด็นว่านักเรียนอยากที่บ้านอย่างไร เพราะเหตุใด ครูเชื่อมโยงให้นักเรียนเข้าใจว่าทุกคนมีเหตุผลในการเลือกต่างกันและมีบ้านต่างกัน ครูเชื่อมโยงถึงสิ่งจำเป็นในชีวิตสำหรับครอบครัวคือ การอยู่รอดปลอดภัย สุขสบายของครอบครัว และสภาพโลกปัจจุบันที่เต็มไปด้วยปัญหาทำให้พ่อแม่ไม่มีเวลาดูแลบ้าน ลูกจึงควรช่วยเหลือพ่อแม่ด้วยเพราะนักเรียนมีวุฒิภาวะที่จะทำงานประเภทนี้ได้แล้ว จากนั้นให้นักเรียนแบ่งกลุ่มเพื่อนตามที่อยู่บ้านใกล้เคียงกัน เลือกประธานและเลขานุการกลุ่ม ระดมความคิดว่านักเรียนควรช่วยเหลือพ่อแม่ทำงานอะไรบ้าง เพื่อให้บ้านของนักเรียนสะอาด เกิดประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัวอย่างไร จากนั้นให้นักเรียนบันทึกผลการลงคะแนนในรูปแบบบันทึกผลการระดมความคิด นักเรียนนำเสนอผลงานเพื่อและเปลี่ยนเรียนรู้ หลังจากนั้นต่อมาอีก 1 เดือน นักเรียนทุกคนต้องปฏิบัติตนช่วยเหลือทำงานบ้านพ่อแม่ของตนเองและให้ผู้ปกครองร่วมประเมินผลการปฏิบัติงาน ตามแบบประเมินผลการสังเกตพฤติกรรมการรักษาความสะอาดบ้านเรือน นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันสอดส่องดูแลสมาชิกภายในกลุ่มให้ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มที่ทุกคนต้องช่วยเหลืองานบ้านและลงลายมือชื่อผู้รับผิดชอบติดตามแบบประเมินผลการสังเกตพฤติกรรมรักษาความสะอาดบ้านเรือนของตนเองด้วย (มูลนิธิไทยรัฐ. 2555: 3-4)

จากขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมบ้านแสนรักนี้สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการสร้างความเปลี่ยนแปลงต่อนักเรียนผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน จากขั้นของการให้ความรู้ อย่างการฝึกให้นักเรียนวิเคราะห์ เปรียบเทียบ บ้านของตนเองกับบ้านของคนอื่น บ้านแบบไหนคือบ้านน่าอยู่ บ้านแบบไหนคือบ้านไม่น่าอยู่ ทั้งยังปลูกฝังถึงนิสัยที่เด็กดีควรกระทำอย่างเป็นเหตุเป็นผล ให้นักเรียนยอมรับความแตกต่างหลากหลายของการมีบ้านที่ไม่เหมือนกัน อย่างมุ่งไปในสิ่งที่สำคัญกว่ารูปลักษณ์ของบ้าน คือ การอยู่รอดปลอดภัย สุขสบายของคนในครอบครัว จากการยกสถานการณ์ทำเป็นต่างๆ ที่นักเรียนควรช่วยเหลือพ่อแม่ กระทั่งถึงกระบวนการจัดการให้นักเรียนทำ ด้วยการบอกให้นักเรียนมีวุฒิภาวะที่จะทำงานประเภทนี้ได้แล้ว เมื่อนักเรียนไม่ทำ ทั้งที่ที่ตนมีความรู้ความสามารถที่จะทำได้ ทั้งๆ ที่ตามเหตุและผลพ่อแม่มีความจำเป็นและลูกควรช่วยเหลือพ่อแม่ตรงนี้ตนเองก็รู้ จุดนี้ทำให้นักเรียนต้องหันมาตรวจสอบตนเองว่าเป็นเช่นไร ตัดสินตนเองว่าดีหรือไม่ ก่อนคิดว่าจะกำกับตนเองเช่นไร

การที่ครูให้นักเรียนทำงานกลุ่ม เป็นการฝึกฝนให้นักเรียนได้รู้จักการทำงานร่วมกัน การแบ่งงานกันทำตามความถนัด การพิจารณาว่าใครเป็นผู้มีคุณสมบัติผู้นำหรือผู้ตามที่ดีอย่างไร ให้นักเรียนระดมความคิด ฟังผู้อื่น เสนอความคิดของตนเอง ถ้ามีปัญหาเสียงไม่ตนกันก็รู้จักหาทางแก้ไขอย่างสันติวิธี ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้กระบวนการกลุ่มคู่ขนานไปกับประเด็นระดมความคิดว่านักเรียนควรช่วยเหลือพ่อแม่ทำงานบ้านอย่างไร เกิดประโยชน์อย่างไร สิ่งที่จะพูดและเปลี่ยนออกมาจากประสบการณ์ของเพื่อนและสิ่งที่ตนแลกเปลี่ยนทำให้เกิดการได้รับความรู้ใหม่ๆ ทำให้เกิดการเปรียบเทียบสิ่งที่ตนรู้หรือไม่รู้ และสะท้อนคิดต่อประเด็นในการทำความสะอาดบ้านว่าควรทำอย่างไร การนำเสนอจากจากแต่ละกลุ่มก็เป็นการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เช่นเดียวกัน

จากนั้น การที่ครูให้นักเรียนกลับไปทำความสะอาดบ้านของตนเป็นเวลาถึง 1 เดือน โดยให้ผู้ปกครองร่วมประเมินผลการปฏิบัติงานนั้น ทำให้นักเรียนได้ทำการฝึกฝน ปฏิบัติจริง ปฏิบัติอย่างซ้ำไปซ้ำมา จนกระทั่งเกิดความชำนาญ ขณะปฏิบัติยังทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์อันเป็นความรู้ที่เกิดขึ้นได้จากการลงมือกระทำ สะท้อนคิดเปรียบเทียบกันความรู้ต่างๆที่ตนเคยได้รับมาจากเพื่อน จากคุณครู จากผู้ปกครองหรือจากประสบการณ์ที่ตนเคยทำในที่อื่นอย่างวัดหรือโรงเรียน ทำให้นักเรียนได้คิดว่าทำอะไรจึงจะดี ทำอย่างไรบ้านจะสะอาด เกิดการเรียนรู้ใหม่ดังนี้เป็นวัฏฏะไปเรื่อยๆ เมื่อนำมาพูดคุยกับเพื่อนที่โรงเรียนถึงการกระทำของตน ทำให้ได้แสดงตัวตนไปตามสิ่งที่ตนคิด สิ่งที่ตนรู้สึกดี ไม่เพียงได้ตรวจสอบตนเอง ยังตรวจสอบเพื่อนว่าเพื่อนเป็นอย่างไร เพื่อนทำอะไรบ้าง สิ่งที่คุณได้ทำเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่อย่างไร การเปิดเผยตนเองต่อเพื่อนและครูว่าตนเองปฏิบัติตามตามวิถีอันดีงามของสังคม ทำให้นักเรียนรู้สึกดี ภาคภูมิใจในการกระทำของตนเองและกระทำเช่นนั้นต่อไป

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้การสอนใน 1 ชั่วโมงเรียนนั้น มิสามารถสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อตัวอย่างขนาดใหญ่ได้ หากด้วยกระบวนการกิจกรรมการเรียนรู้การสอนของโรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่เน้นสอนและฝึกตลอดเวลาของชีวิตในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นการสอนสอดแทรกในรายวิชาต่างๆอีกในเรื่องบ้าน การให้นักเรียนฝึกทำเวรประจำวันและเขตรับผิดชอบ การให้นักเรียนล้างภาควด้วยตนเอง การส่งสอนอบรมหน้าธงและในชั่วโมงพักกลางวัน การให้วาดภาพบ้านสะอาดเปรียบเทียบกับบ้านไม่สะอาด การเข้าฐานกิจกรรมห้าห้องชีวิต การเรียนรู้เกี่ยวกับอุปกรณ์และวิธีการทำความสะอาดบ้านในวิชาการงานพื้นฐานอาชีพ การกลับไปทำงานบ้านที่บ้าน เหล่านี้เป็นต้น เมื่อผนวกกับการเรียนที่คุณครูสอนเพิ่มเติม อีก 1 ชั่วโมง กระตุ้นให้นักเรียนได้คิดต่อประสบการณ์ที่ตนมีและเมื่อตนเองต้องปฏิบัติที่บ้านอีก 1 เดือนทำให้นำนามความรู้ที่โรงเรียนไปใช้แล้วผู้ปกครองทำการสอนเพิ่ม จึงเป็นการที่นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ ฝึกฝน ปฏิบัติได้ ลงมือปฏิบัติ คิดและเลือกที่จะปฏิบัติ จนกระทั่งตนเลือกที่จะกระทำเองอย่างมิได้ถูกจำกัดด้วยระบบประเมินตรวจสอบแต่อย่างใดแล้ว นั่นจึงเป็นการเกิด

ตัวตนของนักเรียนที่สามารถปฏิบัติตนในการช่วยเหลือทำความสะอาดบ้านของตนเองได้ด้วยความเต็มใจตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม เป็นตัวตนที่ได้ตระหนักถึงการเคารพสิทธิตนเอง ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล มีการวางแผนงาน ความสามัคคี ความซื่อสัตย์และความช่วยเหลือ

จากกิจกรรมการสอนในเรื่องบ้านแสนรักของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ทำให้เห็นว่าเมื่อนักเรียนผ่านกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนนี้ ทำให้นักเรียนได้รู้เพิ่มขึ้น ตัดสินตนเองและผู้อื่นได้ พัฒนาตนเองและคงการกระทำที่ดีของตนไว้อย่างที่ตนคิดว่าเป็นสิ่งที่ดีต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและสังคม กระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่ยังผลให้ตัวตนเกิด ความเปลี่ยนแปลงขึ้นได้นั้น เป็นกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนที่ได้มีโดยทั่วไปในโรงเรียนอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเป็นกระบวนการสอนที่เน้นสร้างพลเมืองให้เกิดขึ้นได้ด้วยแล้วยังพบเห็นได้อย่างจำกัด

ตัวอย่างกิจกรรมการเรียนรู้รักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา

ตัวอย่างของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเรื่องรักษ์สิ่งแวดล้อม ที่มีจุดประสงค์การเรียนรู้คือนักเรียนสามารถถนอมรักษาสัมพันธ์กับบุคคลทั่วไปเห็นความสำคัญ และตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมโดยย่อคือ ให้นักเรียนดูแผนภูมิภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายด้วยมนุษย์และธรรมชาติ อาทิ ขยะจากบ้านเรือนและโรงเรียน ไฟไหม้ป่า อากาศแล้ง ความรุนแรงของพายุ ดินโคลนถล่ม สึนามิ เป็นต้น พร้อมทั้งอภิปรายกับสิ่งที่เกิดขึ้นว่าทำให้มนุษย์ประสบปัญหาอย่างไร จากนั้นให้นักเรียนแบ่งกลุ่มตามความเหมาะสมของจำนวนนักเรียน แล้วให้แต่ละกลุ่มดำเนินการเลือกประธานและเลขานุการ ร่วมกันวางแผนในการประชาสัมพันธ์เพื่อการรณรงค์ สร้างความตระหนักให้กับนักเรียนในโรงเรียนและชุมชนใกล้เคียง โดยมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในรูปแบบต่างๆ เช่น การเขียนป้ายคำขวัญ การทำแผ่นพับเพื่อประชาสัมพันธ์ เป็นต้น จากนั้นให้นักเรียนในกลุ่มบันทึกผลการวางแผนรณรงค์ประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามที่กลุ่มตนเองดำเนินการ นักเรียนดำเนินการตามแผนที่วางไว้โดยครูเป็นผู้แนะนำตรวจสอบความถูกต้องและเผยแพร่สื่อที่ผลิตสู่เพื่อนนักเรียนในโรงเรียนและชุมชน ร่วมกันนำเสนอผลงานของแต่ละกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (มูลนิธิไทยรัฐ, 2555: 14-15)

จากขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมรักษ์สิ่งแวดล้อมนี้สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการสร้างความรู้เปลี่ยนแปลงต่อตัวตนนักเรียนผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน จากขั้นของการให้ความรู้ อย่างการฝึกให้นักเรียนวิเคราะห์ เปรียบเทียบ สิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายจากเหตุการณ์ต่างๆ และสาเหตุของการเกิดขึ้น ทำให้นักเรียนรับรู้ถึงผลพวงจากน้ำมือมนุษย์ที่สามารถทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้

อย่างไร เมื่อเกิดผลเสียขึ้นแล้วส่งผลเช่นไรต่อตัวมนุษย์บ้าง ทำให้นักเรียนเกิดการตรวจสอบตนเองว่า พฤติกรรมที่ผ่านมาของตนเป็นเช่นไร ตัดสินตนเองว่าดีหรือไม่ ก่อนคิดว่าจะกำกับตนเองเช่นไรให้มี พฤติกรรมที่ดี ยิ่งตนต้องอยู่ในบทบาทของผู้ทรงรักรักษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมด้วยแล้ว

การที่ครูให้นักเรียนทำงานกลุ่ม เป็นการฝึกฝนการแบ่งงานกันทำ ฝึกสภาวะของผู้นำและผู้ตาม เสนอความคิดเห็นของตนต่อเพื่อนๆ การบันทึกผลข้อมูลร่วมกันทำให้นักเรียนได้เห็นถึงผลของการร่วมแรงร่วมใจกันคิดคนละวิธีการในการมีส่วนร่วม ก็สามารถทำให้รวบรวมการมีส่วนร่วมอย่าง หลากหลายวิธีขึ้นได้ ทำให้เกิดการเปรียบเทียบสิ่งที่ตนคิดกับสิ่งที่เพื่อนคิด การคิดเลือกสิ่งที่ดีกว่าผ่าน การสะท้อนคิด ทำให้เกิดการคิดถึงวิธีการอย่างต่อเนื่อง เมื่อนักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมการณรงค์ ประชาสัมพันธ์ ได้พบปะกับรุ่นน้องและคนในชุมชน ทำให้เกิดความรู้สึกดีต่อการที่ตนได้เป็นส่วนหนึ่ง ในการคิดวิธีการที่จะถ่ายทอดเรื่องเหล่านั้น ทั้งการถ่ายทอดเรื่องเหล่านั้นให้กับคนอื่นยังทำให้พวกเขา ได้ความรู้ เป็นการทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นอันจำนำมาซึ่งความภาคภูมิใจอีกด้วย ซึ่งการจัดกิจกรรมนี้ อาจต้องรอช่วงเวลาในรอบปีที่มีความเหมาะสม อย่างในวันที่ตรงกับวันสำคัญต่างๆหรือโรงเรียนมี กิจกรรมการเดินขบวนพาเหรดในช่วงนั้น

การทำกิจกรรมดังนี้ จึงเป็นการที่นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ คิดและเลือก ที่จะปฏิบัติ เมื่อปฏิบัติแล้วเกิดความรู้สึกดีตนก็เลือกที่จะปฏิบัติต่อไปเมื่อมีโอกาสในชีวิตประจำทั้งการ กำกับการกระทำของตนให้รักษาสีสิ่งแวดล้อม อันเป็นการพัฒนาการกระทำของตนให้ดีกว่าที่ตนจะไป แนะนำผู้อื่น และเมื่อตนสามารถปฏิบัติดูแลรักษาสีสิ่งแวดล้อมได้อย่างเป็นกิจวัตร ไม่สร้าง ความเดือดร้อนร้อนให้แก่สังคมแล้วจึงค่อนข้างแนะนำรุ่นพี่รุ่นน้องและคนอื่นในชุมชนให้ทำตาม นั่นจึงเป็นการ เกิดตัวตนของนักเรียนที่สามารถปฏิบัติตนในการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทั่วไปเห็นความสำคัญ และตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม เกิดเป็นตัวตนที่ได้ ตระหนักถึงการเคารพสิทธิผู้อื่น มีจิตสาธารณะ ความรับผิดชอบ มีทักษะการแก้ปัญหาและการทำงาน ร่วมกัน

จากกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องของการรักษาสีสิ่งแวดล้อม แสดงให้เห็นว่าเมื่อผ่าน กระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนนี้ นักเรียนจะมีความรู้เพิ่มขึ้น สามารถตัดสินใจการกระทำดีต่อ สิ่งแวดล้อมของทั้งตนเองและคนอื่นได้ สามารถรณรงค์ให้คนอื่นทำตามตน เผยแพร่ถึงสิ่งที่ควรทำ ให้แก่ผู้อื่น กระบวนการนี้จึงสร้างให้เกิดพลเมืองที่ทำประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมอย่างตระหนักและเห็น คุณค่า การเกิดขึ้นของตัวตนเช่นนี้ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนอันสอดคล้องไปกับทักษะปฏิบัติ การ ทำงานกลุ่ม ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนทำให้นักเรียนเกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นได้

ผู้วิจัยที่สนใจศึกษากระบวนการสร้างตัวตนพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนที่สามารถสร้าง นักเรียนให้เป็นพลเมืองได้ จึงสนใจศึกษากระบวนการสร้างตัวตนพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียน

ไทยรัฐวิทยา เพราะเป็นโรงเรียนที่มีบริบทของโรงเรียนที่เอื้อการสร้างพลเมือง โดยใช้แผนยุทธศาสตร์ และแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างพลเมือง มีการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องโดยมุ่งเน้นในเรื่องของการสร้างให้ครูมีความรู้ความสามารถในการสอนและเสริมสร้างให้นักเรียนเป็นพลเมือง มีการพัฒนาผู้บริหารอย่างต่อเนื่องโดยมุ่งเน้นให้ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่เห็นคุณค่าต่อการสร้างตัวตนความเป็นพลเมืองในโรงเรียน เป็นโรงเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มโรงเรียนเพื่อกระตุ้นให้ผู้บริหาร ครูและนักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม สร้างเสริมปฏิสัมพันธ์อันดี ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในศาสตร์ต่างๆ รวมถึงความเป็นพลเมืองและให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ร่วมมือกับผู้ปกครองและคนในชุมชน เพื่อสร้างพลเมืองให้เกิดขึ้นได้อย่างติดตัวและต่อเนื่อง อีกทั้งยังมีกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสร้างพลเมืองที่เอื้อให้นักเรียนสามารถกำกับสร้างตัวตนของตนเองขึ้นได้ มิใช่การบีบบังคับจัดการให้กลายเป็นพลเมือง โรงเรียนไทยรัฐวิทยานี้จึงเป็นโรงเรียนที่มีระบบบริหารจัดการหรือเมื่อมองผ่านมุมมองทางทฤษฎีคือมีระบบของอำนาจที่เป็นการทำงานของอำนาจแบบคอนเฟล็กซ์ที่สามารถสร้างพลเมืองรู้คิดให้เกิดขึ้นได้

บริบทของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา

นอกเหนือจากความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดของกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนไทยรัฐวิทยากับโรงเรียนอื่น ในการที่โรงเรียนไทยรัฐวิทยานี้เน้นใช้คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองเป็นแนวทางสำคัญ ทั้งยังมีกระบวนการกิจกรรมเสริมต่างๆ เพื่อสร้างประสบการณ์ต่อชีวิตในโรงเรียนของนักเรียนโดยมุ่งให้เกิดความเป็นพลเมืองขึ้นได้อย่างต่อเนื่องติดตัวนั้น โรงเรียนไทยรัฐวิทยายังมีลักษณะอื่นที่มีความพิเศษเฉพาะเพื่อสร้างพลเมืองให้เกิดขึ้นได้ ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของเอกสารเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ต่างๆ จากมูลนิธิไทยรัฐ อาทิ แผนยุทธศาสตร์โรงเรียนไทยรัฐวิทยา แผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาต่างๆ ที่บูรณาการเข้ากับการสร้างพลเมือง การจัดให้มีหลักสูตรสื่อสารมวลชนเพื่อเสริมสร้างระบบคิดของนักเรียน การสร้างเสริมพัฒนาครูและผู้บริหารอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะในเรื่องของการสร้างเสริมความเป็นพลเมือง ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและการสนับสนุนให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในแง่ของการเป็นผู้สร้างเสริมประสบการณ์ให้แก่เด็กในพื้นที่ยกเว้นที่ชีวิตอื่นที่นอกเหนือไปจากโรงเรียนแล้ว จะเห็นได้ว่า ลักษณะต่างๆ เหล่านี้ของโรงเรียนไทยรัฐวิทยายังมีความแตกต่างอย่างชัดเจนจากโรงเรียนอื่นที่อยู่ในสังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างตัวตนของนักเรียนให้มีความแตกต่าง เป็นไปตามความมุ่งมั่นของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา คือการเกิดตัวตนความเป็นพลเมืองขึ้นได้

ใช้แผนยุทธศาสตร์และแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างพลเมืองเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

โรงเรียนไทยรัฐวิทยาจะได้รับเอกสารเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ต่างๆจากมูลนิธิไทยรัฐ ไม่ว่าจะเป็น แผนยุทธศาสตร์โรงเรียนไทยรัฐวิทยา แผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาต่างๆที่บูรณาการเข้ากับการสร้างพลเมือง มีคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองตั้งแต่นักเรียนในระดับปฐมวัย หลักสูตรสื่อสารมวลชน

โดยแผนยุทธศาสตร์โรงเรียนไทยรัฐวิทยากำหนดไว้ถึง พันธกิจในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูต่อนักเรียนและการส่งเสริมเอกลักษณ์โรงเรียนไทยรัฐวิทยา โดยมีเป้าประสงค์เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดีมีคุณธรรม เพื่อให้คณะครูและนักเรียนมีศักยภาพด้านการวิจัย ทักษะในการแสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์และเขียนเพื่อสื่อความ ใช้และผลิตสื่อมวลชนได้ เพื่อพัฒนานุเคราะห์ ให้มีความรู้ความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นปี เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้นุเคราะห์ในโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึกความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาลิขิตแวดล้อม สืบสานความเป็นไทย และความเป็นไทยรัฐวิทยา

มีกลยุทธ์คือ ส่งเสริม/สนับสนุน/พัฒนาให้นักเรียนเป็นพลเมืองดี ส่งเสริม/สนับสนุน/พัฒนาผู้เรียนและครู มีทักษะกระบวนการที่จำเป็นในความเป็นมนุษย์ ได้แก่ ทักษะกระบวนการคิด การทำงาน การจัดการ การสื่อสาร ทักษะกระบวนการแสวงหาความรู้ความจริง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและทักษะทางสังคม สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงและประกอบอาชีพได้ ส่งเสริม/สนับสนุนบุคลากรในสถานศึกษา มีทักษะในการพัฒนาตนเอง รอบรู้ในเรื่องของการจัดการเรียนการสอน พัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัยและความเป็นพลเมืองดี พัฒนานุเคราะห์ของโรงเรียนไทยรัฐวิทยาให้มีความเป็นไทย มีจิตอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีจิตสำนึกในความเป็นไทยรัฐวิทยา โดยมีโครงการหลักๆดังนี้ โครงการอบรมสัมมนาความเป็นพลเมืองดี โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพิ่มศักยภาพครูผู้สอนสื่อมวลชนศึกษา โครงการต้นแบบโรงเรียนไทยรัฐวิทยารุ่น 2 โครงการนิเทศโรงเรียนไทยรัฐวิทยา โครงการประกวดโรงเรียน ครูผู้บริหาร นักเรียน โรงเรียนไทยรัฐวิทยาดีเด่น โครงการเอกลักษณ์ไทย โครงการคนดีศรีไทยรัฐวิทยา โครงการเอกลักษณ์ความเป็นไทยรัฐวิทยาและโครงการภาพแห่งความสำเร็จ (มูลนิธิไทยรัฐ, 2559: 23)

โรงเรียนไทยรัฐวิทยาใช้แผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาต่างๆที่บูรณาการเข้ากับการสร้างพลเมือง โดยเน้นกระบวนการกลุ่มและสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ออกแบบการเรียนรู้ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอความคิดเห็นต่างๆ มีหลักสูตรสื่อสารมวลชน เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการ

คิดของนักเรียน นอกจากนี้ กระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสร้างพลเมืองโดยตรง ยังเกิดขึ้น โดยมีคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองตั้งแต่นักเรียนในระดับปฐมวัย เป็นแนวทางสำคัญในการปลูกสร้างพลเมืองไทยรัฐวิทยาทั่วประเทศ โดยเริ่มตั้งแต่ปฐมวัยและเน้นในช่วงประถมศึกษา เพราะโรงเรียนไทยรัฐวิทยาส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนประถมศึกษา และนักเรียนในช่วงวัยประถมยังเป็นช่วงวัยที่เหมาะสมแก่การให้ความรู้และเรียนรู้ โดยเริ่มจากเรื่องใกล้ตัว เป็นเรื่องพื้นฐานในชีวิตประจำวัน ดังบทสัมภาษณ์ของผู้เขียนหลักสูตรไทยรัฐวิทยาดังนี้

“...จริงๆแล้วให้คำนิยามว่าการจัดกิจกรรมในระดับประถมศึกษาเนี่ยจริงๆแล้วเนี่ยความเป็นพลเมืองของเด็กระดับประถมศึกษาเราต้องการให้เด็กของเราปฏิบัติตนมีความรับผิดชอบต่อเราฝึกตรงนี้ให้ได้ก่อนแล้วก็ไม่ควรละเมิดสิทธิเสรีภาพของคนอื่นในระดับประถม ก็เอาแบบง่ายๆเล่นของเล่นก็ต้องต่อคิวจะรับบริการจากครูก็ต่อคิว คือฝึกให้เขามีความรับผิดชอบต่อไม่สร้างความเดือดร้อนแก่คนอื่นเคารพความแตกต่าง รู้จักให้เขายอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นบ้าง เคารพกติกาในโรงเรียนระเบียบของห้องเรียนโดยให้เขามีส่วนรวมในการร่วมระเบียนนั้นๆของโรงเรียน ไม่ใช่กำลังในการแก้ปัญหา เราอยากจะเป็นพลเมืองตั้งแต่อายุน้อยและมีคุณธรรมและจริยธรรม แล้วคุณคํ่าประกอบสำคัญในการที่จะทำให้เด็กของเราเป็นพลเมืองในส่วนตรงนี้ก็คือความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ในการเรียนการสอนครูมอบหมายงาน เด็กส่งงานตรงต่อเวลา แล้วก็เพื่อสังคมส่วนรวมด้วย ทำยังไงให้เด็กเป็นสมาชิกที่ดีของบ้านและสุดท้ายเราหวังไปถึงการที่ไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นในระดับประถมค่อนข้างที่จะฝึกฝนง่ายอยู่แล้วก็ความรู้ที่เรามาใช้สอนในคู่มือในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองแก่นักเรียนทั้งหมด แก่ชั้นตามวัยวุฒิของเด็กประการแรกคือฝึกให้มีความรับผิดชอบต่อสำคัญมากเพราะเด็กโอดครวญเรื่อง การบ้านมากทีนี้ทำยังไงให้มีความรับผิดชอบ เคารพความแตกต่างทั้งมิติที่เห็นด้วยตาและไม่ได้เห็นด้วยตา และเคารพหลักการเสมอภาคการแก้ปัญหาโดยไม่ใช้ความรุนแรง อย่างเช่นเด็กอนุบาลเวลาเขาไม่พอใจก็ร้องไห้แล้วตีกันเลย ในช่วงของตรงนี้เราต้องการฝึกให้เด็กของเราเนี่ยเป็นพลเมืองของโรงเรียนให้ได้ก่อนเพื่ออนาคตเขาจะได้เป็นพลเมืองดีของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝึกนักเรียนเชื่อมโยงกับสังคมในหลักสูตรก็จะเป็นอย่างนี้หมดเลย ไม่สร้างภาวะความเดือดร้อนให้แก่คนอื่น ให้เด็กให้ช่วยกันสร้างพลังที่นี้คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของเด็กประถมที่จะทำให้ประสบความสำเร็จเนี่ย ดร.ปริญญา เทวานิชกุล ได้เขียนเอาไว้ ในประเด็นแรกรับผิดชอบต่อตนเองและพึ่งตนเองได้ในส่วนตรงเนี่ยเด็กอนุบาลจะต้องใส่รองเท้าเองเป็น เข้าห้องน้ำเองได้ยกเว้นเวลา เด็กพิเศษที่เขาช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ฉีดที่นอน เป็นนอกหลักสูตรที่เราคิดขึ้นมาเป็นต้น เคารพสิทธิผู้อื่นคือการไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น เราฝึกให้เด็กของเราเยี่ยมดินสอของเพื่อนต้องได้รับการอนุญาตก่อน คำนึงถึงความเดือดร้อนของผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล”

จากบทสัมภาษณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงการตีความพลเมืองของคุณผู้จัดทำหลักสูตรของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ในการมีมุมมองต่อการปลูกฝังพัฒนานักเรียนอย่างสัมพันธ์กับช่วงวัยและเป็น

การพัฒนาให้ตนเองดีขึ้นในเรื่องใกล้ตัว ที่นักเรียนพบเจอในชีวิตประจำวัน อย่างเรื่องของการช่วยเหลือตนเองได้ การเป็นสมาชิกที่ดีของบ้านและโรงเรียน ความรับผิดชอบ การเอาใจเขามาใส่ใจเรา การแก้ปัญหาโดยไม่ใช้ความรุนแรง คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่ดีขึ้นเพื่อสร้างตัวตนนักเรียนในแต่ละช่วงชั้น ทำให้เกิดผลในการพัฒนาตัวตนนักเรียนอย่างค่อยเป็นค่อยไป ให้นักเรียนได้เกิดการกระทำ การสะท้อนคิดจนเลือกกระทำในสิ่งที่ตนเองคิดว่าเป็นสิ่งที่ดีได้ด้วยตนเอง

นอกจากแผนยุทธศาสตร์โรงเรียนไทยรัฐวิทยา แผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาต่างๆที่บูรณาการเข้ากับการสร้างพลเมือง คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองและหลักสูตรสื่อสารมวลชน ยังมีเอกสารโครงการพัฒนาสร้างเสริมต่างๆที่ทางมูลนิธิส่งให้อย่างต่อเนื่อง มีเพียงสิ่งเอกสารองค์ความรู้ต่างๆที่จะนำไปใช้จัดการเรียนการสอนที่ไม่ว่าโรงเรียนไทยรัฐวิทยาสาขาใดต่างก็มีแนวทางในการดำเนินการร่วมกันดังนี้ ยังรวมถึงเอกสารที่แต่ละกลุ่มของโรงเรียนไทยรัฐวิทยาตามภาคต่างๆ คิดพัฒนาและเผยแพร่ใช้ร่วมกันในกลุ่มที่มีลักษณะทางภูมิศาสตร์คล้ายคลึงกันจากการร่วมงานกัน อย่างรายงานมหรณมภาพแห่งความสำเร็จ เป็นต้น

ในระดับโรงเรียนเองก็มีการกำหนด/เสริมสร้างหลักสูตรของโรงเรียนให้อิงกับบริบท เป็นการนำหลักสูตรต่างๆที่มีมาคิดเชื่อมโยงบูรณาการกับท้องถิ่น โดยเฉพาะโรงเรียนต้นแบบไทยรัฐวิทยาที่มีการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์โครงการต้นแบบโรงเรียนไทยรัฐวิทยาด้วยอีกแผนหนึ่ง แต่ละโรงเรียนมีการคิดเรียบเรียงแผนพัฒนาการจัดการศึกษาประจำปี แผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อมุ่งหมายให้คณะครูมีกรอบที่ชัดเจนในการจัดกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนให้เกิดขึ้น

เหตุที่องค์ความรู้ในการพัฒนาพลเมืองครอบคลุมถึงหลักสูตรและกิจกรรมนอกหลักสูตร กระทั่งแผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาต่างๆ รวมถึงวิถีปฏิบัติของการใช้ชีวิตในโรงเรียนของนักเรียน ด้วยเพราะผู้เขียนหลักสูตรมองว่าการที่จะสร้างพลเมืองให้ประสบผลสำเร็จนั้น มิได้เกิดจากการแยกสอนวิชาพลเมือง เป็นชั่วโมงเรียนเป็นกิจจะลักษณะ อย่างแยกขาดออกจากรายวิชาอื่นๆเป็นการพิเศษเฉพาะ หากแต่การผลิิตสร้างตัวตนความเป็นพลเมืองมีกระบวนการที่ซับซ้อน

“...ในส่วนตรงนี้เราทำอะไรให้ดี ไม่ใช่คู่มือสร้างความ..กิจกรรมการเรียนรู้สร้างความเป็นพลเมืองดีจะประสบผลสำเร็จได้ มันต้องสร้างอย่างอื่นด้วย ในสถานศึกษา เพราะฉะนั้นอัตลักษณ์ที่อาจารย์ส่งโรงเรียนก็คือ เป็นพลเมืองดี มีทักษะแสวงหาความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม ในส่วนตรงนี้ เป็นพลเมืองดีต้องสร้างคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ให้กับนักเรียนเรียนทุกระดับชั้น ประเด็นหนึ่ง และอีกประเด็นหนึ่งก็ มีทักษะแสวงหา ก็มีหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาขึ้นมาอีกหลักสูตรหนึ่ง ที่ให้นักเรียนก้าวหน้า เออ...โลกที่ไร้พรหมแดนในปัจจุบัน...ถึงบอกว่าเราเอาแค่คู่มือความเป็นพลเมืองอย่างเดียวไม่ได้ใน

ขณะที่เวลาที่เรายู่กับเราทั้งวัน ในชั่วโมงเรียนต้องสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม เราสอนไปเราจะรู้ว่า
เด็กได้คุณธรรมอะไร”

จะเห็นได้ว่าการที่โรงเรียนไทยรัฐวิทยาทั่วประเทศมีแผนต่างๆที่มูลนิธิไทยรัฐได้ส่งให้ อันเป็น
แผนเพื่อการสร้างพลเมืองให้เกิดขึ้นอย่างชัดเจนนั้น เป็นเสมือนกับการมีเครื่องมือพร้อมที่โรงเรียน
ผู้บริหารและคณะครูจะสามารถหยิบนำไปปรับใช้ได้ ตามแต่สถานการณ์แวดล้อม พื้นที่ตั้งของโรงเรียน
ที่เหมาะสม ซึ่งหลักสูตรดังนี้มีวัตถุประสงค์กำหนดไว้ชัดเจน ในรายละเอียดของหลักสูตรจึงเป็น
ตัวอย่างแนวทางการดำเนินงาน หาใช่สิ่งที่ตายตัวแต่อย่างใด การสอนในชั่วโมงพลเมืองดีหรือในช่วง
ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลาเรียนรู้ รวมถึงการสอดแทรกการเรียนการสอนเรื่องพลเมืองในทุกรายวิชา รวมถึง
การใช้ชีวิตในโรงเรียนของนักเรียนตั้งแต่การเดินเข้าประตูโรงเรียน การเข้าแถวรับอาหาร การทำเวร
ประจำวัน การทำความสะอาดเขตรับผิดชอบ การเข้ารับการอบรมหน้าเสาธงและชั่วโมงพักกลางวัน
เหล่านี้ ล้วนแล้วแต่เป็นการสั่งสอนและฝึกฝนต่อร่างกายของนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้ ได้ฝึกทำ
ได้รับรู้ถึงสิ่งที่ควรแก่การทำ กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการสะท้อนคิด สร้างและกำกับตนเองให้เป็นไปตาม
วิถีแห่งความดี

ลักษณะของการมีแผนยุทธศาสตร์ แผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาต่างๆที่บูรณาการเข้ากับการ
การสร้างพลเมือง มีคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองตั้งแต่ นักเรียนใน
ระดับปฐมวัย หลักสูตรสื่อสารมวลชนเพื่อสร้างทักษะการคิด เป็นสิ่งที่มิได้พบจากโรงเรียนอื่นๆ หาก
เป็นเฉพาะโรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่มีจุดมุ่งหมายเน้นสร้างนักเรียนให้เป็นพลเมืองดี โดยมีเป้าหมายจาก
การสร้างเสริมผ่านโครงการอบรมสัมมนาความเป็นพลเมืองดีว่าจะทำให้ค่าร้อยละของนักเรียนที่มี
คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวัยวุฒิเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 60 เป็นร้อยละ 80 จากจำนวนนักเรียน
ทั้งหมด ภายในปี 2562 ความแตกต่างดังนี้ทำให้เห็นได้ว่าการสร้างพลเมืองในโรงเรียนไทยรัฐวิทยา
เป็นไปอย่างมีเครื่องมือ มีวิธีการ ที่ใช้สร้างและกระตุ้นให้ตัวตนของนักเรียนเกิดความเปลี่ยนแปลง
สะท้อนคิดต่อการกระทำที่ควรจะเป็นและปฏิบัติตนเป็นคนดี

โรงเรียนไทยรัฐวิทยามีความแตกต่างจากโรงเรียนอื่นในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเห็นได้ชัด ในลักษณะที่โรงเรียนไทยรัฐมีแผนยุทธศาสตร์โรงเรียนไทยรัฐ
วิทยาเป็นกรอบทิศทางกำหนดการดำเนินงานต่างๆ ของโรงเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมาย แผน
ยุทธศาสตร์เป็นเสมือนดังหัวขบวนรถไฟ ในการนำใบก็ต่างๆไปตามทางเดียวกัน แผนยุทธศาสตร์จะนำ
ให้ระบบย่อยต่างๆในโรงเรียน ผู้บริหาร คณะครูและนักเรียนในโรงเรียนขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน
อันเป็นทิศทางเพื่อสร้างและดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของนักเรียนที่เป็นพลเมืองดี มีทักษะ แสวงหาความรู้
มีคุณธรรมจริยธรรม การมีแผนยุทธศาสตร์ แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในทุกรายวิชา คู่มือ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองและข้อมูลเอกสารองค์ความรู้อื่น เหล่านี้จึงเป็นจุดเด่นที่ทำให้โรงเรียนไทยรัฐวิทยามีความแตกต่างจากโรงเรียนอื่น

พัฒนาครูอย่างต่อเนื่องโดยมุ่งเน้นในเรื่องของการสร้างครูให้มีความรู้ความสามารถในการสอนและเสริมสร้างให้นักเรียนเป็นพลเมือง

ในแผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียนไทยรัฐวิทยาได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับการส่งเสริม/สนับสนุนบุคลากรในสถานศึกษามีทักษะในการพัฒนาตนเอง รอบรู้ในเรื่องของการจัดการเรียนการสอน โดยมีการตั้งเป้าหมายไว้ภายในปี 2562 ดังนี้คือ ร้อยละ 100 ของครูผู้สอนมีแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดปีการศึกษาและโรงเรียนจำนวน 13 โรงเรียนผ่านการประเมินเป็นต้นแบบโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ร้อยละ 50 ของครูผู้สอนในโรงเรียนไทยรัฐวิทยาได้รับการนิเทศกำกับติดตาม ร้อยละ 70 ของโรงเรียน ผู้บริหาร ครู นักเรียน เข้าร่วมประกวดดีเด่น ผ่านการทำโครงการกิจกรรมดังนี้ โครงการต้นแบบโรงเรียนไทยรัฐวิทยา มูลนิธิไทยรัฐส่งหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ให้ครูผู้สอนปี 2559 โดยมีมูลนิธิไทยรัฐดำเนินการนิเทศกำกับติดตาม ปีการศึกษา 2560-ปีการศึกษา 2561 โครงการนิเทศโรงเรียนไทยรัฐวิทยาทั้ง 4 ปีการศึกษาและโครงการประกวดโรงเรียนผู้บริหารและนักเรียน โรงเรียนไทยรัฐวิทยาดีเด่นทุกปีการศึกษา (มูลนิธิไทยรัฐ. 2559: 27)

รวมถึงการกำหนดไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับการส่งเสริม/สนับสนุนบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี จากการดำเนินการโครงการความเป็นพลเมืองดี โดยการจัดอบรมสัมมนาเกี่ยวกับเรื่องการจัดกิจกรรมในระดับโรงเรียน เพื่อพัฒนาครูในโรงเรียนไทยรัฐวิทยาทุกกลุ่มโรงเรียนให้มีความสามารถในการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี นำไปสู่การพัฒนาให้นักเรียนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

โดยเฉพาะโรงเรียนต้นแบบไทยรัฐวิทยามีรายงานคุณภาพและตัวชี้วัดในด้านคุณภาพครู ดังนี้คือ ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ โดยพิจารณาจากการสอดแทรกองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ การวัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย ครูต้องมีความเป็นประชาธิปไตยและเป็นพลเมืองดี โดยพิจารณาการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี (สังเกตการสอน) จากการจัดการเรียนรู้ตามคู่มือโครงการความเป็นพลเมืองดีของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ครูเอาใจใส่นักเรียนอย่างทั่วถึง ครูรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนทุกคน ครูใช้เหตุผลและปัญญาในการแก้ไขปัญหาด้วยความยุติธรรม ใช้กระบวนการกลุ่มในการเรียนรู้ นักเรียนได้ปฏิบัติจริงในการเรียนรู้ จัดให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรักความเป็นไทย ครูต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นสมาชิกที่ดีของโรงเรียน พิจารณาจากการยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตน

นับถือ การยึดมั่นและปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู การมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมาย การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต การให้ความร่วมมือในกิจกรรมของโรงเรียน การร่วมป้องกันและรักษาชื่อเสียงของโรงเรียน ครูต้องมีการศึกษาวิจัยและพัฒนากิจการการเรียนรู้อุทิศตนรับผิดชอบและใช้ผลการวิจัยไปปรับการเรียนการสอน โดยพิจารณาจากการศึกษาวิจัยและพัฒนากิจการการเรียนรู้อุทิศตนรับผิดชอบและใช้ผลการวิจัยไปปรับการเรียนการสอน (มูลนิธิไทยรัฐ. 2559: 55-57) การที่รายงานคุณภาพและตัวชี้วัดในด้านคุณภาพครูโรงเรียนต้นแบบไทยรัฐวิทยากำหนดตัวบ่งชี้ไว้ดังนี้ กระตุ้นให้ครูในโรงเรียนต้นแบบไทยรัฐวิทยา ครูที่อยู่ในระหว่างการประเมินโรงเรียนต้นแบบไทยรัฐวิทยาและครูที่อยู่ในโรงเรียนที่เตรียมการเข้าสู่การประเมินโรงเรียนต้นแบบไทยรัฐวิทยาในรอบต่อไป ประเมินและตรวจสอบตนเอง ตัดสินใจตนเองว่าตนเองเป็นเช่นไรและคิดว่าจะพัฒนาตนเองให้เป็นไปตามตัวบ่งชี้ข้างต้นอย่างไร เทียบตนเองกับตัวตนอุดมคติที่ควรจะเป็น และเปลี่ยนแปลงตนเอง

ครูในโรงเรียนไทยรัฐวิทยาจึงต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นไปตามหน้าที่หรือเป็นไปตามความต้องการเปลี่ยนแปลงตนเองให้เป็นครูที่ดี ด้วยเพราะครูที่อยู่ในระบบของโรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้ครูมีหนทางในการพัฒนาตนเองมากขึ้นทั้งจากการพัฒนาตนเองตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด ร่วมกับการพัฒนา/อบรมต่างๆกับมูลนิธิไทยรัฐ อีกทั้ง การที่ครูได้มีเอกสารประกอบการสอนแผนการจัดการเรียนรู้ที่ทางมูลนิธิไทยรัฐได้ส่งมาให้ใช้ประกอบการสอนนั้น ทำให้ครูได้รับความรู้และวิธีการในการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายมากขึ้น ครูเกิดการคิดเลือกและปรับเปลี่ยนแนวทางการสอนของตนให้เหมาะสมกับบริบทโรงเรียนและคุณภาพผู้เรียน ครูเกิดการสะท้อนคิดมุ่งหาแนวทางอันดีในการสอนนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จ เป็นคนดี ในกระบวนการนี้ทำให้ตัวตนของครูเกิดการเรียนรู้เปลี่ยนแปลง เกิดเป็นตัวตนของครูที่พัฒนาขึ้น ดังบทสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“...ครูผู้สอนเนี่ย เป็นแบบอย่างที่ดี เคารพในความคิดเห็นของนักเรียน ครูผู้สอนส่วนใหญ่มักจะ ถ้าเด็กพูดไม่ตรงจุดवादทันที อันนี้ไม่ถูกต้อง ต้องยอมรับความแตกต่างของนักเรียนด้วย คือเด็กคนนี้ทำเลขได้ 10 ข้อ ส่วนคนอื่นทำได้ข้อเดียวก็ช่างมันเถอะ ขอให้มีความรับผิดชอบ และทำมา ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา เพราะครูเป็นทนายความตลอดใจใหม่ สุดท้ายเลยครูต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวก ”

ครูในโรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่มีโอกาสมากขึ้นในการพัฒนาตนเอง จากการส่งเสริมจากมูลนิธิไทยรัฐร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้มีความแตกต่างจากครูในโรงเรียนอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความแตกต่างในเรื่องของ ความรู้ความสามารถในเรื่องของพลเมืองและการจัด

กิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีที่ครูในโรงเรียนไทยรัฐวิทยามีโอกาสในการที่จะได้รับองค์ความรู้ เรียนรู้และจัดกิจกรรมมากกว่า เมื่อครูในโรงเรียนไทยรัฐวิทยาเป็นตัวแทนครูที่คิดคำนึงถึงการปลูกฝัง/สร้างนักเรียนให้เป็นพลเมืองดีจากการสะท้อนคิดไปตามสิ่งที่ถูกพูดถึงสิ่งที่เชื่อร่วมกันของโรงเรียนไทยรัฐวิทยาในการสร้างให้เด็กนักเรียนเป็นคนดีแล้ว ทำให้เมื่อครูได้สอน ได้ให้คำแนะนำนักเรียนสามารถสอดแทรกเกี่ยวความเป็นพลเมืองและมีวิธีการในการสอนอย่างกระตุ้นให้นักเรียนได้คิดต่อการเปลี่ยนแปลงตนเอง ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดเป็นตัวตนผู้คิดและเป็นพลเมือง

จากการที่ครูในโรงเรียนไทยรัฐวิทยาต้องตรวจสอบตนเองต่อแบบอุดมคติของพลเมืองอยู่ตลอดเวลา เพราะใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนในฐานะของผู้เป็นตัวอย่างแก่ศิษย์ มิใช่เป็นเพียงผู้สอนเท่านั้น ภาพสะท้อนของนักเรียนในโรงเรียนยึดโยงอยู่กับอัตลักษณ์ของนักเรียนและครูผู้สอน ทั้งยังต้องตรวจสอบตนเองอันเนื่องมาจากการเยี่ยมและประเมินโรงเรียนจากมูลนิธิไทยรัฐ รวมถึงการเยี่ยมชมดูงานจากคณะครูจากโรงเรียนอื่น เมื่อครูได้มีการตรวจสอบตนเองอย่างสัมพันธ์กับความเป็นพลเมืองอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งครูในโรงเรียนไทยรัฐวิทยายังได้พัฒนาตนจากการเข้าร่วมอบรมทั้งตามที่มูลนิธิไทยรัฐและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด ทำให้ครูได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการอบรมของมูลนิธิที่ทำให้ครูได้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองและเรียนรู้วิธีการสอนนักเรียนให้เกิดความเป็นพลเมืองขึ้นได้ ทั้งครูยังได้รับข้อมูลเอกสารและได้เห็นตัวอย่างจากโรงเรียนไทยรัฐวิทยาแห่งอื่น ได้มีโอกาสในการพบเพื่อนครูและแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างบ่อยครั้งในประเด็นที่เกี่ยวกับความเป็นพลเมือง เหล่านี้ทำให้ครูเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางความคิดต่อวิธีการและเทคโนโลยีทางการสอนของตน แม้ว่าครูจากโรงเรียนอื่นที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานต่างก็ได้รับการอบรมอยู่ตลอดในเรื่องต่างๆ หากแต่ในเรื่องของความเป็นพลเมืองนั้นหาได้มีโอกาสอย่างบ่อยครั้ง แม้ครูจะได้รับโอกาส ก็หาได้เป็นเป้าหมายและวิธีการสอนที่เหมือนกันกับแนวทางของมูลนิธิไทยรัฐแต่อย่างไร นอกจากนั้นยังมิได้มีโอกาสเกิดประสบการณ์อื่นๆใด ๆ เดียวกันกับครูของโรงเรียนไทยรัฐวิทยาในอีกหลากหลายโอกาส

ดังนั้นแล้ว จะเห็นได้ว่าครูในโรงเรียนไทยรัฐวิทยามีโอกาสในการเรียนรู้และเกิดประสบการณ์ในเรื่องของความเป็นพลเมืองมากกว่าครูในโรงเรียนอื่น มิเพียงเท่านั้น การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นยังเป็นเรื่องราวเฉพาะเกี่ยวกับการสร้างตัวตนความเป็นพลเมืองตามวิธีการและเป้าหมายของมูลนิธิไทยรัฐ ซึ่งมิได้เป็นกลไกอันซับซ้อนกับการการอบรมเกี่ยวกับการเสริมสร้างให้นักเรียนเป็นพลเมืองดังที่อื่นๆแต่อย่างใด ไม่ การได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องบ่อยครั้งทำให้ครูของโรงเรียนไทยรัฐวิทยาเกิดประสบการณ์ร่วมกัน ทำให้สามารถเรียนรู้แลกเปลี่ยนทั้งภายในสถานศึกษาและในกลุ่มโรงเรียนไทยรัฐวิทยาเพิ่มมากขึ้นด้วย ต่างจากครูในโรงเรียนอื่นที่แม้จะมีความสนใจเรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองหากแต่โอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรม การได้เรียนรู้และการนำความรู้ไปปรับใช้ที่โรงเรียนนั้นมีความแตกต่าง

กัน ดังนั้นจึงเป็นจุดเด่นของครูในโรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่แตกต่างจากครูในโรงเรียนอื่น ในเรื่องของการก่อให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นพลเมือง

พัฒนาผู้บริหารอย่างต่อเนื่องโดยมุ่งเน้นให้ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่เห็นคุณค่าต่อการสร้างตัวตนความเป็นพลเมืองในโรงเรียน

เช่นเดียวกันกับการพัฒนาครู โรงเรียนไทยรัฐวิทยามีการพัฒนาผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายว่าร้อยละ 70 ของโรงเรียน ผู้บริหาร ครู นักเรียน เข้าร่วมประกวดดีเด่นผ่านโครงการประกวดโรงเรียน ผู้บริหาร ครูและนักเรียน รวมถึงโครงการนิเทศโรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของผู้บริหารว่าจะเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีภาวะผู้นำ พัฒนาโรงเรียนบรรลุตามเป้าหมาย ใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมถึงร้อยละ 95

อีกทั้ง โรงเรียนต้นแบบไทยรัฐวิทยามีรายงานคุณภาพและตัวชี้วัดในด้านคุณภาพบริหารจัดการดังนี้คือ ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ มีภาวะผู้นำและมีความคิดริเริ่ม ในการพัฒนานักเรียนรอบด้าน พิจารณาจากความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศต่างๆ เพื่อนำมาวางแผนพัฒนาคุณภาพนักเรียน ความสามารถในการแสดงทิศทางของการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนในอนาคตที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและชุมชน การคิดริเริ่ม เทคนิค วิธีการใหม่ๆ มาใช้ในการพัฒนาโรงเรียน การกระตุ้นครูและบุคลากรในโรงเรียนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน ผู้บริหารต้องพัฒนาโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายตามจุดเน้นของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา โดยพิจารณาจากโครงการ/กิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน การจัดการเรียนรู้ที่เน้นความเป็นพลเมืองดี การประเมินโรงเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม จัดให้นักเรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมแสดงความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรักความเป็นไทย การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมของนักเรียน ผู้บริหารต้องใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีความเป็นประชาธิปไตยและใช้ข้อมูลจากผลการประเมินหรือผลการวิจัยเป็นฐานการคิด พิจารณาจากที่บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน การปฏิบัติตนต่อบุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน การใช้ข้อมูลจากผลการประเมินหรือผลการวิจัยในการพัฒนาหรือปรับปรุงคุณภาพการศึกษา (มูลนิธิไทยรัฐ, 2559: 57-58)

การที่มีการแข่งขันและตัวแบบอุดมคติที่ผู้บริหารที่ดีควรมีคุณลักษณะตามนี้นั้น ทำให้ผู้บริหารเกิดการสัมพัทธ์ตนเองกับอุดมคติ คิดต่อตนเองถึงสิ่งที่ขาดกับสิ่งที่ควรเป็น จนเกิดการพัฒนาตนเองไปตามวิถีทางอันควรแห่งนั้น เมื่อผู้บริหารเกิดการเปลี่ยนแปลงตัวตนอย่างสะท้อนผ่านการกระทำในการคิด/เลือก/ตัดสินใจเรื่องต่างๆ เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้รุ่งโรจน์แล้ว ย่อมส่งผลสำคัญต่อ

แนวนโยบายของโรงเรียน รวมถึงแผนปฏิบัติการต่างๆ ของโรงเรียนที่จะมีการคิดใหม่ทำใหม่อย่างสร้างสรรค์ ดังตัวอย่างบทสัมภาษณ์นี้

“...ทำผลงานให้เขาดูว่าเราทำจริงแล้วเราพัฒนามาก็จะได้รับการสนับสนุนงบประมาณทั่วไปเหมือนสพฐแต่บางที่เขาก็อยู่เนี่ยๆ มันก็แล้วแต่ผู้บริหารว่าจะคุมครุได้ไหม ผู้บริหารที่อยู่โรงเรียนที่เขาทุ่มเททุกคนที่อยู่มาผู้บริหาร4คนเนี่ย ก็จะมีคนแรกๆ แก่ก็จะทำตามสภาพเขา หลังจากนั้นจะเป็นคนรุ่นใหม่แล้ว คนรุ่นใหม่ก็จะทำสวนหย่อมเอง ร่วมกับชาวบ้านชุมชนนักเรียนรุ่นเก่าๆ ที่นานมาแล้ว พอคนใหม่มาเขาก็มาต่อยอดมันก็ทำให้พัฒนาขึ้นเรื่อยๆ เขาไม่ได้ทำทีเดียว แต่ชุมชนเขาก็ให้การสนับสนุนดี ตรงอบต.เขาให้งบทางการศึกษาแล้วก็ตามผ.อ.เขตคนเก่า ท่านเป็นศิษย์เก่าที่นี้ ก่อนที่ยังไม่เป็นไทยรัฐ เขาก็เป็นคนที่นี่ ท่านก็ให้การสนับสนุน แต่ท่านเกษียณแล้ว ชุมชนก็ให้ความร่วมมือดี อย่างรั้วโรงเรียนที่เห็นเนี่ยเป็นเงินบริจาคทั้งหมดไม่ได้ใช้เงินหลวงเลย”

การมีตัวตนรูปแบบใหม่ก่อให้เกิดการกระทำใหม่ของผู้บริหาร จึงมีผลอย่างมากต่อการสร้างตัวตนนักเรียนและครู เพราะเป็นหลักของการคิดแนวนโยบายและข้อปฏิบัติของโรงเรียน โดยเฉพาะในเรื่องของการสร้างพลเมืองที่มุ่งสร้างคนที่มีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้น ภายใต้ความเป็นโรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่สัมพันธ์กับผู้บริหารจะเห็นได้ว่ามีโอกาสให้ผู้บริหารได้พัฒนาตนเองมากขึ้น โรงเรียนไทยรัฐวิทยาภายใต้การดูแลของมูลนิธิไทยรัฐ ทำให้ผู้บริหารได้เรียนรู้เพิ่มขึ้นผ่านการพบปะอบรม นิเทศและโครงการกิจกรรมต่างๆ ผู้บริหารของโรงเรียนไทยรัฐวิทยาจึงจะมีโอกาสได้สั่งสมองค์ความรู้ ได้พูด ได้คิดกระทำ จนกระทั่งตนเป็นเป็นตัวตนใหม่ นำไปสู่การกระตุ้นการกระทำของนักเรียนและครูในโรงเรียนต่อไป

เมื่อผู้บริหารได้มีโอกาสเกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองมากขึ้น โดยได้รับการกระตุ้นทั้งจากมูลนิธิไทยรัฐที่ได้ความรู้และโอกาสในการพบปะแลกเปลี่ยน จากคณะครูและนักเรียนในโรงเรียนที่ต่างก็ยึดโยงตนกับอัตลักษณ์ของโรงเรียน จากเอกสารการดำเนินงานต่างๆ ที่ล้วนผูกพันอยู่กับเป้าหมายและวิธีการในการพัฒนานักเรียนให้เป็นพลเมือง ทำให้ผู้บริหารของโรงเรียนไทยรัฐวิทยามีความแตกต่างจากผู้บริหารในโรงเรียนทั่วไป โดยอยู่ภายใต้ตัวแบบอุดมคติที่ทางมูลนิธิไทยรัฐได้กำหนดได้ ทำให้ผู้บริหารของโรงเรียนไทยรัฐวิทยาต้องตรวจสอบตนเอง พัฒนาตนเองให้ดีขึ้นเพียงในเรื่องของแนวนโยบายหรือการบริหารจัดการทั่วไป หากแต่เป็นเรื่องของแนวนโยบายและการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมือง ลักษณะดังนี้ของผู้บริหารโรงเรียนไทยรัฐวิทยาทำให้เกิดความแตกต่างจากผู้บริหารโรงเรียนอื่นที่มีจำเป็นต้องยึดโยงตนเองและสถานศึกษาตนเองกับความเป็นพลเมืองก็สามารถเป็นผู้บริหารที่เก่งหรือดีได้ ซึ่งต่างจากการเป็นผู้บริหารโรงเรียนไทยรัฐวิทยา

โรงเรียนไทยรัฐวิทยาทั่วประเทศมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มโรงเรียนเพื่อกระตุ้นให้ผู้บริหาร ครูและนักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม สร้างเสริมปฏิสัมพันธ์อันดี ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ รวมถึงความเป็นพลเมือง

โรงเรียนไทยรัฐวิทยาทั่วประเทศมีการแบ่งกลุ่มตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ จำนวน 13 กลุ่ม ภาคเหนือ ได้แก่ กลุ่มล้านนา กลุ่มสั๊กทอง กลุ่มสี่แคว ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ กลุ่มลุ่มน้ำโขง กลุ่มลุ่มน้ำชี กลุ่มลุ่มน้ำมูล ภาคใต้ ได้แก่ กลุ่มพรอันดามัน กลุ่มศรีวิชัย กลุ่มฮาราบันบารู ภาคกลาง-ภาคตะวันออก ได้แก่ กลุ่มเจ้าพระยาป่าสัก กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา กลุ่มเพชรแม่กลอง กลุ่มไทยรัฐบูรพา โดยกลุ่มโรงเรียนไทยรัฐวิทยาเหล่านี้จะมีปฏิสัมพันธ์กันจากการอบรมและจัดทำโครงการกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เกิดเป็นเครือข่ายครูที่ขยายพันไปจากโรงเรียนตนหรือโรงเรียนใกล้เคียง แต่ยังรวมถึงครูในจังหวัดใกล้เคียงที่มีอยู่ในสภาพแวดล้อมคล้ายคลึงกัน

ดังตัวอย่างของการทำกิจกรรมภาพแห่งความสำเร็จร่วมกัน เป็นการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามแผนยุทธศาสตร์ ฉบับที่ 3 (ปี 2555/2558) ตามพันธกิจด้านการจัดการเรียนรู้ครู : นักเรียน ด้านส่งเสริมเอกลักษณ์โรงเรียนไทยรัฐวิทยา การนำเสนอผลผลิตที่เกิดจากการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ จัดนิทรรศการเพื่อแสดงภาพแห่งความสำเร็จเป็นรายปีของแต่ละกลุ่ม เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู นักเรียน มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ตอบสนองต่อพันธกิจในการเสริมสร้างเอกลักษณ์โรงเรียนไทยรัฐวิทยา และนำเสนอผลของการเรียนการสอน การจัดการศึกษาสู่สาธารณชนอย่างมีประสิทธิภาพ (มูลนิธิไทยรัฐ. 2559: 79) โดยมีกิจกรรมในการดำเนินงานประกอบด้วย การจัดนิทรรศการโครงการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โครงการพัฒนาทักษะกระบวนการคิด โครงการประกวดโรงเรียน ผู้บริหาร ครูและนักเรียน โครงการเอกลักษณ์ไทย โครงการคนดีศรีไทยรัฐ โครงการเอกลักษณ์ความเป็นโรงเรียนไทยรัฐวิทยาและโครงการสื่อนวัตกรรมศึกษา การจัดการแข่งขันทักษะทางวิชาการ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ การแสดงนาฏศิลป์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ไทยของนักเรียนโรงเรียนไทยรัฐวิทยาเหล่านี้เป็นต้น

เมื่อคณะครูและนักเรียนจากโรงเรียนไทยรัฐวิทยาได้มีโอกาสมาพบปะและเปลี่ยนความรู้ผ่านการแสดงความสามารถต่างๆ ทำให้เกิดการเปรียบเทียบโรงเรียนของตนหรือตนเองกับโรงเรียนอื่นหรือคนอื่นว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร เรามีอะไรที่บกพร่องไปหรือไม่ เรามีสิ่งใดที่ขาดไป และนำไปสู่การพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นในทุกๆ รายละเอียดกิจกรรม นอกจากนี้ การได้พบปะกับระหว่างกลุ่มโรงเรียนให้ทำทั้งครูและนักเรียนรับความรู้ อันเกิดขึ้นผ่านการอบรม การถ่ายทอดแลกเปลี่ยนและการสังเกตจดจำ เมื่อมีความรู้ใหม่เกิดขึ้น ก็จะทำให้เกิดการสัมผัสกับความรู้เดิม คัดเลือกแนวทางอย่างสร้างสรรค์เพื่อสร้างการพัฒนาต่อไป

ดังนี้ จึงเป็นลักษณะหนึ่งของโรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่มีความพิเศษในฐานะที่เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และได้รับการสนับสนุนปัจจัยต่างๆจากบริษัทฯ ผลิตและมูลนิธิไทยรัฐทำให้โรงเรียนมีการขยายเครือข่ายในหลายกลุ่มโรงเรียน เมื่อแต่ละกลุ่มมีการจัดงานมีโครงการต่างๆที่ร่วมกัน ทำให้คณะครูและนักเรียนได้มีโอกาสในการทำกิจกรรมต่างๆร่วมกันสูง ผ่านกระบวนการทำกิจกรรมต่างๆร่วมกันบ่อยครั้ง ทำให้เกิดการสร้างตัวตนให้เป็นผู้รู้ ปฏิบัติได้และรู้คิด เสริมสร้างตัวตนให้เป็นไปตามอัตลักษณ์ของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา

การที่โรงเรียนไทยรัฐวิทยามีเครือข่ายโรงเรียนและมีการทำกิจกรรมร่วมกันนั้น มีความแตกต่างจากความร่วมมือระหว่างโรงเรียนของโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วไป กล่าวคือ โรงเรียนอื่นนั้นแม้ว่าจะมีความร่วมมือกันเกิดขึ้น แต่มักจะเน้นไปในเรื่องของความร่วมมือกันทางวิชาการ เพราะแต่ละโรงเรียนต่างก็มีอัตลักษณ์และโครงการกิจกรรมเสริมที่ไม่เหมือนกัน ทว่าความร่วมมือกันของโรงเรียนไทยรัฐวิทยาต่างกันออกไป ด้วยเพราะเป็นความร่วมมือของกลุ่มโรงเรียนที่มีวิสัยทัศน์ เอกลักษณ์และอัตลักษณ์ร่วมกัน ทำให้เมื่อกลุ่มโรงเรียนไทยรัฐวิทยาได้ทำกิจกรรมร่วมกันนั้น การนำเสนอกิจกรรมและโครงการต่างๆมักจะสอดแทรกไปด้วยประเด็นเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง อันเป็นสิ่งที่ถูกพูดถึงและเป็นเรื่องที่เป็นที่รู้จักดีของคนในโรงเรียนไทยรัฐวิทยา เครือข่ายโรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่มีความร่วมมือกันเกิดขึ้นจึงต่างจากโรงเรียนอื่นในแง่ที่มีเรื่องที่กลุ่มโรงเรียนไทยรัฐวิทยาเน้นให้ความสำคัญอย่างหนักแน่นชัดเจนเหมือนกันและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ยังช่วยเพิ่มการเน้นหนักให้มากยิ่งขึ้นอีก อันเป็นเรื่องของความเป็นพลเมืองและการสร้างพัฒนาให้เรียนให้เกิดความเป็นพลเมืองขึ้นได้อย่างติดตัวนั่นเอง

เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ร่วมมือกับผู้ปกครองและคนในชุมชน เพื่อสร้างพลเมืองให้เกิดขึ้นได้อย่างติดตัวและต่อเนื่อง

จะเห็นได้จากรายงานคุณภาพและตัวชี้วัดในด้านคุณภาพบริหารจัดการของโรงเรียนต้นแบบไทยรัฐวิทยาดังนี้คือ ผู้บริหารต้องใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม ความเป็นประชาธิปไตย และใช้ข้อมูลจากผลการประเมินหรือผลการวิจัยเป็นฐานการคิด พิจารณาจากที่ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน นอกจากนั้น ในด้านการได้รับการยอมรับจากผู้ปกครองและชุมชน ยังระบุถึงตัวบ่งชี้ว่าผู้ปกครองและชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของโรงเรียน พิจารณาจาก การกำหนดแผนปฏิบัติการแผนกลยุทธ์และเป้าหมายของโรงเรียน การกำหนดจุดเน้นที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของโรงเรียน การกำหนดคุณภาพนักเรียน โครงการ/กิจกรรมของโรงเรียน การจัดและใช้แหล่งเรียนรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น การเสนอความต้องการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรโรงเรียนและการจัดการเรียนรู้ การส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรม

พัฒนานักเรียน รวมถึงการกำกับติดตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (มูลนิธิไทยรัฐ. 2559: 61-62)

แนวนโยบายของโรงเรียนไทยรัฐวิทยาหรือแบบอุดมคติของโรงเรียนได้แสดงถึงการให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แสดงถึงการไม่แยกสถาบันการศึกษาออกจากสถาบันทางสังคมอื่นๆ ในชีวิต ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ปรับใช้ในพื้นที่โรงเรียนและพื้นที่อื่นๆ ในชีวิตประจำวัน อันเป็นลักษณะของการเรียนรู้ที่สำคัญของการสร้างพลเมือง เพราะความเป็นพลเมืองมิใช่สิ่งที่ผูกติดกับพื้นที่และเวลาแต่อย่างใด หากเป็นการเปิดโอกาสให้คนได้เรียนรู้ ได้สะสมความรู้จากที่ต่างๆ เช่น บ้าน วัด ชุมชนและโรงเรียน แม้โรงเรียนจะเป็นเป็นสถาบันหลักของการศึกษาแต่มิใช่สถาบันหนึ่งเดียว การแยกการเรียนรู้ในโรงเรียนออกจากการเรียนรู้ที่อื่น แยกความรู้ในโรงเรียนออกจากความรู้แบบอื่น มิใช่การมองคนแบบผู้เก็บเกี่ยวประสบการณ์ ความรู้และความทรงจำ เหลือเพียงมนุษย์ที่เรียนรู้และใช้ความรู้ในพื้นที่หนึ่งและยกเลิกไปตามเวลา

กระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา จึงต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน อันว่าเป็นพื้นที่ของการเรียนรู้ การได้ฝึกปฏิบัติ การศึกษาหาความรู้ ดังนี้ เป็นต้น ตัวอย่างจากบทสัมภาษณ์ของครูท่านหนึ่ง

“...เพราะฉะนั้นอีก 30 วัน เรามีแบบประเมินไปให้กลุ่มผู้ปกครองดูพฤติกรรม เช่น นักเรียนเข้าแถวรับซื้อของ อดทนรอที่จะไม่ตัดคิวเพื่อน เพราะว่าการตัดคิวเพื่อนนั้นไม่เคารพสิทธิของผู้อื่น แต่เราจะบอกว่าสอนเรื่องเคารพสิทธิผู้อื่นแล้วนะ เด็กไม่รู้เรื่องหรอก เพียงแต่ว่าคุณรอคอยนะ การที่คุณไม่แซงคิวคนอื่นคือคุณเคารพสิทธิผู้อื่น ถ้าเราตัดคิวเราไม่เคารพสิทธิของคนอื่น และเป็นคนที่ไม่มีความอดทน นี่คือความเชื่อมโยงระหว่างคุณธรรมกับคุณสมบัติของการเป็นพลเมืองดี แล้วก็มีเกณฑ์การประเมิน มีสื่อแล้วก็มีใบความรู้สำหรับครูด้วย ในขณะเดียวกันโรงเรียนสอนสื่อมวลชนศึกษา เราสามารถทำเรื่องที่เราค้นคว้าให้ส่งไปถึงผู้ปกครอง ให้ผู้ปกครองได้อ่านว่าวิธีที่จะสอนเด็กให้ประสบความสำเร็จนะ ซึ่งการอดทนเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้เด็กประสบความสำเร็จคืออะไร ก็ให้ผู้ปกครองรับรู้ และบอกวิธีการให้...”

จากบทสัมภาษณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้ปกครองในการให้ความรู้กับผู้ปกครอง การให้ผู้ปกครองอยู่ในฐานะของผู้ประเมิน ทำให้นักเรียนมิได้อยู่ในภาวะของการถูกตรึงให้กระทำที่โรงเรียนอย่างเดียว หากแต่กรอบของการกระทำที่ดี ยังรวมไปถึงพื้นที่ทางชีวิตอื่นๆ ที่สามารถรู้เพิ่มขึ้น ฝึกฝนปฏิบัติเพิ่มขึ้น กระทำและสะท้อนคิด พัฒนาตนเองให้ดีขึ้นได้อีกด้วย กระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนดังนี้ ทำให้ตัวตนของนักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นตัวตนในรูปแบบใหม่

ในการนี้โรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่มีแนวนโยบายที่เน้นให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างจริงจังจึงมีความแตกต่างจากโรงเรียนอื่นๆ บางโรงเรียนที่กันพื้นที่ทางการศึกษาไว้ในรั้วโรงเรียนและกันบุคคลที่มีความสามารถถ่ายทอดความรู้ไว้เพียงแค่วรรณ การเรียนการสอนเพื่อสร้างพลเมืองของโรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่ต้องการสร้างให้นักเรียนเป็นตัวตนเมืองจึงเป็นการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้สะท้อนคิดต่อองค์ความรู้และจากการมีประสบการณ์ที่หลากหลายเพื่อให้นักเรียนสามารถสร้างตนให้เป็นไปตามอัตลักษณ์ของโรงเรียนคือความเป็นพลเมืองได้จากการคิด การเลือกกระทำด้วยตนเอง

การที่โรงเรียนไทยรัฐวิทยามีองค์ความรู้กำหนดชัดเจนเพื่อสร้างพลเมือง มีการพัฒนาครูและผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนไทยรัฐวิทยาทั่วประเทศมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มโรงเรียนและโรงเรียนไทยรัฐวิทยาให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแสดงให้เห็นถึงบทบาทของโรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของทั้งครู ผู้บริหาร นักเรียนและผู้ปกครอง ส่งผลให้นักเรียนที่เป็นผู้ที่อยู่ในสถานะของผู้เรียน ได้รับองค์ความรู้ ได้โอกาสในการฝึกฝนปฏิบัติมากขึ้นท่ามกลางการพูดถึงการสร้างความเป็นพลเมืองเป็นเป้าหมายของโรงเรียน ดังว่าเด็กดีต้องเป็นพลเมืองดี เด็กดีต้องมีคุณธรรม จริยธรรม ร่วมกับการเรียนรู้โดยตลอดเวลาของชีวิตในโรงเรียน และพื้นที่ทางชีวิตอื่น ทำให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงเป็นตัวตนใหม่ที่คิดต่อการกระทำดี เลือกกระทำดีเพื่อสร้างตนเองให้เองให้เป็นคนดีของสังคม

การที่โรงเรียนไทยรัฐวิทยาเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ร่วมมือกับผู้ปกครองและคนในชุมชน เพื่อสร้างพลเมืองให้เกิดขึ้นได้อย่างติดตัวและต่อเนื่องนั้น มิได้เป็นไปโดยเสมอกันกับโรงเรียนอื่นเสียทีเดียว กล่าวคือ การให้เข้ามามีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ปกครองและชุมชนของโรงเรียนไทยรัฐวิทยานั้นเน้นให้กลุ่มคนเหล่านี้เป็นครูผู้สอนต่อนักเรียนในชีวิตนอกรั้วโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ไม่แบ่งแยกทางพื้นที่และเวลา ทั้งยังสามารถให้ความรู้และก่อให้เกิดประสบการณ์แก่ตัวตนของนักเรียนในบางเรื่องที่โรงเรียนมีอาจสอนได้ ในขณะที่โรงเรียนอื่นๆ จะมุ่งเน้นการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในเรื่องของการระดมทุนและจัดหาทรัพยากรทางการศึกษาในกับนักเรียนเสียมากกว่า ดังนั้นจึงเป็นความแตกต่างของโรงเรียนไทยรัฐวิทยากับโรงเรียนอื่นในแง่ของการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองให้เกิดขึ้นได้อย่างติดตัว เป็นพลเมืองที่มีความสัมพันธ์อันดีกับคนในครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชนในการทำกิจกรรมต่างๆ เพราะลักษณะดังนี้เป็นลักษณะพื้นฐานของการมีคุณลักษณะเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมประเทศชาติสืบต่อไป

บริบทของโรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่ผู้วิจัยใช้เป็นพื้นที่ในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูล ณ โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 2 แห่ง จุดเด่นของโรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่ผู้วิจัยเลือกเป็นพื้นที่ในการเก็บข้อมูล คือโรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่มีกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสร้างพลเมืองอย่างเข้มข้น โดยใช้คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองเป็นแนวทางสำคัญของครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียน โรงเรียนมีเป้าหมายเพื่อสร้างพลเมืองให้เกิดขึ้นโดยมีการจัดโครงการกิจกรรมต่างๆให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ศึกษาเพื่อคัดเลือกพื้นที่เบื้องต้นนั้น ผู้วิจัยพบว่านักเรียนในโรงเรียนไทยรัฐวิทยาแต่ละแห่งที่ผู้วิจัยเข้าไปสัมภาษณ์ต่างก็สะท้อนถึงประสบการณ์จากกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างตัวตนพลเมือง ทั้งยังแสดงออกผ่านการทำและการให้ความคิดเห็นเชิงคุณค่าอีกด้วย หากทว่าในแต่ละที่มีความเข้มข้นต่างกันออกไปตามแต่การเข้าร่วมโครงการกับมูลนิธิไทยรัฐ บริบทที่ตั้งโรงเรียน พัฒนาการของโรงเรียนจวบจนปัจจุบัน

โครงการต้นแบบโรงเรียนไทยรัฐวิทยา เป็นโครงการที่สนับสนุนการพัฒนาทั้งระบบในโรงเรียนไทยรัฐวิทยา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้นแบบโรงเรียนไทยรัฐวิทยาเป็นกระบวนการพัฒนาโรงเรียน เด็กและเยาวชนของสังคมให้มีประสิทธิภาพ นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาและพัฒนาการศึกษา เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ใช้กระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมในเชิงปฏิบัติการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมและมีจิตสาธารณะ โดยมีเป้าหมายของโครงการคือ คณะครู ผู้บริหารและบุคลากรโรงเรียนไทยรัฐวิทยา พัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดีให้นักเรียน (มูลนิธิไทยรัฐ, 2559: 43) ซึ่งโรงเรียนที่เข้าร่วมประเมินโรงเรียนต้นแบบไทยรัฐวิทยานี้ในปีที่ 1 จะเป็นช่วงของการแต่งตั้งคณะทำงาน ประชุมสัมมนาและวางแผนงาน เมื่อเข้าสู่ปีที่ 2-3 โรงเรียนจะดำเนินการจัดการศึกษาต้นแบบโรงเรียนไทยรัฐวิทยาและมีการนิเทศ กำกับ ติดตามโรงเรียนเป็นระยะๆอย่างต่อเนื่อง ในปีที่ 4 เป็นช่วงของการประเมินรับรองต้นแบบโรงเรียนไทยรัฐวิทยาและ เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้สู่โรงเรียนไทยรัฐวิทยาทั่วประเทศ

การเข้าร่วมโครงการโรงเรียนต้นแบบของโรงเรียนไทยรัฐวิทยาทำให้โรงเรียนมีการดำเนินงานในการจัดกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสร้างพลเมืองอย่างเข้มข้น โดยใช้คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองเป็นแนวทางสำคัญของครูผู้สอน อย่างไรก็ตามด้วยบริบทของโรงเรียนแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันทำให้การสอนในแต่ละกิจกรรมของโรงเรียนแต่ละแห่งที่มีการมุ่งเน้นไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับความเอื้ออำนวยของบริบทโรงเรียนต่อกิจกรรมต่างๆ ดังในโรงเรียนแห่งหนึ่งที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลเน้นกิจกรรมเกี่ยวกับบ้านและสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ในขณะที่อีกโรงเรียนหนึ่งเน้นในเรื่องของการเคารพขนบอบและมารยาท อย่างก็ตามมิใช่ว่านักเรียนจะ

มิได้เกิดประสบการณ์จากการทำกิจกรรมอื่นๆ ซึ่งนักเรียนเองก็ได้พูดและสะท้อนถึงการกระทำกิจกรรมต่างๆในชีวิตประจำวัน หากแต่ในบางกิจกรรมโรงเรียนมิได้เน้น หากจัดตามโอกาสเอื้ออำนวย

การเลือกต้นแบบโรงเรียนไทยรัฐวิทยาและโรงเรียนที่อยู่ในระหว่างการประเมินต้นแบบโรงเรียนไทยรัฐวิทยาในการลงพื้นที่ของผู้วิจัย เพื่อให้พื้นที่ที่ทำการศึกษเป็นโรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่มีกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสร้างพลเมืองอย่างเข้มข้น อันจะเชื่อมโยงไปถึงผลของการเกิดนักเรียนที่เป็นพลเมืองดีต่อไป ทั้งนี้ ต้นแบบโรงเรียนไทยรัฐวิทยายังทำให้ครูและผู้บริหารของโรงเรียนได้รับโอกาสในการอบรมแลกเปลี่ยนเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีเครือข่ายโรงเรียนที่ต่างก็อยู่ในขณะเวลาของการพัฒนาเช่นเดียวกัน ผู้บริหารและคณะครูจะเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องต่อวิธีการจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อสร้างพลเมืองในโรงเรียน ซึ่งนอกเหนือจากการเลือกพื้นที่จากการพิจารณาต้นแบบโรงเรียนไทยรัฐวิทยาและโรงเรียนที่อยู่ในระหว่างการประเมินต้นแบบโรงเรียนไทยรัฐวิทยาแล้ว ผู้วิจัยยังได้เลือกพื้นที่ที่ทำการสัมภาษณ์เบื้องต้นแล้วพบว่าเป็นพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนเปิดโอกาสให้คนในชุมชน ผู้ปกครองร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมกันให้ความรู้ กระตุ้นให้นักเรียนเกิดตัวตนพลเมืองรู้คิดขึ้นได้ เป็นโรงเรียนที่ทั้งคนในชุมชนและคนในโรงเรียนต่างก็รู้สึกมีส่วนร่วม เป็นสมาชิกซึ่งกันและกัน

บทที่ 5

การสร้างตัวตนความเป็นพลเมืองในโรงเรียน

สังคมสมัยใหม่เป็นสังคมคอนเฟล็กต์ผ่านสื่อ สิ่งพิมพ์และอินเทอร์เน็ต อันเป็นการเปิดเผยให้เห็น สร้างสำนึกร่วมของคนให้กระทำกันอย่างแพร่หลาย แสดงออกให้เห็นว่าเป็นสิ่งดี ทำสิ่งดี มนุษย์ในสังคมสมัยใหม่จึงเป็นมนุษย์ที่ถูกทำให้พิจารณาตนเอง ปรับเปลี่ยนตนเอง เพื่อให้เป็นคนที่ดีขึ้นผ่าน การกระทำอันดีอยู่ตลอดเวลา ผู้กพนอยู่กับค่านิยมอุดมการณ์ของสังคมนั้นๆ เพื่อให้คนในสังคมนั้นๆ มีเป้าหมายต่อคุณสมบัติของคนที่ต้องการ

เมื่อเป็นเช่นนี้สังคมจึงต้องสร้างบุคคลให้เกิดแบบคอนเฟล็กต์ทางการศึกษา อันเป็นการสร้าง คุณลักษณะของคนทีสังคมไทยสมัยใหม่ต้องการคือ พลเมืองที่เป็นผู้มีค่านิยมพื้นฐานของสังคมไทยกับ อุดมการณ์ประชาธิปไตย

อย่างไรก็ตามตัวตนความเป็นพลเมืองดังนี้หาใช่เกิดขึ้นได้โดยง่าย ตามที่กฎหมายบังคับให้ เยาวชนทุกคนต้องเป็นพลเมืองแบบใดๆ ได้ แต่ที่สำคัญคือการศึกษา ทำให้ผู้ เป็นนักเรียนอยู่ภายใน ระบบบริหารจัดการทางการศึกษาที่สร้างให้คนเกิดความเปลี่ยนแปลง สถาบันโรงเรียนในฐานะที่เป็น สถาบันทางสังคมสมัยใหม่ที่ทำให้เยาวชนทุกคนต้องเกิดประสบการณ์จากชีวิตในโรงเรียน จึงเป็น หน่วยที่มีความสำคัญมาก ในการที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นต่อความคิดและการกระทำ ของคน

ระบบบริหารจัดการการศึกษาที่สร้างให้เกิดพลเมืองรู้คิดขึ้นได้ จากประสบการณ์ชีวิตการ เรียนในโรงเรียนที่นักเรียนได้เรียนรู้ ปฏิบัติตามและได้คิดเกี่ยวกับสิ่งนั้น จนตนสามารถคิดและเลือก กระทำสิ่งต่างๆด้วยตนเอง เป็นระบบบริหารจัดการการศึกษาที่มีระบบความสัมพันธ์ทางอำนาจภายใต้ ระบบของอำนาจหนึ่งที่กำหนดให้นักเรียนทำอะไรได้ไม่สามารถทำอะไรได้ ผ่านกระบวนการคิดว่าสิ่งใดควรทำอะไรไม่ควรทำ ภายในพื้นที่ที่มีอำนาจทำงานทั้งอำนาจวินัยและอำนาจชีวะ อำนาจวินัยที่ทำ หน้าที่ตรึงต่อร่างกายดังข้างต้น เป็นอำนาจที่ควบคุมบงการร่างกาย กำหนดให้นักเรียนต้องทำตาม อย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้ และการทำงานของชีวะอำนาจ ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนสร้างตนเองอย่างรู้คิดว่า ควรกระทำอะไรและไม่ควรกระทำอะไรอย่างทีตนตระหนักต่อตนเองว่าตนเลือกสิ่งนั้นเพราะเกิดผลดี ต่อตนเองและคนอื่นอย่างไร

โรงเรียนที่เป็นโครงสร้างการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างพลเมือง ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ ประการหนึ่ง อันเป็นระบบบริหารจัดการครอบคลุมถึงการวางแผนการจัดการศึ ษา การสอนและการ ประเมิน ซึ่งในแต่ละระบบย่อยจะกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการกระทำ เพื่อให้ นักเรียนเรียนรู้และกระทำ ได้ อย่างเป็นไปตามประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายของนักเรียนแต่ละคน

ระบบบริหารจัดการการศึกษาที่มีเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนเพื่อมุ่งสร้างพลเมือง เพื่อสร้างให้นักเรียนสร้างตัวตนความเป็นพลเมือง ทำให้นักเรียนเกิดตัวตนความเป็นพลเมืองขึ้นได้ ระบบบริหารจัดการการศึกษาดังนี้ จึงเป็นพื้นที่ที่ผู้วิจัยสนใจใช้เป็นพื้นที่ในการศึกษาประสบการณ์ของนักเรียน ซึ่งจากที่ผู้วิจัยได้สำรวจพื้นที่ต่างๆ พบว่าโรงเรียนไทยรัฐวิทยามีบริบทที่น่าสนใจ เนื่องจากมีแผนยุทธศาสตร์โรงเรียนไทยรัฐวิทยา แผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาต่างๆ ที่บูรณาการเข้ากับการสร้างพลเมือง มีคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ตั้งแต่ต้นนักเรียนในระดับปฐมวัย หลักสูตรสื่อสารมวลชน เหล่านี้ ได้ถูกจัดทำขึ้นเพื่อมุ่งสร้างอัตลักษณ์โรงเรียนไทยรัฐวิทยาให้เป็นพลเมืองดี มีทักษะ แสวงหาความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม โดยเฉพาะโรงเรียนที่ผ่านการประเมินต้นแบบโรงเรียนไทยรัฐวิทยาหรืออยู่ระหว่างการประเมินต้นแบบโรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่ผู้วิจัยเลือกเป็นพื้นที่ในการศึกษา เป็นโรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่มีกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสร้างพลเมืองอย่างเข้มข้นโดยใช้แนวทางจากคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนแต่ละช่วงวัยและมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

โดยการสร้างพลเมืองของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา อยู่ภายใต้ฐานความเชื่อของการสร้างพลเมืองตามวิสัยทัศน์ โดยมุ่งให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ด้วยการเรียนรู้จากกิจกรรมการเรียนในชีวิตการเรียนที่โรงเรียนและเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับโลกสังคม อันเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับพื้นที่ของบ้าน โรงเรียนและชุมชนเป็นหลัก โดยมุ่งให้นักเรียนเป็นสมาชิกที่ดีของพื้นที่เหล่านี้ จากการศึกษาอัตชีวประวัติที่สะท้อนให้เห็นเรื่องราวประสบการณ์ชีวิตการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ผลการศึกษาพบตัวตนความเป็นพลเมืองของนักเรียน มี 4 มิติเป็นไปตามวิสัยทัศน์ ผ่านกระบวนการสร้างที่แตกต่างกัน ได้แก่ ตัวตนของผู้ผูกพันและรับผิดชอบกิจการบ้านเรือน ผู้สำนึกและรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ผู้เห็นความสำคัญและเข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนและผู้ยึดมั่นในหลักการสันติภาพ อันเป็นตัวตนที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับความเป็นพลเมืองและหลักคุณธรรม จริยธรรม

ตัวตนพลเมืองรู้คิดผ่านกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสร้างพลเมือง

ตัวตนของผู้ผูกพันและรับผิดชอบต่อกิจการบ้านเรือนผ่านกระบวนการสร้างความสัมพันธ์อันใกล้ชิดของเยาวชนในชีวิตประจำวัน

ตัวตนของผู้ผูกพันและดูแลบ้านเป็นตัวตนที่ยึดโยงกับหน่วยพื้นฐานที่สุดของสังคมคือบ้าน อันเป็นระบบความสัมพันธ์ใกล้ชิดสะท้อนถึงความเป็นพลเมืองที่เคารพสิทธิตนเอง ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล การวางแผนงาน ความสามัคคี ความซื่อสัตย์และความช่วยเหลือ ผ่านกระบวนการสร้าง โดยมีกระบวนการย่อยที่เริ่มจากการสอนในเบื้องต้นของโรงเรียน เป็นขั้นของการ

กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความคิดและการกระทำที่บ้านและโรงเรียนว่ามีความสำคัญกับชีวิต บ้านที่เป็นที่อยู่อาศัยของคนในครอบครัวเราควรมีความสะอาดอย่างไร ความสัมพันธ์ของคนที่อยู่อาศัยในบ้านควรเป็นแบบใด ควรปฏิบัติต่อกันอย่างไร โรงเรียนมีครูให้ความรู้แก่นักเรียน นักเรียนทำตามและคิดตาม จากนั้นจึงเป็นขั้นของการฝึกให้ปฏิบัติได้ในโรงเรียน ในกิจกรรมต่างๆเกี่ยวกับการลงมือทำความสะอาด จนนักเรียนเกิดความสามารถที่ปฏิบัติได้ ปฏิบัติเป็น ครอบคลุมหมายงานให้นักเรียนกลับไปทำงานบ้านโดยให้ผู้ปกครองประเมิน นำให้นักเรียนเกิดประสบการณ์จากการได้ลงทำงานที่บ้านของตนเองจริง จนถึงขั้นของการคิดและทำที่บ้าน เป็นขั้นที่ตัวตนเกิดความรู้คิดจากการเรียนการสอน อันเป็นปฏิบัติการที่มีเทคนิคทพุดเป็นตัวกระตุ้นหรือบทพุดและการแสดงออกของครู เป็นบทพุดที่ทำให้ได้คิดถึงสิ่งที่เป็นความจริง สิ่งที่ต้องทำ จนให้เกิดการคิดไตร่ตรองพิจารณาตนเองเกิดขึ้นว่าตนเองควรทำอะไร ควรทำอย่างไร เมื่อลงมือทำให้เกิดการเรียนรู้ทั้งจากเทคนิควิธีการทำงานและผลจากการกระทำนั้น จนกำกับตนเองให้มีการกระทำและคำพุดเป็นไปตามวิถีทางที่ดีอย่างต่อเนื่องติดตัว นั่นคือ การสร้างตัวตนผู้มีความผูกพันกับบ้านที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

ตัวตนผู้สำนึกและรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมผ่านกระบวนการสร้างสำนึกถึงสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว

ตัวตนผู้สำนึกและรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นตัวตนที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับความเป็นพลเมืองและคุณธรรม จริยธรรม คือ เคารพสิทธิผู้อื่น มีจิตสาธารณะ ความรับผิดชอบต่อ ทักษะการแก้ปัญหาและการทำงานร่วมกัน ผ่านกระบวนการสร้างสำนึกถึงสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว อันมีกระบวนการเกิดขึ้นภายใต้โรงเรียน การสร้างตัวตนที่สำนึกและรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมจึงต้องร่วมสร้างจากความจริงเกี่ยวกับตัวเราและสิ่งแวดล้อม เป็นการกระตุ้นทำให้นักเรียนคิดถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมกับตัวเรา ครอบครัว โรงเรียนและชุมชน ผลที่จะเกิดขึ้นกับตัวเราหากธรรมชาติถูกทำลาย โดยมีครูเป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนที่ไม่ทำลายธรรมชาติ ไม่เป็นภาระให้กับธรรมชาติ การปฏิบัติตนอย่างไร จึงจะเป็นการช่วยเหลือดูแลรักษาสภาพธรรมชาติให้คงอยู่ การให้นักเรียนทำกิจกรรมต่างๆเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นกิจวัตร การปฏิบัติที่โรงเรียนเป็นกิจกรรมที่นักเรียนทำเหมือนกันหมดอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ต้องทำอย่างสม่ำเสมอ โดยมีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำถึงแนวทางในการอนุรักษ์ต่างๆ และวิธีการปฏิบัติ จนกระทั่งนักเรียนสามารถปฏิบัติตนดูแลรักษาสภาพธรรมชาติได้ ขั้นของการคิดและลงมือดูแลสิ่งแวดล้อมที่บ้าน โรงเรียนและชุมชน เป็นขั้นที่เมื่อนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอในชีวิตประจำวันโรงเรียนเรียนแล้ว นักเรียนกลับไปทำที่บ้านของตนเอง พื้นที่โดยรอบบ้านและพื้นที่ในชุมชนอย่างที่ไม่มีการบังคับ นักเรียนแสดงให้ผู้อื่นเห็นถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมในการใช้ชีวิตประจำวันอย่างไม่แบ่งแยกพื้นที่ อันเป็นการแสดงออกโดยผ่านการสะท้อนคิดต่อคำพุดและคำ

สอนของครู คำพูดที่ได้เรียนรู้จากสื่อต่างๆ จากพ่อแม่ผู้ปกครอง ซึ่งตนเองได้ไตร่ตรองคิดพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้วว่าตนควรทำไม่ควรทำอะไร การกระทำต่อสิ่งแวดล้อมอย่างที่พยายามดูแลรักษาจึงเป็นการกระทำที่นักเรียนมองเห็นว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคม เมื่อตนได้ลงมือทำเช่นนั้นแล้วเห็นว่าเกิดผลดีจึงรักษาการกระทำอย่างต่อเนื่อง ตักเตือนและนำผู้อื่นให้ทำตาม

ตัวตนผู้เห็นความสำคัญและมีส่วนร่วมกับชุมชนผ่านกระบวนการสร้างสำนึกต่อส่วนรวม

ตัวตนผู้เห็นความสำคัญและเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนเป็นตัวตนที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับความเป็นพลเมืองและคุณธรรม จริยธรรม คือ ความร่วมมือ ความสามัคคี ความช่วยเหลือ การมีจิตสาธารณะและความเอื้อเฟื้อ ผ่านกระบวนการสร้างสำนึกต่อส่วนรวม ที่เป็นส่วนร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยเริ่มจากขั้นของการสอนให้คิดในเบื้องต้นของโรงเรียน เป็นขั้นของการให้นักเรียนคิดว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่มีประวัติความเป็นมาเฉพาะ นักเรียนและคนในชุมชนที่อยู่ร่วมกันจึงมีลักษณะหรือความเชื่อร่วมกันบางอย่าง ครูพูดให้นักเรียนคิดเชื่อมโยงตนเองกับสังคมชุมชน เช่น เมื่อชุมชนมีความสงบสุข ครอบครัวก็就会有ความสงบสุขอย่างสัมพันธ์กันไปด้วย นักเรียนจึงควรมีส่วนร่วมในการดูแลชุมชน ขึ้นต่อไปคือขั้นของการให้นักเรียนได้ลงพื้นที่ปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชน โดยครูให้นักเรียนสัมภาษณ์คนที่เป็นปราชญ์ในชุมชนเกี่ยวกับความเป็นมาของชุมชนที่ตนอยู่ ให้นักเรียนเดินขบวนประชาสัมพันธ์เรื่องต่างๆ ให้แก่คนในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนมีความรู้เพิ่มมากขึ้นเพื่อป้องกันและดูแลชุมชนจากภัยต่างๆ โดยมีคุณครูเป็นที่ปรึกษาตลอดการดำเนินกิจกรรม คอยชี้แนะและพูดถึงสิ่งที่ควรปฏิบัติ นอกจากนี้เมื่อโรงเรียนมีงานต่างๆ คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทำให้นักเรียนได้พบปะพูดคุยทำความรู้จัก เมื่อนักเรียนได้ศึกษาพื้นที่ ได้พบปะพูดคุยกับคนในชุมชนมากขึ้นทำให้เกิดความรู้สึกร่วมในฐานะที่ตนเป็นสมาชิกของชุมชน ขึ้นเกิดความสำนึกต่อความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน คือ ขั้นที่นักเรียนคิดถึงความสำคัญของชุมชน พยายามคิดทำประโยชน์เพื่อชุมชน ยึดคนในชุมชนเป็นแบบอย่างในการกระทำ ในการคิดและทำดีเพื่อชุมชน คิด มุ่งหวังและพยายามสร้างตนเองให้สามารถช่วยเหลือชุมชนของตนได้ในอนาคต

ตัวตนผู้ยึดมั่นในหลักการสันติภาพผ่านกระบวนการสร้างความเคารพต่อผู้อื่น

ตัวตนผู้ยึดมั่นในหลักการสันติภาพเป็นตัวตนที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับความเป็นพลเมืองและคุณธรรม จริยธรรม คือ เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพกฎกติกา การแสดงความเคารพ การเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือแบ่งปันและการใช้วาจาไพเราะ ผ่านกระบวนการสร้างความเคารพต่อผู้อื่น อันมีโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางสังคม โรงเรียนจึงเชื่อมโยงกับพื้นที่อื่นๆ ในการ

สร้างผู้ยึดมั่นในหลักการสันติภาพให้เกิดขึ้นผ่านขั้นตอนของการสอนให้คิดเบื้องต้นในโรงเรียน เป็นขั้นที่ คุณครูพูดสอนและกระตุ้นให้นักเรียนคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติตนต่อผู้อื่น อย่างที่ไม่ล่วงเกินซึ่งกันและกัน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างมีน้ำใจ มีเมตตา เอื้ออาทร ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทและเคารพ กฎกติกาในสังคม ทั้งนี้ เป็นไปเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งและเพื่อให้สังคมมีความสันติสุขจากการที่คน ในสังคมทุกคนปฏิบัติดีต่อกัน ขั้นตอนของการให้นักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบในโรงเรียน ครูให้นักเรียน ปฏิบัติตามกฎในโรงเรียนอย่างเคร่งครัด ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทอย่างเหมาะสมในกาลเทศะและ วัฏวุฒิ การใช้ชีวิตในโรงเรียนให้นักเรียนพูดและปฏิบัติต่อกันอย่างไม่วางความรุนแรง โรงเรียนมีนโยบาย ให้อุ่นใจช่วยเหลือผู้อื่นในการทำกิจกรรมต่างๆ ทำให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกในการช่วยเหลือผู้อื่น ขั้นตอน ของการคิดและยึดมั่นในหลักการสันติภาพ เกิดจากการที่นักเรียนได้มีโอกาสช่วยเหลือผู้อื่นทั้งจาก ความจำเป็นต้องช่วยเหลือหรือโดยสมัครใจก็ตาม เมื่อนักเรียนได้รับคำพูดที่สะท้อนกลับมาจากครู อุ่นใจ ยิ่งทำให้นักเรียนสะท้อนคิดต่อตนเอง พิจารณาตนเอง สัมผัสตัวตนต่อสิ่งที่ครูสิ่งที่ผู้ปกครองสอน จนกระทั่งเกิดความรู้สึกดีต่อการกระทำดีอย่างของตนเองเชื่อและรู้สึกว่าทำความดีแล้วส่งผลดีต่อตนเอง ต่อคนอื่น ๆ ทำให้ตนปรารถนาจะทำความดีและประพฤติดีเมื่อมีโอกาสเป็นแบบอย่างให้ผู้อื่นเรื่อยไป

การเกิดขึ้นของตัวตนของนักเรียนตามที่สรุปให้เห็นข้างต้น มิใช่เป็นการเกิดขึ้นอย่าง ธรรมชาติ หากแต่ถูกสร้างเป็นกระบวนการผ่านปฏิบัติการทางวาทกรรมที่เรียกว่าปฏิบัติการคอน เฟสชันที่กระทำในโรงเรียน ซึ่งส่งผลไปสู่ตัวนักเรียนและชีวิตประจำวันของนักเรียน เพื่อคลี่คลายให้เห็น ผู้วิจัยจึงขอเสนอในรายละเอียด ดังนี้

การสร้างความเป็นพลเมืองผ่านกิจกรรมการสร้างพลเมือง: ปฏิบัติการคอนเฟสใน โรงเรียน

กระบวนการสร้างความสัมพันธ์อันใกล้ชิดของเยาวชนในชีวิตประจำวัน

การสร้างตัวตนของนักเรียนผ่านระบบบริหารจัดการของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา เป็นการสร้าง ตัวตนผ่านปฏิบัติการคอนเฟสทางการศึกษาที่เชื่อว่าเด็กดีเป็นเด็กที่รักความสะอาดและความเป็น ระเบียบสวยงามของบ้าน รับผิดชอบดูแลตนเองและช่วยเหลือสมาชิกในบ้าน ตัวตนของเด็กสะท้อน ผ่านการกระทำที่ทำความสะอาดบ้านและบริเวณบ้านของตน ทำกิจกรรมต่างๆในบ้านเพื่อดูแลตนเอง และสมาชิกในครอบครัว ตัวตนของนักเรียนดังนี้จะเกิดขึ้นได้เมื่อผ่านระบบการจัดการศึกษาของ โรงเรียนไทยรัฐวิทยา หนึ่งในนั้นคือ กระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งเป็นปฏิบัติการของ อำนาจที่มีเทคโนโลยีของอำนาจในการตรึงให้นักเรียนเข้าสู่ระบบการเรียนรู้ ฝึกฝนตามสิ่งที่ครูสอนอย่าง หลีกเลี่ยงมิได้ เมื่อหลักสูตรจัดทำขึ้นบนฐานความเชื่อว่าเด็กในวัยนี้สามารถเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องของ บ้าน ลักษณะของบ้านแบบต่างๆ ความสำคัญของความสะอาดและความมีระเบียบ สามารถปฏิบัติ

กิจกรรมงานบ้านต่างๆ เช่น กวาดบ้าน ถูบ้าน ซักผ้า เป็นต้น ทั้งนี้เป็นปฏิบัติการฝึกฝนที่โรงเรียนทั้งจากในวิชาเรียน ช่วงเวลาของการทำเวรประจำวันและเวรเขตพื้นที่ วันทำความสะอาดครั้งใหญ่ของโรงเรียน นักเรียนจะได้ฝึกปฏิบัติการทำงานบ้านในช่วงเวลาหลายสัปดาห์โดยได้รับการประเมินจากผู้ปกครอง

กระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนเหล่านี้ เป็นสิ่งที่นักเรียนต้องทำ หลักสูตรของโรงเรียนตามปฏิบัติการของอำนาจคอนเฟสการศึกษาในโรงเรียนที่มีชุดของบทพูดทางการศึกษา โดยเฉพาะการเรียนการสอน ทำให้การเปลี่ยนแปลงตัวตนของนักเรียนที่เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการเป็นผู้ไม่รู้ ทำไม่ได้ มาเป็นผู้รู้และปฏิบัติได้ ทั้งจากชีวิตที่โรงเรียนและจากการกระทำที่บ้าน ทำให้ตัวตนเกิดการสะท้อนคิดต่อชุดความรู้ต่างๆและประสบการณ์ที่มี จนนำไปสู่การเลือกกระทำอย่างที่ตนเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีต่อตนเองและดีต่อผู้อื่น พัฒนาตนเองและนำผู้อื่นให้พัฒนาด้วย ซึ่งการทำให้ตนเองเป็นผู้ที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น เป็นการคิดและเลือกอย่างคู่ขนานไปกับแนวทางของสิ่งที่เป็นที่รับรู้โดยทั่วกัน เป็นที่พูดถึงและเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ดีทั้งของสังคมและภายในระบบบริหารจัดการของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา การเขียนตนเองจึงเป็นการเขียนอย่างมีทิศทางกำกับเพื่อสร้างให้ตนเป็นเด็กดีและได้รับการมองว่าเป็นผู้กระทำดีจากคนอื่น จากประสบการณ์ของนักเรียนคนหนึ่งอาจได้รับแรงเสริมที่แตกต่างกัน โดยอาจมาจากคำชื่นชมหรือผลจากการกระทำที่ทำให้เกิดความสุข ความสะอาดนั่นเอง

การสร้างตัวตนความเป็นพลเมืองผู้ผูกพันและดูแลบ้านของนักเรียนจากกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ไม่เพียงแต่สร้างนักเรียนในขณะเวลาของการมีชีวิตในโรงเรียน แต่ยังร่วมมือกับผู้ปกครองโดยใช้พื้นที่บ้านเป็นพื้นที่ในการฝึกฝนสร้างตัวตนอีกแหล่งหนึ่ง เพราะบทพูดได้มีการกล่าวถึงมีนอกห้องเรียนได้ การเรียนรู้ต้องเกิดจากประสบการณ์จริงและเรียนรู้โดยการกระทำ เป็นการสร้างตัวตนให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อการกระทำของตนต่อคนในครอบครัว อันเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นในจิตใจ ที่ส่งผลให้เลือกคิดเลือกทำเช่นนั้นอย่างสม่ำเสมอในการดำเนินชีวิต การเดินทางของตัวตนจากที่เป็นผู้ไม่รู้ ไม่สามารถทำได้ จนเกิดเป็นผู้รู้ ผู้ปฏิบัติได้หรือผู้เต็มใจทำของนักเรียนแต่ละคนที่แม้จะอยู่ภายใต้ระบอบอำนาจอันหลีกเลี่ยงไม่ได้เช่นเดียวกัน หากแต่ความแตกต่างหลากหลายของแต่ละคนทำให้เกิดการสะท้อนคิดต่อความรู้และประสบการณ์ คิดและเลือกกระทำอย่างแตกต่างกัน

การสร้างตัวตนของสมปองผ่านชีวิตประจำวันจากกิจกรรมการเรียนการสอน เกี่ยวกับการกวาดบ้าน: การสร้างผู้ผูกพันและรับผิดชอบกิจการบ้านเรือน

การสอนให้คิดในเบื้องต้นของโรงเรียน

การเรียนรู้ของสมปองเกี่ยวกับเรื่องของการทำความสะอาดเริ่มขึ้นจากในชีวิตที่โรงเรียนเมื่อเขาเริ่มขึ้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งสมปองไม่สามารถหลีกเลี่ยงจากการเรียนเกี่ยวกับการทำความสะอาดนี้ได้ ด้วยตัวเขาต้องเรียนตามหลักสูตรดังกล่าว ทำให้เขาต้องเรียนและทำตามในสิ่งที่คุณครูสอน ครูเชื่อว่าเขาอยู่ในวัยที่สามารถทำงานเหล่านี้ได้ด้วยตนเอง เพราะตามหลักการพัฒนาทางจิตวิทยาเด็กสามารถกล่าวได้ว่าเด็กทำความสะอาดโรงเรียนได้ รวมทั้งสามารถกลับไปทำความสะอาดบ้านของตนได้ อันเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง สมปองฟังได้รับความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของบ้านและคนในครอบครัวที่คอยดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จากครูซึ่งเป็นความจริงทางการศึกษาที่เชื่อกันว่านักเรียนในวัยประมาณ 7 ขวบมีความแข็งแรงของกล้ามเนื้ออย่างสามารถทำงานบ้านได้ เด็กในวัยนี้สามารถที่จะช่วยเหลือตนเองได้และครูเชื่อว่าสามารถสร้างนักเรียนผ่านกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนในเบื้องต้นที่สามารถกระตุ้นให้นักเรียนได้คิด ได้เรียนรู้จนเกิดความเข้าใจและนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง เกิดจากความรู้ที่ผู้ปฏิบัติสะท้อนคิด

ครูจึงได้สั่งงานให้สมปองกลับไปวาดภาพบ้านของตนที่สะอาดและไม่สะอาดเปรียบเทียบกัน วิธีการสอนของครูเพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเรื่องบ้านมีหลากหลายวิธี ในกรณีของสมปองครูเลือกใช้วิธีการวาดรูป เพื่อกระตุ้นในเขาคิดต่อเรื่องของความสะอาด กระบวนการได้ความรู้ของสมปองได้โดยการเปรียบเทียบ เขาต้องคิดจากการตั้งประสบการณ์และการสังเกตเพิ่มเติมมาใช้ในการคิดวิเคราะห์ถึงความแตกต่างของความสะอาดกับความไม่สะอาดเป็นเบื้องต้นก่อน เขาจึงจะสามารถคิดเปรียบเทียบจนเห็นถึงความแตกต่างอย่างแจ่มชัดในจินตนาการและกลั่นกรองสะท้อนจินตภาพนั้นผ่านรูปวาด

จากหลักการสร้างความรู้ดังกล่าวกระบวนการของสมปองดำเนินการเมื่อสมปองกลับบ้านไปวาดรูป ระหว่างทางกลับบ้านสมปองพยายามมองบ้านหลังอื่นๆเปรียบเทียบกับว่าบ้านหลังไหนสะอาดหรือไม่สะอาดอย่างไร เขาคิดไตร่ตรอง นอกจากนี้ยังหวนคิดถึงความแตกต่างของบ้านก่อนที่แม่จะกวาดและดูบ้านเทียบกับบ้านหลังจากที่ผ่านการกวาดและดูแล้ว การคิดต่อการสังเกตและการครุ่นคิดต่อประสบการณ์ดังนี้ ทำให้เขาคิดเปรียบเทียบบ้านของเขาก่อนทำความสะอาดและหลังทำความสะอาดได้สะอาดได้มีความแตกต่างกัน การเปรียบเทียบในระบบคิดเช่นนี้ ทำให้เขาตระหนักได้ว่าบ้านของเขายังไม่ค่อยมีความสะอาดเท่าใดนัก เนื่องจากมีข้าวของจำนวนมากจึงทำให้เกิดความรกรุงรัง หลังจากเขาได้ลงมือวาดภาพด้วยตนเอง เขาได้คิดและมองสิ่งที่ตนวาดจึงเห็นถึงความแตกต่างกันอย่างชัดเจนระหว่างบ้านของตนที่สะอาดและไม่สะอาด ทำให้เขาได้เกิดการเรียนรู้จากภาพที่ตน

วาดถึงความสำคัญของความสะอาดว่าสร้างให้บ้านมีความสบายตาสบายใจได้อย่างไร ในขณะที่ภาพของบ้านที่กรุงรัตนพามาซึ่งความอึดอัด คับแน่นและคับแคบอย่างไร

การทำให้สมปองเป็นผู้มีความรู้ในเรื่องของความสะอาดของบ้านอย่างชัดแจ้งเกิดขึ้นเมื่อสมปองนำภาพวาดมาส่งครูที่โรงเรียน ในห้องเรียนนั้น ครูได้นำภาพที่นักเรียนวาดมาส่งแสดงให้ดูเพื่อยกตัวอย่างเปรียบเทียบกันว่าภาพบ้านแบบไหนน่าอยู่มากกว่ากัน เขาฟังความคิดเห็นของเพื่อนและครูที่ต่างก็ลงความคิดเห็นเป็นเสียงเดียวกันว่าภาพวาดบ้านที่สะอาดน่าอยู่มากกว่า ซึ่งก็ตรงกันกับความคิดของเขาที่รู้สึกที่บ้านที่สะอาดนำมาซึ่งความปลอดภัย คุณครูสรุปความคิดว่าบ้านที่สะอาดเป็นบ้านที่น่าอยู่ เขาเชื่อคุณครูและเชื่อในสิ่งที่ทั้งตัวเขา เพื่อนและคุณครูมีความเห็นตรงกัน การเรียนที่โรงเรียนในเรื่องที่เกี่ยวกับบ้านและความสะอาดนี้ทำให้เขาได้คิดด้วยตนเอง เรียนรู้และเกิดความเข้าใจว่าบ้านที่สะอาดเป็นเช่นไร มีข้อดีอย่างไร จากสิ่งที่ครูพูดและจากการเรียนรู้จากการสะท้อนอารมณ์ของภาพที่ตนวาด สมปองคิดว่าความสะอาดเป็นสิ่งที่ดี เขารู้สึกรักความสะอาด ถ้าเลือกได้เขาเลือกอยู่ในบ้านและพื้นที่ที่สะอาด

การคิดเช่นนี้ของสมปองเป็นพื้นฐานของการสร้างให้นักเรียนสามารถปฏิบัติตนในการช่วยเหลือทำความสะอาดบ้านของตนเองได้ด้วยความเต็มใจตามคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ในการทำให้สมปองเกิดทัศนคติที่ดีต่อความสะอาดจากการคิดและเกิดประสบการณ์ด้วยตนเอง ร่วมกันกับคำสอนของครู ซึ่งทัศนคติที่ดีต่อการทำความสะอาดนั้น จะนำให้สมปองทำความสะอาดได้ด้วยความเต็มใจต่อไป

การปฏิบัติได้ในโรงเรียน

แม้ว่ามีความรู้เกี่ยวกับการทำความสะอาดแล้ว แต่เมื่อคุณครูให้เขาลงมือกวาดจากการทำเวรประจำวันและเวรเขตรับผิดชอบ หน้าที่ที่สมปองได้รับในครั้งแรกนั้น คือการเป็นคนดูแลทำความสะอาดห้องเรียน สมปองจึงต้องกวาดและถูห้องเรียน ในครั้งแรกที่เขาต้องกวาดพื้นเขายังทำไม่ได้ แม้ว่าเขาจะเคยเห็นแม่ เพื่อนๆ และรุ่นพี่ทำและเคยสังเกตถึงวิธีการในการกระทำ เคยเข้าฐานกิจกรรมห้าห้องชีวิต ได้ฟังครูอบรมเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ อย่างสม่ำเสมอในเวลาเช้าและเที่ยง รวมถึงเคยเรียนเกี่ยวกับการกวาดและการถู จากที่ครูเคยพูดและสาธิตให้ดูในวิชาการงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี แต่เขาก็ยังไม่สามารถทำได้ตามนั้น สมปองคิดไตร่ตรองถึงสาเหตุที่ทำให้เขาไม่สามารถทำได้ว่าเกิดจากสาเหตุอะไร เขาทดลองกวาดทดลองทำ ซึ่งเขาพบว่าตนเองกวาดได้ไม่สะอาดเหมือนดังที่เคยเห็นคนอื่นทำ

อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติไม่เป็นไปตามเกณฑ์หรือบรรทัดฐานเปิดทางให้คุณครูประจำชั้นคอยดูแลและให้คำชี้แนะแก่เขา คุณครูช่วยสอนถึงวิธีการกวาดโดยกวาดให้ดูเป็นตัวอย่างว่าต้องกวาดเป็นหน้ากระดาน โดยสังเกตเส้นแนวกระเบื้อง เพื่อไม่ให้กวาดซ้ำซ้อนและเพื่อไม่ให้ละเลยในบาง

พื้นที่ ครูบอกเขาว่าหากกวาดไม่สะอาด เวลาถูพื้นจะเป็นคราบ คุณครูสอนและทำให้สมปองดูในการกวาดเศษต่างๆมากองรวมกัน แล้วจึงใช้ที่ตักขยะตักเศษผงฝุ่นใส่ถังขยะ คุณครูให้สมปองทำให้อู สมปองทดลองทำตามที่คุณครูทำให้ดูเป็นตัวอย่าง เขาเชื่อคุณครูเพราะคุณครูเป็นผู้รู้ เขาพบว่าเขาสามารถทำได้มากขึ้น แต่ยังคงไม่ค่อยสะอาดเท่าที่เขาเคยเห็นมา คุณครูชี้แนะให้เขาสังเกตพื้นที่ยังคงหลงเหลือคราบฝุ่นอยู่เล็กน้อย ครูบอกว่าสาเหตุที่เป็นคราบอยู่เช่นนั้น เกิดจากการที่สมปองกวาดแรงเกินไปทำให้ฝุ่นฟุ้งกระจาย คุณครูทำให้เขาดูอีกครั้ง เขาเรียนรู้และทำตามที่คุณครูแนะนำ เมื่อได้ลองทำในครั้งต่อมา เขาพยายามคิดถึงวิธีการกวาดที่คุณครูได้สอน เขาพยายามกวาดให้เบาขึ้นและไม่สะบัดไม้กวาด พอเขาลองสังเกตดูจากคราบฝุ่น จากการที่เขาทดลองเดิน เขาพบว่าแทบจะไม่มีฝุ่นหลงเหลืออยู่ที่พื้นอีก

การที่คุณครูให้สมปองลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้สมปองได้เกิดประสบการณ์และเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์และการกระทำ โดยมีคุณครูกระทำให้อูเป็นตัวอย่าง โดยคุณครูให้สมปองทดลองเรียนรู้ด้วยตนเองก่อน จนเมื่อเกิดปัญหาและอุปสรรคขึ้นจึงให้คำแนะนำและทำให้เขาดูเป็นแบบอย่าง เพราะการที่เขาได้เจอปัญหาทำให้เขาได้คิดได้เรียนรู้ว่าการกวาดพื้นมิใช่เรื่องที่ทำได้โดยง่าย หากแต่การกวาดพื้นมีวิธีการในการกระทำ เมื่อครูสอนสมปองดังนี้ ทำให้สมปองได้เรียนรู้เกี่ยวกับการกวาดพื้นอย่างคำนึงถึงขั้นตอนและเทคนิคในการกวาดอย่างเป็นระบบ ทำให้เขาสามารถกวาดห้องเรียนได้สะอาดและจดจำขั้นตอนเหล่านั้นมาจนกระทั่งทุกวันนี้ การที่คุณครูสอนโดยให้สมปองกระทำการกวาดพื้นจริงๆทำให้เขาเกิดความเข้าใจต่อการกวาด จดจำคำพูดของคุณครูและนำไปใช้อันเป็นกระบวนการสร้างตัวตนนักเรียน โดยทำให้เขาเป็นคนคิดว่าตนเองเข้าใจและทำความเข้าใจตามแนวทางที่กำหนดไว้ในบทเรียนได้

เมื่อเขาได้ทำเวรที่เกี่ยวกับการทำความสะอาดห้องเรียน อันเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการกวาดห้องอยู่เนืองๆมาตลอดห้าปี เขาสังเกตจากผลงานตัวเองที่เขาได้ทำ สมปองคิดพิจารณาว่าตนเองทำได้ดีมากขึ้น จากการใช้ชีวิตในโรงเรียนที่ทำให้เขาต้องกระทำดังนี้เป็นกิจวัตรประจำวัน ทำให้เขาคิดต่อตนเองและประเมินตนเองว่าเป็นผู้ที่สามารถกวาดพื้นได้สะอาด การที่สมปองสามารถปฏิบัติกรกวาดพื้นที่โรงเรียนได้สะอาดนี้ เป็นการสร้างเสริมให้สมปองมีศักยภาพในการที่จะเป็นผู้ปฏิบัติตนในการช่วยเหลือทำความสะอาดบ้านของตนเองได้ที่บ้านด้วยตนเอง ซึ่งผ่านการฝึกปฏิบัติเพื่อเรียนรู้การทําจริง การชี้แนะจากผู้รู้อย่างครู

การคิดและทำที่บ้านอย่างต่อเนื่อง

การที่โรงเรียนร่วมมือกับบ้านในการจัดการเรียนการสอน ทำให้คุณครูสั่งงานให้เขาต้องไปทำความสะอาดที่บ้าน เขาต้องลงมือทำความสะอาดบ้านจริง เพราะต้องถูกประเมินโดยผู้ปกครอง สมปองใส่ใจต่อผลการเรียนสมปองจึงทำตามที่คุณครูสอน การประเมินนี้เป็นเทคนิคหนึ่งของอำนาจที่

บังคับควบคุมให้เขาต้องทำตามนั้น การลงมือกวาดบ้านที่บ้านในช่วงแรกของสมปอง จึงเกิดขึ้นจากความจำเป็นต้องทำตามครูสั่ง แม้จะเป็นการทำตามครูสั่งเช่นนั้น หากแต่การได้ลงมือทำความสะอาดบ้านของตนทำให้สมปองได้เริ่มทำการกวาดพื้นที่บ้าน โดยนำเอาความรู้ที่ครูสอนไปใช้ เขาพบว่าเขาสามารถกวาดพื้นบ้านได้อันสืบเนื่องมาจากที่เขากวาดพื้นที่โรงเรียนอยู่เสมอ

เมื่อเกิดเหตุการณ์พลิกผันจากการที่แม่จากไป ทำให้ในบ้านเหลือเพียงเขา พ่อและน้องคนรู้จักที่จะพึ่งพาก็มีเพียงแค่ว่าแม่ที่อยู่มานาน พ่อของเขาทำงานเป็นกะเลิกไม่เป็นเวลาทำให้เขาต้องเป็นคนดูแลน้อง ต่างกับช่วงเวลาที่เขาและแม่ยังอยู่ด้วย ในช่วงเวลานั้นเขามีแม่คอยดูแลทุกอย่าง เมื่อสมปองอยู่บ้านสมปองสามารถที่จะเลือกได้ว่าตนจะทำงานอะไรหรือไม่ทำงานอะไร ซึ่งโดยส่วนใหญ่เขาเลือกที่จะไม่ทำ เขาทำเพียงช่วยหุงข้าวเป็นหลักเท่านั้น ในช่วงแรกที่แม่จากไป เขายังมิได้ทำอะไรเป็นชิ้นเป็นอันมากนัก เน้นหุงข้าวและทำกับข้าวง่าย ๆ ให้ตัวเขาและน้องรับประทาน แต่เมื่อเวลาเริ่มผ่านไปมากขึ้น จากบ้านที่เคยเป็นบ้านน่าน้อยอาศัยเริ่มเปลี่ยนแปลง ข้าวของรกจนไม่มีที่เดิน ครวสกปรกและเต็มไปด้วยจานชามใช้แล้ว พื้นบ้านเต็มไปด้วยฝุ่นและสายไฟ การที่เขาต้องอยู่ในบ้านที่สกปรกเริ่มทำให้เขาเกิดความรู้สึกแยะ สมปองนึกถึงสิ่งที่ตนได้เรียนรู้มา สิ่งที่ได้รู้ได้พูดถึงเรื่องของความสะอาดว่าก่อให้เกิดความรู้สึกและมีข้อดีเช่นไร

เมื่อบ้านของเขาเป็นเช่นนั้น เป็นเหตุการณ์ที่สอดคล้องกับความรู้ที่ทบทวนจากหลักสูตรซึ่งเคยเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ ความเชื่อที่ว่าช่วยเหลือพ่อแม่ทำงานบ้าน เพื่อแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง ทั้งยังได้ดูแลบ้านของตนเองในฐานะที่ตนเป็นสมาชิกคนหนึ่งในบ้านเป็นหน้าที่ของเด็ก ทำให้พ่อกับแม่มีเวลาเพิ่มมากขึ้นในการมีปฏิสัมพันธ์ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว ดังนั้นหากว่าเขาจะอยู่อย่างหนึ่งเฉยๆ ก็จะเป็นเด็กขี้เกียจ เป็นเด็กไม่ดี ขาดความกตัญญู เป็นเด็กเลี้ยงง่ายและไม่รักครอบครัว ด้วยความที่สมปองเป็นลูก เป็นพี่และเป็นนักเรียนที่ผ่านการเล่าเรียน ฝึกฝนอย่างให้เห็นถึงคุณค่าและให้กระทำได้ ทำให้สมปองเลือกที่จะลุกขึ้นมาทำงานบ้าน โดยเริ่มจากการกวาดบ้าน

ความจริงในชีวิตของสมปอง ในสถานการณ์ชีวิตเช่นนั้น มีความแตกต่างออกไปจากชีวิตในโรงเรียนที่ผ่านมา ที่โรงเรียนสมปองตั้งใจเล่าเรียนและทำตามครูเพื่อเป็นเด็กดีของครู ในการเชื่อฟังครู ช่วยเหลืองานโรงเรียนจากการปฏิบัติงานทำความสะอาดพื้นที่โรงเรียน ดูแลรักษาความสะอาดของห้องเรียนและโรงเรียน ทว่าจากการเกิดความเปลี่ยนแปลงในชีวิตของเขาทำให้สมปองต้องคิดพิจารณาต่อการปรับตัวในการดำเนินชีวิตที่บ้าน ในฐานะของลูกที่ต้องช่วยเหลือพ่อ เป็นลูกที่ดีตามกฎหมายที่สังคมกำหนดหรือยอมรับ

เมื่อคิดได้ดังนั้น เขาจึงลุกขึ้นมากวาดบ้านในวันหนึ่ง ตอนนั้นพ่ออยู่ด้วย เขากวาดที่โรงเรียนได้สะอาดดีอยู่แล้ว เพราะคุณครูสอน เขาจึงคิดว่าเขาจะสามารถกวาดบ้านได้ไม่ยาก แต่เมื่อ

เขาลองมากวาดบ้านที่ไม่ได้ถูกทำความสะอาดมานาน เขาพบว่าบ้านของเขากวาดยากกว่าที่โรงเรียนมากเพราะพื้นทางเดินแทบไม่มี เต็มไปด้วยสายไฟและข้าวของระเกะระกะ นอกจากนี้ยังมีฝุ่นสะสมหนามาก เพราะถูกปล่อยปละละเลยมาเป็นเวลานาน เมื่อพ่อเห็นเขาทำท่าจะกวาดอย่างสะเปะสะปะ พ่อจึงให้คำแนะนำเขามากขึ้น ว่าให้เขาเก็บข้าวของที่รกพื้นให้เรียบร้อยเสียก่อน พ่อบอกเขาถึงวิธีการเก็บสายไฟให้เรียบร้อยก่อนจึงกวาดและเวลากวาดให้ใช้ไม้กวาดสอดเข้าไปใต้ตู้ใต้โต๊ะต่างๆ

ความรู้ความจริงตามการยึดเป็นหลักของการทำกิจกรรมไม่ว่าจะมาโดยวิธีใด ล้วนเปิดทางให้บุคคลต้องคิดและกระทำตามแนวทางความจริงอันเกิดจากความรู้กำหนด ซึ่งในกรณีศึกษาครั้งนี้ศึกษาหรือเรียนรู้ทั้งจากบ้านและโรงเรียน การสอนของพ่อของสมปองต่างจากการสอนของครูที่ครูทำให้ดูเป็นตัวอย่าง พ่อของเขาเน้นให้คำแนะนำเพื่อให้เขาทำงานได้ดีขึ้น ให้เขาสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงานบ้านได้ สมปองคิดต่อคำสอนของพ่อและครู เขาสะท้อนคิดต่อประสบการณ์ที่ได้ทำตามพ่อ ครู และผลจากการกระทำนั้น ทำให้เขาพบว่าทั้งสิ่งที่พ่อสอนและสิ่งที่คุณครูสอน สามารถนำมาใช้ร่วมกันได้ ทั้งจะยังทำให้พื้นบ้านสะอาดมากยิ่งขึ้นเริ่มจากเก็บกวาดสิ่งกีดขวางที่พื้นให้ได้มากที่สุดก่อน แล้วจึงลงมือกวาดอย่างละเอียด เพราะฝุ่นผงต่างๆมักเข้าไปสะสมในที่ซ่อนเร้น เขาใช้วิธีการกวาดตามขั้นตอนที่คุณครูทำให้ดู สะบัดไม้กวาดอย่างระมัดระวังและกวาดเป็นแถวเป็นแนว

การนำความรู้ที่พ่อและคุณครูสอนมาใช้แบบผสมกันดังนี้เป็นวิธีการที่สมปองมั่นใจว่าทำให้ตนเองกวาดบ้านได้สะอาด เมื่อทำแล้วเห็นผล ทำให้เขาเกิดความรู้สึกที่ดี รู้สึกว่าบ้านเป็นบ้าน ภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือพ่อที่ทำงานหนักและได้ดูแลน้องไม่เพียงแค่อาหารการกิน หากรวมไปถึงสุขภาพและคุณภาพชีวิตด้วย เมื่อเขาได้ทำตามนั้นและเห็นว่าเป็นผลดี ทำให้พ่อสบายกายขึ้นและไปทำงานได้อย่างสบายใจ ทำให้น้องของเขาได้อยู่ในบ้านที่สะอาดอย่างมีความสุขมากขึ้น ผลที่เขาสัมผัสได้แสดงให้เห็นว่ารู้สึกว่าเขาเดินมาถูกทางในการที่เขาลงมือกระทำในสิ่งที่ควร ก่อให้เกิดผลดีต่อตนเอง ต่อคนอื่นในครอบครัวของตน อันเป็นผลจากการที่เขารักบ้าน คิดดูแลสมาชิกในครอบครัว ทำให้เขารับผิดชอบทำงานดังนี้เรื่อยมา ทุกวันนี้เขาก็ยังคงกวาดบ้าน ถูบ้าน ทำกิจกรรมต่างๆอยู่ตลอด แม้เขาจะรู้สึกเหนื่อย แต่เขาเลือกที่จะทำและคิดว่าจะไม่เลิกทำ จะดูแลน้อง ช่วยเหลือและแบ่งเบาภาระของพ่อดังนี้ต่อไป

การสร้างตัวตนของการะเกดผ่านชีวิตประจำวันจากกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับการถูบ้าน: การสร้างผู้ผูกพันและรับผิดชอบกิจการบ้านเรือน

ตั้งแต่เด็ก การะเกดจะมีอายุที่คอยทำงานบ้าน ดูแลเธอและน้องมาโดยตลอด จากที่การะเกดไม่เคยทำงานบ้านมาก่อนเลย เธอเริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับการกวาดการถูที่โรงเรียน โดยมีคุณครูที่สอนในรายวิชาการงานพื้นฐานอาชีพและคุณครูประจำชั้นสอนเธอ การะเกดไม่สามารถที่จะปฏิเสธไม่

เรียนเกี่ยวกับการทำงานบ้านได้ ไม่เพียงแต่เธอ หากแต่ยังรวมถึงเพื่อนคนอื่นในโรงเรียนเช่นเดียวกัน เพราะแต่ละคนจะได้รับการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้ดูแลทำความสะอาดเหมือนกัน การที่เธอไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้เพราะ ตราบเท่าที่เธอยังคงเป็นนักเรียนในโรงเรียนแห่งนี้ การสอนทำให้เกิดความคิดว่าเรื่องของการทำความสะอาดบ้านที่เป็นที่อยู่อาศัย เป็นพื้นที่ที่คนในครอบครัวใช้เวลา ร่วมกันควรสะอาดน่าอยู่อีกด้วย ซึ่งเป็นหน้าที่ที่เด็กทำได้

คุณครูสอนเธอเกี่ยวกับเรื่องบ้านว่าบ้านมีความสำคัญ เป็นที่อยู่อาศัย เป็นที่ที่ครอบครัว ได้อยู่ร่วมกันอย่างอบอุ่น ครูสอนว่าการที่บ้านสะอาด ทำให้คนอยู่ในบ้านสบายใจ และในฐานะที่เด็ก นักเรียนทุกคนต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกในบ้าน จึงควรช่วยผู้ปกครองทำความสะอาดบ้าน คุณครู บอกว่าวัยอย่างเธอเป็นวัยที่มีความสามารถที่จะทำงานบ้านได้แล้ว หากทำได้แล้วไม่ทำจะเป็นการเอาเปรียบคนอื่น คุณครูสอนว่าเด็กดีต้องช่วยเหลืองานบ้าน ต้องทำงานบ้าน ทำความสะอาดบ้านเป็น การกระตุ้นเห็นด้วยกับคุณครู เธอได้ลองทำความสะอาดบ้านของตนตามใบงานที่คุณครูให้ทำแล้วให้คุณ ยายประเมิน เธอทำอยู่สักระยะหนึ่งหลังจากนั้น เธอก็ไม่ค่อยได้ทำอีก ซึ่งยายก็ไม่ได้ว่ากล่าวแต่อย่างใด

เมื่อเธอเริ่มเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียน คุณครูได้แบ่งเวรประจำวัน และเขตรับผิดชอบ ตอนนั้นการกระตุ้นได้รับมอบหมายงานเกี่ยวกับการกวาดการถูโดยทั่วไป เธอก็ทำ ตามคุณครูไปโดยมิได้คิดอะไร จากที่เธอสังเกตพื้นในตอนนั้น เธอคิดว่าเธอยังไม่สามารถถูได้สะอาด สังเกตจากคราบฝุ่นที่พื้น เมื่อครูประจำชั้นพบเห็นเข้า คุณครูได้ให้คำแนะนำในการถูกับเธอ คุณครู สอนให้ใช้น้ำยาถูพื้นและสอนวิธีการใช้น้ำยาอย่างประหยัด โดยให้ใช้เฉพาะวันที่พื้นจะสกปรกมากเป็น พิเศษ คือวันจันทร์ที่พื้นได้สะสมฝุ่นมาจากวันเสาร์อาทิตย์และวันศุกร์ที่สกปรกจากการผ่านการใช้งาน มาทั้งสัปดาห์ นอกจากคุณครูประจำชั้นสอนแล้ว ครูในรายวิชาการงานพื้นฐานอาชีพก็ช่วยสอน การกระตุ้นด้วยเช่นกัน ท่านได้สอนและแนะนำวิธีการใช้อุปกรณ์ให้กับเธอจนเข้าใจ ทำให้เธอได้รู้ถึง วิธีการว่าถูอย่างไรจึงจะสะอาด โดยคุณครูแนะนำให้เธอถูถอยหลังอย่างระมัดระวังไม่ให้เท้าของตน เหยียบบริเวณที่ได้ถูไปแล้ว ทั้งยังสอนในผสมน้ำยาถูพื้นให้ได้อัตราส่วนที่พอดี

ครูได้ตั้งคำถามกระตุ้นให้เธอคิดต่อที่มาของคราบฝุ่นเปื้อนบนพื้นว่าเกิดมาจากสาเหตุ อะไร เธอคิดถึงขั้นตอนการกวาดก่อนหน้านั้นที่อาจเป็นสาเหตุของคราบฝุ่นที่เกิดจากการกวาดไม่ เกลี้ยง คุณครูบอกเธอว่าเหตุที่ไม่เกลี้ยง อาจเป็นได้ทั้งจากที่เธอกวาดไม่สะอาดและชักผ้าถูพื้นไม่ สะอาด การกระตุ้นจึงระมัดระวังตนมากขึ้น จนในการถูครั้งถัดไป เธอพบว่าเธอถูพื้นที่โรงเรียนได้สะอาด ขึ้น คราบฝุ่นมีให้เห็นน้อยมาก ทำให้เธอเริ่มเกิดความรู้สึกดีใจจากการที่เธอสามารถถูพื้นจนสะอาดได้ ด้วยตนเอง

การกระตุ้นในเรื่องนี้อย่างตั้งใจเรียน ผูกฝนและเก็บเกี่ยวความคิดความรู้ต่างๆไว้ เป็น การแสดงการกระทำในสิ่งที่ดี ซึ่งนักเรียนที่ดีตามที่เธอคิดคือนักเรียนที่ตั้งใจเรียนและมีความขยัน

ขันแข็ง การจะเกิดคิดว่าการที่เธอถูกพื้นได้ อาจทำให้เธอสามารถถูบ้านทำความสะอาดบ้านของตนเองได้ด้วย อย่างไรก็ตาม เหตุที่เธอไม่ได้กลับไปทำงานบ้านเท่าไรนัก เว้นแต่ช่วงที่คุณครูให้คุณยายประเมินพฤติกรรมการทำงานบ้านของเธอเพราะว่าสำหรับที่บ้านเธอมีทางเลือกที่จะทำหรือไม่ทำสิ่งใดก็ได้ เพราะยายไม่ได้บังคับให้เธอต้องทำ ชีวิตที่บ้านของเธอจึงมีอิสระต่างจากที่โรงเรียน

ช่วงที่การะเกิดอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีอยู่วันหนึ่งที่โรงเรียนมีกิจกรรมห้าห้องชีวิต โดยจะให้นักเรียนทั้งโรงเรียนแบ่งกลุ่มกันแบบคละรุ่นพี่รุ่นน้อง แล้วเข้าฐานทำกิจกรรมร่วมกัน อันเป็นฐานตามห้องต่างๆ ที่จะมีในบ้านหลังหนึ่ง และให้นักเรียนฝึกฝนทำความสะอาดในแต่ละห้อง ซึ่งมีวิธีการในการทำความสะอาดแตกต่างกันไป ไม่เพียงทำความสะอาด คุณครูยังสอนในเรื่องของการทำให้เป็นระเบียบและสวยงามอีกด้วย ในวันนั้นเธอได้ลองฝึกทำงานในทุกห้อง เธอตั้งใจทำกิจกรรมตามฐานต่างๆ คุณครูได้เอ่ยชื่นชมเธอ เธอเกิดความรู้สึกดีที่คุณครูชื่นชม การที่คุณครูชมต่อสิ่งที่คุณได้ทำสะท้อนว่าการที่เธอพับผ้า จัดเก็บของให้เป็นระเบียบ ถูบ้าน ล้างจานได้นั้น เป็นการกระทำในสิ่งที่คุณนักเรียนควรจะทำได้ดี เมื่อเธอทำสิ่งเหล่านี้ได้ดี ทำให้การะเกิดรู้สึกดีที่พัฒนาตนเองมาถูกเส้นทาง จากเหตุการณ์นี้ทำให้การะเกิดพิจารณาตนเองในรายละเอียดมากยิ่งขึ้นไปอีกว่าตนเองได้ทำพฤติกรรมเช่นไรบ้าง เธอมีพฤติกรรมที่บ้านกับที่โรงเรียนแตกต่างกันอย่างไร การะเกิดสัมผัสกับตนเองกับรูปแบบของพลเมืองดีที่คุณครูสอนว่าเด็กดีต้องทำความสะอาดบ้านได้ ต้องช่วยเหลือผู้อื่น ต้องดูแลรับผิดชอบตนเองได้ เหล่านี้ยังทำให้การะเกิดมองเห็นสิ่งที่ตนยังไม่ได้ทำ สิ่งที่ยังขาดไป จากสิ่งที่ควรกระทำ

ในเย็นวันนั้นการะเกิดจึงตัดสินใจลงมือกวาดบ้านถูบ้าน การะเกิดลองขอยายทำด้วยตนเอง ยายให้เธอทดลองทดลองปฏิบัติดู การฝึกปฏิบัติในโรงเรียนมาตลอดระยะเวลาสองปีกว่า ขณะที่ลงมือปฏิบัติ การะเกิดนึกถึงสิ่งที่ครูเคยสอนมาว่ากวาดให้สะอาด เวลาถูๆถูๆหลัง เป็นต้น ยายที่คอยช่วยแนะนำเธออยู่ใกล้ๆ ยังได้สอนเธอเพิ่มในเรื่องของการลงน้ำหนักมือในขณะถูให้มากขึ้น เพื่อถูเอาคราบหนักบางอย่างออกได้ เป็นความพยายามที่การะเกิดทำตามสิ่งที่ครูและยายสอนเพื่อให้ตนสามารถทำได้ แม้มีปัญหาที่พื้นพบเศษทราย เธอสังเกตว่าเกิดจากชายผ้าถูพื้นไปชอกซอนออกมา เมื่อเกิดปัญหาขึ้นดังนี้ อันเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากความแตกต่างของลักษณะพื้นผิวของบ้านและโรงเรียนที่มีความแตกต่างกัน เธอจึงคิดวิธีในการแก้ปัญหา เธอนึกถึงต้นตอของเศษดินเศษทรายที่มาจากร่องพื้น เธอจึงลองเอาไม้ขีดมาแซะร่อง เพื่อเอาเศษดินเศษทรายออกมา หลังจากนั้นเมื่อเธอกวาดและถูพื้นก็สะอาด แทบไม่มีเศษดินเศษทรายให้เห็นอีก ย่ำเท้าแล้วดินทรายไม่ติดเท้า จากการทดลองทำของการะเกิดในการแซะร่องทำให้เธอเกิดการเรียนรู้วิธีการใหม่ในการแก้ปัญหา ทำให้ถูบ้านได้สะอาด แม้ว่าพื้นที่บ้านของการะเกิดจะต่างกับพื้นที่โรงเรียนก็ตาม

การะเกิดรู้สึกดีมากที่สุดที่ตนสามารถคิดวิธีการแก้ปัญหาเช่นนั้นออก ทำให้ไม่ว่าเธอจะถูพื้นที่บ้านหรือที่โรงเรียนก็เกิดความสะดวก เพราะเธอคอยสังเกตเรียนรู้ถึงน้ำหนักมือ วิธีการต่างๆ ที่เธอ

พบทำให้เธอสามารถรู้ทันได้สะอาด การกระทำของการเกิดโดยที่ยายไม่ได้สั่งให้ทำและไม่ได้อยู่ภายใต้การประเมินใดๆจากที่โรงเรียน แต่การเกิดสมัครใจและเลือกที่จะลุกขึ้นมาทำเอง โดยเป็นการกระทำบนความเชื่อว่าเป็นสิ่งควรกระทำและเธอก็คิดว่าตนเองทำได้ จากการสะสมองค์ความรู้ที่คุณครูสอนมาทั้งในทางทฤษฎีและปฏิบัติและจากการที่เธอฝึกฝนลงมือกระทำด้วยตนเองมาโดยตลอด

การลงมือทำของการเกิดเกิดจากการที่การเกิดเป็นผู้รู้ ผู้ปฏิบัติได้เป็นพื้นฐาน และจากการที่เธอรู้ถึงความจริงต่างๆที่ถูกพูดถึงและเป็นที่ยอมรับผ่านระบบบริหารจัดการของโรงเรียนไทยรัฐ สื่อต่างๆและคนอื่นๆในสังคม กระบวนการกิจกรรมการเรียนรู้การสอนของโรงเรียนเอื้อให้เธอได้ลงมือทำและกระตุ้นให้เธอได้คิดเปรียบเทียบ คิดตรวจสอบตนเอง เมื่อการเกิดได้ลงมือดูบ้านที่บ้าน เธอทำตามสิ่งที่ครูสอนและสิ่งที่ยายช่วยสอนในฐานะที่ยายเป็นผู้มีประสบการณ์ในการดูบ้านของเธอ ซึ่งเป็นบ้านไม่ที่มีความแตกต่างจากบ้านปูน เมื่อการเกิดดูบ้านตามที่เรียนรู้มาจากยายและคุณครู การเกิดยังคงพบปัญหาที่ทำให้บ้านไม่สะอาดอย่างที่ควรจะเป็น ซึ่งเธอไม่สามารถปล่อยปัญหานั้นผ่านไปไม่ได้ เพราะเธอคิดว่าตนเองคือเด็กที่สามารถจัดการดูแลบ้านได้อย่างสะอาด เธอจึงสะท้อนคิดจากสิ่งที่เรียนรู้มาจากยายและครู สิ่งที่เป็นประสบการณ์ของเธอเอง จนกระทั่งเธอคิดวิธีการแก้ไขขึ้นได้ แล้วทดลองทำจนประสบความสำเร็จ

เมื่อการเกิดได้สะท้อนคิดถึงชุดความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ทดลองทำด้วยตนเอง จนกระทั่งประสบความสำเร็จ การคิดวิธีการในการแก้ปัญหาได้ของการเกิดทำให้เห็นถึงตัวตนที่เรียนรู้อย่างไม่หยุดนิ่งและทำให้เห็นว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นได้อย่างตลอดเวลา มิใช่จำกัดว่าการเรียนต้องเกิดขึ้นที่โรงเรียนเท่านั้น สิ่งที่ยายสอนการเกิดแสดงให้เห็นว่าคนที่เป็นผู้รู้มิได้มีเพียงคุณครูในโรงเรียน หากแต่คนทุกคนสามารถที่จะเป็นผู้รู้ในเรื่องที่ตนเคยได้เรียนรู้มา เคยได้ลองทำจนเกิดประสบการณ์ที่สั่งสมมาเป็นเวลานาน ผลของการที่บ้านสะอาดนั้นทำเธอเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง เมื่อบ้านสะอาดยายก็ไม่ต้องเหนื่อย ถ้าวันใดที่แม่กลับมาบ้านแม่ก็จะรู้สึกปลื้มใจ จากที่เธอเคยทำงานต่างๆแต่ที่โรงเรียน เมื่อเธอมาทำที่บ้านด้วยยิ่งทำให้เธอรู้สึกดีมากขึ้นจากการที่มีเพียงแค่เป็นเด็กที่มีความสามารถในการทำความสะอาดได้ แต่เธอเป็นหลานที่ดี เป็นลูกที่ดีและเป็นเด็กดีที่รู้จักช่วยเหลืองานบ้าน รู้จักรับผิดชอบดูแลตนเอง การเกิดคิดถึงสิ่งที่ครูสอนว่าอะไรควรทำอะไรไม่ควรทำ เธอจึงตั้งใจทำความสะอาดมาโดยตลอดแต่นั้น ไม่ต้องให้ยายทำอีก ตั้งแต่นั้นการเกิดจึงดำรงตนเช่นนี้ต่อไปเพราะเป็นการกระทำสิ่งที่ดีและทำให้คนในครอบครัวมีความสุข รวมถึงพยายามตั้งใจเรียนรู้สิ่งต่างๆมากขึ้นเพื่อในบางสถานการณ์ตนจะสามารถนำความรู้ไปปรับใช้เพื่อแก้ปัญหาได้

การสร้างตัวตนของภาณผ่านชีวิตประจำวันจากกิจกรรมการเรียนการสอน เกี่ยวกับการล้างจาน: การสร้างผู้ผูกพันและรับผิดชอบกิจการบ้านเรือน

เวลาที่ภาณอยู่บ้าน หน้าที่หลักของภาณคือการกรอกน้ำ กวาดบ้านและถูบ้าน ซึ่งเธอสามารถทำได้มาตั้งแต่เด็กจากที่มีคุณยายและคุณครูที่โรงเรียนช่วยสอน อย่างไรก็ตาม ยังมีงานบางประเภทที่เธอยังไม่เคยได้ลองทำคือการล้างจาน อาจเพราะผู้ปกครองของเธอมองว่าเธอยังคงเด็กเกินไปกับงานนี้ ภาณได้เริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับการล้างจานจากชีวิตในโรงเรียน ก่อนหน้านั้นเวลาที่เธออยู่บ้านเธอยังไม่เคยได้สัมผัสงานนี้มาก่อน ตอนที่ภาณเริ่มขึ้นเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนได้มีแนวนโยบายให้นักเรียนมีความรับผิดชอบและช่วยเหลือตนเองจากการล้างภาชนะของตนเองหลังจากรับประทานอาหารเสร็จ ภาณซึ่งเป็นนักเรียนของโรงเรียนต้องอยู่ภายใต้แนวนโยบายนี้โดยมีการฝึกฝนล้างภาชนะซึ่งจะมีแม่ครัวของโรงเรียนคอยช่วยบอกช่วยสอนเธอว่าจะต้องล้างอย่างไร แม่ครัวคอยสอนภาณว่าให้เธอออกแรงขัดเยาะๆจะได้สะอาด เธอจำได้ว่าช่วงแรกที่เราล้างภาชนะที่โรงเรียนนั้น ภาชนะของเธอยังคงเต็มไปด้วยคราบมัน ล้างออกไม่เกลี้ยง แต่หลังจากที่เราได้ทำบ่อยขึ้นในทุกๆวัน เธอคิดว่าเธอสามารถขัดได้ดีขึ้น โดยสังเกตจากความมันที่ลดน้อยลง การที่แม่ครัวสอน ทำให้เธอได้รับความรู้จากแม่ครัว ได้ความรู้เกี่ยวกับการล้างภาชนะประสบการณ์ที่ตนเองได้กระทำอย่างเกิดขึ้นเป็นกิจวัตรในทุกๆวัน อย่างไรก็ตามชีวิตที่บ้านภาณยังคงไม่เคยทำงานล้างภาชนะ เธอทำแต่งงานอย่างอื่นที่ยายสอนให้ทำ

วันหนึ่งที่บ้านพ่อบอกให้เธอล้างจาน ทำให้ชีวิตที่บ้านจากที่เธอเคยเลือกงานที่เธอจะทำได้ กลายเป็นถูกพ่อสั่งอย่างระบุนะจะจง ความเชื่อของการเป็นเด็กดี ทำให้ไม่สามารถขัดคำสั่งของพ่อได้ และภาณประเมินตนเองว่าพอจะสามารถล้างจานได้จากประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มาจากที่โรงเรียน กระบวนการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนทำให้เธอได้มีโอกาสล้างภาชนะมาก่อน อีกทั้งเธอยังคิดถึงความจริงที่เป็นที่รับรู้โดยทั่วกันว่าเด็กดีควรช่วยเหลือผู้ปกครองในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งในบ้าน เธอจึงคิดว่าเธอน่าจะลงมือทำได้และเธอควรลงมือทำเพื่อช่วยพ่อ เธอจึงลงมือล้างจาน

อย่างไรก็ตามการล้างภาชนะที่โรงเรียนกับการล้างจานที่บ้านมีความแตกต่างกันตรงที่ การล้างภาชนะที่โรงเรียนจะผสมเตรียมน้ำยาเอาไว้ให้เสร็จหมดทุกอย่างแล้ว เธอเพียงแค่ลงมือขัดอย่างเดียว หลังจากที่เราได้ล้างจานตามวิธีการที่ได้ล้างภาชนะมาก่อน ทำให้ได้พบเจอกับอุปสรรคที่เกิดจากความลื่นของจานที่ต่างกับภาชนะ รวมถึงการขาดความรู้ในบางเรื่องอย่างเรื่องของการใส่น้ำยากับฟองน้ำในระดับที่พอดี ทำให้เธอต้องขอคำแนะนำจากยายเพื่อให้ยายที่เป็นผู้มีประสบการณ์ช่วยสอนว่าต้องเทน้ำยาอย่างไร เมื่อได้ลองล้างจริงๆ เธอจึงได้รู้ว่าภาชนะที่โรงเรียนกับจานที่บ้านไม่เหมือนกัน โดยจานที่บ้านมีความลื่นมากกว่า ยายให้คำแนะนำว่าให้เธอถูให้แรงๆเช่นเดียวกันกับแม่ครัว ระหว่างฝึกด้วยเพราะความลื่นของจานทำให้เธอเคยทำจานแตก แต่กลับไม่มีใครว่าภาณเลย ทั้งที่ในความคิด

ของเธอพ่อเป็นคนค่อนข้างดุ พ่อกลับบอกเธอว่าไม่เป็นไร ถ้าเธอฝึกไปเรื่อยๆ เติบโตเธอก็ทำได้ ทำให้เธอมีแรงกำลังใจที่จะตั้งใจฝึกล้างจานให้ได้ เพราะถ้าเธอทำได้ เธอจะได้ช่วยเหลือคนอื่นๆ อย่างที่คุณครูเคยสอนว่าเด็กดีต้องรู้จักช่วยเหลือผู้อื่น คุณดูแลบ้านเรือนของตนเองให้สะอาด น่าอยู่อาศัยมีความสุขยามเมื่อภานมีแรงกำลังใจ เธอจึงไม่ท้อที่จะลงมือทำอีกครั้งและทำต่อไป เพราะการฝึกฝนหรือเรียนรู้ในพื้นที่อย่างบ้านที่ไม่ใช่ห้องเรียน เป็นการเน้นย้ำความสามารถและทำให้เด็กนักเรียนเข้าใจและพบว่าตนเองสามารถล้างจานสะอาด นำไปสู่การมีสุขภาพอนามัยดีและนำไปสู่การแบ่งเบาภาระผู้ใหญ่ได้

เมื่อเธอพบกับปัญหาจานแตก ทำให้เธอต้องพยายามคิดหาวิธีที่จะทำให้เธอสามารถล้างจานได้ ระหว่างคิดหาวิธี เธอสะท้อนคิดต่อชุดความรู้ต่างๆ ที่เธอมี ทั้งจากที่ยายสอนและจากที่แม่ครัวสอน จากประสบการณ์ที่เธอล้างจานมาพร้อมกับภาระที่เธอทดลองกระทำไปในขณะนั้นด้วย ผลจากการที่เธอได้กระทำทำให้เธอเกิดความคิดในการแก้ปัญหาความสิ้นของจานขึ้น เธอพบว่าตนเองเอาจานดันไว้กับพื้นอ่างที่ละด้านแล้วขัด ซึ่งเป็นท่าทางที่ทำให้เธอออกแรงขัดได้อย่างเต็มที่ โดยที่จานไม่ลื่นไม่แตก เพราะมีพื้นอ่างรองรับอยู่ เมื่อภานจัดท่าทางให้รองรับต่อแรงขัดได้แล้วเธอจึงลงมือกระทำ เธอพบว่าเธอสามารถขัดจานได้อย่างสะอาดและจานไม่สามารถลื่นหลุดมือได้อีก เมื่อเธอทดลองใช้วิธีตามที่เธอคิด เธอพบว่าเมื่อทำตามวิธีนั้นทำให้เธอประสบความสำเร็จในการล้างจานได้ การที่เธอสามารถคิดวิธีในการล้างจานเพื่อช่วยเหลือคนในครอบครัวได้นั้น ทำให้เธอรู้สึกภูมิใจและเปิดใจที่จะเรียนรู้ต่อไปมากขึ้นอีก

หลังจากนั้น ภานได้ช่วยเหลือคนในครอบครัวของตนมากขึ้นอีกจากการไปช่วยพ่อของเธอล้างจานที่ร้านอาหารตามสั่ง ณ ที่นั้น เธอต้องล้างจานจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถมานั่งพิถีพิถันใส่ใจในรายละเอียดเล็กน้อยได้ ถ้าภานทำตามวิธีการเดิมจะเป็นการเสียเวลา ทำให้เธอพยายามคิดวิธีที่จะล้างจานจำนวนมากได้อย่างสะอาดและรวดเร็ว จนเธอนำวิธีที่โรงเรียนให้นักเรียนล้างจานมาประยุกต์ใช้ ภานนึกถึงที่แม่ครัวสอนที่โรงเรียนและระบบการล้างจานของนักเรียน ที่ช่วยให้เกิดความรวดเร็วจากการใช้วิธีการจุ่มน้ำยาและจุ่มน้ำเรียงกันไป ทำให้ล้างจานสำเร็จในเวลาอันจำกัด เธอจึงนำวิธีนี้มาใช้ที่ร้านอาหารของพ่อและออกแรงขัดตามที่ยายและแม่ครัวสอน เพื่อล้างให้รวดเร็ว ไม่เลื้อหมักหมมเอาไว้มเพราะครูปอกว่าจะกลายเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค ทำให้ภานและครอบครัวข้างเจ็บป่วยได้ การที่ภานพยายามคิดหาวิธีที่ดีที่สุดในการล้างจานโดยคิดต่อยอดความรู้จากที่ยายและแม่ครัวสอน ความรู้จากการสังเกตที่ตนจดจำระบบการล้างจานที่โรงเรียนและความรู้จากการที่ได้ทดลองกระทำด้วยตนเองจนรู้ว่าต้องใส่น้ำยาอย่างไร ทำอย่างไรจึงจะไม่ลื่น การคิดของเธอต่อความรู้เหล่านี้ ทำให้เธอเกิดวิธีการในการล้างจานของตนเองที่สามารถนำไปใช้ได้ ทั้งล้างในครอบครัวและที่ร้านอาหาร พ่อและยายรู้สึกดีที่ภานทำตนเช่นนี้ พ่อเอ่ยชมเธอ ทำให้เธอรู้สึกภูมิใจมาก

การที่ปภาณคิดเรียนรู้อย่างไม่หยุดนิ่งต่อการทำงานของตนนั้น เป็นผลมาจากการที่เธอเลือกเขียนตัวเองให้เป็นลูกที่ดีและเป็นหลานที่ดีในการช่วยแบ่งเบาภาระ ช่วยพ่อแม่ทำงาน เพราะผลจากการทำงานที่ทำให้พ่อและแม่เหนื่อยน้อยลง ยายสบายดี ทำให้เธอเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการกระทำอันควรของตน จากการได้ลงมือดูแลบ้าน ดูแลน้องและสมาชิกในครอบครัว ทุกวันนี้เธอทำหน้าที่ล้างจานของทุกคนในครอบครัวและไปช่วยพ่อทำงานบ่อยๆทุกเสาร์อาทิตย์ เธอไม่เคยรู้สึกเหนื่อยกลับรู้สึกว่าจะอยากทำงานอย่างอื่นเป็นแล้วทำงานอื่นๆให้มากกว่านี้อีก เธอคิดว่าเธอจะทำเช่นนี้ต่อไปเรื่อยๆอย่างไม่มีวันหยุด เพราะเธอต้องการจะดูแลคนในครอบครัวเช่นนี้เรื่อยไป

การสร้างตัวตนของอศิราห์ผ่านชีวิตประจำวันจากกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเกี่ยวกับการซักผ้า: การสร้างผู้ผูกพันและรับผิดชอบกิจการบ้านเรือน

อศิราห์ได้เรียนรู้งานบ้านต่างๆจากที่ตา ยายและแม่คอยช่วยสอน ร่วมกับการฝึกฝนและการเรียนที่โรงเรียน โดยเฉพาะการซักผ้าเป็นสิ่งที่เด็กผู้หญิงต้องทำความสะอาดของเสื้อผ้า เป็นสิ่งจำเป็นต่อสุขภาพและบุคลิกภาพ อศิราห์มีหน้าที่รับผิดชอบในส่วนนี้ที่โรงเรียน ซึ่งได้ให้ความรู้ตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ 1 เธอและเพื่อนต่างต้องทำตามกฎของโรงเรียนตามหลักสูตรกิจกรรมการสร้างพลเมือง เธอได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติการทำงานจากที่โรงเรียนอย่างหลากหลาย ทั้งจากที่ครูสอนจากที่เธอสังเกตคนอื่นๆ ทำให้เธอสามารถทำงานบ้านได้หลายอย่างและทำได้อย่างชำนาญ

เธอจำได้ว่าครูเคยสอนตอนที่เธอเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ว่าบ้านและครอบครัวมีความสำคัญ เด็กดีควรช่วยแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง เพราะทำให้ผู้ปกครองไม่ต้องทำงานหนักมากจนเกินไปและทำให้ตัวเราได้ฝึกฝนให้สามารถทำงานได้และพึ่งตนเองได้ ดังนั้น บ้านที่เธอรักและผูกพัน เพราะมีสิ่งดีๆเกิดขึ้นที่บ้านหลายเหตุการณ์ เธอจึงชอบที่จะทำงานบ้าน ช่วยเหลือคุณตาคุณยายและคุณแม่ดูแลน้อง เพราะเธอชอบช่วยเหลือผู้อื่นและชอบให้บ้านสะอาด คุณครูสอนเธอว่าต้องทำงานบ้านอย่างไร ใช้เครื่องมืออุปกรณ์อะไรบ้างในการกวาดบ้าน ถูบ้าน ปัดกวาดหยากไย่ เธอตั้งใจเรียนรู้จากคุณครู ฝึกฝนและกลับมาช่วยงานบ้านโดยตลอดมา เธอทำได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเธอได้ฝึกฝนทำทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน อย่างไรก็ตามยังมึนงงบางอย่างที่อศิราห์เห็นความสำคัญคือ การซักผ้า จึงต้องทำให้ได้ดังกล่าว

การซักผ้าที่บ้านกับที่โรงเรียนมีความแตกต่างกัน ที่โรงเรียนคุณครูสอนอศิราห์ให้ซักผ้าด้วยมือ โดยคุณครูสอนถึงวิธีการผสมน้ำกับผงซักฟอกในสัดส่วนที่พอเหมาะ การแช่ขจัดคราบและการขยี้ผ้าให้สะอาด แต่การที่บ้านของเธอมักมีคนอยู่หลายคนและมีที่ตากในจำนวนจำกัด เลยใช้เครื่องซักผ้าในการซักผ้า อศิราห์อยากลองซักผ้าด้วยเครื่องมาตลอดหากแต่ยังมิได้มีโอกาสได้ทำ กระทั่งวันหนึ่งในช่วงที่อศิราห์เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 คุณครูได้ให้ใบกิจกรรมกลับไปทำที่บ้าน เป็นใบกิจกรรม

ที่กำหนดให้นักเรียนลงมือปฏิบัติทำงานบ้านต่างๆ ได้แก่ ล้างจาน กวาดบ้าน ถูบ้าน บัดฝุ่นหิ้งพระและซักผ้า งานอื่นๆ เธอทำเป็นกิจวัตรโดยปกติอยู่แล้ว เหลือแต่ซักผ้าที่อศิราห์ไม่เคยทำเอง เธอจึงถือโอกาสนี้ขอให้แม่สอนให้ เพราะเห็นความสำคัญดังกล่าว โดยแม่ช่วยมาคอยให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้เครื่องซัก การแยกผ้า การเปิดน้ำตลอดเวลาที่อศิราห์ซัก เธอทำตามที่แม่สอนก็สามารถทำได้

อย่างไรก็ตาม เธอสังเกตเห็นว่าการซักผ้าด้วยเครื่องมีสามารถทำให้คราบเปื้อนฝังลึก ออกได้ เธอจึงนำความรู้ที่ครูสอนมาปรับใช้ด้วย โดยการลงแรงขยี้เฉพาะจุดด้วยมือ เธอคิดว่าการที่เธอนำความรู้ของแม่และครูมาปรับใช้ด้วยกันทำให้เธอสามารถซักผ้าด้วยเครื่องได้อย่างรวดเร็ว ในขณะเดียวกันผ้าก็มีความสะอาดด้วย เมื่อเธอได้ลองทำและพลิกแพลงปรับใช้ความรู้ที่เธอมีต่อการกระทำในการซักผ้าแล้ว เธอยังเรียนรู้ที่จะล้างผซักฟอกออกจากผ้าให้สะอาดรวดเร็วมากขึ้นอีก จากที่เวลานำผ้ามาซักล้างผซักฟอก เป็นขั้นตอนที่ใช้เวลาและเปลืองน้ำเป็นอย่างมาก เพราะฟองผซักฟอกชอกซอนลึกจนล้างออกยาก จากการสังเกตเรียนรู้ด้วยตนเองเธอพบว่าถ้าเรานำผ้าปั่นล้างด้วยน้ำเปล่าในถังซักผ้าก่อนจะช่วยทุ่นแรงและเวลาของเธอได้มากขึ้น ผ้าสะอาดเร็วขึ้น จากนั้นมาเธอก็ใช้วิธีการเหล่านี้ทั้งจากที่เธอประยุกต์ใช้ความรู้มาจากที่แม่และครูสอน ทั้งจากการที่เธอเกิดความรู้จากการทดลองด้วยตนเองจากการพบปัญหาในการซักผ้ามาโดยตลอด นั่นคือการซักผ้าในกิจกรรมที่ปฏิบัติการให้อศิราห์เปิดเผยตนเองว่าเป็นเด็กสามารถสร้างสุขภาพในครอบครัวและตนเองได้ดังเห็นจากเธอจึงชวนน้องซักผ้าด้วยกันและสอนน้องให้ช่วยเหลือกัน แทนที่จะให้คุณแม่และคุณยายเป็นคนซักผ้าให้ แล้วทำให้ท่านต้องเหนื่อย เธอคิดตามสิ่งที่ครูสอนว่าเด็กดีควรทำดี ช่วยเหลือผู้อื่น โดยเฉพาะคนในครอบครัวของเราที่ดูแลเรามาโดยตลอด เธอไม่อยากให้แม่และคุณตาคุณยายต้องเหน็ดเหนื่อย เมื่อพวกท่านชมเธอรู้สึกดีใจและอยากจะปฏิบัติตนเช่นนี้ต่อไปเรื่อยๆ เพื่อให้พวกท่านชื่นใจ อย่างมีรู้เหน็ดเหนื่อย

การสร้างตัวตนของการเกิดผ่านชีวิตประจำวันจากกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับการล้างห้องน้ำ: การสร้างผู้ผูกพันและรับผิดชอบกิจการบ้านเรือน

หลังจากที่การเกิดเริ่มทำงานบ้านเป็นและช่วยยายทำงาน งานส่วนใหญ่ที่เธอทำมักจะเป็นงานที่เกี่ยวกับการกวาดบ้าน ถูบ้าน ล้างจาน งานบ้านบางอย่างยายยังเป็นคนทำอย่างงานล้างห้องน้ำ การเกิดเคยถามยายว่าทำไมไม่สอนเธอล้าง เธอจะได้ช่วยยายได้ แต่ยายกลับบอกว่ายายจะล้างให้เอง เนื่องจากน้ำยาล้างห้องน้ำมีฤทธิ์ค่อนข้างแรง ยายไม่อยากให้เธอต้องเสี่ยงให้น้ำยาสัมผัสผิวหนัง เพราะอาจส่งผลให้ผิวหนังอักเสบได้

เมื่อเป็นเช่นนี้ การเกิดจึงไม่เคยได้ขัดล้างห้องน้ำที่บ้านแต่อย่างไร จนมีวันหนึ่งที่ห้องน้ำที่บ้านสกปรกมาก ยายก็ไม่มีเวลาทำความสะอาด เพราะเป็นฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร แต่

ด้วยความคิดว่าหากปล่อยให้ห้องน้ำสกปรกไม่ได้ เพราะเป็นสิ่งที่ทุกคนจำเป็นต้องใช้ ความจำเป็นนี้ผลักดันให้เธอลงทุนเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เคยเรียนรู้จากกิจกรรมอื่นๆ ของบ้าน แต่ครั้งนี้เป็นบทเรียนราคาแพงเพราะผ่านการลองผิดลองถูกที่ทำลายข้าวของและอันตราย เธอหยิบน้ำยาล้างห้องน้ำกับแปรงขัดมาพิจารณา เธอจินตนาการว่าน่าจะใช้วิธีราดน้ำยาแล้วก็ขัด เหมือนเวลาขัดพื้นทั่วไป เธอจึงลองราดน้ำยาแล้วลงมือขัด แต่ผลกลับปรากฏว่าทันทีที่เธอราดน้ำยาไปโดนประตูพลาสติก ประตูพลาสติกทำปฏิกิริยาจนกรอบ ที่พื้นก็เสมือนถูกกัดอย่างรุนแรง สิ่งที่เราารู้สึกถัดมาคือเธอแสบเท้ามาก เธอจึงรีบเอาน้ำเปล่าฉีดล้างเท้าและออกมาใส่รองเท้าเข้าไปราดน้ำในห้องน้ำ เมื่อราดน้ำเรียบร้อยแล้วเธอพบว่า ประตูพลาสติกที่ถูกกรอบผิดสีและพื้นผิวไม่เรียบดุจเดิม และยังคงเป็นเช่นนั้นอยู่จนทุกวันนี้ เวลาที่เธออาบน้ำแล้วเห็นรอยดังกล่าว เธอจะระลึกถึงวันที่เธอหลงล้างห้องน้ำวันนั้นทุกครั้ง ผลหลังจากเหตุการณ์นั้นคือยายมาพบ แล้วบอกไม่ให้เธอล้างห้องน้ำอีก การจะเกิดจำยอมต้องทำตามยายว่า เพราะตนเองเพิ่งทำข้าวของเสียหายไป อย่างไรก็ตาม ลึกๆ ในใจแล้วเธอยากลองฝึกล้างห้องน้ำด้วยตนเอง

โอกาสในการฝึกล้างห้องน้ำของการะเกิดมาถึงในวันที่เธอต้องดูแลเขตรับผิดชอบที่โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนที่นักเรียนทุกคนต้องช่วยกันดูแลเขตรับผิดชอบ อันได้แก่อาคารหนึ่งอาคารและบริเวณสวนหย่อม ทำให้นักเรียนในห้องจะได้รับหน้าที่แตกต่างกันไป อย่าง การะเกิดช่วงชั้นประถมศึกษาตอนต้นเธอมักได้รับหน้าที่กวาดห้องถูห้อง แต่เมื่อเธออยู่ในช่วงประถมศึกษาตอนปลายแล้ว โดยส่วนใหญ่เธอจะได้รับหน้าที่ล้างห้องน้ำ เมื่อได้แบ่งหน้าที่กันว่าให้เธอเป็นผู้ดูแลห้องน้ำแล้วเธอจะไม่สามารถปฏิเสธการทำหน้าที่นี้ได้ เพราะเป็นกฎของโรงเรียนว่านักเรียนทุกคนต้องรับผิดชอบหน้าที่ เธอไม่สามารถมีทางเลือกได้เหมือนเวลาที่เธออยู่บ้าน ก่อนหน้าที่จะได้ล้างห้องน้ำที่โรงเรียน คุณครูเคยสอนมาก่อนถึงวิธีการล้างตอนที่โรงเรียนมีกิจกรรมเข้าฐานห้าห้องชีวิต ทำให้ได้รู้ว่าต้องใช้แปรงแบบไหนเพื่อทำความสะอาดส่วนใด ขนแปรงแบบใดใช้กับพื้นผิวแบบใด หากแต่ตอนนั้นเธอไม่รู้ถึงความแรงของน้ำยาล้างห้องน้ำ ซึ่งพอเธอทราบความรุนแรงของน้ำยาจากเหตุการณ์ที่เธอทำประตูต่างในครั้งนั้นทำให้เธอเกิดความรู้จากประสบการณ์ร่วมกันกับความรู้ทางทฤษฎีในการล้างห้องน้ำที่คุณครูเคยสอนมา ทำให้เธอค่อยๆ คิดหาหนทางในการล้างห้องน้ำที่โรงเรียนให้ได้อย่างรวดเร็ว เธอสังเกตยี่ห้อน้ำยาล้างห้องน้ำของที่โรงเรียน เป็นยี่ห้อที่เป็นที่รู้จักดี ขึ้นชื่อในเรื่องของการทำความสะอาดได้อย่างมีประสิทธิภาพและความรุนแรง ซึ่งเป็นยี่ห้อที่คุณยายของเธอใช้อยู่ที่บ้านและเธอเองได้ลองผลความแรงของน้ำยายี่ห้อนี้ในเหตุการณ์ที่เพิ่งผ่านมาไม่นาน

การะเกิดเป็นผู้สามารถล้างห้องน้ำได้อย่างสะอาดและปลอดภัย เพราะเป็นผู้มีความรู้วิธีการล้าง ห้องน้ำตามที่ครูสอน ความรู้จากประสบการณ์เพิ่มการระมัดระวังตนจากน้ำยาล้างห้องน้ำไปด้วย โดยเธอหารองเท้ามาสวมใส่ขณะล้างและพยายามใช้น้ำยาแบบเจือจาง ไม่เข้มข้นมากเท่าใด

นัก เพราะเธอสังเกตแล้วห้องน้ำที่โรงเรียนไม่ได้มีคราบสกปรกฝังลึก เมื่อเตรียมการตนเองเป็นอย่างดีแล้ว เธอจึงเริ่มลงมือขัด อาจเป็นเพราะน้ำยาไม่ได้เข้มข้นมาก ทำให้เธอไม่เกิดอาการแสบร้อนแต่อย่างใด เธอขัดตามวิธีที่คุณครูสอน เมื่อขัดเสร็จเธอสังเกตผลหลังขัดพบว่าพื้นผิวสะอาดสวยงาม เธอรู้สึกภูมิใจมากที่สามารถนำความรู้ที่คุณครูสอนมาปฏิบัติได้ร่วมกับความรู้จากประสบการณ์ของเธอเอง หลังจากที่ได้ลองขัดครั้งแรก

แต่นั้นมาเธอก็เป็นผู้รับผิดชอบขัดห้องน้ำมาตลอด เพราะเป็นที่รู้กันดีว่าโรงเรียนฝึกฝนให้เป็นคนเก่งและมีความสามารถ ดังเห็นจากที่โรงเรียนของเธอจะให้ขัดห้องน้ำหนึ่งห้องต่อเด็กนักเรียนสองคน การจะได้มีความสุขมากที่ตนเองมีความพยายามแล้วบังเกิดผล ทุกวันนี้เธอยังมีได้หยุดเรียนรู้เกี่ยวกับการล้างห้องน้ำ เธอเลือกหาทางทดลองประสิทธิภาพของยาขัดห้องน้ำยี่ห้อต่างๆ ว่ายี่ห้อไหนมีผลอย่างไร แม้ว่าที่บ้านยายยังคงไม่ให้เธอทำงานนี้ แต่เธอก็ตั้งใจว่าเมื่อไหร่ที่ยายทำไม่ไหว ยายเหนื่อย และห้องน้ำสกปรกมากๆ เธอจะได้ช่วยยายขัดได้ เธอภูมิใจมากที่เธอสามารถที่จะล้างห้องน้ำได้สะอาดด้วยตนเอง เพราะห้องน้ำเป็นห้องสำคัญห้องหนึ่งในชีวิตที่ต้องรักษาความสะอาด มิเช่นนั้นอาจก่อให้เกิดความเจ็บป่วยขึ้นได้ อีกทั้งการล้างห้องน้ำได้สะอาดยังเป็นการช่วยเหลือยายได้เมื่อยายเหนื่อยและการล้างห้องน้ำได้สะอาดยังเป็นการช่วยเหลือเพื่อนๆ ในโรงเรียนที่มาเข้าห้องน้ำให้บังเกิดความรู้สึกสบายใจอีกด้วย

การสร้างตัวตนของคนางค์ผ่านชีวิตประจำวันจากกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับการจัดสิ่งต่างๆภายในบ้านให้เป็นระเบียบ: การสร้างผู้ผูกพันและรับผิดชอบกิจการบ้านเรือน

แม้แต่ชั้นอนุบาล มีการสอนเด็กนักเรียนอย่างคนางค์ถึงความเป็นระเบียบเรียบร้อย โดยเริ่มมาตั้งแต่เธอเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 หลังการเล่นของเล่นแล้วเก็บให้เรียบร้อย เธอต้องทำตามคุณครู ซึ่งอยู่ในปฏิบัติการขอการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้ชื่อว่ามีความรู้และเป็นผู้รู้ ว่าเมื่อเธอโตขึ้น มองเห็นความไร้ระเบียบของสิ่งของต่างๆที่อยู่รอบตัว เธอต้องเป็นผู้ที่พยายามจัดของเข้าที่ให้เรียบร้อย อย่างเสื้อผ้าต่างๆที่เธอพยายามลองพับ ในช่วงแรก เธอก็พับได้แบบที่ยังไม่ค่อยเรียบร้อยเท่าใดนัก เพราะเสื้อผ้าแต่ละชิ้นมีลักษณะและขนาดที่แตกต่างกันมาก บางชิ้นเธอพับได้เรียบร้อย หากแต่เมื่อนำมารวมกันเป็นตั้ง กลับไม่สม่ำเสมอ จนล้มไปในหลายครั้ง พอได้เห็นเป็นเช่นนั้น ก็เรียกเธอมาเรียนพับผ้ากับท่าน ว่าต้องพับทบดังนี้อย่างไร เธอทำตามที่ท่านสอนและนำไปใช้ อย่างไรก็ตามคนางค์ยังคงมิได้พอใจมากนักเมื่อพบว่าในบางครั้งเวลาใส่เสื้อผ้า เสื้อผ้าบางตัวของเธอยับมาก ทำให้เธอได้รับการมองไม่ดีเวลาใส่

ในวันหนึ่งที่โรงเรียนมีกิจกรรมการเข้าฐานห้าห้องชีวิต ซึ่งเป็นกิจกรรมที่โรงเรียนของเธอ จัดแทบทุกปี แต่ในแต่ละฐาน คุณครูก็พยายามสอนสิ่งใหม่ๆ ความรู้เพิ่มเติมต่างๆ กันออกไป วันนั้นใน ฐานหนึ่งครูได้สอนเธอเกี่ยวกับการพับผ้า โดยสอนให้เธอพับแบบเข้ามาหากัน ก่อนพับกลาง ครึ่งท่อน เธอสังเกตว่าคล้ายกับเสื้อผ้าที่พับอยู่ตามร้านในห้างสรรพสินค้า เมื่อกลับบ้านเธอลองพับตามแบบที่ ครูได้สอนแทนที่แบบที่ย่ำสอน แต่เธอกลับพบปัญหาใหม่ นั่นคือการพับผ้าแบบที่ครูสอนค่อนข้างใช้ เวลาในการพับต่อชิ้นเยอะมาก หากเธอต้องพับผ้าเช่นนี้จะทำให้เธอเสียเวลาเยอะและไม่มีเวลาไปทำ กิจกรรมอื่นๆ ในชีวิตอย่างเพียงพอ

อย่างไรก็ตาม เมื่อเธอพับผ้าตามที่ครูสอนไปได้สักระยะแล้วลองสวมใส่ เธอพบว่า การ พับผ้าแบบที่ครูสอนทำให้ผ้ามีรอยยับน้อยมาก และเกิดรอยพับที่อยู่ในตำแหน่งที่ไม่เป็นที่สังเกตแต่ อย่างไม่ เธอพยายามคิดถึงวิธีการพับผ้าทั้งสองวิธี การพับตามแบบของย่าที่รวดเร็วหากแต่ค่อนข้างมี รอยยับกับการพับตามแบบของคุณครูที่แทบไม่มีรอยยับแต่ใช้เวลาในการพับต่อชิ้นค่อนข้างนาน คณางค์พยายามคิดหาวิธีการพับผ้าแบบที่ได้ผ้าที่แทบไม่มีรอยยับ ในขณะที่ใช้เวลาในการพับอย่าง รวดเร็ว เธอพยายามคิดค้นวิธีการโดยการลองพับผ้ารูปแบบใหม่แบบต่างๆ แต่ท้ายที่สุดกลับไม่พบ วิธีการที่ดีเพียงพอ

คณางค์พับไปคิดไป เธอลองเช่นนั้นอยู่เป็นเวลาถึงสัปดาห์ ในระหว่างนั้น มีสิ่งที่เธอ สังเกตเห็นได้คือชนิดของผ้า นั่นคือ ผ้าบางชนิดไม่ว่าจะพับอย่างไรก็แทบไม่มีรอยยับ ในขณะที่ผ้าบาง ชนิดเมื่อพับไม่ดีจะปรากฏรอยยับเต็มไปหมด เมื่อเธอหาวิธีในการพับผ้าในแบบใหม่ไม่ได้ เธอจึงลอง ปรับใช้การพับผ้าของครูและย่าต่อชนิดผ้าที่แตกต่างกันออกไป โดยเธอลองใช้วิธีการพับผ้าแบบของย่า กับการพับผ้าที่ยับยาก และใช้วิธีการพับผ้าแบบของคุณครูกับชนิดของผ้าที่ค่อนข้างยับง่าย หลังจาก ที่เธอคิดได้และลองทำดู เธอพบว่าเธอสามารถพับผ้าได้เร็วขึ้นกว่าที่จะพับผ้าตามวิธีของครูทั้งหมด แต่ นั้นมาเธอจึงเลือกที่จะปรับใช้วิธีการพับผ้าที่คุณยายและคุณครูสอนร่วมกัน เพราะเธอมองว่าต่างก็มี ข้อดีข้อเสีย ซึ่งข้อดีข้อเสียเหล่านั้นจะลดทอนลงเมื่อนำทั้งสองวิธีมารวมกัน

คณางค์มีช่องทางที่สามารถทำให้เธอเป็นผู้พับผ้าแบบใหม่ ที่เร็วที่สุดและไร้รอยยับ ขึ้นมาได้ การเรียนรู้ดังกล่าวทำให้เกิดความรู้สึกภูมิใจจากผลที่เธอพยายามทดลองทำและพยายามคิด เพิ่มความรู้ให้เธอได้รู้จักเนื้อผ้าชนิดต่างๆ มากขึ้น จนได้เรียนรู้ที่จะปรับใช้ความรู้จากประสบการณ์ของเธอ และความรู้ที่ย่ำสอนเพื่อให้เกิดหนทางที่ดีที่สุดในการพับผ้าของเธอ เพราะทำให้ห้องของเธอเป็น ระเบียบ เมื่อมองไปทางใดก็เกิดความสบายตาสบายใจ เมื่อบ้านของเธอเป็นระเบียบเรียบร้อยทำให้ เธอเกิดความรู้สึกดีและเธออยากให้บ้านสวยงาม เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อตนเองลงมือจัดเสื้อผ้า ตั้งแต่นั้นมาคณางค์ก็ใช้วิธีการดังนี้พับผ้าของตนเองมาโดยตลอด รวมถึงการช่วยพับให้คนอื่นๆ ใน ครอบครัวในบาง ครั้งด้วย เธอคิดว่าเธอจะพยายามเรียนรู้เพื่อหาวิธีการพับผ้าแบบใหม่ขึ้นถ้าหากเธอ

พบวิธีการได้ แต่หากไม่พบเธอจะใช้วิธีนี้ต่อ เธอไม่คิดจะเลิกพับผ้าหรือเลิกสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในบ้านแต่อย่างไร เพราะคุณครูสอนว่าเด็กที่ดีควรรู้จักมีระเบียบ จากที่เธอลองทำตามคุณครู จัดข้าวของต่างๆให้มีระเบียบแล้ว เธอพบว่าความมีระเบียบยังมีประโยชน์อย่างอื่น อย่างเรื่องของการประหยัดเวลาอีกด้วย คณางค์จึงไม่คิดที่จะเลิกทำ เธอคิดจะรักษาความมีระเบียบสวยงามนี้ต่อไป

การสร้างตัวตนของปภาณผ่านกระบวนการกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการดูแลภูมิทัศน์โดยรอบบ้านให้มีความสวยงาม: การสร้างผู้ผูกพันและรับผิดชอบกิจการบ้านเรือน

ความรู้จากการเรียนของปภาณที่ครูเคยสอนเธอให้ดูแลความสะอาดและสวยงามของพื้นที่บริเวณโดยรอบบ้านด้วย ผู้สอนเชื่อว่าพื้นที่ในบริเวณเหล่านั้นซึ่งเป็นจุดที่คนภายนอกสามารถมองเห็น จะสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะนิสัยของคนในบ้านว่ามีนิสัยเช่นไร มีคุณภาพชีวิตเช่นไร ครูสอนเธอให้มองเห็นภูมิทัศน์ของบ้านให้สวยงาม เพราะจะทำให้บังเกิดความรู้สึกโล่งตา โล่งใจ เกิดความสุนทรียะในอารมณ์ ทำให้บรรยากาศของความสัมพันธ์ในครอบครัวราบรื่นไปด้วย ครูสั่งกำหนดให้ทำกิจกรรมต่างๆบริเวณรอบบ้านให้เกิดความเรียบร้อย คือการเก็บขยะ การเก็บใบไม้ การคราดต้นหญ้าที่แห้งตายแล้วออกเพื่อไม่ให้บังแสงอาทิตย์ที่ส่องถึงต้นหญ้า การรดน้ำต้นไม้เพื่อคงไว้ซึ่งความสดชื่นสวยงาม รายวิชาการทำงานพื้นฐานอาชีพเน้นความรู้ให้ดูแลต้นไม้เป็นอย่างดี เก็บกวาดให้โล่งตาและจัดกระทำต่อต้นไม้ให้งดงาม ปภาณยังได้เรียนรู้จากคุณครูท่านอื่นร่วมด้วยอีกจากครูประจำชั้นคนก่อนๆ ครูที่ผ่านมามีเห็นแล้วแนะนำในเรื่องของการเก็บใบไม้ด้วยมือก่อนกวาด การใช้ไม้กวาดทางมะพร้าวในบางพื้นที่ การปลูกต้นไม้เพิ่มเติม เป็นต้น

เมื่ออยู่โรงเรียนปภาณก็ได้เรียนรู้ในเรื่องของการดูแลภูมิทัศน์จากการทำเวรเขตรับผิดชอบและจากการสังเกตรุ่นพี่รุ่นน้องและภารโรงทำงาน อย่างการรดน้ำต้นไม้แบบรดที่ใบด้วยเพื่อชะล้างฝุ่นให้ต้นไม้ไม่มีสีสนสวยงาม นักเรียนอย่างปภาณได้สังเกตแล้วลองพัฒนาบริเวณโดยรอบบ้านของตน เธอลองทำตามชุดความรู้ต่างๆและพบว่าสิ่งที่คุณครูแต่ละคนสอนและความรู้ที่ครูพักลักจำมาในแต่ละเรื่องแต่ละด้าน เวลามาใช้ในการพัฒนาจริงยิ่งช่วยเสริมกันทำให้บริเวณโดยรอบบ้านของเธอดูสะอาดสวยงามไม่ว่าจะเป็นพื้นหรือต้นไม้ล้วนดูสบายตา จากการที่เธอได้ลองทำด้วยตนเองเธอคิดว่าหากทำตามความรู้ของครูคนใดคนหนึ่งหรือทำตามที่สังเกตจากใครคนหนึ่งคงจะสามารถทำให้บริเวณบ้านของเธอสะอาดสวยงามดังนี้ได้ หากต้องรวบรวมองค์ความรู้ต่างๆอย่างละเอียด สะสมและนำมาปรับใช้

การทำบ้านของเธอให้สวยงาม เป็นการเผยให้เห็นว่าปภาณัฐสีกฎมีใจมาก และเมื่อเธอคิดตามคำสอนของคุณครูแล้ว มองเห็นบ้านของเธอ เป็นที่ชื่นชมต่อผู้อยู่อาศัยในบ้านของเธอทั้งหมด ครอบครัวของเธอก็จะได้รับการตัดสินเชิงคุณค่าว่าเป็นครอบครัวที่รักความสะอาดรักความงาม ทั้งนี้จากการที่เธอได้ลงมือทำเธอได้สำรวจบ้านของตนเองกับบ้านของคนอื่นๆ ทำให้เธอได้พบว่าแม้ว่าบ้านเธอจะสวยสะอาด หากบ้านหลังอื่นๆ ในชุมชนไม่สะอาดก็สามารถทำให้เกิดความโล่งสบายตาได้อย่างแท้จริง ความสะอาดของบ้านใกล้เคียงและชุมชนเองก็มีความสำคัญต่อสุนทรียภาพทางการมองเห็นซึ่งเธอคิดว่าเป็นเรื่องที่ชาวชุมชนต้องร่วมกันแก้ไขต่อไป สิ่งที่เธอช่วยเหลือได้คือการช่วยเก็บขยะในพื้นที่บางสวนออกบ้างเพียงเท่านั้น ปภาณัฐสีกดีเวลาที่ตนได้ทำงานช่วยเหลือพ่อแม่ยาย พี่น้องและคนอื่นๆ เพราะรู้สึกว่าได้ทำประโยชน์ทำความดีนำพาให้ตนเองสบายตาสบายใจ

การสร้างตัวตนของสมปองผ่านกระบวนการสร้างในชีวิตประจำวันจากกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับการหุงข้าวและทำกับข้าว: การสร้างผู้ผูกพันและรับผิดชอบกิจการบ้านเรือน

คำสอนของครูที่สมปองนึกถึงอยู่บ่อยครั้งคือการให้รักบ้าน ดูแลบ้าน รวมถึงคนในครอบครัว เพราะเป็นสิ่งสำคัญและเป็นคนสำคัญที่จะกำหนดความทุกข์ความสุขของตน พ่อของเขาทำงานที่โรงงานน้ำตาลซึ่งต้องเปลี่ยนกะไปมาตลอด ตัวเขาที่อยู่กับน้องที่อายุเพียงสี่ขวบ จึงต้องทำหน้าที่ในการดูแลน้อง ทั้งเรื่องของความสะอาด รวมถึงเรื่องของอาหารการกิน จุดเริ่มต้นของการได้เรียนรู้เกี่ยวกับการทำอาหารของเขาเริ่มขึ้นที่บ้านที่มีอุปกรณ์และวัสดุประกอบอาหารด้วยวิธีการที่ส่งสมเรียนรู้ เพื่อได้รับประทานอาหารอย่างถูกสุขลักษณะ สมปองเริ่มฝึกเปิดเตาแก๊สตั้งแต่ ป.3 โดยมีพ่อเป็นคนสอน อาหารอย่างแรกที่เขาเริ่มทำด้วยตนเองคือต้มมาม่า เขาลองทำเองตามจินตภาพที่คิดคือเปิดเตาแก๊ส ใส่มาม่า ใส่ น้ำ พอดูเส้นเปลี่ยนแปลงแล้วก็ปิดแก๊ส ผลที่ทำออกมาได้กลับเป็นมาม่ากึ่งสุกกึ่งดิบ เมื่อพ่อเห็นดังนั้น พ่อจึงสอนให้ เขาต้มน้ำให้เดือดก่อน จึงค่อยใส่เส้นมาม่าลงไป พอตัวเขาลองทำแบบวิธีการที่พ่อสอน ก็พบว่าเส้นมาม่าสุกกินได้ พ่อจึงสอนสมปองทอดไข่เพิ่มว่าต้องทอดอย่างไร บอกถึงเทคนิคให้น้ำมันกระเด็น โดยใช้วิธีเปิดไฟเบาๆ แล้วไม่ให้ น้ำไปโดนน้ำมัน เขาลองทำตามโดยมีพ่อคอยดูแลอยู่ใกล้ๆ ก็ทำได้ หลังจากนั้นเป็นต้นมาเขาก็สามารถต้มมาม่าและทอดไข่ให้ตัวเองและน้องทานได้

หลังจากนั้นในช่วงที่เขาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พ่อเริ่มสอนเขาหุงข้าว ในครั้งแรกสมปองยังทำไม่ได้ ด้วยเกิดปัญหาในการใส่น้ำได้ไม่พอดีกับปริมาณข้าว ทำให้ในบางครั้งข้าวและเกินไปและในบางครั้งข้าวและจนเกินไป เมื่อเกิดปัญหาดังนี้ขึ้น พ่อจึงสอนเขาให้ลองเอานิ้วจุ่มวัดระดับปริมาณน้ำกับข้าว พอได้เรียนรู้เทคนิคต่างๆ แล้วฝึกทำ ทำให้เขาทำได้ดีขึ้นจากการสังเกตระดับน้ำ

เพิ่มขึ้นตามที่พ่อสอน ตั้งแต่ครั้งนั้น หน้าทีหลักของสมปองในบ้านก็คือการหุงข้าว การทำกับข้าวในช่วงนั้นยังไม่ค่อยได้ทำจริงจังนักเพราะช่วงนั้นแม่ยังอยู่ด้วย แม่ดูแลอาหารการกินให้ จนเมื่อแม่ได้จากไป เป็นจุดเปลี่ยนที่ทำให้สมปองต้องลุกขึ้นมาทำงานบ้านเกือบทุกอย่าง รวมถึงการดูแลอาหารให้กับน้องด้วยตนเอง

ตอนที่สมปองเลื่อนชั้นขึ้นสู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่โรงเรียนเขาได้มีโอกาสเข้าไปช่วยงานในโรงครัวอยู่บ้าง ทำให้เขาได้เก็บเล็กผสมน้อยพื้นฐานความรู้ต่างๆ อย่างการแกะเปลือกไข่ วิธีการหั่นผักแต่ละชนิด เสริมด้วยการเรียนในวิชาการงานพื้นฐานอาชีพเกี่ยวกับวิธีการเลือกวัตถุดิบ การคิดเมนูอาหาร จากตอนนั้นที่เขาทำอาหารเป็นเพียงต้มมาม่า ทอดไข่และหุงข้าวเท่านั้น เมื่ออยู่มาวันหนึ่งแม่ของเขาได้จากบ้านไป เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นในครอบครัวที่ทำให้เหลือเพียงเขา น้องและพ่อที่เลิกงานไม่เป็นเวลา หน้าทีหลักของเขาจึงเป็นการดูแลตนเองและน้อง เขาก็ไม่อยากให้ทั้งเขาและน้องต้องเปื้อนอาหารจากการที่ต้องกินอาหารซ้ำซากจำเจ สมปองพยายามเรียนรู้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เขาทดลองที่บ้าน โดยใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ที่บ้านเป็นหลักคือมาม่ากับไข่ เมื่อเขาลองทำเขานึกถึงความรู้ที่พ่อสอนและความรู้ที่ได้เรียนรู้มาจากโรงเรียน เขานึกถึงเมนูไข่ที่ครูในรายวิชาการงานพื้นฐานอาชีพเคยให้คิดและเมนูที่แม่ครัวเคยทำ เขาพยายามคิดเมนูใหม่ พอเขาได้ทอดไข่ในกระทะเขาจึงลองคนไข่ จนเขาได้เมนูใหม่ที่ต่างออกไปจากไข่ดาวแบบเดิม จนเขาเริ่มต้องการเรียนรู้ที่จะลองทำเมนูอาหารที่ต่างออกไปจากที่พ่อเคยสอนมากขึ้นไปอีก อย่างการทำไข่ตุ๋น มาม่าผัด เป้าหมายต่อไปของสมปองที่เขาตั้งใจไว้ก็คือการสามารถทำมาม่าผัดได้ ขณะที่ตัวเขาพยายามคิดทำเมนูอาหารใหม่ จึงเป็นคนที่อยู่ในระหว่างการเรียนรู้ พยายามที่จะพัฒนาทักษะของตนเองให้ดียิ่งขึ้น การกระทำของสมปองจึงเป็นการพัฒนาตนเองที่คิดถึงครอบครัวและตนเอง เขาคิดถึงน้อง คิดถึงการทำหน้าที่แทนพ่อและการช่วยแบ่งเบาภาระพ่อ สำหรับตัวเขาแล้วการกระทำเหล่านี้มีได้ เป็นไปเพื่อต้องการเป็นเด็กดี หากแต่ตัวเขาคิดว่าตนเองควรทำในสิ่งที่ควร คือการที่เราต้องดูแลบ้าน ช่วยเหลือดูแลคนในครอบครัว ตัวเขาจึงควรปรับเปลี่ยนในสิ่งที่ควรปรับเปลี่ยน และเรียนรู้ในสิ่งที่นโยบายติดต่อสมาชิกในครอบครัวที่เป็นคนสำคัญและนำพาให้เขามีความสุข

การสร้างตัวตนของการเกิดผ่านชีวิตประจำวันจากกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับการดูแลตนเอง: การสร้างผู้ผูกพันและรับผิดชอบกิจการบ้านเรือน

เด็กดีมีความสามารถอย่างการเกิดให้ความช่วยเหลือตนเองอยู่เสมอ พวกนักเรียนมักถูกพร่ำสอนว่าเราต้องช่วยเหลือตนเองดูแลตนเองให้ดีกว่าคนอื่นจึงจะช่วยเหลือคนอื่นแนะนำคนอื่นได้ การเกิดซึมซับต่อสิ่งที่คุณครูสอนให้ช่วยตนเอง เพราะเป็นเรื่องราวที่เธอได้ยินได้ฟังมาโดยตลอดตั้งแต่เธอเข้าโรงเรียน คุณครูก็ยัง คงสอนนักเรียนเช่นนี้อยู่เสมอ เธอจึงได้ยินได้ฟังบ่อยครั้งในระยะเวลาต่างๆ

ไม่ว่าเป็นช่วงเคารพธงชาติตอนเช้า ช่วงพักกลางวัน สำหรับเธอที่อยู่ในกฎระเบียบของโรงเรียนไม่สามารถเลี่ยงจากกิจกรรมต่างๆเหล่านี้ได้เลย

การเกิดเป็นพิธีกรของโรงเรียน การเป็นคนที่เป็นที่รู้จักของคนอื่นๆของการเกิด เป็นตัวกำหนดการทำตัวให้ต้องถูกระเบียบอยู่เสมอ การแต่งกายก็ต้องดูสะอาดสะอ้าน เมื่อเธออยู่ที่บ้านและโรงเรียน เธอจะตั้งใจเรียนเพราะเธอมองว่าตนเองเป็นรุ่นพี่ที่เป็นแบบอย่างให้รุ่นน้อง เธอจึงควรที่จะสามารถทำงานต่างๆและสามารถช่วยเหลือตนเองให้ได้มากที่สุด อย่างไรก็ตาม เรื่องที่โรงเรียนและที่บ้านสอนก็ยังมีได้ครอบคลุมไปเสียทุกเรื่อง อย่างเช่นเรื่องของการรีดผ้า อันเป็นกิจกรรมที่ดูเสมือนว่ายากเกินไปและอาจทำให้เกิดอันตรายได้สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา สิ่งที่การเกิดได้เรียนรู้จากโรงเรียนและยายเคยสอนไว้จึงเป็นเพียงแค่เทคนิคเกี่ยวกับการตากผ้าว่าให้เธอกลับผ้าก่อนสีจะได้ไม่ซีด อย่างไรก็ตาม ความรู้ที่การเกิดมีไม่สามารถทำให้เธอจัดการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับความไม่เรียบร้อยของเสื้อผ้าของตนได้ เมื่อเธออยู่ในจุดที่เธอมองว่าตนเองถูกจับจ้องจากครู เพื่อนและรุ่นพี่รุ่นน้องว่าต้องเป็นแบบอย่างที่ดีโดยการแต่งกายเรียบร้อยและสะอาดสะอ้าน ทำให้เธอไม่สามารถที่จะใส่เสื้อผ้ายับได้ เมื่อเสื้อผ้าเธอยังยับเช่นนี้ในขณะที่ยายและตาไม่มีเวลาร่างจากการทำงานในบางช่วงฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิต เหลือเพียงการเกิดกับน้องที่ยังเล็กมาก ทำให้เธอต้องคิดหาวิธีปรับปรุงตนให้ดีขึ้น

การรีดผ้าเป็นกิจกรรมจำเป็นต่อการสร้างบุคลิกภาพซึ่งมีขั้นตอนต่างๆ ที่สังเกตและเรียนรู้จากยาย เธอตระหนักดีว่าเตารีดร้อนและอันตราย ในช่วงแรกเธอยังไม่มีความมั่นใจเท่าใดนักที่จะลองรีดผ้าด้วยตนเอง เพราะการเกิดกลัวความร้อนจากเตารีด จากประสบการณ์ที่เธอเคยสัมผัสท่อไอเสียรถยนต์ขณะที่กำลังร้อนอยู่ เธอจึงค่อนข้างกลัวมาก อย่างไรก็ตามแม้เธอจะกลัวความร้อนเพียงใด เธอก็ยังต้องการจะรีดผ้าให้ได้ เพื่อให้เป็นคนที่ดีสะอาดสะอ้าน การเกิดสังเกตและจดจำจากเวลาที่เห็นแม่และยายรีดผ้าอย่างเป็นขั้นตอน ทำให้รู้ว่าเวลารีดต้องรีดปกก่อนเป็นอันดับแรก แล้วจึงต่อด้วยตัวหรือแขน ต้องใช้ไฟแรงกับผ้าหนาอย่างกระโปรง ใช้ไฟอ่อนรีดผ้าไทยและชุดนักเรียน เพราะเป็นผ้าที่บาง

การเกิดพยายามเรียนรู้ที่จะพัฒนางานตัวเองให้รีดผ้าได้ ทั้งที่การรีดผ้าเป็นสิ่งที่เธอไม่เคยได้ลองทำมาก่อน เธอใช้เวลากับการสังเกตอยู่นานมาก โดยมีความมุ่งมั่นที่จะดูแลตนเอง ให้ตนเองเป็นคนที่ดีดี เสริมสร้างความมั่นใจต่อตนเอง เธอจำได้ถึงสิ่งที่ครูสอนเสมอว่าเราต้องรักตนเอง ดูแลตนเองให้ดีก่อน จึงจะไปดูแลผู้อื่นได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ ในวันหนึ่งที่ยายเธอไม่อยู่บ้านแล้วเธอลองทำด้วยตนเอง ตอนนั้นเธอมั่นใจว่าเธอจะสามารถรีดได้ เพราะเธอหมั่นสังเกตและจดจำมานาน สะสมองค์ความรู้ต่างๆจากแม่และยาย จนท้ายที่สุดในครั้งนี้แรกที่เธอลองทำเธอก็สามารถทำได้ แม้ไม่เรียบเท่าใดนัก แต่พอเธอได้ลองทำมากขึ้นๆ เธอก็ได้เรียนรู้ถึงน้ำหนักมือ การกะระยะเวลา การรีดอัดกลับ จนเธอคิดว่าตนเองทำได้ดีขึ้นเรื่อยๆ ยิ่งเธอได้ทำ เธอยิ่งเห็นถึงวิธีการต่างๆที่เธอรู้เพิ่มมากขึ้น การเกิดรู้สึก

ภูมิใจมากที่เธอสามารถรีดผ้าได้อันเป็นผลพวงมาจากความตั้งใจศึกษาและความพยายาม พอเธอใส่เสื้อที่รีดเรียบร้อยแล้วไปโรงเรียนแล้วคุณครูชมว่าเธอแต่งกายสะอาดสะอ้าน ยิ่งทำให้เธอรู้สึกดีกับการที่เธอได้เรียนรู้ ได้ลงมือทำอะไรด้วยตนเอง เพราะการเรียนรู้ของเธอนอกจากจะเป็นผลดีต่อตนเองแล้ว ยังทำให้ได้ช่วยแบ่งเบาภาระของยายอีกด้วย เธอจึงรู้สึกภูมิใจที่ตนเองรู้จักที่จะลงมือที่จะเลือกทำงานทำได้และเกิดประโยชน์ต่อทั้งตนเองและคนในครอบครัว เพราะนับแต่นั้นมาจนกระทั่งทุกวันนี้ การเกิดก็ยังคงรีดเสื้อผ้าของตนเอง เพราะยายเห็นว่าเธอสามารถที่จะทำได้ ทำให้ยายเหนื่อยน้อยลง แบ่งเบาภาระของยาย เธอตั้งใจว่าจะรีดเสื้อผ้าดูแลตนเองเช่นนี้เพื่อแบ่งเบาภาระยายต่อไป

กระบวนการสร้างสำนึกถึงสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว

การสร้างตัวตนของคนางค์ผ่านกระบวนการกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเกี่ยวกับการจัดการขยะ: การสร้างผู้สำนึกและรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

แม้แต่คนางค์ความคาดหวังให้เด็กรักสิ่งแวดล้อม ต้องทำเกิดขึ้นตั้งแต่เธออยู่อนุบาล โดยที่คุณครูจะให้เก็บใบไม้ทุกๆเช้า และมีบ้างที่ให้เก็บเวลาที่เธอถูกทำโทษ ในเวลาเช้าที่คุณครูให้เก็บมาส่งคุณครูก็จะให้ตราปั๊มความดีที่เมื่อสะสมครบก็จะสามารถนำไปแลกขนมหรือสิ่งของได้ คุณครูสอนว่าการเก็บใบไม้เป็นความดี เพราะโรงเรียนมีต้นไม้เยอะมากและมีใบไม้ร่วงเยอะมาก หากเป็นเช่นนั้นจะดูสกปรก ไม่เป็นระเบียบ คุณครูสอนว่าเด็กๆควรทำความดีแล้วจะเป็นเด็กดี เป็นที่รักและเมตตาของผู้ใหญ่ นั่นเป็นบทพูดเพื่อให้เด็กต้องมองตนเองเป็นผู้รักษาสภาพแวดล้อม

เมื่อเธอเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาความคาดหวังทำให้เธอต้องเก็บใบไม้เหมือนเดิมเพิ่มเติมคือเธอต้องเก็บขยะเพิ่มขึ้นด้วย เธอจำได้ว่าตอนที่เธอเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 คุณครูประจำชั้นจะให้จัดแถวหน้ากระดานแล้วเดินเก็บใบไม้ไปพร้อมกัน แบบที่เมื่อนักเรียนทั้งแถวเดินผ่านไปทีใดจะไม่มีขยะและใบไม้หลงเหลืออยู่อีก คุณครูให้นักเรียนทุกคนเก็บใบไม้ร่วมกันอย่างที่ไม่มีการสามารถปฏิเสธการทำกิจกรรมนี้ได้ คุณครูสอนเธอนำใบไม้ที่เก็บได้และเศษหญ้าที่เก็บมาจากการที่ภารโรงตัดหญ้าไปทิ้งที่บ่อทิ้งขยะย่อยสลายด้านหลังโรงเรียน และคุณครูสอนว่าขยะอีกแบบหนึ่งจำพวกถุงพลาสติก แก้วน้ำ เป็นขยะที่ย่อยสลายไม่ได้ ต้องให้ขยะมาเก็บไป ซึ่งเธอและเพื่อนๆต้องตั้งใจเรียนรู้และทิ้งให้ถูก หากทิ้งไม่ถูกคุณครูอาจจะว่ากล่าวตักเตือน ทั้งยังอาจได้รับการมองจากเพื่อนและรุ่นน้องด้วยสายตาที่ไม่ดี จากการที่ไม่ตั้งใจจะทำให้ถูกต้อง เธอจึงต้องตั้งใจศึกษาจดจำเป็นอย่างมาก นอกจากนี้แล้ว ขยะแบบที่ย่อยสลายไม่ได้คุณครูยังสอนแยกว่าขยะแบบไหนควรนำกลับมาใช้ใหม่ ขยะแบบไหนเป็นขยะอันตราย ดังนี้ เป็นต้น

เมื่อคุณครูสอนเธอก็สามารถทำตามที่คุณครูบอกได้ เมื่อที่บ้านมีขยะโดยรอบบ้านของเธอ เธอเคยทำที่โรงเรียนแล้ว นั่นเป็นแนวทางให้คิดและทำที่บ้านโดยการแยกขยะออกเป็นขยะที่ย่อย

สลายได้และย่อยสลายไม่ได้แบบเดียวกันกับที่คุณครูได้สอน เธอพบว่าทำให้เธอสามารถจัดการขยะที่บ้านได้ง่ายขึ้น เมื่อเธอนำความรู้ไปใช้ยังทำให้เธอรู้ว่าขยะบางอย่างสามารถรีไซเคิลได้ นำไปขายได้ราคา ทั้งยังไม่รบกวนสิ่งแวดล้อม

ตั้งแต่เด็กที่เธอเก็บขยะ เป็นสิ่งที่ต้องทำ ตอนแรกเธอทำไปตามที่ครูสั่งให้เก็บ เธอก็เก็บ เพราะเธอเป็นเด็กนักเรียนเธอไม่สามารถปฏิเสธคนได้ แต่เมื่อเวลาผ่านไป เธอได้วาดภาพบ้านที่สะอาดและบ้านที่สกปรกเปรียบเทียบกันส่งคุณครู ทำให้เธอเห็นเปรียบเทียบบ้านในหมู่บ้านว่าบ้านของเพื่อนบ้านหลังไหนสะอาดและบ้านหลังไหนสกปรก ทำให้เธอได้เห็นประโยชน์โดยตรงของการเก็บขยะที่สัมพันธ์กันกับความสะอาดสะอาดและความเป็นระเบียบ มิเพียงเท่านั้นการที่ครูเคยนำภาพขยะ ซากต้นไม้ ภัยพิบัติมาให้เธอดูและสอนว่าสิ่งเหล่านั้นเชื่อมโยงกับการกระทำของมนุษย์ ยิ่งทำให้เธอสำรวจตนเองเวลาเธอทิ้งขยะว่าเธอทิ้งขยะได้อย่างถูกต้องแล้วหรือไม่ ยิ่งทำให้เธอสำรวจการกระทำของตนเอง ทุกวันนี้ที่เธอเก็บขยะเธอเก็บเพื่อสร้างให้เกิดความสะอาดสะอาดเรียบร้อยของบ้านและโรงเรียน และเธอแยกขยะเพื่อลดโลกร้อน เวลาที่เธอกระทำเธอจะคิดดังนี้เสมอ เพราะเธอภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น ช่วยที่บ้านและที่โรงเรียนสะอาดสะอาด เป็นที่ประทับใจของผู้ที่พบเห็น

การสร้างตัวตนของคณางค์ผ่านกระบวนการกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเกี่ยวกับการบำรุงรักษาต้นไม้: การสร้างผู้นำและรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

เด็กอย่างคณางค์เป็นที่คาดหวังให้ทำบ้านของเธอเพราะเธอมีความรู้เกี่ยวกับการรดน้ำต้นไม้ เช่น ใช้สายยางฉีดรดต้นไม้ ในตอนแรกที่ย่ำให้เธอรดน้ำต้นไม้ด้วยตนเองเธอก็ใช้สายยางฉีดตามการเดินเข้าถึง อย่างต้นที่ใกล้ก็ฉีดน้ำมาก ต้นไกลก็ฉีดน้อย ผลที่ได้คือบางต้นเมื่อรดแล้วเกิดน้ำขังที่พื้นจนเฉาะและ บางต้นเมื่อรดน้ำแล้วแห้งเกินไป พอเข้ามาเดินดูตามที่คณางค์รด ย่าบอกเธอว่าบางต้นที่เธอให้น้ำน้อยเป็นต้นที่ชอบน้ำมาก บางต้นที่เธอให้น้ำมากเป็นต้นที่แทบไม่ต้องรดน้ำเลยก็ยังอยู่ได้ เมื่อย่าสอนดังนั้นเธอจึงพยายามจดจำประเภทของต้นไม้กับความต้องการน้ำ ด้วยเธอไม่เคยเรียนรู้มาก่อนเลยว่าต้นไม้แต่ละชนิดต้องการน้ำแตกต่างกันอย่างไร

การรู้ว่าต้นไม้ประเภทใด ต้องรดน้ำอย่างไร เธอก็ลองรดตามนั้นอย่างนั้น ซึ่งเธอสังเกตดูในวันนั้นพบว่าต้นไม้บางอย่างเวลารดน้ำน้อยแล้วจะทำให้ใบเหี่ยวลงไปโดยถนัดตา จึงจำเป็นต้องรดให้เยอะมากๆ ต้นไม้นั้นจึงจะดูสดชื่นขึ้น พอเธอรดดังนี้เรื่อยมา ต้นไม้ก็เจริญงอกงามเป็นอย่างดี กลายเป็นผู้ชื่นชอบต้นไม้ดูสดชื่นและเจริญงอกงาม เธอจึงทำตามที่ย่าสอนมานับแต่นั้น จนเมื่อเธอเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เธอได้เขตรับผิดชอบและเวรประจำวันในการรดน้ำต้นไม้ เธอก็นำเอาความรู้จากที่ย่าสอนมาใช้รดน้ำต้นไม้ในโรงเรียน ทำให้เธอสามารถรดน้ำและดูแลต้นไม้ในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี ถึงเธอจะพอทำได้แล้ว แต่เมื่อคุณครูสังเกตเห็นเธอรดน้ำต้นไม้ คุณครูยังช่วยชี้แนะเธอเพิ่ม

มากขึ้น โดยคุณครูแนะนำให้เธอรดน้ำต้นไม้ที่โคนต้นในบางชนิดและฉีดใบในบางชนิด บางต้นคุณครูบอกว่าการฉีดล้างใบจะช่วยล้างคราบฝุ่นออก เผยให้เห็นสีสดใสของใบไม้

คุณนางค์พบว่าเมื่อทำตามแล้วได้ผลคือสีต้นไม้ที่โรงเรียนสดใสมากขึ้นจริงๆ เธอนึกถึงสิ่งที่คุณครูเคยสอนให้ดูแลต้นไม้ให้ดีเพราะต้นไม้ให้ร่มเงาความสบายตาสบายใจและให้ออกซิเจน คุณนางค์คิดว่าวิธีการที่ครูสอนทำให้ต้นไม้ดูงามมากขึ้นในระยะสั้นและวิธีการที่ยาสอนเป็นการดูแลให้ต้นไม้เจริญเติบโตอย่างดีในระยะยาว เธอคิดว่าการดูแลต้นไม้ที่ดีที่สุดคือการให้ความสำคัญกับทั้งภายนอกต้นไม้และภายในต้นไม้ คุณนางค์จึงคิดว่าการผสมผสานองค์ความรู้ในการรดน้ำต้นไม้ของคุณครูและของย่าเป็นวิธีที่ดี จะทำให้ต้นไม้เจริญเติบโตอย่างสวยงาม เธอรู้สึกดีมากที่ได้ดูแลต้นไม้จากการเอาใจใส่รดน้ำ เพราะต้นไม้มีความสำคัญมาก เมื่อมีต้นไม้เยอะๆจะทำให้โรงเรียนร่มเย็น เธอนำวิธีการที่ได้เรียนรู้จากบ้านไปใช้รดน้ำต้นไม้ที่โรงเรียนและเธอนำความรู้ที่ได้จากโรงเรียนไปใช้รดน้ำต้นไม้ที่บ้าน เธอมีความสุขมากที่ได้ดูแลต้นไม้ เพราะต้นไม้ให้ประโยชน์แก่คนอย่างมาก ตนจึงควรดูแลนอมรักษาต้นไม้ด้วยเช่นเดียวกัน คุณนางค์คิดว่าจะดูแลรดน้ำต้นไม้ที่บ้านอย่างสม่ำเสมอและรดที่โรงเรียนเมื่อมีโอกาส เธอคิดว่าจะดูแลต้นไม้ตลอดไป เพราะต้นไม้สำคัญกับชีวิตคนทุกคน

การสร้างตัวตนของปภาณผ่านกระบวนการกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเกี่ยวกับการปลูกต้นไม้: การสร้างผู้สำนักและรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

เธอนึกย้อนไปตอนที่เธอเรียนในชั้นอนุบาล คุณครูที่สอนอนุบาลตอนนั้นสอนเธอว่าต้นไม้มีประโยชน์ ให้ร่มเงา เราควรดูแลรักษาต้นไม้ ซึ่งนั่นหมายความว่าเด็กเป็นผู้สามารถปลูกต้นไม้ได้อย่างเป็นผู้อนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตอนนั้นปภาณจะมีเพื่อนที่ชอบเด็ดใบไม้ขูดขีดต้นไม้ พอคุณครูเห็นครูจะหยิกเพื่อนคนนั้น แล้วถามว่ารู้สึกเจ็บไหม ถ้าเราไปเด็ดต้นไม้เช่นนั้น ต้นไม้ก็จะรู้สึกเจ็บเหมือนเราเช่นกัน ปภาณรู้สึกเห็นด้วยกับคุณครูเพราะเวลาครูหยิก พ่อกับแม่ตี เธอก็รู้สึกเจ็บ เธอคิดว่าคงไม่มีใครอยากให้ใครมายุ่งกับร่างกายของตนเองเท่าใดนัก ดังนั้นแล้วเธอจึงไม่เด็ดใบไม้เล่นและบอกเพื่อนไม่ให้เด็ดใบไม้เล่นอีก

พอปภาณขึ้นระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในรายวิชาภาษาไทย คุณครูให้เธอแต่งคำขวัญตามภาพต้นไม้และเขียนบรรยายด้วยว่าต้นไม้ดีอย่างไร ตอนที่ปภาณอยู่ชั้นประถมศึกษาปีต่อมา ก็มีงานลักษณะนี้อีกเป็นภาพของเด็กที่ปลูกต้นไม้หรือรดน้ำต้นไม้อยู่ จากนั้นครูก็ให้แต่งคำขวัญหรือกลอน บางทีคุณครูก็ให้บรรยายเป็นกลุ่ม เวลาเธอได้ทำงานดังนี้เธอจะนึกถึงประโยชน์ของต้นไม้ที่คุณครู แม่ พ่อและยายเธอสอนมา รวมถึงจากที่เธอเคยดูสารคดีทางทีวีด้วย ไม่ว่าใครก็สอนเธอว่าต้นไม้มีความสำคัญมาก ครูวิทยาศาสตร์สอนว่าต้นไม้ทำให้เราได้มีอากาศดีๆใช้หายใจ ต้นไม้เกี่ยวกับวัฏจักรของรอบฤดูกาล ปภาณคิดถึงความสำคัญของต้นไม้ที่เธอมองเห็นชัดเจนที่สุดคือร่มเงา

เพราะหากโรงเรียนหรือบ้านของเธอไม่มีต้นไม้คงไร้ซึ่งความน่าอยู่ กิจกรรมที่โรงเรียนเคยจัดทำให้ปภานได้ร่วมเดินรณรงค์เกี่ยวกับการปลูกต้นไม้ด้วย โดยมักจะเสริมไปกับขบวนรณรงค์ยาเสพติดและรณรงค์ลูกน้ำยุงลาย แม้เธอจะเห็นคุณค่าของต้นไม้แต่ปภานก็ยังไม่เคยมีโอกาสดูปลูกต้นไม้แต่อย่างใด ซึ่งนั่นคือการทำให้เด็กเกิดความรู้จากการคิดไตร่ตรอง ผ่านประสบการณ์อันเป็นความรู้ที่เชื่อว่่านำไปสู่การปฏิบัติได้

จนกระทั่งเมื่อปภานเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เธอได้ปลูกต้นไม้เป็นครั้งแรกจากการเรียนในรายวิชาการงานพื้นฐานอาชีพ ตอนที่ครูพาลงแปลงเกษตร จากที่เธอทำไม่เป็นเลยครูก็เริ่มสอนขั้นตอนทุกอย่าง โดยเริ่มตั้งแต่การพรวนดิน เอาต้นไม้ใส่ลงในหลุมแล้วเอาดินกลบ จากนั้นก็รดน้ำอีกครั้ง คุณครูสอนปลูกมะนาวเพราะสามารถนำมาใช้ประกอบการทำอาหารกลางวันของโรงเรียนได้ เมื่อเธอมีประสบการณ์จนกระทั่งปลูกที่โรงเรียนได้แล้ว เธอจึงลองไปปลูกที่บ้านดูเนื่องจากเธอเห็นว่าแม่เคยซื้อเมล็ดมาทิ้งเอาไว้ แต่แม่ไม่ได้ปลูก ต้นไม้ที่เธอลองปลูกในตอนนั้นคือต้นผักทอง เมื่อเธอลองปลูกด้วยตนเองตามที่ทำที่โรงเรียน ไม่ว่าเธอจะรอยังไงต้นก็ไม่งอกขึ้นมา จนเวลาผ่านไปประมาณอาทิตย์หนึ่ง เธอจึงไปบอกแม่ แม่บอกเธอว่าเธอปลูกผิดวิธี ต้นไม้ที่เธอปลูกที่โรงเรียนกับที่บ้านเป็นต้นไม้คนละชนิดกัน มีวิธีการปลูกแตกต่างกัน จากนั้นแม่ก็สอนเธอปลูกและสอนให้เธอปักหลักไม้เพื่อให้ยอดผักทองพันขึ้นมาด้วย เมื่อเธอเริ่มทำครั้งใหม่ตามที่แม่สอน ครั้งนั้นเธอทำสำเร็จ ต้นผักทองงอกขึ้นมา ปภานคอยดูแลรักษาจนโต จากนั้นก็เอาลูกของมันไปขาย แล้วเอาเงินให้แม่ เธอรู้สึกภูมิใจมาก เธอคิดว่าสิ่งที่เธอได้เรียนรู้จากการปลูกมะนาวจากครูคือขั้นตอนการปลูกและวิธีการปลูกอย่างละเอียดของไม้ที่โตเป็นต้นกล้าแล้ว ส่วนสิ่งที่เธอได้เรียนรู้จากการปลูกผักทองในครั้งนี้คือการปลูกพืชจากเมล็ด ซึ่งผลของการนำไปขายทำให้เธอเกิดความภูมิใจมาก

จากประสบการณ์นี้ทำให้เธอเริ่มสังเกตความแตกต่างของการปลูกพืชทั้งสองแบบ เมื่อเธอเจอดต้นกล้าดาวกระจายของบ้านข้างๆที่แพร่เข้ามาในบ้านเธอโดยบังเอิญเธอจึงรู้วิธีที่จะรักษาไว้จากการใช้ทั้งความรู้ที่ได้มาจากแม่และความรู้ที่ได้มาจากครูร่วมกัน ความรู้เหล่านี้กระตุ้นให้เธออยากปลูกต้นไม้อื่นๆต่อ เพราะทำให้เธอเริ่มเกิดความมั่นใจว่าเธอสามารถทำได้และทำได้อย่างเป็นผลดี ทำให้ถ้ามีโอกาสเธอก็จะลงมือปลูกต้นไม้และรักษาต้นไม้ไว้อย่างที่เธอรู้ว่าต้นไม้มีความสำคัญอย่างไรบ้าง เธอจึงคิดว่าการที่เธอปลูกและดูแลต้นไม้โดยไม่ได้อะไรตอบแทน เป็นการทำความดีอย่างหนึ่งที่ทำให้ประโยชน์ทั้งแก่เราและคนอื่น ๆ

การสร้างตัวตนของการเกิดผ่านกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอน เกี่ยวกับการแนะนำผู้อื่นให้เห็นถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม: การสร้างผู้นำและ รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

การที่การเกิดเป็นรุ่นพี่เป็นที่รู้จักในโรงเรียน ด้วยกิจกรรมต่างๆที่เธอทำ และการที่เธอเป็นพิธีกรของโรงเรียน ทำให้เธอสามารถที่จะให้คำแนะนำต่อน้องๆในโรงเรียนได้ ยังเป็นการกระทำบางอย่างที่เป็นการกระทำที่น้องๆทำไม่ได้ เธอหรือเพื่อนก็สามารถที่จะแนะนำน้องๆได้ การเกิดคิดว่าก่อนที่น้องจะทำไม่ได้เช่นนั้น บางอย่างคุณครูเคยสอนน้องมาก่อนแล้ว การเกิดเป็นรุ่นพี่เมื่อเห็นน้องทำไม่ได้ต้องช่วยแนะนำซ้ำๆ เพื่อให้น้องได้จำติดตัว

โดยสิ่งที่การเกิดนำมาสอนหรือแนะนำน้อง ก็ไม่ใช่เรื่องแปลกใหม่ หากแต่เป็นเรื่องของระเบียบและสิ่งที่ควรทำในโรงเรียนที่ตัวของเธอเองก็จดจำมาตั้งแต่เข้าโรงเรียนว่านักเรียนที่ดีของโรงเรียนนี้ควรปฏิบัติตนเช่นไร อย่างไรก็ตามเรื่องของสิ่งแวดล้อมก็จะมีสิ่งที่คุณครูเคยปลูกฝังมาตั้งแต่เด็ก อย่างเช่นอย่าเด็ดใบไม้ อย่าทำร้ายต้นไม้ เจอขยะให้เก็บและเวลาเก็บขยะต้องแยกประเภทให้ถูกต้อง ถ้าเป็นขยะที่ย่อยสลายได้อย่างใบไม้ ให้นำไปทิ้งที่หนึ่ง ถ้าเป็นขยะที่ไม่สามารถย่อยสลายได้ ก็ให้นำไปทิ้งอีกที่ที่ขยะจะเข้ามาเก็บ

แต่ก่อนตอนที่เธอเป็นเด็ก เธอก็เคยมีรุ่นพี่ตักเตือนเวลาที่เธอทำตัวไม่เหมาะสม อย่างเธอเคยนำขยะไปทิ้งผิดที่ เธอคิดถึงสิ่งที่รุ่นพี่เคยทำต่อเธอว่าเป็นสิ่งที่ดีและทำให้เวลาอยู่ในโรงเรียนเธอรู้สึกว่ามีพี่ๆน้องๆในโรงเรียนต่างพยายามทำตนให้ดีแบบเดียวกัน เธอคิดว่าเป็นการกระทำตนตามอัตลักษณ์ของโรงเรียนที่เวลามีคณะครูมาเยี่ยมชมแล้วท่านคาดหวังที่จะพบนักเรียนไทยรัฐวิทยาเช่นนี้และเป็นสิ่งที่ควรทำอยู่แล้ว เธอย้อนคิดถึงที่รุ่นพี่เคยเตือนเธอว่าเป็นการทำดี ในฐานะที่เธอเป็นรุ่นพี่เมื่อเธอไปพบเห็นน้องที่เด็ดดอกไม้ต้นไม้ หรือทิ้งขยะไม่เป็นที่ เธอเลยเตือนน้องตาม เธอเลือกที่จะทำเช่นนั้นเพราะเธอมองว่าถ้านักเรียนทุกคนในโรงเรียนทำดี เป็นระเบียบเหมือนกันแล้ว โรงเรียนก็จะสะอาดสวยงาม เวลาที่มีใครมาศึกษาดูงานก็เกิดความประทับใจ ในฐานะรุ่นพี่เห็นรุ่นน้องทำไม่ดีเธอจึงเลือกที่จะตักเตือน แม้กระทั่งเวลาที่เธออยู่ที่อื่น เมื่อเธอพบเจอเหตุการณ์ที่คนทำไม่ดีต่อสิ่งแวดล้อม ถ้าอยู่ในบริบทที่ไม่เป็นอันตราย เธอก็ยังเลือกที่จะตักเตือนกัน เพราะเธอมองว่าเป็นการทำดี ถ้าทุกคนในสังคมทำดี สังคมก็จะน่าอยู่

การสร้างตัวตนของอภิชผ่านกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับการ การประหยัดอดออม: การสร้างผู้นำและรับผิดชอบ

ตอนที่อภิชยังเป็นเด็กที่ยังไม่ได้เข้าโรงเรียน อภิชยังไม่ได้รับความคาดหวังให้เก็บออมเงิน เธอเริ่มมาเก็บออมเงินตามกิจกรรมการเก็บออมที่โรงเรียน ตอนที่อภิชเข้าเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1

ในช่วงแรกอรกษก็เก็บออมเงินตามที่ครูบอกและทำตามเพื่อนโดยมิได้คำนึงถึงการเก็บออมเงินอย่างจริงจังแต่อย่างใด แต่เธอจะไม่เก็บออมเงินที่โรงเรียนเลยไม่ได้ เพราะคุณครูจะคอยเรียกเก็บออมเงินตามลำดับเลขที่อยู่เสมอ เพื่อนคนอื่นต่างก็เก็บออมเงิน หากเธอไม่เก็บออมเงินจะทำให้เธอเกิดความแตกต่างออกไปจากเพื่อน เธอจึงต้องกระทำให้เหมือนเพื่อนและทำตามสิ่งที่คุณครูแนะนำให้ทำอย่างไกรก็ตาม ครู เพื่อนๆ และสื่อต่างๆ เริ่มสอนให้ตัวเธอมีความต้องการที่จะเก็บออมเงินมากขึ้น นั่นคือกระบวนการเรียนตามกิจกรรมของหลักสูตร

ในการเรียนได้เน้นถึงประโยชน์ในการเก็บออมเงิน ครูบอกว่าการเก็บออมเงินเป็นการช่วยให้เรารู้จักการประหยัดในการใช้จ่ายต่างๆ เพื่อนๆ เองก็คอยกระตุ้นให้เธอเก็บออมเงินผ่านการพูดถึงโครงการออมเงินพิชิตความจนอยู่อย่างสม่าเสมอ เมื่อการออมเงินเป็นเรื่องที่ถูกพูดถึงกันในวงกว้าง ทั้งคุณครูยังมีระบบให้นักเรียนฝากเงินทุกวัน เหล่านี้ ความจริงที่ความรู้ของการออมทำให้เธอต้องคิดถึงการออมเงินอยู่บ่อยๆ

จนกระทั่งวันหนึ่ง อรกษได้เห็นรูปภาพในหนังสือเล่มหนึ่ง กลุ่มภาพหนึ่งเป็นรูปของผู้ชายที่กำลังขายของรู้จักการทำมาหากิน นำเอาเงินไปฝากธนาคาร จนกลายเป็นผู้มีฐานะดี เปรียบเทียบกับอีกกลุ่มภาพหนึ่งที่เป็นรูปของผู้ที่ติดการพนัน จนกลายเป็นคนจน เมื่อเธอเปรียบเทียบจากสองกลุ่มภาพที่กลุ่มหนึ่งเป็นพฤติกรรมที่ทำให้เกิดความร่ำรวย อีกกลุ่มหนึ่งเป็นพฤติกรรมที่ทำให้เกิดความยากจน เธอคิดต่อตนเองจึงเลือกตามว่าตนเองก็อยากเป็นคนรวย มิได้อยากเป็นคนจน จากเหตุการณ์ที่เธอได้คิดเปรียบเทียบ จนทำให้เธอเรียนรู้ถึง พฤติกรรมที่แตกต่างนำมาซึ่งผลที่ต่างกันและความต้องการของตัวเองที่มีความต้องการที่จะเป็นคนรวยแล้ว เธอจึงพยายามเก็บเงินให้ได้มากๆ เธอตั้งเป้าหมายเอาไว้ว่าเธอจะไม่ถอนเงินออกจากบัญชีโดยเด็ดขาด

วิธีการในการเก็บเงินที่เธอคิดขึ้นเพื่อเก็บเงินในบัญชีให้ได้มากๆ คือการตั้งจำกัดวงเงินที่เธอใช้ในแต่ละวันให้อยู่เพียง 10 บาท ไม่ว่าเธอจะได้เงินมาโรงเรียนเป็นเงิน 20 บาทหรือ 30 บาทก็ตาม เธอจะใช้เงินเพียง 10 บาท แล้วจึงเก็บส่วนที่เหลือฝากกับคุณครูที่โรงเรียน เธอจากฝากเงินกับคุณครูประจำชั้น ซึ่งเงินนี้เป็นเงินที่คุณครูจะนำไปเข้าบัญชีให้เธอตั้งใจไว้ว่าจะไม่ถอนออกมาใช้ ที่บ้านเธอจะเก็บเงินใส่กระปุกออมสินแบบมีที่เปิดให้นำเงินออกมาได้ เธอคิดว่าหากที่เธอเลือกเก็บ เงินในกระปุกดังนี้ ทำให้เมื่อเธอมีความจำเป็นต้องใช้เงินเมื่อใดทำให้เธอสามารถนำเงินออกจากกระปุกได้โดยที่เธอไม่ต้องรบกวนเงินของพ่อกับแม่ อย่างครั้งหนึ่งที่เธอเคยออกไปเล่นกับเพื่อนแล้วพ่อกับแม่ลืมให้เงินเธอเอาไว้ใช้ เธอก็จะเปิดกระปุกออมสินนำเงินออกมาใช้ในยามที่เธอไม่มีเงินติดตัว

อรกษเรียนรู้เรื่องประโยชน์ของการออมเงินมาจากคุณครูและจากสื่อทางหนังสือที่ทำให้เธอเกิดแรงบันดาลใจที่จะออมเงิน เมื่อเธอได้เก็บออมเงินทั้งจากการฝากเงินคุณครูและจากการหยอดกระปุกที่บ้าน ทำให้เธอเกิดความสบายใจเมื่อมีเหตุฉุกเฉินใดๆ ก็สามารถนำเงินเก็บที่มีไปใช้ได้ ความ

สบายใจที่เกิดขึ้นจากการที่เธอลงมือออมเงินนั้น ทำให้เธอเห็นด้วยกับสิ่งที่คุณครูสอนและสิ่งที่เธอเคยได้ยินผ่านสื่อต่างๆ จากเพื่อนและครูในโรงเรียนพูดว่าเด็กดีเป็นผู้ที่รู้จักใช้เงินอย่างรู้คุณค่า ประหยัด และอดออม เมื่อเธอเกิดประสบการณ์ทำให้เธอเห็นถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นต่อตัวเธอเอง การออมทำให้เธอมีเงินใช้เมื่อเธอถูกเงินและทำให้เธอเกิดความสุขใจ เธอเกิดความรู้สึกที่ดีเมื่อเธอได้ทำการออมเงิน เธอจึงคิดว่าเธอจะกระทำเช่นนี้ต่อไป เธอจะออมเงินเอาไว้เพราะการออมเงินเป็นสิ่งที่ดีต่อตัวของเธอเอง

การสร้างตัวตนของคิมหันต์ผ่านกระบวนการกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเกี่ยวกับการประหยัดอดออม: การสร้างผู้นำและรับผิดชอบ

คิมหันต์ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการออม หลังจากที่ได้เข้าโรงเรียน โดยที่โรงเรียนของเขาจะให้นักเรียนฝากเงินเป็นรายวันซึ่งคุณครูไม่ได้บังคับจำนวนเงินที่ฝาก แต่เน้นให้นักเรียนฝากเงินอย่างสม่ำเสมอ เมื่อเพื่อนของเขาทุกคนต่างก็ฝากเงินกันทุกวันและคุณครูก็มักจะสอนให้ออมเงินทุกวันอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ตัวเขาที่ต้องปฏิบัติตามที่คุณครูแนะนำให้เหมือนกับเพื่อนๆ การฝากเงินภายใต้ความรู้สึกที่พยายามดำรงตนให้ปกติเหมือนกันกับเพื่อนจึงเป็นเทคนิควิธีการของอำนาจอย่างหนึ่งที่ทำให้คนต้องพยายามทำตัวให้เหมือนให้เป็นปกติและไม่แตกต่าง คิมหันต์จึงต้องฝากเงินอย่างเลื่องไม่ได้เมื่อตอนอยู่ในระบอบอำนาจนั้น อย่างไรก็ตาม ตัวเขายังมีทางเลือกอยู่บ้างในเรื่องของจำนวนเงินที่จะออมในแต่ละวัน ซึ่งคุณครูไม่ได้บังคับ เขาเป็นคนเลือกเอง

นอกจากนั้นแล้วคุณครูยังได้สอนตัวเขาในเรื่องต่างๆเกี่ยวกับการออม ทั้งยังสั่งให้ทำงานซึ่งเขาที่เป็นนักเรียนต้องทำตามคุณครู ไม่สามารถที่จะไม่ทำได้ โดยคุณครูสอนว่าการออมเงินทำให้มีฐานะดี ถ้าไม่รู้จักการออมเงิน รู้จักแต่ใช้เงินอย่างเดียวจะทำให้มีฐานะยากจนในสักวัน โดยคุณครูได้เล่านิทานเรื่องกระต่ายตื่นตูมให้เข้าฟังและสอนเขาและเพื่อนให้คิดก่อนที่จะทำ ให้ความสำคัญกับความคิด ทำให้เขาได้เรียนรู้ถึงเรื่องของการคิดไตร่ตรองและผลที่ตามมา คุณครูสั่งงานให้ทำบัญชีรายรับรายจ่าย รวมถึงบันทึกการออมเงิน โดยให้ทำต่อเนื่องตลอดการเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

การที่คุณครูสอนดังนี้และจากโครงการในการฝากเงินของโรงเรียนทำให้เขาก็ปฏิบัติในการออมเงินอย่างสม่ำเสมอ ทุกวันนี้เขาเริ่มคิดถึงสิ่งที่คุณครูสอนในเรื่องของคนรวยที่รู้จักเก็บออมกับคนจนที่รู้จักแต่ใช้เงิน เขาคิดว่าทั้งตัวเขาและใครก็ตาม ต่างก็ต้องการที่จะเป็นคนรวย เป็นตรวจสอบตนเองและวางแผนถึงอนาคตว่าเขาจำเก็บเงินเพื่อมุ่งไปสู่การเป็นผู้มีฐานะ เมื่อคิมหันต์มีจุดมุ่งหมายในชีวิตอย่างชัดเจนดังนี้แล้ว ทำให้เขามีความสม่ำเสมอในการออมเงินมากขึ้น ผลจากการออมเงินทำให้เขาเกิดความรู้สึกที่ดี เขาจึงคิดว่าจะออมเงินเช่นนี้ต่อเนื่องไปไม่เลิกกลางคัน

กระบวนการสร้างสำนึกต่อส่วนรวม

**การสร้างตัวตนของการเกิดผ่านชีวิตประจำวันจากกิจกรรมการเรียนการสอน
เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น: การสร้างผู้เห็นความสำคัญและมีส่วนร่วมในชุมชน**

การเกิดเป็นคนในชุมชน ชุมชนนี้มีความหลากหลายครอบคลุมอาศัยอยู่ร่วมกัน มีการตั้งชื่อชุมชน มีความสัมพันธ์กัน ถ้าชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเรา เราก็จะรู้สึกดีไปด้วย ถ้าหากชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ไม่ดี มีสิ่งแวดล้อมที่ไม่สวยงาม เราก็จะรู้สึกไม่ดี คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้นก็จะต้องมีความรับผิดชอบ ความผูกพันกับชุมชนและควรรู้จักที่มาของชุมชนที่ตนอยู่ ชุมชนแต่ละชุมชนมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาไม่เหมือนกัน ซึ่งความแตกต่างเหล่านี้จะหล่อหลอมให้คนในชุมชนมีความคิดความเชื่อเฉพาะ คุณครูสั่งงานให้การเกิดลงพื้นที่ถึงที่มาของชุมชนตนเองว่ามีที่มาอย่างไร การเกิดลงพื้นที่ศึกษาที่มาที่ไปของท้องถิ่นของตน พร้อมกับเพื่อนๆ โดยสอบถามถึงที่มาที่ไปของชุมชน โดยสอบถามจากคนในชุมชนที่ค่อนข้างมีอายุ รวมถึงพระอาจารย์ในวัด ทำให้เธอได้ทราบที่มาของชื่อชุมชนของเธอว่ามีที่มาจากการที่มีต้นไม้ชนิดหนึ่งขึ้นที่นั่นเยอะมากในสมัยก่อนทำให้ชื่อของชุมชนของเธอเป็นไปตามชื่อของต้นไม้ นั่น เพราะมีต้นไม้นั้นทำให้คนมีความสนใจเข้ามาตั้งถิ่นฐาน พอคนเข้ามาอยู่กันมากก็เริ่มมีโรงงานอุตสาหกรรมเข้ามาตั้ง เมื่อเธอได้ทราบที่มาที่ไปเธอตื่นเต้นและรู้สึกประทับใจมาก ทำให้เธอได้เรียนรู้ถึงยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน อันเป็นกระบวนการสร้างความรู้เกี่ยวกับชุมชนให้การเกิด

นอกจากนี้คุณครูยังเคยจัดให้เธอไปทัศนศึกษาตามสถานที่ต่างๆที่เป็นที่เลื่องชื่อในจังหวัดของเธอ อย่างที่ปราสาทหินที่เพิ่งถูกค้นพบในจังหวัด ณ ที่นั้น เธอได้ฟังเรื่องราวความเป็นมาของคนในชุมชนและในจังหวัดของเธอ ในเรื่องที่มาของชื่อต่างๆ เธอได้เห็นได้สัมผัสถึงความรุ่งเรืองจากในอดีตกาล ทั้งยังได้รับฟังเรื่องที่เป็นตำนานของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สัมพันธ์กับความเชื่อของคนที่อยู่ในแถบนั้น ซึ่งเป็นเรื่องราวที่แม่ ยายและตาของเธอเคยพูดถึงให้ฟังมาตั้งแต่เด็ก จากที่เธอได้ไปทัศนศึกษาที่อุทยานแห่งชาติในจังหวัด ทำให้เธอได้ไปพบเห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติในจังหวัดของเธอที่มีความสวยงามและพืชพันธุ์เฉพาะที่บางสายพันธุ์พบเพียงในจังหวัดนี้เท่านั้น

จากที่เธอได้ไปศึกษาและสอบถามเรื่องราวต่างๆจากคนในชุมชน ทำให้เธอรู้จักและเข้าถึงชุมชนที่มีที่มาหล่อหลอมให้คนในแต่ละถิ่นที่มีความแตกต่างกัน เมื่อได้เห็นได้สัมผัสทำให้การเกิดรู้ว่าชุมชนของตนเองมีความแตกต่างดังที่คุณครูบอก โดยมีประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจและมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์เป็นอย่างมาก จากที่เธอรู้สึกผูกพันกับชุมชนนี้เป็นเบื้องต้นอยู่แล้ว เพราะเธอเกิดและเติบโตขึ้นที่นี่ ยิ่งทำให้เธอเกิดความรักชุมชนนี้มากยิ่งขึ้นไปอีก เธอรู้สึกภาคภูมิใจเป็นอย่างมากที่ได้เป็นคนในจังหวัดนี้และเธอเห็นด้วยกับคุณครูที่ครูบอกว่าเมื่อคนในชุมชนมีความสามัคคี

มีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น มีสิ่งแวดล้อมที่ดีก็จะทำให้คนในชุมชนสบายใจดังนี้เรารู้สึก เมื่อเธอได้เรียนรู้ได้ไปสัมผัสทำให้เธอมองคนในชุมชนเป็นผู้ที่มีความเป็นมาร่วมกัน

เมื่อมีเวลาร่วมหลังจากเลิกเรียน เธอและเพื่อนๆจึงมักจะพูดคุยกันในเรื่องนี้เสมอ ในเวลาที่ได้มีโอกาสไปดูแลน้องๆแทนคุณครู เธอก็มักจะเล่าเรื่องราวเหล่านี้ให้น้องฟัง เธออยากให้น้องรู้ถึงที่มาที่ไปของชุมชนและรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ดังเช่นตัวเธอที่รับผิดชอบและผูกพันกับชุมชนนี้ อันเป็นชุมชนที่มีเรื่องราวมาแต่หนหลัง ทำให้คนในชุมชนรักใคร่กลมเกลียวกัน แม้มีทะเลาะเบาะแว้งกันบ้างก็พยายามปรับความเข้าใจกัน ถ้ามีโอกาสการเกิดคิดว่าจะถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆนี้ให้คนอื่นฟัง เพื่อให้คนอื่นมองว่าชุมชนของตนเองเป็นชุมชนที่ดี นำมาท่องเที่ยว มีประวัติศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่เหมือนใคร ให้คนอื่นได้รู้สึกดีที่ได้เห็นได้สัมผัสเหมือนกันกับเธอ การเกิดคิดว่าในอนาคตไม่ว่าจะเกิดอะไรก็ตามเธอจะขออยู่ที่บ้านเกิดของตนแห่งนี้ เพราะเป็นที่ที่ทำให้เธอมีความสุข ความสบายใจ

การสร้างตัวตนของการเกิดผ่านชีวิตประจำวันจากกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ให้กับคนในชุมชน: การสร้างผู้เห็นความสำคัญและมีส่วนร่วมในชุมชน

การมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อชุมชนสังคมเป็นแก่นสารที่โรงเรียนของการเกิดเน้นทุกปี คุณครูจะให้การเกิดและเพื่อนรุ่นพี่รุ่นน้องเดินขบวนให้ความรู้ต่างๆ ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับยาเสพติด ลูกน้ำยุงลาย การตัดไม้ทำลายป่า ดังนี้ เป็นต้น คุณครูสอนการเกิดเกี่ยวกับการที่คนในชุมชนต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและชุมชนมีความสัมพันธ์กับตัวเราเป็นอย่างมาก ถ้าหากชุมชนของเราสวยงามและปลอดภัย คนในชุมชนก็จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข แต่ถ้าหากว่าชุมชนเป็นแหล่งเสื่อมโทรม อันตราย มีโรคภัยระบาด ก็อาจทำให้คนที่อยู่ในชุมชนประสบกับปัญหาและมีความทุกข์ตามไปด้วย คุณครูสอนว่าเมื่อชุมชนมีความสัมพันธ์กับตัวเรา เราจึงต้องมีความสัมพันธ์ กับชุมชนอย่างการที่เราไปร่วมงานกิจกรรมต่างๆในชุมชนเป็นการส่งเสริมชุมชนให้รุ่งเรือง มีความสนิทสนมกลมเกลียวกัน หรืออย่างการที่โรงเรียนจัดงานรณรงค์ในเรื่องต่างๆ เพื่อให้ชุมชนได้ความรู้ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของโรงเรียน นักเรียนและชุมชน

การตอบย้าหรือผลิตซ้ำผู้ดำเนินต่อชุมชนเห็นได้จากในบางกิจกรรมคุณครูให้นักเรียนแต่งคำขวัญประกวดกันในระดับชั้นเรียนต่างๆตอนเรียนวิชาภาษาไทย แล้วคุณครูจะคัดเลือกคำขวัญที่ได้รับรางวัลมาใช้เขียนลงในแผ่นป้ายรณรงค์ ขณะที่ในบางกิจกรรมคุณครูจะให้เขียนป้ายรณรงค์ขึ้นจากการระดมสมองร่วมกันของเพื่อนๆในกลุ่มแล้วจึงเขียนคำขวัญลงป้าย คุณครูจะให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเขียนป้ายรณรงค์ด้วยตนเอง มิเพียงเท่านั้น คุณครูยังจะให้ให้นักเรียนได้ประดิษฐ์สื่อรณรงค์

ต่างๆตามที่นักเรียนแต่ละชั้นแต่ละกลุ่มคิด เธอรู้สึกสนุกสนานมากเวลาทำกิจกรรมนี้เพราะได้ร่วมคิดร่วมทำกับเพื่อนๆทำให้เวลาได้ไปเดินชวอนเผยแพร่ในเรื่องต่างๆอย่างยาเสพติดหรือ เรื่องที่เกี่ยวกับการตัดไม้ทำลายป่า เธอจะรู้สึกภูมิใจมากที่เธอได้แสดงให้เห็นถึงความคิดของเธอกับเพื่อนๆ ขณะเดินชวอนจะมีคนในชุมชนให้ความสนใจ เมื่อเธอได้พบปะกับคนในชุมชนทั้งที่คุ้นหน้าคุ้นตากันบ้างหรือไม่เคยพบกันเลยบ้าง เมื่อเธอย้ำให้ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีแก่กัน เธอคิดถึงคำสอนของคุณครูเสมอในเรื่องที่เราควรมีสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เธอจึงทำตามสิ่งที่คุณครูสอน โดยการยิ้มแย้มแจ่มใส และเผยแพร่ความรู้ เมื่อได้ทำไปดั่งนั้น แล้วคนในชุมชนที่เห็นเธอต่างก็สดชื่นแจ่มใส ทำให้เธอคิดเห็นด้วยกับสิ่งที่คุณครูสอน ทำให้เธอเรียนรู้ว่าคนเราควรปฏิบัติต่อกันเช่นไร การะเกดจำได้ว่าการเดินชวอนลักษณะนี้มีบ่อยครั้ง โดยในแต่ละเรื่องจัดให้มีทุกปีและในบางครั้งที่ชุมชนเกิดปัญหาอะไรขึ้นเป็นพิเศษก็จะจัดให้มีเพิ่มขึ้นอีกอย่างเช่นการรณรงค์เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก ที่มีขึ้นในเวลาที่เราใช้เลือดออกกำลังแพร่ระบาด

การรณรงค์เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกนั้น กลุ่มนักเรียนในโรงเรียนของการะเกดมีเพียงเดินชวอนเผยแพร่เท่านั้น หากทางโรงเรียนยังจัดให้มีอาสาสมัครที่จะขอเข้าไปดูตามบ้านในที่ที่มีความเสี่ยง อย่างชาตู่กับข้าว น้ำในตุ่ม แจกันดอกไม้ ซึ่งการะเกดเองก็จัดเป็นหนึ่งในอาสาสมัครด้วย เธอคิดตามสิ่งที่คุณครูสอนแล้วเลือกที่จะทำดังนี้ เป็นเพราะเธอรู้สึกดีที่เธอเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนและชุมชนและได้ช่วยเหลือคนในชุมชนของเธอซึ่งเป็นเพื่อนในชุมชนที่เธอเกิดและเติบโตขึ้นมาอย่างรู้สึกรักและผูกพัน การะเกดให้คำแนะนำกับคนในชุมชนถึงวิธีการป้องกันยุงลายโดยการใส่ทรายอะเบทลงในภาชนะที่มีน้ำขังแล้วแนะนำให้เลี้ยงปลาหางนกยูงในอ่างบัวร่วมด้วย มิเช่นนั้นจะทำให้อ่างบัวเป็นที่แพร่พันธุ์ของยุงลาย นอกจากนั้นเธอและเพื่อนๆยังแนะนำถึงอาการเบื้องต้นที่เกิดโรคว่าจะมีอาการปวดหัว ตัวร้อน ชีบถ่ายเป็นสีดำนี้อาจมีจุดแดงๆ อ่อนเพลียเพลียแรง ซึ่งเรื่องเหล่านี้มีเพียงครูและพี่อาสาสมัครจากนอกโรงเรียนจะให้ความรู้แก่เธอมา หากยังเป็นความรู้จากประสบการณ์ที่ตัวเธอเองเคยเป็นโรคนี้ด้วย

การะเกดจึงนำความรู้เหล่านี้ไปสอนรุ่นน้องชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อีกที ผลคือทำให้รุ่นน้องได้รับความรู้และร่วมกันแพร่ความรู้นั้นๆต่อกันในชุมชนร่วมกันกับเธอด้วย เธอรู้สึกดีมากที่ได้ถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆเหล่านี้ให้แก่คนในชุมชน เพราะ การะเกดคิดว่าโรคนี้เป็นโรคที่มีความเสี่ยงสูง เนื่องจากเป็นโรคที่ต้องสังเกตอาการของตนเองแล้วไปพบแพทย์ มิเช่นนั้นนั้นอาจเพิ่มระดับความอันตรายขึ้นมาได้ เธอรู้สึกดีที่ได้ถ่ายทอดเรื่องราวและความรู้ต่างๆให้กับรุ่นน้องและคนในชุมชน เพราะทำให้คนอื่นรู้แล้วนำความรู้เหล่านั้นไปเผยแพร่ ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนเป็นดังที่คุณครูได้สอนว่าเมื่อชุมชนปลอดภัย ตัวเราเองก็ปลอดภัยร่วมด้วย เธอคิดเห็นด้วยกับครูอย่างยิ่งเพราะเธอมองว่าการจัดการปัญหาไม่สามารถทำคนเดียวได้ อย่างการระงับการแพร่พันธุ์ของยุงลาย

ที่ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจ การระดมสมองว่าตนเป็นเด็กดี เพราะตนได้ช่วยเหลือคนอื่นๆ ในชุมชน โดยการเผยแพร่ความรู้ให้กับคนในชุมชน เป็นการทำตนให้เป็นแบบอย่างกับรุ่นน้อง ทำให้รุ่นน้องยึดเป็นแบบอย่างและทำความดีต่อชุมชนสังคมต่อไป เมื่อมีโอกาสเธอก็คิดว่าตัวเองก็จะเผยแพร่ความรู้ให้กับคนในชุมชนต่อไป

การสร้างตัวตนของการเกิดผ่านชีวิตประจำวันจากกิจกรรมการเรียนการสอน เกี่ยวกับการเรียนรู้จากคนในชุมชน: การสร้างผู้เห็นความสำคัญและมีส่วนร่วมในชุมชน

เมื่อครั้งที่คุณครูสอนการเกิดเกี่ยวกับเรื่องชุมชนว่าต้องมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันนั้น คุณครูยังได้ยกตัวอย่างถึงกิจกรรมต่างๆ ที่คนในชุมชนของเธอทำร่วมกัน อย่างในงานประเพณีต่างๆ และงานของโรงเรียนที่ไม่ว่าโรงเรียนจะจัดงานเมื่อใด ก็มักจะมีคนในชุมชนมาร่วมงานด้วยเสมอ อย่างงานวันเด็กคนในชุมชนที่มีฐานะก็จะทำสิ่งของมาบริจาค ท่านนายกองค์การบริหารส่วนตำบลก็จะมาร่วมงาน ร่วมแจกของแก่เด็กๆ เมื่อโรงเรียนมีกิจการใดๆ ก็ตาม ก็จะมีคนในชุมชนมามีส่วนร่วมด้วยเสมอ อย่างในตอนที่เราเรียนของการเกิดระดมทุนเพื่อสร้างศาลพระภูมิของโรงเรียน ทางโรงเรียนเรียกรายเงินโดยสมัครใจจากทั้งนักเรียนในโรงเรียน คณะครู ผู้ปกครอง คนในชุมชน ศิษย์เก่าและคนที่มีจิตศรัทธาจะมาร่วมบริจาค เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้เธอได้เห็นสอดคล้องตามที่คุณครูได้สอนด้วยตนเอง เพราะเธอเห็นถึงความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชนที่มาช่วยเหลือกัน ทำให้เธอได้เห็นศาลพระภูมิที่สร้างขึ้นนั้นเกิดจากความมีส่วนร่วม ซึ่งตัวเธอเองก็เป็นหนึ่งในผู้ที่ร่วมบริจาคด้วย การแสดงการมีส่วนร่วมนั้นยังออกมาในรูปแบบเงินที่เธอบริจาคแม้เพียงจำนวนเล็กน้อยนั้น ก็เป็นการมีส่วนร่วมทำให้เธอเกิดความรู้สึกว่าตนรักชุมชน

คุณครูได้ชี้ชวนให้เธอลองพิจารณาถึงคนที่เข้ามามีบทบาท มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน โดยคุณครูได้ชี้ให้เห็นถึงการบริจาค การเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือว่าเป็นการกระทำดี ซึ่งเธอคิดว่าเป็นประสบการณ์ที่จำเป็น เธอคิดว่าคนที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนเป็นบุคคลที่น่านับถือ คุณครูได้ให้งานเธอและเพื่อนๆ ในห้องไปศึกษาคนในชุมชน และเลือกบุคคลที่เธอเห็นว่ามีภาระกระทำที่ดีสมควรเป็นแบบอย่างต่อเยาวชนในชุมชน ทำเป็นใบงานมาส่ง

เธอและเพื่อนๆ จึงได้ลงพื้นที่ สอบถามคนในชุมชนและครอบครัวของตน โดยถามถึงบุคคลที่น่าเคารพยกย่อง เป็นแบบอย่างที่ดีในชุมชน โดยบุคคลที่ตัวของเธอเลือกที่จะทำงานส่งคุณครูนั้นคือท่านนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เธอเลือกท่านจากการคิดด้วยตนเองว่าท่านเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมที่ดีงามเหมาะสม จากการที่เธอได้พบเจอท่านตลอดไม่ว่าโรงเรียนหรือชุมชนจะมีกิจกรรมใดๆ เกิดขึ้นก็ตาม ทำให้เธอเกิดความรู้สึกประทับใจเป็นอย่างมากที่ผู้ใหญ่คนหนึ่งมีความทุ่มเทให้กับโรงเรียนเช่นนี้ เธอสังเกตการวางตัวของท่านพบว่าท่านเป็นคนเข้าถึงง่าย ไม่ถือตัวและมีอัธยาศัยไมตรี

อันดีกับคนในชุมชนและผู้ปกครอง เธอจึงเลือกที่จะเขียนเรื่องราวของท่านลงในใบงานส่งคุณครู อย่างไรก็ตามแม้ว่าเธอจะสังเกตด้วยตนเองแล้ว เธอยังศึกษาสอบถามจากยายและตาอีกด้วยว่ามีความเห็นเป็นเช่นไร พบว่าตาและยายก็มีความเห็นเช่นเดียวกันกับเธอ

จากที่เธอไม่เคยได้พิจารณาการกระทำของใครว่าเป็นการกระทำเช่นไร ส่งผลต่อใครบ้าง หลังจากที่คุณครูได้สั่งงานนี้ก็ทำให้เธอเกิดความเปลี่ยนแปลง โดยเธอมีความช่างสังเกตมากยิ่งขึ้นและเมื่อสังเกตเห็นว่าใครเป็นผู้ที่ทำดีหรือทำไม่ดีแล้ว ทำให้เธอยึดถือตัวอย่างเหล่านั้นเป็นแนวทางปฏิบัติในการดำเนินชีวิตว่าเธอจะเลือกกระทำหรือเลือกไม่กระทำอย่างไร ดังตอนนี้ที่เธอมีบุคคลท่านหนึ่งในชุมชน ที่เธอยึดถือเป็นแบบอย่างว่าเมื่อวันหนึ่งที่เธอเรียนจบไป การะเกดจะกลับมาช่วยเหลือโรงเรียนและเด็กๆดังนั้นบ้าง เพราะดังที่คุณครูสอนและจากที่เธอรู้สึกได้ด้วยตนเองคือการช่วยเหลือคนอื่นๆในชุมชน เป็นการทำความดีที่เด็กดีควรกระทำ เพราะคนที่เป็นแบบอย่างมีอิทธิพลต่อการเกิดความรักชุมชนของเธอ คนที่พยายามมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้อื่น เธอจึงเห็นท่านเป็นแบบอย่างที่เราปรารถนาจะเป็นให้ได้ดังนั้นบ้างเช่นกัน

เมื่อมีแบบอย่างที่ดีควร การะเกดคิดว่าทำให้เธอมีเป้าหมายในชีวิตที่ชัดเจนขึ้น โดยเธออยากเป็นตำรวจหญิงแต่มีไข้ไปทำงานอยู่ที่อื่น เพราะเธออยากอยู่ที่บ้านเกิดเพื่อช่วยเหลือคนในชุมชนที่เธออาศัยอยู่และกลับมาบิณฑบาตในการพัฒนาโรงเรียนเพื่อให้รุ่นน้องในอนาคตได้เรียนในโรงเรียนที่สวยงาม เธอเรียนรู้จากท่านนายกองค์การบริหารส่วนตำบลว่าการกระทำที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่นทำให้ผู้อื่นมีความสุขนั้น ทำให้ตนเองมีความสุขด้วยเช่นกัน เธอจึงคิดว่าจะกระทำตนให้เป็นประโยชน์มากขึ้น ช่วยผู้อื่นให้คนในชุมชนของเธออยู่อาศัยกันอย่างร่มเย็นต่อไป

กระบวนการสร้างความเคารพต่อผู้อื่น

การสร้างตัวตนของปภาณผ่านชีวิตประจำวันจากกิจกรรมการเรียนการสอน
เกี่ยวกับการทำงานระบบกลุ่ม: การสร้างผู้ยึดมั่นในหลักการสันติภาพ

ตั้งแต่ปภาณเข้าเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ระบบการศึกษาสมัยใหม่ต้องการให้บุคคลทำงานเป็นกลุ่ม คุณครูก็ให้ปภาณนั่งเข้ากลุ่มกับเพื่อน ระบายสีและทำกิจกรรมต่างๆเป็นกลุ่ม โดยคุณครูสอนว่าเวลาทำงานกลุ่มต้องรักสามัคคีกัน ไม่ทะเลาะกัน ปภาณชอบทำงานกลุ่มกับเพื่อนมากมาตั้งแต่เด็ก เพราะเธอมองว่างานเดี่ยวเป็นงานที่ต้องทำคนเดียว ทำให้ใช้เวลาในการคิดนาน แต่งานกลุ่มเป็นงานที่ทำร่วมกันหลายคน เมื่อคนหลายคนเสนอความคิดเห็น การคิดงานมีความคืบหน้าอย่างรวดเร็ว เธอจึงชอบทำงานกลุ่มมากกว่างานเดี่ยว อย่างไรก็ตาม เธอมองว่างานกลุ่มก็ยังมีข้อบกพร่องเช่นกันเวลาที่สมาชิกในกลุ่มทะเลาะกัน จะทำให้งานออกมาไม่ดี

ปภาณจะไม่ทะเลาะกับเพื่อนเท่าใดนักเวลาทำงานกลุ่มที่ครูให้แบบสมัครใจ เว้นแต่เวลาที่คุณครูให้เลือกสมาชิกแบบสุ่มที่อาจไม่อยู่กลุ่มเดียวกับเพื่อนที่ไม่สนิทกัน ซึ่งโดยหลักการแล้วต้องทำงานร่วมกันได้กับทุกคน ไม่ทำให้เกิดความเข้าใจผิดขึ้น เธอเคยเข้ากลุ่มแบบที่ครูสุ่มให้ แล้วเจอเพื่อนที่ไม่ทำอะไรเลย คุณครูบอกว่าถ้าใครที่เป็นสมาชิกแต่ไม่ทำงานอะไรเลย กลุ่มก็ต้องเขียนชื่อของเขาออกไป กลุ่มของปภาณจึงเลือกที่จะไม่เขียนชื่อของคนที่ไม่ช่วยงานกลุ่ม เมื่อคุณครูเห็นดังนั้น คุณครูก็สั่งลงโทษให้ไปล้างห้องน้ำบ้าง ให้ไปเก็บใบไม้บ้าง

กระบวนการกลุ่มจะมีการแบ่งหน้าที่กันว่าใครเป็นประธานกลุ่ม ใครเป็นรองประธาน ใครเป็นเลขาโดยใช้วิธีการโหวตว่าใครได้เยอะกว่ากัน คนนั้นก็จะได้เป็นประธาน วิธีการโหวตดังนี้ เป็นวิธีที่เธอและเพื่อนๆ ได้เรียนรู้มาจากที่โรงเรียนตั้งแต่เธอยังเป็นเด็ก คุณครูสอนให้เข้าใจว่าโหวตเป็นระบบเสียงข้างมากและคุณครูจะพูดถึงการโหวตเสมอเมื่อเกิดความไม่ลงรอยกันหรือในเวลาที่ต้องการแก้ปัญหาหรือพัฒนาบางสิ่งบางอย่างไปสู่สิ่งใหม่ คุณครูก็จะใช้การโหวตจากนักเรียนในห้องเพื่อไม่ให้เกิดปัญหา นอกจากนี้ ครูในวิชาสังคมยังเคยสอนเธอเกี่ยวกับการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งว่าเป็นระบบเสียงข้างมาก เป็นการแข่งขันกันอย่างยุติธรรม ปภาณและเพื่อนๆ คิดเหมือนกันว่าการโหวตเป็นวิธีการที่ยุติธรรม เหมือนเป็นการแข่งขันที่ผลแพ้ชนะเป็นเท่าใดอย่างไหนปรากฏให้เห็นอย่างกระจ่าง ดังนั้นเวลาเลือกสมาชิกคนใดทำหน้าที่อะไรในกลุ่มเด็กๆ มักจะเลือกผ่านการโหวตเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาเวลาที่มีคนต้องการทำหน้าที่เหมือนกัน อย่างตัวของเธอเองเคยได้รับการโหวตให้เป็นรองประธาน เมื่อประธานไม่อยู่ รองประธานต้องทำหน้าที่แทน

กลุ่มของเพื่อนๆ กับกลุ่มของเธอจะมีความแตกต่างกันอยู่เล็กน้อย คือกลุ่มของปภาณจะเลือกคนเป็นประธาน เลขา จากคนที่สมัครเข้าเป็น ต่างจากบางกลุ่มที่เลือกจากเพื่อนทั้งหมดในกลุ่มแบบที่ผู้ที่ได้รับหน้าที่มีสามารถปฏิเสธได้ ทำให้เพื่อนบางคนที่เป็นคนเรียนเก่งหรือเป็นคนที่เป็นที่รู้จักมักจะถูกเลือกซ้ำๆ เพื่อนบางคนของปภาณเป็นคนเรียนเก่ง ทำงานดี จึงถูกเลือกให้เป็นประธานแต่เธอไม่ได้อยากเป็น ดังนั้นปภาณและเพื่อนๆ ในกลุ่มมีความเห็นร่วมกันว่าควรเลือกจากคนที่เต็มใจเท่านั้น เพราะว่าแม้จะเป็นคนเก่งหรือเป็นคนที่มีชื่ออย่างไรก็ตาม แต่หากไม่มีความต้องการที่จะทำงานหรือทำงานแบบไม่เต็มใจ ก็อาจส่งผลให้งานออกมาไม่ดีได้

ในความคิดเห็นของเธอและเพื่อนๆ แม้จะใช้วิธีการโหวตตามที่ครูสอน แต่ยังมีกระบวนการพื้นฐานความคิดที่แตกต่างกัน สำหรับเธอและเพื่อนๆ ที่คิดว่าควรเลือกจากคนที่เต็มใจเท่านั้น ทำให้กลุ่มของปภาณจะใช้วิธีนี้ในการโหวตเมื่อหน้าที่นั้นๆ ไม่มีใครสนใจทำเลย เพื่อนๆ จึงจะโหวตเพื่อหาความรับผิดชอบแทน ในความคิดของเธอความเต็มใจในการทำงานเป็นสิ่งที่สำคัญมาก หากไม่มีความเต็มใจในการทำงานต่างๆ แล้ว ก็คงมีสามารถทำงานที่ดีออกมาได้แต่อย่างไร เธอคิดว่าไม่ควรมีใครต้องถูกบังคับให้ทำงาน และแต่ละคนควรได้ทำงานตามที่ตนต้องการ เว้นแต่ว่าตำแหน่งที่ตนต้องการใครๆ

ก็ต้องการ แต่ตนไม่มีคุณสมบัติเพียงพอในความคิดของผู้อื่น เมื่อเป็นเช่นนี้กลุ่มของปภาณและเพื่อนๆ จะใช้วิธีการนี้ในการโหวตมาโดยตลอด

การที่ปภาณเลือกวิธีการโหวตเวลาทำงานกลุ่มคือวิธีการที่สะท้อนความเคารพคนอื่น เพราะบางทีคุณครูก็จะโหวตหัวหน้าห้องและรองหัวหน้าห้องจากเพื่อนๆ ทั้งห้องให้ยกมือโหวตเลยโดยมิได้ถามความสมัครใจก่อน แต่ปภาณเลือกที่จะโหวตโดยเลือกจากคนที่เต็มใจ ปภาณใช้วิธีการนี้กับการทำงานกลุ่มด้วยเช่นกัน ทำให้การทำงานกลุ่มของกลุ่มปภาณจากที่ผ่านมา เป็นงานกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จ คุณครูให้ความชื่นชม ปภาณคิดว่าสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นจากการที่สมาชิกในกลุ่มได้ทำงานที่ตนเองต้องการจะทำ ทำให้สามารถทำออกมาได้ดี ถ้าให้เธอเลือกที่จะทำงานระหว่างงานกลุ่มกับงานเดี่ยว เธอจึงเลือกงานกลุ่มเสมอเพราะการทำงานกลุ่มทำให้มีเพื่อนๆ หลายคนช่วยกันคิดช่วยกันทำงาน ทำให้งานเสร็จเร็ว และได้ทำงานที่ตนเองถนัด

การสร้างตัวตนของพรกนกผ่านชีวิตประจำวันจากกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับการกระทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น-การสอนน้องอ่านหนังสือ: การสร้างผู้ยึดมั่นในหลักการสันติภาพ

เวลาอยู่โรงเรียนตอนพักกลางวันเป็นช่วงเวลาที่ควรใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ พรกนกและเพื่อนได้ทำโครงการให้รุ่นพี่ที่มีความสามารถอ่านหนังสือออกเขียนหนังสือได้ สอนรุ่นน้องที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ โดยคุณครูสอนเธอและเพื่อนๆ ที่จะไปสอนน้องว่าการไปสอนน้องเป็นการทำความดี เป็นการแบ่งปันความรู้ทักษะที่เรามีอยู่เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ไม่ใช่ใช้เวลาเล่น พูดคุยสิ่งไม่เป็นประโยชน์ ซึ่งอาจนำมาซึ่งการทะเลาะหรือขัดแย้งกัน

เมื่อเกิดโครงการกิจกรรมดังนั้น ทำให้ชีวิตของเธอเกิดความเปลี่ยนแปลงจากที่ในช่วงเวลาพักกลางวันพรกนกจะเล่นกับเพื่อนกลับต้องมาสอนหนังสือให้น้อง โดยที่แต่ละห้องเรียนของน้องจะมีตะกร้าใส่หนังสือที่เป็นหนังสืออ่านง่าย เหมาะสำหรับการฝึกการอ่านการเขียนในระดับเบื้องต้น เมื่อพรกนกได้ลงมือสอนน้อง พรกนกพบว่าน้องแต่ละคนมีพื้นฐานไม่เท่ากัน ซึ่งคุณครูก็มีคำแนะนำมาก่อนว่าควรจะทำเช่นไร พรกนกจึงคิดวิธีที่จะสอนน้องที่มีพื้นฐานต่างกันให้ได้อย่างประสบผลสำเร็จ โดยเธอแยกน้องออกเป็นกลุ่มที่พออ่านหนังสือออกได้บ้างกับกลุ่มที่อ่านหนังสือไม่ออกเลย แล้วจึงแยกกันสอนน้องกับเพื่อน

เมื่อพรกนกได้ลงมือสอนน้องอ่านด้วยตนเอง ทำให้รุ่นน้องรู้จักเธอ ซึ่งเป็นแรงจูงใจให้เธอช่วยเหลือน้องๆ จากตอนแรกที่เธอสอนน้องๆ เป็นการกระทำตามโครงการของคุณครู หากแต่เมื่อเธอได้ลงมือทำแล้ว เธอได้พยายามคิดว่าเธอจะสอนน้องอย่างไรและพยายามดึงความรู้ความทรงจำขึ้นมาเพื่อสอนน้อง ทำให้ตอนนี้เธอเต็มใจและรู้สึกยินดีที่จะได้ช่วยเหลือน้องให้สามารถอ่านหนังสือได้ เธอ

คิดว่าเธอจะทำดีที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น อันเป็นการกระทำที่ไม่ว่าใครได้เห็นได้รับรู้ก็จะรู้สึกชื่นชม เธอคิดว่าเธอจะปฏิบัติตนเช่นนี้ไปตลอดแม้ว่าในบางช่วงเวลาโรงเรียนมีกิจกรรมกวดวิชาเพื่อทดสอบทำให้พรคนก็ได้สอนน้องก็ตาม แต่หากเธอมีโอกาสเธอก็จะทำเช่นนี้และชวนเพื่อนๆ ของเธอทำดีเช่นนี้ด้วยเช่นกัน เพราะทำให้เธอภาคภูมิใจในตนเองและใครๆ ที่พบเห็นต่างก็ชื่นชมในการกระทำดีของเธอ

การสร้างตัวตนของการเกิดผ่านชีวิตประจำวันจากกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับการกระทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น-การสอนน้องอ่านหนังสือ: การสร้างผู้ยึดมั่นในหลักการสันติภาพ

การเกิดให้ความสำคัญในเรื่องของการให้ คนเราต้องรู้จักการให้การแบ่งปันให้คนอื่น สำหรับการเกิดที่เธอมีโอกาสได้ทำกิจกรรมมากกว่านักเรียนคนอื่นๆ ในโรงเรียน อย่างเช่นเป็นตัวแทนไปเข้าอบรมต่างๆ ยิ่งทำให้เธอได้มีโอกาสสอนรุ่นน้องให้รุ่นน้องได้มีความรู้และกระทำในสิ่งที่ดี จากประสบการณ์ที่ผ่านมาที่เธอได้เคยให้เคยแบ่งปันความรู้กับน้อง การให้แบบไม่หวังผลประโยชน์ ทำให้เธอให้ความช่วยเหลือแบบเอื้ออาทร อันเป็นรากฐานของการพึ่งพากันแบบสันติ

ตลอดเวลาเธอก็พยายามหาโอกาสที่จะได้ช่วยเหลือคนอื่นอยู่เสมอ จนครูตั้งโครงการที่สอนน้องอ่านหนังสือในช่วงพักกลางวันขึ้น ทำให้เธอเกิดความยินดี เพราะเธอต้องการให้น้องอ่านออกเขียนได้ อันเกิดมาจากประสบการณ์ของเธอจึงทำให้เธอมีความรู้สึกอยากช่วยน้อง เป็นเพราะเวลาทำงานกลุ่ม ด้วยความที่เธอเป็นนักเรียนที่มีความโดดเด่นในเรื่องของการเรียนและการทำกิจกรรม ทำให้คุณครูมักจะให้เธอช่วยงานเพื่อนในห้องที่เป็นเด็กพิเศษ โดยให้อยู่กลุ่มเดียวกัน เพื่อให้เธอดูแลเพื่อนได้ การที่เธอต้องทำงานกลุ่มร่วมกับเด็กพิเศษในห้องนั้น ทำให้เธอได้เห็นถึงปัญหาในการที่เพื่อนอ่านหนังสือไม่ออกเขียนไม่ได้ ซึ่งโดยตลอดระยะเวลาที่เธอทำงานกลุ่มกับเพื่อนมาและคอยสังเกตการณ์เรียนรู้ของเพื่อน เธอคิดว่าการที่เพื่อนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้มิใช่มีสาเหตุเกิดจากความผิดปกติทางร่างกายทำให้เรียนรู้ไม่ได้แต่อย่างใด แต่การอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ของเพื่อนเป็นไปในลักษณะของการเรียนรู้ช้า ซึ่งเกิดจากความไม่ตั้งใจเรียนมาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนทำให้เมื่อเพื่อนของเธอเลื่อนชั้นไปสู่ชั้นต่อไป ก็ยังสะสมความไม่เข้าใจมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ เพื่อนที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ทั้งที่สามารถเรียนรู้ได้นั้นจึงเป็นปัญหาที่เธอเห็นได้ชัดปัญหาหนึ่งในห้องเรียน เพราะทำให้ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองในการเรียนได้เลย

เมื่อเธอเห็นปัญหามาจากเพื่อนของตนเอง แล้วเธอวิเคราะห์ว่าที่มาของปัญหาเกิดขึ้นมาจากการที่เพื่อนของเธอไม่ตั้งใจเรียนมาตั้งแต่ตอนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นที่มาที่ทำให้เธอเกิดความยินดีที่จะได้ช่วยเหลือเพื่อนๆ ที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ไม่ เพราะเธอคิดวิเคราะห์ด้วยตนเองแล้วว่า

สาเหตุของการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ นั้นโดยส่วนใหญ่มาจากการที่ขาดความเข้าใจมาตั้งแต่พื้นฐาน ทำให้เวลาเรียนไม่เกิดความเข้าใจต่อเนื่อง

การที่เธอลงมือสอนน้อง จึงเกิดจากความคิดที่ต้องการลดปัญหาให้กับห้องเรียนของน้อง เพราะในห้องเรียนที่มีนักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ทำให้เวลาคุณครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่สามารถสอนนักเรียนโดยเท่าเทียมกันได้อย่างทั่วถึง ดังเช่นการที่การะเกดได้รับหน้าที่ให้คอยดูแลเพื่อนเวลาทำงานกลุ่มมาโดยตลอด ขณะเวลาที่เธอสอนน้อง เธอจึงสอนน้องภายใต้การคิดว่าช่วยน้องหนึ่งคนเป็นการช่วยน้องคนอื่น ๆ ด้วย ช่วยคุณครูและช่วยโรงเรียน นอกจากนี้ การได้ช่วยสอนยังเป็นการแบ่งปัน ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงปฏิบัติตามที่ครูสอนและเธอได้ลงทำตามจนพบว่า เป็นหนทางนำมาซึ่งความสุข เธอจึงพยายามสอนน้องในช่วงโมงว่างตอนพักเที่ยงอย่างเต็มที่

แม้ว่าโครงการดังกล่าวจะมีได้มีอย่างต่อเนื่องโดยตลอดภาคเรียน หากแต่เป็นไปตามช่วงเวลาทีในแต่ละช่วง โรงเรียนจะมีการจัดกิจกรรมต่างๆไม่เหมือนกัน แต่เมื่อมีโอกาส อย่างเช่นเมื่อคุณครูมีธุระฉุกเฉินฝากให้เธอดูแลน้องที่ยังเล็กให้ ก็ทำให้เธอได้ใช้โอกาสนั้นในการสอน อย่างที่เธอเห็นว่าเป็นการแบ่งปันที่ก่อให้เกิดความสุขและเป็นการทำประโยชน์ต่อผู้อื่น การสอนน้องเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ทำให้เธอเป็นที่รู้จักของน้องๆและเธอคิดว่ามีรุ่นน้องที่เห็นเธอเป็นแบบอย่างอยู่หลายคน ทำให้เธอพยายามดำรงตนอยู่ในวิถีทางอันดี กระทำสิ่งที่ดี แสดงออกในสิ่งที่ดี เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่รุ่นน้อง การที่เธอทำเช่นนี้จึงเป็นทั้งการพัฒนาตนเอง การพัฒนาเพื่อน รุ่นน้องและโรงเรียน เธอคิดว่าเมื่อมีโอกาสเมื่อใด เธอก็จะปฏิบัติเพื่อทำความดีและกระตุ้น เป็นแบบอย่างให้ผู้อื่นทำตามด้วยเช่นกัน

การสร้างตัวตนของพรกนกผ่านชีวิตประจำวันจากกิจกรรมการเรียนการสอน เกี่ยวกับการกระทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น-การสอนน้องดูแลสุขภาพ: การสร้างผู้ยึดมั่น ในหลักการสันติภาพ

โรงเรียนของพรกนกเป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงเป็นอย่างมากในเรื่องของการส่งเสริมสุขภาพ โดยโรงเรียนของเธอมิมีโครงการและกิจกรรมหลากหลายอย่าง ซึ่งหนึ่งในนั้นคือการส่งเสริมสุขภาพของปากและฟัน โรงเรียนจึงมีนโยบายให้นักเรียนทุกคนแปรงฟันหลังจากทานอาหารและแปรงฟันอย่างถูกวิธี โดยพรกนกและเพื่อนๆที่เป็นแกนนำได้เป็นตัวแทนของโรงเรียนไปเข้าร่วมอบรมโดยมีวิทยากรและคุณหมอคอยช่วยสอน เพื่อให้เธอและเพื่อนเข้าใจเกี่ยวกับการแปรงฟัน สามารถแปรงฟันได้อย่างถูกวิธี และสามารถดูแลฟันของตนเองไม่ให้ผุได้

เมื่อพรกนกและเพื่อนๆของเธอที่เป็นแกนนำกลับมาที่โรงเรียน เมื่อถึงเวลาแปรงฟัน คุณครูก็จะคัดแกนนำที่ไปอบรมมาเพื่อให้ช่วยสอนน้อง โดยการสอนในเบื้องต้นคุณครูจะให้เธอและ

เพื่อนสอนในช่วงกิจกรรมหน้าเสาธง รวมถึงในช่วงชั่วโมงหลังพักกลางวันซึ่งเป็นชั่วโมงที่ตามปกติ คุณครูจะอบรมให้ความรู้ในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมและให้นักเรียนสวดมนต์ที่หอประชุมและทำการสอนแบบสาธิตในช่วงเวลาที่นักเรียนทานข้าวเสร็จแล้วกำลังจะต้องไปแปร่งฟัน พรกนกและเพื่อนสนิทของเธอจะเป็นคนคอยดูแลน้องชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 แปร่งฟัน โดยที่เพื่อนๆ แขนงคนอื่นก็จะกระจายแบ่งระดับชั้นของน้องที่รับผิดชอบดูแลกันออกไป เธอและเพื่อนจะคอยดูแลน้องเพื่อให้น้องแปร่งฟันได้อย่างถูกต้อง เพราะถ้าแปร่งฟันไม่ถูกวิธีจะทำให้ฟันไม่สะอาดและเกิดเลือดไหลตามฟัน

การได้ไปอบรมและสอนน้องทำให้พรกนกได้คิดทบทวนต่อตนเอง เมื่อลงมือสอนทำให้เธอได้ทบทวนต่อความรู้ที่ไปอบรมมาและถ่ายทอดต่อน้อง การสอนทำให้เกิดตัวตนของผู้ที่มีบทบาทของการเป็นเจ้าของความรู้และประสบการณ์ เมื่อมีการแบ่งปันประสบการณ์ของตนกับผู้อื่น ทำให้เธอคิดถึงเรื่องที่ครูเคยสอนในเรื่องของการให้ การแบ่งปันที่เป็นคุณลักษณะอย่างหนึ่งที่หากคนมีลักษณะดังนี้จะทำให้สังคมอยู่กันอย่างเอื้ออาทรรักใคร่สมานฉันท์ การสอนทำให้เธอได้สัมพันธ์ตนเองเข้ากับบทบาทของผู้สอนและผู้ให้ซึ่งเป็นการทำความดี เป็นการทำประโยชน์ต่อผู้อื่น ทำให้พรกนกเกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและจะกระทำดีเมื่อมีโอกาส

การสร้างตัวตนของการเกิดผ่านชีวิตประจำวันจากกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับการกระทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น-การสอนน้องกระทำดี: การสร้างผู้ยึดมั่นในหลักการสันติภาพ

การเกิดมองตนเองว่าตนเองเป็นแบบอย่างที่ดีให้รุ่นได้ เธอจึงเป็นคนที่พยายามคิดดีกระทำดีและแสดงออกซึ่งสิ่งที่ดีมาโดยตลอด เมื่อการเกิดเป็นรุ่นพี่ที่คุณครูไว้วางใจให้สอนน้องในโอกาสต่างๆ อยู่บ่อยครั้ง ซึ่งตัวเธอก็รู้สึกยินดีเพราะการแบ่งปันช่วยเหลือทำให้ตัวของเธอเองเกิดความรู้สึกที่ดีด้วยเช่นกัน และการที่เธอแบ่งปันช่วยเหลือยังเป็นการแสดงออกที่ดีที่จะทำให้น้องๆ มองเธอเป็นแบบอย่างอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม การที่เธอจะไปสอนน้องในแต่ละครั้งมีทั้งการสอนแบบที่เธอรู้อยู่แล้วว่าเธอจะสอนน้องในเรื่องอะไร อย่างการสอนน้องแปร่งฟัน สอนน้องอ่านหนังสือ การสอนน้องเกี่ยวกับโรคระบาดต่างๆ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ยังมีการสอนน้องแบบอื่นๆ ที่เกิดขึ้นอย่างมิได้ตั้งใจและการทำการสอนในสถานการณ์ฉุกเฉิน การสอนน้องที่เกิดขึ้นโดยที่ตัวเธอเองมิได้เจตนาหากแต่เป็นการเกิดขึ้นอย่างกะทันหัน อย่างเช่น เมื่อเธอพบเห็นรุ่นน้องทิ้งขยะไม่ลงถัง ทิ้งขยะไม่ถูกที่หรือเด็ดใบไม้เล่น เธอก็จะกล่าวตักเตือนน้องๆ ซึ่งสิ่งที่เธอนำมาตักเตือนน้องๆ มิใช่สิ่งที่เธอคิดขึ้นเอง หากแต่เป็นสิ่งที่รุ่นน้องต่างรับรู้อยู่แล้วเพียงแค่พวกเขาเลือกที่จะเมินเฉยมิทำตาม เพราะเรื่องที่เธอสอนเป็นเรื่องเดียวกับอัตลักษณ์ของโรงเรียน เป็นเรื่องเดียวกันกับสิ่งที่คุณครูสอนโดยตลอดมาและเป็นเรื่องเดียวกันกับที่ผู้ใหญ่

หรือสื่อต่างๆคอยนำเสนอ อย่างการที่เด็กดีต้องทิ้งขยะให้ลงถัง รักสิ่งแวด ล้อม รู้จักแยกขยะ รู้จัก ประพฤติตนอย่างมีมารยาท เป็นต้น

เธอคิดว่าการที่เธอกระทำเช่นนี้เป็นการช่วยให้นักเรียนในโรงเรียนนี้มีพฤติกรรมที่ดี ทำให้ เวลาใครมาพบเห็นก็บังเกิดความรู้สึกชื่นชมโรงเรียน ทำให้นักเรียนไทยรัฐวิทยาแห่งนี้ทั้งหมดได้รับการ มองที่ดีไปด้วย เมื่อมีการทำการสอนในสถานการณ์ฉุกเฉินเกิดขึ้น อย่างเช่นคุณครูติดธุระโดยฉุกเฉิน และฝากให้เธอดูแลน้องๆให้เป็นการชั่วคราว ทำให้เธอที่อยู่ในฐานะของผู้สอนต้องพยายามคิดว่าจะสอน อะไรแก่น้องๆในโรงเรียนเพื่อให้เธอได้พัฒนาปรับปรุงตัวตน

ส่วนใหญ่แล้ว เธอคิดเลือกที่จะสอนน้องเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ในช่วงแรกที่ได้ สอน เธอลองพูดให้น้องๆฟัง ปรากฏผลว่าการที่เธอจะสอนน้องว่าให้น้องเป็นคนดี เป็นเด็กดีโดยปาก เปล่านั้นเท่าที่เธอลองดูน้องไม่สนใจฟัง เธอสังเกตพฤติกรรมของน้องและนำมาสัมผัสกับ ประสบการณ์ในการเรียนรู้ของเธอในช่วงเวลาที่คุณครูเคยสอนเธอและเพื่อน พวกเธอก็มีได้สนใจฟัง เท่าที่ควร ทำให้เธอเกิดความคิดถึงความต้องการในการเรียนรู้ของน้องที่จะกระตุ้นให้น้องเกิดความ สนใจต่อเรื่องที่เธอจะสอน การจะเลือกให้น้องดูสื่อทางโทรทัศน์ที่น่าเสนอเรื่องราวและข้อคิดผ่าน นิทาน ซึ่งทำให้น้องเกิดความตั้งใจฟังเป็นอย่างมาก เมื่อน้องดูเสร็จเธอจึงมาสรุปถึงข้อคิดให้น้องได้ฟัง อีกครั้ง โดยยกตัวอย่างจากสถานการณ์ในนิทานนั้น เมื่อทำเช่นนี้ เธอพบว่าทำให้น้องเข้าใจมาก กว่าเดิม นอกจากนี้ผลที่เกิดขึ้นในมุมมองของเธอต่อตัวเธอเองอย่างแรกคือเธอได้ฝึกการเป็นผู้ นำและ อีกอย่างคือเธอทำให้น้องรู้สึกชอบเธอ เมื่อน้องชอบเธอและยึดถือเธอเป็นแบบอย่างเธอจึงยิ่งต้อง กระทำในสิ่งที่ดีให้น้องเห็น

การที่เธอได้รับโอกาสในการสอนน้องจากคุณครูและจากบทบาทของการเป็นรุ่นพี่ใน โรงเรียน เธอพบว่ายิ่งเธอทำการสอนน้อง แนะนำคนอื่นมากขึ้นเท่าไร ก็เกิดผลดีและความเปลี่ยนแปลง ต่อตัวของเธอด้วยเช่นเดียวกัน การที่เธอได้กระทำตนให้เป็นประโยชน์เช่นนี้จึงเป็นผลดีต่อทั้งน้องและ ตัวของเธอเอง ทำให้เธอเกิดความรู้สึกดีที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น ถ้าหากมีโอกาสเธอจะกระทำตนช่วยเหลือผู้อื่น และเป็นแบบอย่างที่ดีดังนี้ เพราะเป็นการทำให้เธอได้พัฒนาขึ้น รู้สึกดีขึ้นจากการพิจารณาการกระทำ ของตน

การสร้างตัวตนของคณางค์ผ่านชีวิตประจำวันจากกิจกรรมการเรียนการสอน เกี่ยวกับการกระทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น-การแบ่งปันต่อผู้อื่น: การสร้างผู้ยึดมั่นใน หลักการสันติภาพ

ตอนที่คณางค์เป็นเด็ก อยู่ในช่วงอายุประมาณชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีคนข้างบ้านมา อาศัยอยู่ซึ่งดูไม่มีข้าวของเท่าใดนัก แม่จึงบอกคณางค์ให้เอาเสื้อผ้าที่ตนไม่ใช้แล้วไปให้พวกเขา ตอน

นั้นคนนางค์ก็ทำตามแม่ไปโดยที่ไม่ได้คิดอะไร แต่เมื่อวันหนึ่งที่เธอได้เห็นคนข้างบ้านใส่เสื้อผ้าที่เธอและแม่ให้ไป แล้วทำให้พวกเขาดูสดใสขึ้น ทำให้คนนางค์เกิดความรู้สึกดีใจพลางคิดว่าเมื่อมีโอกาสก็จะบริจาคอีก จากนั้นมาบ้านของเธอมาชักชวนเธอบริจาคเสื้อผ้าที่ไม่ใช้แล้วที่ห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่งที่มีตู้บริจาคตั้งไว้ แม่เธอก็สนับสนุนด้วย ไม่เพียงแต่แม่ของเธอเท่านั้น พี่ที่อยู่แถวบ้านอีกหลายคนต่างก็มาร่วมกันเก็บข้าวของไปบริจาคด้วย ทำให้เธอได้เห็นว่าใครหลายคนต่างก็มีจิตใจที่จะแบ่งปันเมื่อมีโอกาส จากที่เธอเรียนรู้จากคนอื่นที่เห็นคนอื่นมุ่งมั่นบริจาค อันเป็นการแสดง ออกถึงการกระทำดี เมื่อเธอได้ลองทำด้วยตนเองแล้วเธอก็รู้ว่าผลของการกระทำดีนำมาซึ่งความรู้สึกที่ดีตามมา

ที่โรงเรียนคุณครูยังได้สอนเธอเพิ่มขึ้นอีก โดยคุณครูสอนให้เด็กนักเรียนรู้จักที่จะเป็นผู้ให้บ้าง มิใช่ว่าสักจะเป็นแต่ผู้รับอย่างเดียว ครูยกตัวอย่างถึงการนำเอาเสื้อผ้าที่เราไม่ใส่แล้วหรือข้าวของที่เราไม่ใช้แล้วไปให้แก่คนอื่นที่มีความจำเป็นมากกว่าเรา คุณครูบอกว่าจะทำให้เกิดความรู้สึกขึ้นใจที่ได้ช่วยเหลือคนอื่น คนนางค์เชื่อตามครู แต่เป็นการเชื่อตามเพราะเธอได้ประสบมากับตนเองแล้วว่า การที่รู้จักให้ทำให้ทั้งผู้ให้และผู้รับเกิดความรู้สึกดี

จากที่แต่ก่อนเธอยังไม่เคยคิดจะแบ่งปันหรือให้ของใคร แต่เมื่อเธอได้ลองให้ไปแล้วผลสะท้อนกลับที่ได้รับมายิ่งทำให้เธออยากช่วยเหลือผู้อื่นมากยิ่งขึ้น หลังจากที่เธอเริ่มเกิดความรู้สึกที่ดีจากการให้เสื้อผ้าในครั้งนั้น รวมถึงคุณครูสอนว่าเด็กดีต้องรู้จักการให้และแบ่งปัน ทำให้เธอได้คิดตัดสินใจที่จะช่วยเหลือผู้อื่นในเหตุการณ์อื่นๆตามมาอย่างไม่ลังเลเลยเช่นในสมัยก่อน เมื่อเธอรู้สึกดีเช่นนี้เธอก็คิดและเลือกที่จะกระทำเช่นนี้ต่อไป แสดงให้คนอื่นเห็นถึงการช่วยเหลือแบ่งปันว่าเป็นการทำได้

การสร้างตัวตนของคนนางค์ผ่านชีวิตประจำวันจากกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับการกระทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น-การช่วยเหลือผู้อื่น: การสร้างผู้ยึดมั่นในหลักการสันติภาพ

เด็กควรช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีโอกาส เธอได้มีการช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเช่น เวลาเพื่อนขาดอุปกรณ์การเรียนหรือเวลาที่เพื่อนเกิดเหตุบาดเจ็บฉุกเฉิน เป็นสิ่งที่ดีและเป็นสิ่งควรทำ

คนนางค์ได้ลงมือช่วยเหลือเพื่อนและรุ่นพี่รุ่นน้อง อย่างการที่เธอเห็นน้องหกล้มแล้วเข้าไปช่วย ทำให้น้องมีกำลังใจมากขึ้น พาน้องไปห้องพยาบาล ทำให้น้องหายเจ็บ เมื่อเธอได้ช่วยเหลือดังนี้ ทำให้เธอเกิดความรู้สึกอิ่มเอมใจ เวลาที่เธอเห็นน้องร้องไห้ แล้วเธอเข้าไปช่วยเหลือจนกระทั่งน้องสามารถหยุดร้องไห้ได้ ทำให้เธอเกิดความรู้สึกที่ดี เมื่อเธอได้เรียนรู้จากตัวเองว่าทุกครั้งที่เธอยื่นมือเข้าช่วยเหลือคนอื่นแล้วทำให้เธอเกิดความรู้สึกดี ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา เธอจึงพยายามที่จะช่วยเหลือผู้อื่นมากขึ้น การช่วยเหลือผู้อื่นในครั้งต่อไปนั้น เธอไม่ได้คิดตามที่คุณครูสอนเท่าใดแล้ว แต่เธอช่วยจาก

ประสบการณ์ของเธอที่เกิดความรู้สึกดี อย่างไรก็ตาม เธอเห็นด้วยกับสิ่งที่คุณครูสอนว่าการลงมือช่วยเหลือผู้อื่นทำให้เกิดความสุขใจ

อย่างบางเหตุการณ์มีเพื่อนมาขอยืมดินสอเธอ เพราะดินสอของเพื่อนหาย ทำให้ไม่มีดินสอใช้เขียนงานส่งครู เธอก็จะให้ยืมดินสอ ถ้าดินสอเพื่อนหักแต่ไม่มีกบเหลาดินสอ เธอก็จะให้เพื่อนยืมกบเหลาดินสอ ในครั้งแรกที่เธอให้เพื่อนยืม เพราะเธอคิดไปถึงที่เธอเคยได้รับการสั่งสอนมาจากการบ้านและคุณครูในเรื่องของการบริจาค การให้และการแบ่งปัน เธอคิดว่าการให้เพื่อนยืมดินสอและกบเหลาก็จัดเป็นการให้เช่นกัน ซึ่งจากประสบการณ์ที่เธอเคยบริจาคเสื้อผ้าแล้วทำให้เธอเกิดความรู้สึกดี เธอจึงพยายามช่วยเหลือผู้อื่นและช่วยเหลือผ่านการให้หรือให้ยืม ซึ่งเธอคิดว่าเป็นหนทางในการกระทำดีและสร้างให้เกิดความอบอุ่นใจ เวลาที่เธอเห็นเพื่อนใช้ดินสอของเธอในยามจำเป็นเช่นนั้น เธอเกิดความรู้สึกคล้ายกันกับตอนที่เธอเคยบริจาคเสื้อผ้าของเธอให้ผู้อื่นใส่ ที่แม้ตอนแรกที่เธอให้เธอยังคงมีความเสียสละต่อของชิ้นนั้นๆของเธออยู่บ้าง หากแต่เมื่อเห็นผลของการให้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ทั้งที่ของบางอย่างเป็นสิ่งที่ไม่ได้ใช้ ของบางอย่างเธอให้เพื่อช่วยเหลือคนอื่นในคราวลำบากก็ทำให้เธอเกิดความรู้สึกดี

สิ่งที่หลงเหลือหลังจากการช่วยเหลือผู้อื่นสำหรับคนนางคือนิสัยที่ดีจากการทำดีช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ เมื่อย้อนคิดตามสิ่งที่คุณครูและครอบครัวได้สอน เธอรู้สึกเห็นเป็นจริงตามนั้น เพราะเธอได้ลองปฏิบัติตามด้วยตนเองแล้วเกิดความรู้สึกเช่นที่คุณครูและผู้ปกครองบอกมาโดยแท้จริง การกระทำของเธอทำให้เธอเข้าใจตนเองได้ว่าตนเองทำสิ่งที่ดีและเป็นเด็กดี เธอคิดว่าถ้ามีโอกาสเธอก็จะทำดีเช่นนี้ต่อไป

การสร้างตัวตนของอศิราห์ผ่านชีวิตประจำวันจากกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับมารยาท-การแสดงความสามารถอย่างถูกกาลเทศะ: การสร้างผู้ยึดมั่นในหลักการสันติภาพ

เท่าที่อศิราห์จดจำได้ ตอนที่เธออยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เธอยังมิได้ไหว้ใครมากนัก ทั้งยังไหว้ไม่เป็นด้วย อศิราห์เริ่มจำเกี่ยวกับการไหว้ได้ตอนที่เธอเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตอนนั้นเธอจำได้ว่าเธอสวัสดีแม่ตอนที่เธอจะมาโรงเรียน การที่เธอเริ่มมาสวัสดีแม่ตอนเธอเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 นั้น เป็นเพราะทุกๆเช้าที่เข้าแถวหน้าเสาธงที่โรงเรียน คุณครูมักจะพูดถึงในเรื่องของการไหว้อยู่เสมอว่าเด็กดีต้องรู้จักการแสดงความสามารถผู้ใหญ่และให้ไหว้ให้สวย โดยที่หน้าเสาธงจะมีรุ่นพี่ในโรงเรียน ซึ่งเป็นรุ่นพี่ที่เป็นตัวแทนประกวดมารยาทของโรงเรียนออกมาสาธิตการไหว้ให้นักเรียนทั้งโรงเรียนดูว่าการไหว้ที่ถูกต้องควรไหว้อย่างไรและการไหว้แบบไหนใช้กับการไหว้ใครบ้าง ทำให้อศิราห์ก็เห็นถึงรุ่นพี่ที่ไหว้ได้อย่างสวยงาม เป็นตัวอย่างและเป็นที่ยื่นชมของคุณครู เธอจึงรู้สึกว่าการไหว้

คุณครูชื่นชมนักเรียนที่ไหว้สวย หลังจากกิจกรรมตอนเช้าหน้าเสาธง เมื่อถึงช่วงเวลาบ่ายในช่วงโมงสวดมนต์ที่คุณครูจะพูดอบรมในเรื่องต่างๆ ครูก็จะนำเรื่องของการไหว้ผู้ใหญ่ อันเป็นสิ่งที่เด็กดีควรกระทำและควรทำอย่างถูกต้องมาสอนย้ำให้แก่นักเรียนในโรงเรียนอีก

อีกทั้งคุณครูประจำชั้นของเธอยังพูดถึงในเรื่องของการไหว้อีกตอนที่เธอเรียนช่วงโมงโฮมรูม เมื่อเธอได้ยินได้ฟังในเรื่องของการไหว้และประโยชน์ของการไหว้ที่จะทำให้ผู้ที่พบเห็นเอื้อเอ็นดูอย่างบ่อยครั้งทั้งในเวลาเรียนที่โรงเรียนและในช่วงโมงโฮมรูมแล้ว อคิราห์จึงเริ่มนำสิ่งที่ตนได้เห็นได้ฟังที่โรงเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเริ่มจากการสวัสดีผู้ปกครองทุกเช้าก่อนมาโรงเรียน อย่างไรก็ตามเธอจำได้ว่าในตอนนั้นเธอยังไม่สามารถไหว้ได้อย่างถูกต้องเท่าใดนัก เพราะคุณครูเริ่มสอนอคิราห์ให้ไหว้อย่างละเอียดในตอนที่เราเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ตอนที่เธอเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 คุณครูให้เธอฝึกการไหว้โดยให้เธอปฏิบัติไหว้ให้ดูโดยละเอียด โดยก่อนที่เธอจะไปไหว้ให้คุณครูดูนั้น คุณครูจะให้เพื่อนที่เคยไปฝึกหรือเคยไปแข่งเกี่ยวกับการไหว้มาช่วยสอนและทำเป็นตัวอย่างให้เธอดูอย่างใกล้ชิดเสียก่อน เมื่อเธอลองฝึกจนกระทั่งคิดว่าตนเองเริ่มทำได้ เธอก็จะไปไหว้ให้คุณครูดู ครูก็จะสอนเธอถึงการไหว้ที่ถูกต้องและสวยงามเพิ่มเติมว่าต้องไหว้เช่นไร ต้องเพิ่มเติมในเรื่องอะไรบ้าง ครูสอนให้เห็นถึงความแตกต่างของการไหว้พระ การไหว้ผู้ใหญ่ และการไหว้เพื่อนหรือคนที่อายุรุ่นราวคราวเดียวกันที่ต่างก็มีลักษณะของการไหว้ที่ต่างกันออกไป อย่างการไหว้ผู้ใหญ่ คุณครูให้ระดับของนิ้วโป้งให้อยู่ตรงจมูก และให้นิ้วชี้อยู่ตรงคิ้ว ต่างกับการไหว้พระและคนรุ่นราวคราวเดียวกัน

เมื่ออคิราห์สามารถไหว้ได้อย่างถูกต้องจากการได้ผ่านการปฏิบัติให้คุณครูดูแล้ว เมื่อเธอได้ไหว้ผู้ใหญ่หลังจากนั้น เธอก็จะทำตามที่คุณครูสอนเสมอ อย่างเวลาที่เพื่อนแม่มาหาแม่ที่บ้าน เวลาที่มีลูกค้ำมาใช้บริการที่บ้าน เธอก็จะไหว้บุคคลเหล่านั้นอย่างสวยงาม รวมถึงสวัสดีผู้ปกครองอย่างสวยงามเวลาที่เธอมาโรงเรียนเช่นเดียวกัน

การที่อคิราห์ได้กระทำเช่นนั้น เพราะการเป็นเด็กดีมีสัมมาคารวะ ไหว้อย่างถูกต้องสวยงามผลดีที่เกิดขึ้นแก่ตัวเธอ การเป็นเด็กดีไหว้สวยทำให้คนเอื้อเอ็นดูทำให้เธอเลือกที่จะไหว้บุคคลอย่างถูกต้องสวยงามดังต่อไปนี้

การสร้างตัวตนของคณางค์ผ่านชีวิตประจำวันจากกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับมารยาท-การใช้วาจาไพเราะ: การสร้างผู้ยึดมั่นในหลักการสันติภาพ

ย่าและน้าของคณางค์ต้องการเห็นเธอเป็นเด็กมีการพูดจาเหมาะสม รู้ว่าควรจะต้องพูดอย่างไร เมื่อเธอเข้าเรียนที่โรงเรียน คุณครูก็คอยสอนคอยย้ำในเรื่องของการพูดจาไพเราะ เธอจำได้ว่าตอนที่เธอเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 คุณครูได้สอนว่าคนเราเมื่อจะพูดจาให้ไพเราะ ต้องให้มีหาง

เสียงตลอด โดยการลงท้ายคำหรือประโยคว่าจะในทุกครั้งที่พูด หากพูดจาไม่ไพเราะคือการพูดเพียงเนื้อหาในประโยคอย่างห้วนๆ การสอนของคุณครูที่โรงเรียนและที่บ้านของคณางค์เกิดขึ้นอย่างควบคู่กันไป นั่นคือ เมื่อเธออยู่โรงเรียนคุณครูจะคอยตักเตือนเสมอและเมื่อเธอกลับไปที่บ้านย่าและน้าของเธอก็จะคอยสอนร่วมด้วยโดยตลอด

คณางค์นำสิ่งที่คุณครู ย่าและน้าสอนไปปฏิบัติตามในชีวิตประจำวัน เพราะคุณครูจะคอยฟังตามสิ่งที่เธอพูดอยู่เสมอว่าเธอมีวาจาเช่นไร ทำให้เธอต้องพูดจาอย่างระมัดระวัง อย่างการตอบคำถามของผู้ใหญ่เธอก็จะมีหางเสียงลงท้ายเสมอ จากการที่เธอปฏิบัติตนเช่นนี้ มีเหตุการณ์หนึ่งที่ผู้ใหญ่ท่านหนึ่งชมเธอว่าเธอพูดจาไพเราะมีหางเสียง เวลาที่เธอพูดจาจึงพยายามพูดให้ไพเราะอยู่เสมอ เพื่อให้เวลาที่ใครๆ ได้ฟังจะได้เห็นว่าเธอพูดจาดี เธอคิดว่าการพูดจาไพเราะเป็นสิ่งที่ดีต่อตัวเธอ เมื่อเธอได้กระทำในสิ่งที่พึงกระทำ จะทำให้คนอื่นมองเธอกระทำดีและได้รับคำชื่นชมจากผู้ใหญ่ คณางค์คิดว่าเมื่อเป็นสิ่งที่ดีต่อตัวเธอเช่นนี้ เธอก็จะพูดเพราะดังนี้ต่อไป มีคิดจะเลิกพูดจาดังนี้เลย

การสร้างตัวตนของการะเกดผ่านชีวิตประจำวันจากกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับกฎกติกา-การเข้าใจความสำคัญของกฎกติกา: การสร้างผู้ยึดมั่นในหลักการสันติภาพ

กฎของโรงเรียนเท่าที่การะเกดจำได้ คือ ห้ามกินลูกอม ห้ามทิ้งขยะ ห้ามกินน้ำอัดลม ไม่ให้พูดคำหยาบ เชื่อฟังคุณครู ต้องทำงานเป็นกลุ่ม ไม่ทะเลาะกัน ช่วยกันดูแลรักษาความสะอาด ในห้องเรียนทุกห้องก็จะมีข้อตกลงในห้องเรียนซึ่งเป็นกฎที่ใช้ร่วมกันในทุกห้องเรียนของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา คือ เชื่อฟังคุณครู ตั้งใจเล่าเรียน ไม่คุยเสียงดัง ไม่พูดคำหยาบ ไม่ลักขโมย รักษาความสะอาด และช่วยกันทำงาน ซึ่งในช่วงแรก ข้อที่การะเกดและเพื่อนๆ มักจะปฏิบัติตามได้ยากที่สุดคือ ข้อที่ไม่ให้พูดคุยเสียงดัง เพราะเธอและเพื่อนๆ มักจะพูดคุยส่งเสียงดังกันจนคุณครูต้องปราบปราม เธอคิดว่ากับรุ่นน้องที่เรียนในชั้นเรียนอื่นก็มักจะส่งเสียงดังเช่นเดียวกัน

คุณครูจะสอนให้นักเรียนไม่ส่งเสียงดัง โดยการเล่าเปรียบเทียบให้นักเรียนคิดถึงตอนที่ตนเองร้องเพลงชาติในตอนเช้าว่าเสียงเบาในระดับไหน แล้วเสียงในขณะที่นักเรียนกำลังพูดคุยกันอยู่นี้ดังระดับไหน เวลาคุณครูเปรียบเทียบเช่นนี้ก็ทำให้นักเรียนได้ย้อนมองดูตนเองถึงการกระทำของตนว่าทำในสิ่งที่ไม่ควรเมื่อควรทำและทำในสิ่งที่ควรทำเมื่อไม่ควรทำอย่างไร ทำให้นักเรียนบางคนคิดได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อมีนักเรียนที่ไม่เชื่อฟัง แม้คุณครูจะกล่าวตักเตือนให้ข้อคิดแล้วก็ตาม ครูก็จะมีบทลงโทษให้แก่ นักเรียน บ้างก็เป็นการพูดขู่เพื่อให้เกิดความกลัว แม้ว่าคุณครูจะมีมาตรการอย่างไรก็ตาม แต่ก่อนนั้นการะเกดก็ยังคงเผลอพูดคุยกับเพื่อนๆ ส่งเสียงดังเช่นเคย

จนวันหนึ่ง คุณครูได้ให้การะเกดและเพื่อนๆ ในห้องไปสอนน้อง เพราะคุณครูมีความจำเป็นที่จะต้องไปช่วยกันจัดสถานที่ถูกเงิน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนจึงต่างถูกจับ

แยกไปช่วยดูแลน้องชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 พอการะเกิดได้ไปสอนน้องในฐานะของรุ่นพี่ เธอพบกับปัญหาในเรื่องที่นักเรียนเสียงดัง ไม่ฟังในสิ่งที่เธอสอน เธอกับเพื่อนๆที่ถูกแบ่งมากลุ่มเล็กๆไม่สามารถรู้เสียงกับเสียงของน้องๆทั้งยี่สิบคนได้ เวลาเธอปรามให้น้องเงียบน้องก็ไม่ฟัง แม้เมื่อรับฟังก็หยุดเสียงเพื่อชั่วคราวก่อนจะส่งเสียงดังขึ้นมาใหม่ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครั้งนั้นที่เธอและเพื่อนๆของเธอได้ประสบทำให้เธอและเพื่อนนึกไปถึงคุณครูที่มีเพียงท่านเดียวต้องส่งเสียงแข่งกับนักเรียนทั้งชั้นถึงยี่สิบคน

จากเหตุการณ์นี้จึงทำให้เธอและเพื่อนได้เห็นว่าการศึกษา กติการมีความสำคัญ เพราะหากไม่มี กฎ กติกาให้นักเรียนทำสิ่งต่างๆอย่างอิสระแล้ว ห้องเรียนคงไม่สามารถเป็นห้องเรียนได้ เพราะต่างคนต่างก็มีความต้องการที่ไม่เหมือนกัน การะเกิดจึงเข้าใจคุณครูว่าท่านต้องอดทนต่อการกระทำของนักเรียนอย่างไร แต่นั่นมาเธอและเพื่อนๆในห้องจึงพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองเป็นนักเรียนที่ดี ไม่ส่งเสียงดังเวลาที่คุณครูสอน พยายามที่จะทำตามข้อตกลงในห้องเรียนให้ได้

เพราะเธอและเพื่อนไม่ใช่คุณครูทำให้เวลาไปสอนรุ่นน้องการะเกิดไม่ได้รับความพอใจเหมือนคุณครูและเธอเองก็ไม่สามารถที่จะลงโทษรุ่นน้องอย่างรุนแรงได้ หลังจากนั้น เวลาที่คุณครูได้ให้เธอและเพื่อนไปสอนรุ่นน้อง เธอและเพื่อนๆจึงคิดวิธีการในการสอนรุ่นน้องในแบบใหม่ โดยการตั้งกฎ กติกาขึ้นในห้องเรียนเวลาสอน โดยกำหนดบทลงโทษแบบที่ให้ออกเดินทำทางตลกประกอบเพลงต่างๆ เมื่อเธอลองใช้วิธีนี้พบว่าทำให้น้องๆเงียบกันสนิท คงเพราะไม่มีใครอยากออกมาเดิน เมื่อเธอได้นำกฎ กติกาไปลองใช้ โดยการคิดขึ้นมาใหม่ร่วมกับเพื่อนๆแล้วได้ผลดีทำให้เธอเกิดความรู้สึกดีที่สามารถจัดการกับปัญหาได้จากการคิดประยุกต์ใช้กฎเกณฑ์ในรูปแบบอื่น

จากที่การะเกิดได้เกิดประสบการณ์ในการเข้าสอนแทนคุณครู จนเห็นถึงสภาพอันวุ่นวายของนักเรียนเมื่อไม่ปฏิบัติตามกฎ จนถึงเหตุการณ์ที่การะเกิดสามารถสอนให้น้องๆปฏิบัติตามกฎตามข้อตกลงในห้องเรียนได้อย่างดีแล้ว ทำให้เธอมองเห็นถึงความสำคัญของกฎเกณฑ์และยิ่งไปกว่านั้นคือการเคารพกฎเกณฑ์ของนักเรียนที่มีความสำคัญมากต่อการเรียนการสอนของนักเรียน เธอและเพื่อนๆจึงตั้งใจปฏิบัติตามข้อตกลงในชั้นเรียนนับแต่นั้นอย่างได้พิจารณาอย่างถี่ถ้วนตามประสบการณ์ของตนแล้วว่า นั่นคือการเลือกกระทำในสิ่งที่ดี เป็นสิ่งที่เด็กดีควรทำในการไม่สร้างความลำบากให้แก่ครูผู้สอน เธอและเพื่อนตั้งใจว่าจะเรียนในระดับที่สูงขึ้นแล้วก็จะทำเช่นนี้เรื่อยไป

การสร้างตัวตนของการะเกิดผ่านชีวิตประจำวันจากกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับกฎกติกา-การปฏิบัติตามกฎกติกา: การสร้างผู้ยึดมั่นในหลักการสันติภาพ

จากที่การะเกิดเรียนโรงเรียนนี้มาโดยตลอด เธอเห็นว่าคุณครูจะสอนเรื่องให้นักเรียนควรแต่งกายอย่างสุภาพเรียบร้อยเสมอ จะทำให้ใครๆที่มองมาเห็นถึงความเป็นระเบียบเรียบร้อยและทำให้นักเรียนมีความพร้อมในการเรียน โดยที่โรงเรียนของเธอจะมีกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการแต่งเครื่องแบบของ

โรงเรียนหลายประการต่างกันออกไปตามเพศสังคมของนักเรียนแต่ละคน ซึ่งกฎเกณฑ์เหล่านี้เป็นสิ่งที่คุณครูคอยย้ำและตักเตือนนักเรียนที่ไม่ทำตามเสมอ นักเรียนในโรงเรียนของการะเกดที่เป็นผู้หญิงทุกคนต้องถักเปียและผูกผ้าพันผมให้เรียบร้อยเวลามาโรงเรียน ซึ่งการะเกดและเพื่อนที่เป็นนางรำของโรงเรียนจะเป็นกลุ่มที่ได้รับการยกเว้นให้ไว้ผมยาวได้ในขณะที่นักเรียนหญิงคนอื่นๆ ต้องตัดผมสั้น แม้ว่าการะเกดและเพื่อนนางรำจะได้สิทธิในการไว้ผมยาวก็ตาม แต่หากไม่ถักเปียให้เรียบร้อยและผูกผ้าพันผม ก็จะถูกลงโทษโดยการตัดผมเช่นเดียวกัน เสื้อผ้าของนักเรียนผู้หญิงคุณครูจะตรวจดูกระต่ายและถุงเท้าในเรียนต้องเป็นสีขาว ในขณะที่ของนักเรียนชายคุณครูจะเน้นตรวจเข็มขัดที่ต้องมีหัวเข็มขัดเป็นลักษณะสี่เหลี่ยม ต้องใส่ถุงเท้าสีน้ำตาลกับรองเท้านักเรียน ซึ่งนักเรียนชายมักจะแต่งกายผิดระเบียบจากการนำเข็มขัดลูกเสือและรองเท้าลูกเสือกับรองเท้าแตะมาใส่ ทำให้ถูกคุณครูตักเตือน

ด้วยความที่การะเกดมีอายุคอยดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดีและการที่เธอเป็นที่รู้จักของน้องๆ ในโรงเรียนทำให้เธอตัวทำตนเองให้เป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้เธอแต่งกายถูกระเบียบโดยเสมอมา อย่างไรก็ตาม เธอสังเกตเห็นเพื่อนนักเรียนที่แต่งกายไม่ถูกระเบียบว่า คุณครูจะพูดตักเตือนก่อนในเบื้องต้น แต่ถ้านักเรียนคนนั้นยังคงปฏิบัติเช่นเดิม ไม่มีการเปลี่ยนแปลง คุณครูก็จะลงโทษอย่างอื่นเพิ่มขึ้น อย่างถ้าเป็นนักเรียนหญิงที่มีผมยาว คุณครูเตือนแล้วไม่ยอมตัด ครูก็จะตัดล๊อมหูให้เลย ในขณะที่ถ้าเป็นนักเรียนชาย ครูก็จะทำให้เส้นผมเกิดเป็นลายจากการไว้แหวก จากการลงโทษของคุณครูจะทำให้ทั้งนักเรียนหญิงและนักเรียนชายไปตัดผมกันมาใหม่ นักเรียนชายส่วนใหญ่ถึงกับต้องโกนเส้นผมบนศีรษะทำให้นักเรียนเกิดความเข็ดหลาบ หากแต่การะเกดก็ยังคงเห็นเพื่อนๆ ที่แต่งกายผิดระเบียบอยู่เรื่อยๆ และถูกคุณครูลงโทษอยู่เสมอ

การที่การะเกดแต่งกายถูกระเบียบทำให้เธอไม่เคยถูกลงโทษแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม แม้การแต่งกายอย่างถูกระเบียบของเธอจะเริ่มต้นมาจากการดูแลเอาใจใส่ของยายและการที่เธอพยายามดูแลตนเองให้ดูดีและถูกกฎของโรงเรียนก็ตาม แต่การะเกดยังคงมองเห็นประโยชน์ของการแต่งกายอย่างถูกระเบียบด้วย เธอเริ่มมองเห็นการแต่งกายอย่างถูกระเบียบจากเหตุการณ์หนึ่ง ในวันที่โรงเรียนให้นักเรียนใส่ชุดลูกเสือมาโรงเรียน เธอสังเกตเห็นเพื่อนคนหนึ่งไม่ได้ใส่ผ้าพันคอมา ในขณะที่เพื่อนคนอื่นๆ ต่างก็ใส่ผ้าพันคอกันมาครบโดยพร้อมเพรียง ภาพที่เธอเห็นนั้นทำให้เธอรู้สึกผิดแปลก เธอรับรู้ได้ถึงความไม่สวยงามไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นภาพที่ทำให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดี จากเหตุการณ์นี้ทำให้เธอได้เข้าใจว่าการที่มีนักเรียนแต่งตัวไม่เรียบร้อยคนหนึ่ง ในสายตาของคนภายนอกก็จะมองเห็นจุดที่แตกต่าง จุดที่ไม่เป็นระเบียบ ทำให้นักเรียนคนอื่นๆ แม้ว่าจะแต่งกายพร้อมเพรียงกันเช่นไรก็ตาม ทุกคนก็จะถูกมองในภาพรวมว่าไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยไปด้วยเช่นกัน

เมื่อเธอได้เห็นเหตุการณ์เหล่านั้นด้วยตนเองแล้ว ทำให้เธอคิดว่านอกจากเธอจะต้องดูแลตนเองให้ตนเองแต่งกายเรียบร้อยแล้ว เธอยังต้องตักเตือนรุ่นน้องในโรงเรียน เมื่อพบเห็นว่าแต่งกาย

หรือกระทั่งทำสิ่งต่างๆ ผิดกฎระเบียบอีกด้วย เพราะจากเหตุการณ์นั้นที่เธอได้เห็น ทำให้เธอยิ่งเห็นด้วยกับคุณครูเวลาที่คุณครูสอนให้แต่งกายให้เป็นระเบียบ เธอคิดว่าตราบที่เธอเป็นนักเรียนเธอจะดูแลตนเองให้แต่งกายเป็นระเบียบ เป็นแบบอย่างที่ดีต่อรุ่นน้องของเธอ

บทที่ 6

พลเมืองรู้คิด

สังคมสมัยใหม่เป็นสังคมคอนเฟลชชั่น ที่คนต้องเปิดเผยตนเองตามความจริงอันหลากหลาย หนึ่งในนั้นคือความจริงเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง อันเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะตามพลเมืองของประเทศไทยที่มีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ไม่เฉพาะพลเมืองที่มีคุณลักษณะตามอุดมการณ์ประชาธิปไตยสากลเท่านั้น หากแต่เป็นพลเมืองที่ดีให้แก่สังคมส่วนรวมอย่างมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศชาติ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมที่ตนอยู่และดำเนินชีวิตภายใต้กรอบแห่งคุณธรรมจริยธรรมและคุณงามความดีของสังคม

ซึ่งคุณลักษณะของคนที่สังคมต้องการดังนี้ หากมองอีกมุมหนึ่งคือ เป้าหมายอุดมคติที่เชื่อกันว่าสถาบันทางการศึกษาได้ทำหน้าที่ในการจัดการสร้างพลเมืองดีที่มีการตื่นตัวในการทำดีให้กับสังคมอย่างรู้คิดให้เกิดขึ้นได้

การจัดการศึกษาของประเทศในอันที่จะสร้างพลเมืองรู้คิดให้เกิดขึ้นได้นั้น จึงต้องเป็นการจัดการศึกษาบนฐานของศาสตร์ทางการศึกษาปฏิบัติการในโรงเรียน ร่วมกับวาทกรรมทางการศึกษาในโลกสมัยใหม่ที่เชื่อในการจัดการศึกษาแบบยืดหยุ่นและในการจัดการศึกษาแบบตลอดชีวิต ระบบบริหารจัดการหรือระบบการจัดการศึกษาที่อยู่ภายใต้ทิศทางการกำกับของความจริงที่สังคมคอนเฟลชเชื่อว่าโรงเรียนเป็นแหล่งสร้างคนดี เป็นเยาวชนที่มีพื้นฐานความประพฤติเป็นคนดี จึงต้องมีกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสร้างพลเมือง เพื่อมุ่งสร้างให้เยาวชนรู้คิด มีคุณลักษณะเป็นไปตามวาทกรรมของรัฐธรรมนูญใหม่ เป็นไปตามสิ่งที่คนในสังคมต่างรับรู้และพูดถึงกันว่าเป็นการกระทำดี ระบบการจัดการศึกษาที่มีกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสร้างพลเมืองจึงจะสร้างพลเมืองที่มีการกระทำนำผู้อื่นในสังคมให้มุ่งกำกับตนไปในทิศทางเดียวกันให้เกิดขึ้น

พลเมืองที่ผ่านกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนดังกล่าวนี้ จึงเป็นพลเมืองที่ถูกกำกับกำกับตนเองและกำกับคนอื่น อย่างเป็นผลต่อทั้งร่างกายและจิตใจ ระบบการจัดการศึกษาที่มุ่งสร้างกำลังของเมืองที่รู้คิดดังนี้ จึงไม่ใช่ระบบการศึกษาที่ทำหน้าที่ปลูกฝังกล่อมเกลา อย่างที่นิยมเชื่อกันว่าเป็นหน่วยผลิตที่สร้างคนให้เป็นคนที่ระบบการศึกษาต้องการ หากแต่เป็นคนที่ระบบการจัดการศึกษาต้องการสร้างให้เป็นพลเมืองที่เกิดจากกระบวนการทำงานของอำนาจอย่างหลากหลาย ส่งผลให้ตัวตนของนักเรียนไม่ได้หยุดนิ่งตายตัว นักเรียนสามารถเป็นผู้เขียนตนเองผ่านการเดินทางของชีวิตที่ชีวิตของตนได้สัมผัสกับโลกแห่งการเรียนรู้ในหลายพื้นที่ ซึ่งพื้นที่โรงเรียนเป็นเพียงพื้นที่หนึ่งที่ให้ความรู้และหนุนนำให้เกิดการเรียนรู้ หากยังมีพื้นที่อื่นที่ร่วมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้เกิดขึ้นแก่นักเรียนด้วยเช่นกัน

การเกิดขึ้นของตัวตนพลเมืองรู้คิดจึงเกิดขึ้นจากกระบวนการทางอำนาจผ่านระบบการศึกษาที่มุ่งกำกับคนให้เป็นไปตามสิ่งที่ถูกพูดถึงในทิศทางที่ดี เป็นการกำกับคนให้อยู่ท่ามกลางการทำงานของอำนาจ ในการที่คนจะคิดภายใต้ปฏิสัมพันธ์ของอำนาจและความรู้อย่างที่เทคโนโลยีของอำนาจและเทคโนโลยีของตัวตนร่วมกันทำงาน รูปแบบหนึ่งคือการกำกับตัวตนภายใต้กรอบนามธรรมของการให้ความหมายพลเมืองดีของสังคม อีกลักษณะหนึ่งเป็นการกำกับสร้างตามทางที่ตนคิดเลือกบนพื้นฐานที่รู้คิดว่าจะอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ อะไรคือสิ่งที่ดีแก่ตน

และเมื่อผ่านกระบวนการเรียนการสอนที่มีความจริงเปิดทางให้เทคนิคคอนเฟสทพูดจากศาสตร์ทางการศึกษา ย่อมนำไปสู่การเกิดตัวตนของคนดีของเยาวชน เพราะเชื่อว่าการสอนโดยเฉพาะกิจกรรมพลเมือง ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุดความรู้อันหลากหลายกับกรอบกำหนดสิ่งที่ควรทำของสังคม จะเปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถคิดและเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำได้ ปรับเปลี่ยนและพัฒนาการกระทำของตนไปในทางที่ตนคิดว่าดีกว่าหรือทำให้ตนมีความสุขมากกว่าได้ สะท้อนคิดต่อชุดความรู้อันหลากหลายที่เอื้อให้ตนได้มีทางเลือก

เมื่อนักเรียนผ่านกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ที่มุ่งสอนให้นักเรียนรักบ้านเรือน ผ่านการดูแลเอาใจใส่ รักษาสิ่งแวดล้อม มีความสามัคคี เคารพขนบอบ รู้จักออมทรัพย์ ปฏิบัติตามกฎหมายเกณฑ์กติกา มีวินัยและสอนรุ่มนึ่งให้ปฏิบัติตาม โดยการให้ความรู้ ให้ปฏิบัติ กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการกระทำ โดยโรงเรียนร่วมมือกับบ้านและชุมชน นักเรียนที่เกิดการสะท้อนคิดภายใต้บริบทของระบบบริหารจัดการนี้ นั่นคือเทคนิคอันเป็นบทพูดที่รองรับอำนาจระบบการจัดการศึกษา ทำให้เกิดเป็นตัวตนที่สามารถสะท้อนคิดในกรอบของชุดความรู้ที่โรงเรียนไทยรัฐวิทยาและสังคมสมัยใหม่ร่วมกันสร้างขึ้นอย่างต้องการให้เป็น โดยโรงเรียนไทยรัฐวิทยาใช้ความสัมพันธ์แบบร่วมมือ ขยายมิติทางพื้นที่และเวลาของการจัดการศึกษาไปสู่พื้นที่อื่น ทำให้การศึกษาครอบคลุมทั้งในชีวิตโรงเรียนและชีวิตทางสังคม ลักษณะของหลักสูตรโรงเรียนไทยรัฐวิทยาดังนี้ จึงจะให้นักเรียนเกิดตัวตนที่รักบ้าน รักชุมชน รักษาสิ่งแวดล้อมและรักสันติภาพทุกขณะเวลาของชีวิต

จากการสัมภาษณ์นักเรียนในโรงเรียนไทยรัฐวิทยาถึงสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้และได้กระทำอย่างเป็นกิจวัตร ตามหลักสูตรหรือกิจกรรมการเป็นพลเมือง พบว่านักเรียนได้เรียนรู้ครอบคลุมในสี่เรื่องหลักที่เกี่ยวข้องกับบ้าน ชุมชน สิ่งแวดล้อมและสันติภาพ โดยนักเรียนกระทำและแสดงออกที่เกี่ยวกับเรื่องดังนี้อย่างสม่ำเสมอ บ้าน ชุมชน สิ่งแวดล้อมและสันติภาพ เป็นเรื่องพื้นฐานที่ใกล้ตัวมนุษย์บนฐานของแนวปฏิบัติที่เชื่อว่าเป็นโลกทางสังคมที่ใกล้กับตัวมนุษย์เสมือนรากแก้วของต้นไม้ หากขาดความสมบูรณ์แข็งแรงแล้วต้นไม้ต้นนี้จะไม่สามารถเจริญงอกงามได้อย่างถึงที่สุดฉะนั้น ถ้าคนเป็นสมาชิกที่ดีของโลกสังคมที่ตนอยู่ รักและดูแลโลกสังคมของตน ก็จะทำให้ประเทศชาติบริบูรณ์

ขึ้นได้จากการที่หน่วยพื้นฐานต่างๆ มีความสงบ สบาย สดชื่นและรุ่งเรือง ด้วยการเริ่มต้นเป็นกำลังที่ดีของการสร้างเมืองที่ดีที่ตนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและสามารถเข้ามีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกได้อย่างเป็นรูปธรรมเป็นจุดเริ่มของการเป็นพลเมืองดีตามวิถี

ระบบบริหารจัดการของโรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่มีหลักสูตร มีแผนยุทธศาสตร์ แผนการจัดการเรียนรู้ การสอนและการประเมินที่มุ่งสร้างให้นักเรียนเป็นพลเมืองดีตามวัย โดยเริ่มจากการดูแลตนเองได้และเป็นสมาชิกที่ดีของโลกรอบตัว เกิดเป็นตัวตนที่ผูกพันและดูแลรักษากัน รวมถึงบริเวณบ้านของตนให้มีความสะอาดสวยงาม รับผิดชอบต่อตนเอง ดูแลตนเองและผู้คนในบ้าน การเกิดขึ้นของตัวตนที่รักษาสีแกวเด็กล้อมอย่างตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของสีแกวเด็กล้อมต่อชีวิตของตนและคนอื่น ร่วมรณรงค์และนำคนอื่นให้สำนึกและรับผิดชอบต่อสีแกวเด็กล้อมตามตน การเกิดตัวตนที่เห็นความสำคัญและเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ มีความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ของชุมชนตน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีส่วนร่วมกับชุมชนและการเกิดตัวตนที่รักสันติภาพ รู้จักแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่น คุณลักษณะของตัวตนดังนี้มีเพียงแต่เป็นตัวตนที่ตรวจสอบตนเอง ผ่านการคิดต่อการกระทำของตนเอง ยังนำคนอื่นให้กระทำตามด้วย เป็นตัวตนที่เกิดจากคอนเฟลสการศึกษา

โรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่มีมูลนิธิไทยรัฐได้จัดทำหลักสูตรขึ้นเผยแพร่ เป็นการจัดทำหลักสูตรที่อยู่ภายใต้ความเชื่อของสังคมสมัยใหม่ว่าการศึกษาศาสนาสามารถสร้างพลเมืองได้ หลักสูตรของโรงเรียนไทยรัฐวิทยาจึงมีลักษณะเฉพาะเพื่อมุ่งสร้างพลเมือง ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีคำถามการวิจัยคือ ภายใต้สังคมสมัยใหม่ เป็นสังคมที่มีกระบวนการสร้างตัวตนความเป็นพลเมือง ตามที่อุดมการณ์การปกครองในระบอบประชาธิปไตยกำหนด/กำกับอย่างไรนั้น ศึกษาผ่านการสะท้อนประสบการณ์ของนักเรียนที่ได้ผ่านกระบวนการสร้างในระบบบริหารจัดการของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา อันเป็นกระบวนการสร้างผ่านการทำงานของอำนาจที่สร้างให้ตัวตนสัมพันธ์กับความรู้ความจริง จนเลือกที่จะกระทำและแสดงออกตามที่ตนเห็นว่าดี ทั้งเป็นการทำตามสิ่งที่คนอื่นเข้าใจรับรู้และพูดถึงว่าดีและตนเองเลือกทำ เพราะจากประสบการณ์ของตนพบว่าเป็นการกระทำที่ส่งผลดีต่อตนเองผ่านการสะท้อนคิด การที่คนเป็นทั้งร่างกายได้บงการและเป็นผู้ที่มีทางเลือกต่อการกระทำของตนนั้น เป็นปฏิบัติการทางอำนาจแบบคอนเฟลชันที่สร้างให้เกิดตัวตนเด็กรักบ้าน รักสีแกวเด็กล้อม รักชุมชนและสันติภาพ

จากบทสัมภาษณ์อันเป็นเรื่องราวประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนที่เดินทางผ่านพื้นที่และเวลาจนเกิดตัวตนขึ้นได้นั้น สะท้อนให้เห็นว่าคนอยู่ภายใต้ปฏิบัติการคอนเฟลชันอย่างไร ถูกกำกับกำกับตนเองและกำกับคนอื่นผ่านทางการศึกษาของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา รวมถึงปฏิบัติการนี้ได้สร้างพลเมืองรู้คิดขึ้นได้อย่างไร จนนักเรียนมีความเป็นพลเมืองติดตัวว่าไม่ตายตัว เป็นพลเมืองที่มีการเรียนรู้ใหม่อยู่เสมอ กระทำและนำผู้อื่นให้กระทำในสิ่งที่ดีเช่นเดียวกัน ซึ่งจากบทสัมภาษณ์พบตัวตนความเป็นพลเมืองของนักเรียน มีสี่มิติเป็นไปตามวิถีวุฒิและเป็นลักษณะพื้นฐานสำคัญที่จะทำ

ให้สังคมเข้มแข็ง ได้แก่ ผู้ผูกพันและรับผิดชอบกิจการบ้านเรือนหรือครอบครัวอันเป็นหน่วยพื้นฐานของสังคม ผู้สำนึกและรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ผู้เห็นความสำคัญและเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนและผู้ยึดมั่นในหลักการสันติภาพ ดังนี้

ตัวตนความเป็นพลเมืองของนักเรียน

ตัวตนความเป็นพลเมืองของนักเรียนที่เกิดขึ้นผ่านการจัดการเรียนการสอนที่เป็นส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้นักเรียนได้คิด กระทั่งเกิดตัวตนที่หลากหลาย อันเป็นตัวตนที่ถูกควบคุมและสร้างตนเอง ภายใต้กรอบความคิดหนึ่งและพัฒนาตนเองไปตามแนวทางนั้นหรือผู้รู้คิด ภายใต้การกำกับตนเองให้เป็นไปตามกรอบคุณงามความดีของสังคม การทำให้ตัวตนของตนเองเป็นเด็กดีตามสิ่งที่คนในสังคมพูดถึงหรือวาทกรรม สิ่งที่คุณในสังคมเชื่อโดยทั่วกันและใช้สิ่งนั้นตัดสินคนอื่น ๆ ความเป็นเด็กดีที่สังคมเชื่อว่าเป็นพื้นฐานคือการที่นักเรียนต้องตั้งใจศึกษาเล่าเรียนในสิ่งที่โรงเรียนได้จัดให้ ได้คะแนนผ่านการประเมินจึงจะได้ชื่อว่าเป็นเด็กดี นอกจากนี้ เด็กดียังถูกตอกย้ำด้วยการเป็นคนดีของพ่อแม่ ลูก และหลานที่ดี ต้องช่วยเหลือการงานที่บ้าน ทำตามสิ่งที่ผู้ใหญ่บอกให้ช่วยอย่างไม่บิดพลิ้ว สม่่าเสมอตามที่รับคำสั่งสอน ผู้ใหญ่ได้กำหนดให้และไว้เนื้อเชื่อใจให้ทำ

ตัวตนดังนี้จะจึงเป็นตัวตนที่อยู่ในภาวะที่ถูกกำหนดให้ต้องทำ ต้องปฏิบัติตามอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ เพราะหากไม่ปฏิบัติตามแล้ว ตนจะกลายเป็นเด็กไม่ดี ไม่เป็นพลเมืองดี ดังเช่น การไม่ทำตามคำพูดของคุณครู การไม่เชื่อฟังคุณครู เมื่อไม่ทำตามนี้ก็จะเรียนที่ไม่ดี นักเรียนจึงต้องกำกับตนเองให้อยู่ในกรอบของการเชื่อฟังคำพูดคุณครู จดจำและนึกถึงคำพูดสอนเหล่านั้นเมื่อพบเจอสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตและทำตามนั้นอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ เพราะคำพูดของคุณครูเป็นคำพูดของผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ (expert) ที่นักเรียนต้องปฏิบัติตาม

อย่างไรก็ตาม หากเชื่อว่านักเรียนจะปราศจากซึ่งการคิด การเปรียบเทียบและวิเคราะห์ เลือกกระทำในสิ่งที่ตนคิดว่าดีจากการที่ตนได้คิดใคร่ครวญแล้วต่อสิ่งที่ครู ผู้ปกครองพูดสอน สิ่งที่ได้เรียนรู้มาจากสื่อต่างๆ รวมถึงสิ่งที่ตนรับรู้ผ่านประสบการณ์ของตนเอง เกิดจากการเชื่อฟังครูและผู้ปกครองแล้วไปทดลองกระทำต่อ ตามสิ่งที่ตนเองสะท้อนคิด เลือกที่จะกระทำดังนั้น ซึ่งแตกต่างหรือมากกว่าไปสิ่งที่คุณครูได้สอนหรือได้พูดบอก จนเกิดประสบการณ์ที่จะนำไปสู่การเลือกกระทำเช่นนั้นต่อไป ทำให้นักเรียนรู้คิดอย่างสมารถที่จะเลือกทำในการกระทำที่ตนได้เกิดประสบการณ์หรือคิดแล้วว่า เมื่อได้ทำแล้วเกิดประโยชน์ต่อตนเอง คนรอบข้างและคนอื่น ๆ ดังเช่น การเลือกที่จะสมัครเข้าร่วมในกิจกรรมบางอย่างโดยสมัครใจ การคิดเลือกที่จะกระทำการบางอย่างเพื่อส่วนรวมด้วยตนเอง ดังกล่าวมานี้ จึงมิใช่ลักษณะของตัวตนที่ถูกควบคุมให้ต้องกระทำตามสิ่งที่ครูบอกหรือสิ่งที่ควรทำ แต่เป็นเรื่องที่

นักเรียนเลือก/คิด/รู้สึกและเอาใจใส่ต่อตนเองและคนอื่น ๆ เห็นถึงผลที่ดีหรือไม่ดีต่อการกระทำของตน และนำไปครุ่นคิดในการพัฒนา ลักษณะนี้จึงเป็นลักษณะของตัวตนพลเมืองรู้คิด

ตัวตนผู้ผูกพันและรับผิดชอบกิจการบ้านเรือน

ตัวตนพลเมืองผู้ผูกพันและดูแลบ้าน เป็นผู้ที่รักบ้านของตน เกิดขึ้นผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้นักเรียนเกิดเป็นตัวตนของนักเรียนที่ตระหนักต่อการทำงานบ้านว่าเป็นงานที่เกี่ยวข้องและเป็นความรับผิดชอบของตน โดยเริ่มจากการตระหนักถึงบ้านมิเพียงเป็นโครงสร้างที่อยู่อาศัยเท่านั้น หากแต่บ้านยังเป็นระบบความสัมพันธ์ของคนในบ้าน ซึ่งแต่ละคนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในฐานะสมาชิกต่างก็มีบทบาทหน้าที่ของตน เกิดความตระหนักต่อการทำงานบ้านว่าเป็นการกระทำดีของสมาชิกในบ้าน ซึ่งรวมถึงตัวของนักเรียนที่มีหน้าที่รับผิดชอบและกระทำตามสิ่งที่ควรทำ โดยเชื่อว่าการกระทำนั้นจะนำมาซึ่งความสบายใจ เมื่อนักเรียนได้ทำแล้วเกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง มองตนเองว่าเป็นสมาชิกที่ดีของบ้าน เป็นผู้ที่ทำประโยชน์ให้แก่บ้านของตน นักเรียนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของบ้านจากการมองเห็นบทบาทของความเป็นสมาชิกที่ดีจากการร่วมทำความสะอาดบ้าน พยายามจัดบ้านให้สวยงาม การกระทำในชีวิตประจำวันนี้นักเรียนจึงสอดคล้องกับคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองและคุณธรรมจริยธรรมที่กำหนดไว้ในคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของโรงเรียนไทยรัฐวิทยาในเรื่องของการเคารพสิทธิของตนเอง

ตัวตนผู้รักบ้านมิได้เกิดขึ้นมาได้จากธรรมชาติ หากแต่เป็นการผ่านกระบวนการสร้างในพื้นที่ของระบบบริหารจัดการในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างพลเมือง ขณะเวลาของการเรียนรู้จนเกิดตัวตนผู้รักบ้านที่รู้คิดขึ้นได้นั้น ยังเกิดขึ้นผ่านพื้นที่ของการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ชีวิตในโรงเรียนนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับครู เพื่อนและรุ่นพี่รุ่นน้อง ขณะที่ชีวิตที่บ้านนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับคนในครอบครัว การที่นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ท่ามกลางการมีปฏิสัมพันธ์ไม่ว่าจะโดยอำนาจบังคับหรือจากการเลือกกระทำด้วยตนเองด้วยตนเองก็ตาม ช่วงเวลาของการเรียนรู้นั้นทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงความรู้ความคิดเห็นของผู้อื่นเกี่ยวกับบ้านและการปฏิบัติกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบ้าน นักเรียนได้รับฟังผู้อื่นและคิดต่อสิ่งที่ตนได้รับฟังมา คิดและทำตามในบางเรื่องบางอย่าง ปรับประยุกต์ใช้หรือคิดขึ้นใหม่ โดยเรียนรู้จากความรู้เดิม อย่างที่ตนได้คิดแล้วว่าเป็นวิธีการหรือเส้นทางที่ดี นักเรียนเรียนรู้ที่จะรับฟังแล้วไตร่ตรองหาเหตุผลต่อการกระทำนั้นว่าเป็นการกระทำอันควรหรือไม่อย่างไร การกระทำนั้นจะก่อให้เกิดผลเช่นไร เป็นการกระทำดีหรือไม่ดี เมื่อนักเรียนได้คิดอย่างละเอียดถี่ถ้วน ปรับใช้และเปลี่ยนแปลงตนเองให้พัฒนาขึ้น นักเรียนกระทำและเลือกกระทำในสิ่งที่ดีต่อคนอื่น ๆ ในบ้านและต่อครูกับเพื่อนที่โรงเรียน นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการรับฟังและคิดตาม กระทำเช่นนั้นอย่างเป็นปกติใน

ชีวิตประจำวันเพื่อให้ตนได้เลือกกระทำในทางที่ตนคิดว่าดีต่อตนเองและผู้อื่น เกิดเป็นตัวตนที่ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล อันเป็นคุณสมบัติสำคัญของความเป็นพลเมือง

การเรียนรู้ถึงวิธีการในการทำความสะอาดบ้าน อันมีลำดับขั้นตอนและวิธีการที่แตกต่างกันในการปฏิบัติที่บ้านและโรงเรียน นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ในการทำความสะอาดบ้านด้วยตนเอง นักเรียนเรียนรู้ที่จะคิดวางแผนงานต่อการทำความสะอาดบ้าน สามารถประเมินความสามารถของตนได้จากการตรวจสอบตนเองว่าตนเป็นผู้ที่มีความสามารถที่จะทำงานนั้นหรือไม่ ตนเคยได้เรียนรู้ ฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการทำงานนั้นอย่างไร จนกระทั่งมีความมั่นใจว่าสามารถทำได้สำเร็จอย่างเป็นลำดับขั้นตอนจึงลงมือทำ หรือคิดว่าตนเองไม่สามารถทำได้ ขาดทักษะหรือความรู้อะไร เข้าใจตนเองว่าจะศึกษาเพิ่มเติมได้จากที่ใดตนจึงจะทำได้ นักเรียนศึกษาและฝึกปฏิบัติจากผู้รู้ได้แก่ ครูและผู้ปกครอง ในฐานะผู้มีความรู้และประสบการณ์เป็นที่ยอมรับ ทำให้นักเรียนก่อนที่จะสามารถเข้าใจถึงกระบวนการโดยตลอด สามารถทำได้อย่างบรรลุเป้าหมายคือการเกิดความสะดวกของบ้านและที่อยู่อาศัย ตัวตนที่ออกมาในรูปของนักเรียน เป็นผู้ที่ดีวิเคราะห์ ประเมินและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทำงานต่างๆ ได้อย่างบรรลุซึ่งความสำเร็จ โดยการทำความสะอาดบ้านได้สะดวกเป็นไปตามคำชี้แนะของครูและผู้ปกครอง เป็นความรู้สึกลึกซึ้งของนักเรียนที่มีต่อตนเอง

การทำความสะอาดบ้านของนักเรียนร่วมกับสมาชิกคนอื่นๆ ในบ้านทำให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับคนในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น การทำความสะอาดที่โรงเรียนจากการทำเวรเขตรับผิดชอบต่างๆ ก็เช่นเดียวกันที่เปิดโอกาสให้สัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อน การทำงานร่วมกันกับคนอื่นๆ โดยที่นักเรียนเป็นหนึ่งในผู้มีส่วนร่วมต่อการทำงานนั้น เป็นความคิดว่าความร่วมมือร่วมใจกันทำงานตามหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมาย ตั้งใจทำงานของตนแล้วที่บ้านและโรงเรียนซึ่งเป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยประเภทของกิจกรรมการทำงานอย่างหลากหลายเกิดความสำเร็จขึ้นได้จากการแบ่งงานกันทำและร่วมมือกันทำงาน และนอกจากนี้ นักเรียนเห็นถึงความสำคัญของความสามัคคีในการทำงาน ซึ่งความสามัคคีนี้เป็นคุณธรรม จริยธรรมสำคัญของความเป็นพลเมือง ทั้งยังเป็นบรรทัดฐานที่กำหนดพฤติกรรมนักเรียนด้วย

การทำความสะอาดบ้านและโรงเรียนอย่างตระหนักถึงความรับผิดชอบของตน การทำตามหน้าที่และสิ่งที่ควรทำอย่างที่ทำนักเรียนได้คิดพิจารณาตนเองอยู่เสมอว่าตนควรหรือไม่ควรทำอะไร ไม่ว่าการกระทำนั้นจะมีใครคอยตรวจสอบผลงานหรือผลของการกระทำจะเกี่ยวพันกับการประเมินผลที่โรงเรียนหรือไม่ก็ตาม นักเรียนเลือกที่จะกระทำอย่างตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของตน พร้อมทั้งทำตามความปรารถนาของการมีบ้านที่สะอาดน่าอยู่ การที่นักเรียนกระทำอย่างพ้นไปจากการยึดโยงตนเองกับระบบตรวจสอบหรือประเมินผล เป็นการกระทำที่นักเรียนเลือกเองว่าเป็นการทำความดีในการรู้ถึงหน้าที่ของตนและทำงานอย่างรับผิดชอบอย่างไม่ละเลย ดังนั้น นักเรียนจึงมีความซื่อสัตย์ต่อ

ตนเองและผู้อื่น ทั้งจากชีวิตในบ้านและชีวิตในโรงเรียน ไม่ได้กระทำการทำความสะอาดยิ่งเพราะอยู่ภายใต้การบงการหรือการจับจ้องแต่เพียงเท่านั้น หากคิดถึงผลของการกระทำหรือไม่การกระทำของตนที่สัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในภาพรวมมีความซื่อสัตย์ที่จะทำงานให้บังเกิดผลอย่างคิดถึงประโยชน์ของส่วนรวม ความซื่อสัตย์นี้เป็นคุณสมบัติพื้นฐานอีกประการหนึ่งของพลเมืองที่จะกระทำสิ่งต่างๆ กับเป็นผลของส่วนรวมให้เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันอย่างรู้หน้าที่และเห็นคุณค่า มิใช่เพียงทำตามความจำเป็นในช่วงเวลาหนึ่งใดเท่านั้น

นักเรียนเกิดเป็นตัวตนของนักเรียนที่รักบ้านโดยถือว่าเป็นหน้าที่ต้องทำและมีความสุขใจเมื่อได้ทำแล้วได้มีโอกาสทำตนให้เป็นประโยชน์และมีแนวทางการทำความสะอาดยังด้วยตนเอง จากการมีส่วนร่วมในการทำงานกับผู้อื่น ได้เรียนรู้ถึงคุณค่าของบ้านและวิธีการทำให้บ้านน่าอยู่อาศัยอย่างที่มีได้เป็นเพียงหน้าที่รับผิดชอบของตัวนักเรียนหรือใครคนใดคนหนึ่งเท่านั้น หากแต่เป็นความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกทั้งที่บ้านและที่โรงเรียนอย่างสามัคคีกัน การทำงานให้บรรลุเป้าหมายนั้นเกิดขึ้นจากการที่สมาชิกต่างรู้หน้าที่และตั้งใจทำงานของตนอย่างเป็นชีวิตประจำวัน หากแต่เมื่อมีสมาชิกคนใดที่ไม่สามารถทำงานได้หรือเกิดปัญหาเกี่ยวกับการทำงานนั้นๆ ทำให้ไม่สามารถทำงานออกมาได้ดี ทำให้หากสมาชิกทุกคนต่างทำเพียงงานของตน โดยมีได้สนใจผู้อื่นที่เป็นเพื่อนหรือคนในครอบครัวเดียวกันแล้ว ทำให้ไม่สามารถประสบความสำเร็จในการมีบ้านและโรงเรียนสะอาดน่าอยู่ สมาชิกก็สามารถมีความสามัคคีขึ้นได้ นักเรียนเรียนรู้ถึงการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การแบ่งปันและการเห็นอกเห็นใจเอื้ออาทรผู้อื่นในบทบาทของการช่วยเหลือผู้อื่นทำงานเมื่องานของตนทำสำเร็จแล้ว ให้คำแนะนำเมื่อคนอื่นไม่รู้วิธีในการทำงาน ทำงานแทนผู้อื่นอย่างเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน พฤติกรรมดังนี้จะสะท้อนถึงมนุษยสัมพันธ์อันดีในการเรียนรู้ที่จะช่วยเหลือผู้อื่นอันสัมพันธ์ต่อการเรียนรู้ว่าบ้านหรือโรงเรียนมีเพียงเป็นสถานที่ทางโครงสร้างที่ผูกพันด้วยภาระหน้าที่เท่านั้น หากแต่โครงสร้างดังนั้นเป็นระบบความสัมพันธ์ของสมาชิกที่จะร่วมกันทำให้โครงสร้างนั้นเกิดความเข้มแข็ง ทำให้บ้านและโรงเรียนน่าอยู่ ให้ครอบครัวมีความอบอุ่นไปด้วยความสัมพันธ์อันดี ตัวตนความเป็นพลเมืองผู้รักบ้านอย่างรู้คิดที่ช่วยเหลือผู้อื่น เป็นตัวตนที่ก่อปรด้วยคุณธรรมจริยธรรมพลเมือง เป็นไปตามที่คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของโรงเรียนไทยรัฐวิทยาได้เขียนไว้ถึงพลเมืองที่คาดหวัง อันเป็นพลเมืองที่จะทำให้บ้านและครอบครัวอันเป็นสถาบันพื้นฐานที่สุดของสังคมเกิดความเข้มแข็ง

ตัวตนผู้สำนึกและรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

ตัวตนพลเมืองผู้รักสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ นักเรียนเกิดเป็นพลเมืองที่ตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและร่วมรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทั่วไปเห็นความสำคัญ โดยเริ่มจากการตระหนักถึงความเชื่อมโยงเกี่ยวพันของตนกับสังคมชุมชน

ส่วนรวม การเห็นความสำคัญของคนอื่นที่เป็นสมาชิกอยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกันที่ต่างต้องพึงปฏิบัติต่อกันอย่างคำนึงถึงกันและกัน นักเรียนได้ตรวจสอบสำรวจการกระทำของตนเองที่จะส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมอันนำมาซึ่งการกระทบต่อสุขภาพและสุนทรียะทางอารมณ์ของคนอื่น ทำให้การกระทำดังเช่น การทิ้งขยะไม่เป็นที่ การเดินไปมาเพื่อเล่นสนุก เป็นต้น มิได้เกิดขึ้นได้อย่างมีผ่านการใคร่ครวญซึ่งเหตุและผลแห่งการกระทำ เมื่อเห็นว่าไม่ส่งผลดีต่อสังคมส่วนรวม นำผลร้ายให้เกิดขึ้นจึงเลือกที่จะไม่ทำพฤติกรรมดังนั้น นักเรียนผ่านกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสร้างผู้รักสิ่งแวดล้อมมิเพียงคิดถึงตนเอง หากแต่คิดถึงคนอื่นที่เกี่ยวพันในชีวิตที่บ้าน โรงเรียนและชุมชนด้วย นักเรียนที่คิดคำนึงอย่างระลึกถึงผู้อื่นเป็นเป็นไม่ล่วงละเมิดผู้อื่นและพึงระวังในการทำสิ่งไม่ดีต่อผู้อื่น เป็นการเคารพสิทธิผู้อื่นที่อยู่ร่วมในสังคม ต่างก็เป็นสมาชิกและเป็นเจ้าของสังคมร่วมกัน การเคารพสิทธิผู้อื่นเป็นคุณสมบัติสำคัญของพลเมือง เพราะหากพลเมืองดำรงตนอยู่อย่างไม่คิดถึงคนอื่นในสังคม สังคมคงมีอาชญากรรมไปสู่ความสงบ สบายงามและสันติได้ นักเรียนที่รักสิ่งแวดล้อมมีการคิดและกระทำอย่างคำนึงถึงส่วนรวมว่าเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องส่วนตนเช่นกัน ทำให้เกิดกระทำที่ช่วยเหลือแบ่งปันเพื่อสร้างเสริมให้สังคมมีความน่าอยู่มากยิ่งขึ้น การกระทำดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างมีสำนึกต่อส่วนรวมที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอนและจากประสบการณ์ของตน สำนึกดังนี้ กระตุ้นให้นักเรียนลงมือกระทำต่อสิ่งต่างๆ ในสังคมที่ไร้ระเบียบ ไม่สวยงามและตนเห็นเป็นผลเสียโดยสมัครใจ อย่างเห็นคุณค่าแห่งการกระทำของตนเองว่าเป็นการกระทำดีต่อผู้อื่น ตนเองและคนรอบข้างในขณะเดียวกัน นักเรียนมองเห็นความเชื่อมโยงของปัญหาในสิ่งแวดล้อมรอบตัวสัมพันธ์กับตนเองและลงมือหรือหาวิธีการจัดการกับปัญหาต่างๆ เหล่านั้นพยายามพัฒนาสิ่งแวดล้อมรอบตัวให้สวยงามและอุดมสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ดังนี้ เป็นการสะท้อนถึงตัวตนที่มีจิตสาธารณะ อันเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของความเป็นพลเมือง

นักเรียนเรียนรู้ถึงการพิจารณาตนเองถึงสิ่งที่ตนเองได้กระทำและตั้งใจจะกระทำ ดำเนินการตรวจสอบพิจารณาตนเองอย่างละเอียด เมื่อนักเรียนจะทำการทิ้งขยะอย่าง ไม่ถูกที่ นักเรียนไม่สามารถกระทำได้ เพราะเป็นผู้ที่รู้คิดถึงประโยชน์จากของสิ่งนั้น เราก็ต้องเป็นผู้ที่ดูแลจัดการกับของสิ่งนั้น โดยทิ้งให้ถูกที่ถูกทาง ไม่สร้างภาระให้กับผู้อื่น อันรวมไปถึงภาระต่อธรรมชาติ นักเรียนจะกระทำสิ่งใดๆ จึงกระทำภายใต้การพิจารณาเกี่ยวกับการกระทำของตน อย่างสัมพันธ์กับความรู้อย่างเป็นเรื่องที่ควรกระทำหรือไม่ควรกระทำอย่างไร นักเรียนจึงไม่สามารถทิ้งขยะไม่ถูกที่ได้ เพราะเมื่อทำดั่งนั้น จะทำให้เกิดความรู้สึกละอายใจจากการที่ตนได้กระทำในสิ่งที่ไม่ดี สิ่งที่คุณสอนเป็นการปลูกฝังนิสัยในเรื่องของความรับผิดชอบ อันเป็นเรื่องของความรับผิดชอบ เป็นคุณสมบัติสำคัญที่สำคัญมากของความเป็นพลเมือง เพราะหากพลเมืองไม่คิดก่อนทำ ละเลยหรือก่อให้เกิดปัญหาจนปัญหาไม่สามารถแก้ไขได้ ทำให้เกิดผลกระทบต่อนักเรียนและสังคมส่วนรวม นักเรียนที่เป็นกำลังของเมืองโดยเริ่มที่พื้นฐานเป็นพลเมืองที่คิดตัดสินใจว่าสิ่งที่ตนจะกระทำเป็นสิ่งดีหรือไม่ จะนำไปสู่การสร้างความคิดริเริ่มหรือไม่ จากการ

เรียนรู้ที่ครูและผู้ปกครองได้ชี้แนะและจากตัวอย่างในประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมา การคิดก่อนทำทำให้นักเรียนได้เลือกกระทำในสิ่งที่ตนเห็นว่าเป็นสิ่งที่ควร นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง หากตนทำโดยสะเพร่า กระทั่งสร้างให้เกิดความเดือดร้อน ความรับผิดชอบจึงเป็นเรื่องพื้นฐานที่นักเรียนคำนึงถึงต่อทุกการกระทำของตน

จากกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติ หาใช่เพียงการสะสมองค์ความรู้อย่างเดียว หากแต่ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ นักเรียนได้พบกับปัญหาต่างๆ เมื่อได้พบกับปัญหาเหล่านั้น กระตุ้นให้นักเรียนคิดถึงวิธีการในการแก้ปัญหา ผ่านกระบวนการเรียนรู้ต่อการแก้ปัญหา มิใช่การปล่อยปละละเลยต่อปัญหาเหล่านั้น เพราะนักเรียนไม่สามารถทำดั่งนั้นได้ เมื่อคิดถึงสิ่งที่ควรกระทำ ความสำคัญของบ้านและโรงเรียน การลงมือปฏิบัติ ทำให้นักเรียนเกิดทักษะการแก้ปัญหา เป็นผู้แก้ปัญหาต่างๆเมื่อนักเรียนพบเรื่องที่ไม่คาดคิด หากนักเรียนไม่สามารถคิดแก้ปัญหาในเรื่องต่างๆได้นั้น กลายเป็นปัญหาที่ไร้ทางแก้หรือทำให้นักเรียนไม่สามารถกระทำสิ่งต่างๆได้อย่างสำเร็จตามความตั้งใจ แต่การเรียนการสอนของโรงเรียนไทยรัฐวิทยานี้ นักเรียนสามารถแก้ปัญหาได้ นักเรียนสามารถทำตามเจตนารมณ์ที่ตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและร่วมรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทั่วไปเห็นความสำคัญได้อย่างลุล่วง ทักษะการแก้ปัญหาจึงเป็นทักษะสำคัญยิ่งของพลเมือง

ผู้รักษาสีงแวดล้อมที่รู้คิดมีเพียงตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรในความคิดของตนเท่านั้น หากยังต้องรณรงค์ต่อผู้อื่นให้กระทำแบบเดียวกัน เป็นความร่วมมือร่วมใจของคนทั้งสังคมอีกด้วย เพราะเชื่อว่าการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไม่สามารถทำได้อย่างเกิดผลโดยคนเพียงหนึ่งคนเท่านั้น การที่นักเรียนได้ทำกิจกรรมรักษาสีงแวดล้อมร่วมกับเพื่อนๆ ในการเก็บใบไม้เป็นแถวหน้ากระดานหรือในการปลูกต้นไม้ร่วมกัน นักเรียนเห็นถึงผลของการมีความสามัคคีกันในกลุ่มคณะ ส่งผลให้นักเรียนเห็นว่าการงานชิ้นใหญ่ให้บรรลุผลได้ การทำกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นจากชีวิตในโรงเรียนนั้น ทำให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกันกับผู้อื่น ก่อให้เกิดความสัมพันธ์กันดีและผลสำเร็จของการทำงาน การทำงานร่วมกันอย่างมีไมตรีต่อกันนี้ เป็นคุณสมบัติของความเป็นพลเมือง นักเรียนสามารถทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้ ทำให้สามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างลุล่วง

ตัวตนผู้เห็นความสำคัญและมีส่วนร่วมกับชุมชน

ตัวตนพลเมืองผู้รักชุมชนเกิดขึ้นผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้นักเรียนเกิดเป็นตัวตนของนักเรียนที่ดี ตระหนักถึงความสำคัญของชุมชนของตนที่มีประวัติความเป็นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เห็นถึงความสำคัญของการเผยแพร่ความรู้ให้แก่คนในชุมชนและเรียนรู้จากคนในชุมชน โดยเริ่มเห็นว่าการอยู่ร่วมกันของคนอื่นๆในชุมชน อันเป็นหน่วยที่รวมครอบครัวต่างๆไว้ เป็นครอบครัว

ที่อยู่ในพื้นที่บ้านใกล้เคียงกัน มีสิ่งแวดล้อมโดยรอบที่สัมพันธ์กับสภาวะของปัญหาสังคมใกล้เคียงกัน การอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนที่ปฏิบัติต่อกันด้วยดีจะทำให้ทุกคนร่วมมือร่วมใจจัดการกับปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นได้ หากไม่แล้วคนในชุมชนจะเกิดการทะเลาะเบาะแว้ง เกิดปัญหาสะสมในชุมชนอีกนานับประการ

นักเรียนศึกษาถึงประวัติศาสตร์ของชุมชนของตนจากการสัมภาษณ์ผู้มีความรู้ในท้องถิ่น ตามการชี้แนะของคุณครูที่พูดถึงความเป็นมาาร่วมกันของคนในชุมชน จนมีลักษณะร่วมกันหลากหลายประการดังในปัจจุบันนี้คือการประกอบอาชีพ งานประเพณีของชุมชนนั้น เมื่อนักเรียนคิดถึงคำพูดของคุณครูและจากการสัมภาษณ์คนในท้องถิ่น ยิ่งทำให้เกิดความรู้สึกดีที่ตนเป็นหนึ่งในสมาชิกของคนในชุมชนนี้เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้การได้พูดคุยกับคนในท้องถิ่น ได้พบปะและทักทายซึ่งกันและกันทำให้นักเรียนเกิดปฏิสัมพันธ์อันดีกับคนในชุมชนท้องถิ่นของตน เมื่อนักเรียนได้กลับไปถามผู้ปกครองที่บ้านถึงประวัติความเป็นมาของชุมชนและของครอบครัว นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในการเป็นสมาชิกของชุมชนแห่งนี้ ความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกันดังนี้ทำให้เมื่อโรงเรียนมีการจัดกิจกรรม วัดและชุมชนมีการจัดงานต่างๆ คนในชุมชนอันหมายรวมถึงนักเรียนทุกคนต่างก็เข้ามามีส่วนร่วมกับงานนั้น ความสามัคคีของคนในชุมชนดังนี้ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และเห็นผลจากความร่วมมือร่วมใจ นักเรียนมีความสามัคคีกันในการทำกิจกรรมต่างๆร่วมกันคนในชุมชนและกับเพื่อนในโรงเรียน เพราะตนได้เห็นถึงคุณค่าของการรักใคร่กลมเกลียวที่สามารถทำให้ภาระงานใหญ่สำเร็จได้ ความร่วมมือและความสามัคคีเป็นคุณธรรม จริยธรรมที่ทำให้ตัวตนความเป็นพลเมืองดำเนินไปอย่างประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของสังคมได้

คนในสังคมชุมชนจึงต้องอยู่ร่วมกันอย่างช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยเริ่มจากการมองเห็นความเชื่อมโยงของชุมชน โรงเรียนและครอบครัว นักเรียนในฐานะที่เป็นหนึ่งในสมาชิกของชุมชนช่วยเหลือชุมชนได้โดยการเผยแพร่ความรู้ต่างๆให้แก่คนในชุมชน ซึ่งการกระทำดังนี้เกิดขึ้นอย่างมีสำนึกสาธารณะต่อสังคมส่วนรวม นักเรียนมองปัญหาของชุมชนเสมือนเป็นปัญหาของตนเอง นักเรียนทำกิจกรรมรณรงค์ต่างๆของโรงเรียนที่ช่วยให้ความรู้กับคนในชุมชน ทำให้ตนเองมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของสังคมส่วนรวมด้วย ความช่วยเหลือและการมีจิตสาธารณะดังนี้ เป็นคุณสมบัติสำคัญของการเป็นพลเมืองดี เพราะทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีและนำไปสู่การเกิดความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน

การที่นักเรียนได้เห็นถึงบทบาทของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและคนในชุมชนอื่นๆ มีบทบาทในการร่วมกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนอย่างร่วมมือกัน ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามสิ่งที่ครูเคยพูดให้ฟังถึงความเอื้อเฟื้อที่ทำให้ทั้งผู้รับและผู้ให้ประสบความสำเร็จไปด้วยกันทั้งสองฝ่าย การที่คนเอื้อเฟื้อแบ่งปันต่อกันทำให้เกิดสังคมเอื้ออาทร เป็นสังคมที่ทำให้คนสังคมดูแลกันก่อให้เกิดการพัฒนาทั้ง

ความสัมพันธ์อันดีและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนสังคมนั้น แบบอย่างของคนในชุมชนที่เอื้อเพื่อต่อโรงเรียน นักเรียนได้เรียนรู้เกิดความเอื้อเพื่อต่อผู้อื่น อันเป็นคนที่เตือนร้อนหรือเพื่อนนักเรียนด้วยกันที่มีความขาดแคลนในบางสิ่งบางอย่าง ความเอื้อเพื่อเป็นคุณธรรม จริยธรรมประการสำคัญ ที่จะนำพาให้สังคมสันติสุข อันเกิดจากความเห็นอกเห็นใจ พื้นฐานแห่งการเรียนรู้ที่จะเข้าใจกันของคนในสังคม

ตัวตนผู้ยึดมั่นในหลักการสันติภาพ

ตัวตนพล เมื่อผู้รักสันติภาพเกิดขึ้นผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้นักเรียนเกิดเป็นตัวตนของนักเรียนที่ดี ตระหนักต่อการมีมนุษยสัมพันธ์อันดีกับคนอื่น โดยเริ่มจากการตระหนักถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ของคนในชุมชนและในโรงเรียน เริ่มจากการเคารพสิทธิของผู้อื่น ไม่ล่วงละเมิดซึ่งกันและกัน ทั้งโดยวาจาและการกระทำ เมื่อคนในสังคม ชุมชนและโรงเรียนต่างพึงระมัดระวังตรวจสอบซึ่งการกระทำของตนที่จะไม่ล่วงละเมิดผู้อื่น ทำให้คนมีการกระทบกระทั่งกันน้อยอยู่ร่วมกันบนวิถีของความสันติ เมื่อเกิดปัญหาขึ้น นักเรียนพึงระมัดระวังการกระทำของตนในการแสดงออกต่อเพื่อนนักเรียน รุ่นพี่รุ่นน้อง คนในชุมชน ให้เป็นไปอย่างประนีประนอม

นอกจากนี้ ในปัจจุบันที่มีการอพยพเคลื่อนย้ายของคนต่างชาติพันธุ์ ทำให้คนในโรงเรียนและชุมชนมีความแตกต่างหลากหลายมากขึ้นในเรื่องของชาติพันธุ์ ภาษาและวิถีการดำเนินชีวิต นักเรียนปฏิบัติกับผู้อื่นอย่างเคารพซึ่งความแตกต่างหลากหลาย คิดต่อคำที่ครูและผู้ปกครองสอนในเรื่องของความสมานฉันท์ การเคารพซึ่งกันและกัน ทำให้นักเรียนอยู่ร่วมกันคนอื่นได้อย่างผาสุก การเคารพสิทธิผู้อื่นและการเคารพความแตกต่าง เป็นคุณสมบัติสำคัญของพลเมืองที่จะดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมสันติสุข เมื่อคนอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจ ทำให้ปัญหาและความขัดแย้งเกิดขึ้นเพียงเล็กน้อยและหากเกินขึ้นก็สามารถพูดคุยทำความเข้าใจกันได้อย่างรอมรอม นักเรียนในฐานะที่เป็นหนึ่งในสมาชิกของครอบครัว โรงเรียนและชุมชน รู้จักเคารพสิทธิผู้อื่นและเคารพความแตกต่างเพราะเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติต่อกันด้วยความเข้าใจ ใฝ่ใจผู้คนรอบข้าง มุ่งหมายให้คนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขของคนในสังคม นอกจากการพึงระมัดระวังซึ่งการกระทำและวาจาที่กระทบต่อสิทธิของผู้อื่นแล้ว ยังต้องดำเนินชีวิตโดยปฏิบัติตามกฎ กติกาของสังคมด้วยความเคารพ เพราะหากคนในสังคมไม่เคารพซึ่งกฎกติกา หากปฏิบัติตนตามใจโดยมิได้คำนึงถึงผู้อื่นแต่อย่างใดแล้ว ทำให้สังคมเกิดความวุ่นวาย สังคมจึงต้องมีกฎกติกาเพื่อให้คนแต่ละคนเน้นชีวิตอย่างไม่ล่วงละเมิดต่อกันและทำให้สังคมเป็นระเบียบเรียบร้อยอีกด้วย กฎกติกาของสังคมมีหลายลักษณะทั้งกฎหมาย กฎของโรงเรียนที่นักเรียนเรียนอยู่จัดเป็นกฎหมายของสังคมย่อยในโรงเรียน รวมถึงกฎของจารีต

ธรรมเนียมประเพณีและมารยาททางสังคมที่มีความแตกต่างกันออกไป คนในสังคมที่ดำเนินชีวิตอยู่ภายใต้กรอบของกฎต่างๆ เหล่านี้ทำให้คนปฏิบัติดีต่อกัน ตัวอย่างของการแสดงความเคารพของสังคมไทย อันเป็นมารยาทที่สืบทอดปฏิบัติสืบเนื่องกันมาแต่อดีต เพื่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม นักเรียนปฏิบัติตนเป็นผู้ที่เคารพกฎและเป็นผู้มีมารยาทอันดีเป็นการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกันในสังคมমানฉันท์ การเคารพกฎกติกา การแสดงความเคารพ เป็นคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองและเป็นคุณธรรม จริยธรรมที่กำลังของเมืองพึงมีและปฏิบัติตามในฐานะสมาชิกของสังคม

ตัวตนพลเมืองผู้รักสันติภาพที่มีมนุษยสัมพันธ์อันดีต่อผู้อื่น ยังรวมถึงการเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือ แบ่งปัน การใช้วาจาไพเราะสุภาพต่อผู้อื่นอีกด้วย การที่พลเมืองยึดถือการปฏิบัติตนดังนี้ ทำให้คนในสังคมเกิดความเป็นมิตรที่ดีต่อกัน เมื่อมีความเป็นมิตรที่ดี เมื่อมีปัญหาอุปสรรคใดๆ เกิดขึ้น คนในสังคม ชุมชนและโรงเรียนก็จะร่วมกันแก้ไขปัญหา นักเรียนได้เรียนรู้จากสิ่งที่ครูและผู้ปกครองพูดสอน ชมเชย ในการกระทำดีและจากประสบการณ์ที่ตนเองเกิดความรู้สึกที่ดีจากการกระทำดังกล่าว เหล่านี้มีผลต่อการตระหนัก คิดก่อนเลือกกระทำของนักเรียน ในการเลือกกระทำในสิ่งที่ตนเห็นว่ามีคุณค่าและควรกระทำ นักเรียนเป็นตัวตนผู้รักสันติภาพในการเลือกกระทำอย่างคิดถึงผู้อื่น แบ่งปันต่อผู้อื่น โดยเห็นว่าการกระทำดีนำพาให้ตนมีความสุขด้วยเช่นกัน เมื่อเกิดมิตรไมตรีอันดีต่อกันทำให้การทำงานต่างๆ ไม่ว่าจะในโรงเรียนหรือในชุมชนเกิดความร่วมมือซึ่งกันและกัน สร้างความเปลี่ยนแปลง ในทางที่ดีให้เกิดขึ้นต่อสังคม ชุมชน โรงเรียนและบ้านของตน

จะเห็นได้ว่า ตัวตนความเป็นพลเมืองของนักเรียน มีสี่มิติดังกล่าวมาข้างต้นเป็นไปตาม วัตถุประสงค์ของผู้เรียนที่เกิดการกระทำขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์กับโลกรอบตัว โดยมีการเรียนรู้เกิดขึ้นที่ โรงเรียน บ้านและชุมชน อย่างที่ระบบการศึกษาเป็นระบบบริหารจัดการที่เป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการทางสังคมเพื่อสร้างตัวตนความเป็นพลเมือง ได้แก่ ตัวตนที่ผูกพันและดูแลบ้าน ผู้สำนึก และรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ผู้เห็นความสำคัญและเข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนและผู้ยึดมั่นในหลักการ สันติภาพ การกระทำของนักเรียนที่ผ่านการคิดและเลือกกระทำจากสิ่งที่ครู ผู้ปกครองและคนในชุมชน ในสอน จากประสบการณ์ของตัวนักเรียนเอง สะท้อนคิดก่อนเลือกกระทำในทางที่ตนเห็นว่าดีที่สุดต่อตนเองและผู้อื่น การเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันอย่างการรดน้ำต้นไม้ การกวาดบ้าน การพับผ้า การร่วมเดินรณรงค์กับทางโรงเรียนและการแบ่งปันสิ่งของให้แก่ผู้อื่น มิเพียงเป็นการดำเนิน ชีวิตประจำวันทั่วไป หากแต่เป็นปฏิบัติการที่มีเทคนิคคอนเฟสบทพูดผ่านระบบบริหารจัดการของ โรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่มีกระบวนการกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อสร้างพลเมืองอย่างเข้มข้น โดยใช้ คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองเป็นแนวทางสำคัญของครูผู้สอนในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ นักเรียน โดยโรงเรียนเปิดโอกาสให้คนในชุมชน ผู้ปกครองร่วมแลกเปลี่ยน เรียนรู้และร่วมกันให้ความรู้เพื่อสร้างตัวตนพลเมืองรู้คิดให้เกิดขึ้น กิจกรรมต่างๆ จึงทำให้นักเรียนเกิด

การเรียนรู้ พัฒนาตนเองอันมิใช่เพียงเนื้อหา หรือขั้นตอนในการทำกิจกรรมต่างๆ ในรายละเอียด หากแต่ขั้นตอนกระบวนการทำกิจกรรมที่สร้างให้นักเรียนเป็นผู้รู้ ผู้ปฏิบัติได้ พิจารณาต่อการปฏิบัติของตนเองและคิดต่อการปฏิบัตินั้นเป็นส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้นักเรียนได้คิดต่อคำพูด คำแนะนำของคนรอบข้าง อันแผ่ผึ่งไปด้วยแนวทางการกระทำดี สิ่งที่ต้องทำ สิ่งที่ต้องสามารถทำได้ เหล่านี้เน้นเชื่อมสัมพันธ์กับความจริงของคุณสมบัติความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยและตามค่านิยมพื้นฐานของสังคม เช่น ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกันผู้อื่น ความซื่อสัตย์ ความช่วยเหลือ เคารพสิทธิผู้อื่น ความเอื้อเฟื้อ ดังนี้ เป็นต้น

การทำกิจกรรมของนักเรียนในโรงเรียน ที่บ้านและชุมชน จึงมิเพียงเป็นการสร้างให้นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติได้ตามสาระแห่งกิจกรรมนั้นเท่านั้น หากเป็นขณะเวลาของการสร้างให้นักเรียนเรียนรู้ถึงสิ่งที่จะต้องอย่างการมีความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกันผู้อื่น เคารพสิทธิผู้อื่น ความเอื้อเฟื้อและอื่นๆ อย่างเปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดเลือกด้วยตนเอง ภายใต้การควบคุมในบางขั้นตอนและการชี้แนะถึงทางที่ควร สิ่งที่ต้องกระทำ อันมีลักษณะเฉพาะต่างกันไปในแต่ละกิจกรรมย่อย ลักษณะพื้นฐานสำคัญที่แผ่ผึ่งเพื่อสร้างพลเมืองให้มีความสอดคล้องกับคุณสมบัตินี้ของความเป็นพลเมืองและคุณธรรมจริยธรรมมีขึ้นอย่างมุ่งหมายที่จะทำให้สังคมเข้มแข็ง อันเริ่มต้นจากฐานรากที่คนในสังคมเป็นพลเมืองดีร่วมกันทำให้สังคมมุ่งสู่ความเจริญอย่างมีสันติสุข

วิธีการศึกษาแบบอัตชีวประวัติสะท้อนให้เห็นตัวตนความเป็นพลเมือง

เรื่องราวที่นักเรียนได้เล่าตามแนวทางการวิจัยแบบอัตชีวประวัติ สะท้อนถึงประสบการณ์จากชีวิตการเรียนในโรงเรียน แสดงให้เห็นความเป็นตัวตนพลเมืองผู้คิด อันเป็นการสร้างให้เกิดขึ้นผ่านกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งสร้างพลเมือง อันเป็นปฏิบัติการของอำนาจแบบคอนเฟสท์ที่มีการทำงานอย่างซับซ้อนของทั้งเทคโนโลยีของอำนาจและเทคโนโลยีของตัวตน ร่วมการแสดงออกอย่างสัมพันธ์ตนเองกับความจริงในโลกสังคมและในระบบบริหารจัดการนั้นคือ การเผยให้เห็น ตัวตนได้ตรวจสอบพิจารณาตนเองและคนอื่น สร้างตนเองไปในแนวทางที่ตนเองเลือกอย่างกำกับตนเองและกำกับผู้อื่นด้วยในขณะเดียวกัน เรื่องราวดังนี้ จึงมิใช่เรื่องส่วนบุคคลของนักเรียนคนหนึ่งคนใดแต่ผู้เดียว แต่เป็นเรื่องที่สะท้อนให้เห็นโลกสังคมผ่านมุมมองของนักเรียนที่เป็นผู้มีปฏิสัมพันธ์อยู่ท่ามกลางบริบทดังของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา อันเป็นระบบบริหารจัดการการศึกษาที่มุ่งสร้างพลเมือง จากการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ผ่านมุมมองเชิงทฤษฎีทำให้เห็นถึงกระบวนการสร้างความเป็นพลเมืองในโรงเรียนที่สัมพันธ์กับสถาบันทางสังคมอื่นๆ อย่างร่วมมือกัน เพื่อสร้างให้เกิดตัวตนความเป็นพลเมืองผู้คิดที่ติดตัว ไม่แปรผันไปตามพื้นที่และเวลา

ดังนั้นแล้วจากการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ของนักเรียนจึงทำให้เห็นว่า นักเรียนถูกสร้างทั้งจากชีวิตในโรงเรียนและพื้นที่ชีวิตอื่นอย่างเข้มข้น เมื่อนักเรียนเข้าสู่ โรงเรียนที่ต้องกลายเป็นักเรียนที่ ต้องได้รับการสร้างเสริมและพัฒนาให้เป็นไปตามคอนเฟสทางการศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นักเรียน ต้องเรียนจนต้องรู้ ปฏิบัติได้ ต้องผ่านกระบวนการประเมินของโรงเรียน นักเรียนต้องอยู่ภายใต้ กฎระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน ปฏิบัติการทางอำนาจที่อาศัยเทคโนโลยีของอำนาจต่างๆ ทำให้นักเรียนเสมือนถูกจับจ้องให้ตรวจตราตนเองให้ถูกที่ ดำเนินชีวิตในโรงเรียนตามแบบแผนที่กำหนดไว้ เหมือนๆกัน เทคนิคของอำนาจทำให้นักเรียนยังตรวจสอบตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้ตนเองกำกับตนเองให้ ดำเนินอยู่ในวิถีทางที่ควรเป็นและควรทำ แม้ในโรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่มีการใช้วิธีการสอนต่างๆที่สร้างความยืดหยุ่นให้กับผู้เรียนมากขึ้น อย่างการให้นักเรียนคิดถึงวิธีการในการกระทำแบบใหม่ๆและเสนอ ความคิดเห็นได้ ให้นักเรียนทำงานกลุ่ม ให้นักเรียนสามารถมีบทบาทในการเป็นผู้นำ ให้นักเรียนได้ เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติด้วยตนเองซึ่งต้องอาศัยระยะเวลา แต่อย่างไรก็ตาม การกำกับตนเองให้เป็นไป ตามเงื่อนไขแห่งระบอบอำนาจ การสร้างตนเองให้เป็นไปตามความจริงอันเป็นสิ่งที่คนในพื้นที่นั้นเชื่อ แสดงออกและเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดี เหล่านี้มัน แสดงให้เห็นถึงเส้นทางการกำกับตนเองให้เป็นไปตาม ทางของสิ่งที่เห็นว่าดี สิ่งทีเห็นว่าควร อันเชื่อมสัมพันธ์กับคำพูดและวาทกรรมของผู้เป็นตัวแทนแห่ง อำนาจ ชุดของความจริงที่คนในระบบบริหารจัดการนั้นเชื่อและสื่อต่างๆที่ผลิตซ้ำในโลกสังคม

อย่างไรก็ตาม การวิจัยด้วยวิธีนี้มองว่าเมื่อนักเรียนผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างพลเมืองของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา คือปฏิบัติการที่มุ่งให้นักเรียนกำกับตนเองให้เป็นไปตาม เงื่อนไขแห่งระบอบอำนาจ ภายใต้กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีบทบาทเป็นเทคนิคของ อำนาจที่มีระบอบความจริงของการศึกษาทำให้นักเรียนได้คิด ได้ลงมือทำ ทำให้นักเรียนได้เกิด ประสบการณ์ขึ้นด้วยตนเอง ที่มีวาทกรรมหรือคอนเฟสทางการศึกษาออกมาในรูปของการกำหนดให้ นักเรียนคิดเป็นและลงมือทำ จนเมื่อนักเรียนได้เกิดความรู้สึกว่ากระทำสิ่งต่างๆตามทิศทางอันควรแล้ว ทำให้ชีวิตได้รับความชื่นชมและเป็นแบบอย่างให้แก่คนอื่น เกิดขึ้นจากชีวิตการเรียนที่เปิดโอกาสให้ได้ ทำได้คิด จนกระทั่งตัวตนเกิดประสบการณ์ของตน เป็นความจริงที่ตนเห็นสะท้อนจากการกระทำของ ตนและจากคนรอบข้าง สิ่งดีที่เกิดขึ้นต่อบ้าน โรงเรียนและชุมชน อันเป็นความสัมพันธ์อันดี เป็น ลูกหลานที่ดีของครอบครัว เป็นเพื่อนและนักเรียนที่ดี ตลอดจนสมาชิกที่ดีของชุมชนที่ตนอยู่ ความเป็น ุรูปธรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตเหล่านี้ เป็นสิ่งที่ส่งผลต่อระบบคิดที่กำหนดให้นักเรียนคิดและเลือกที่กระทำ ด้วยตนเอง อย่างมิได้ยึดโยงกับความจริงหรือคำพูดต่างๆเพียงเท่านั้น หากแต่เป็นการเลือกจากที่เห็น ว่าดีจากประสบการณ์ที่ตนได้ประสบมาอย่างเฉพาะตน ตัวตนพลเมืองรู้คิดที่สะท้อนให้เห็นจากวิถี การศึกษาแบบอัตชีวประวัติ จึงเป็นพลเมืองที่คิดและเลือกที่จะสร้างตนเอง หากใช่เป็นเพียงการสร้างให้ เป็นพลเมืองแบบเดียวกันจากระบบสถาบันแต่ฝ่ายเดียว

การสะท้อนประสบการณ์ของผู้วิจัยจากการทำการศึกษการสร้างตัวตนความเป็นพลเมืองในโรงเรียน

ผู้วิจัยเริ่มงานวิจัยชิ้นนี้ จากการมุงมองต่อสภาวะปัญหาใกล้ตัว ในช่วงเวลาที่ผู้วิจัยได้ทำงานเป็นครูอยู่ที่โรงเรียนประจำจังหวัดแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ค่อนข้างมีชื่อเสียงและมีนักเรียนจำนวนมาก ผู้วิจัยได้รับมอบหมายให้สอนในวิชาหน้าที่พลเมือง ซึ่งในช่วงนั้นเป็นช่วงที่มีการริเริ่มให้มีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชานี้ขึ้นใหม่ ภายหลังจากการเปลี่ยนรัฐบาลในการบริหารประเทศมาไม่นาน รัฐบาลใหม่ที่บริหารประเทศเน้นเกี่ยวกับการปลูกฝังพลเมืองของชาติให้มีคุณลักษณะเป็นไปตามค่านิยม 12 ประการ

เมื่อผู้วิจัยได้สอนหน้าที่พลเมืองให้นักเรียน พบว่าการเรียนการสอนในเรื่องของความเป็นพลเมืองมีรายละเอียดสูงเพราะเป็นการสร้างให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อตัวตน อันหมายรวมถึงวิถีคิดจิตใจ เนื้อหาในการเรียนสอนหนึ่งเป็นเรื่องนามธรรม ซึ่งต้องอาศัยการตีความกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นรูปธรรม เพื่อให้ นักเรียนสามารถนำไปใช้ต่อการกระทำในชีวิตประจำวันได้ อีกทั้งเนื้อหาการเรียนการสอนยังครอบคลุมต่อหลากหลายกิจกรรมในการดำเนินชีวิต อย่างการออม การปลูกต้นไม้ การเลือกตั้ง การเคารพบนอบต่อผู้ใหญ่ การเคารพเพื่อนมนุษย์ เป็นต้น ซึ่งในความคิดเห็นของผู้วิจัยที่ได้ศึกษาคู่มือประกอบการเรียนการสอนดังกล่าวเห็นว่าจุดมุ่งหมายสำคัญคือการสอนให้นักเรียนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมที่ตนเป็นส่วนหนึ่ง เริ่มจากบ้าน โรงเรียน ชุมชน จนถึงประเทศชาติ เข้าใจและปรับใช้หลักประชาธิปไตยในการดำเนินชีวิต เป็นผู้มีความรับผิดชอบ

อย่างไรก็ตามเมื่อผู้วิจัยได้มีประสบการณ์ในการสอนในวิชานี้ในโรงเรียนกลับได้เห็นถึงปัญหาหลายประการที่เกิดจากกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับพลเมืองมิได้รับการให้ความสนใจอย่างจริงจัง ทั้งจากทางโรงเรียนและนักเรียน โรงเรียนเสมือนว่าจำเป็นต้องสอนวิชานี้ ด้วยเพราะในระยะนั้นรายวิชานี้จัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติมที่บังคับให้มีการเรียนการสอนตามแนวนโยบายของรัฐบาล ทำให้โรงเรียนที่ต้องดำเนินตามภาครัฐไม่สามารถปฏิเสธที่จะจัดการเรียนการสอนวิชานี้ได้ ยิ่งโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีชื่อเสียงและต้องรักษาสถิติของนักเรียนในโรงเรียนที่เข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยมีชื่อเสียงแล้ว ยิ่งเป็นโรงเรียนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนมีผลการเรียนดี สอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ มากกว่าจะให้ความสนใจในการปลูกฝังให้นักเรียนเป็นพลเมืองอย่างจริงจัง ทำให้นักเรียนในโรงเรียนที่ได้ยินได้ฟังในสิ่งที่ถูกพูดถึง ในสิ่งที่ต่างรับรู้ด้วยกันและแสดงออกในพื้นที่โรงเรียนนั้น ยึดโยงตนเองกับเป้าหมายดังกล่าวเป็นหลักสำคัญในชีวิต รายวิชาต่างๆจึงได้รับการให้ความสำคัญอย่างลดหลั่นกันไปตามจำนวนหน่วยกิต ชั่วโมงเรียนต่อสัปดาห์และจากการพิจารณาว่าอยู่ในรายชื้อวิชาที่นักเรียนคนนั้นๆต้องใช้ในการสอบเข้ามหาวิทยาลัยหรือไม่ มากกว่าจะให้ความสำคัญที่สาระเนื้อหาหรือผลจากการเรียนรู้ต่อการพัฒนาตัวตนในบางเรื่องบางสิ่งที่ไม่สามารถวัดค่าได้อย่างเป็นรูปธรรม

แม้ว่าโรงเรียนจะมีการให้นักเรียนทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ อย่างการเก็บขยะ กวาดลาดวัด ตามจำนวนชั่วโมงที่กำหนดให้นักเรียนต้องทำพร้อมภาพถ่ายยืนยัน หากแต่เป็นการให้นักเรียนทำเพื่อให้นักเรียนมีชั่วโมงเรียนทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์เพิ่มขึ้น ในขณะที่นักเรียนเองก็สนใจในด้านการเก็บหลักฐานการทำความคิดเพื่อนับชั่วโมงมากกว่าที่จะครุ่นคิดว่าทำความดีเพื่อใคร ได้อะไรต่อผู้อื่นและตนเอง นอกจากนี้ กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์อย่างการทำความสะอาด เก็บขยะยังถูกนำมาใช้เป็นกิจกรรมในการลงโทษเป็นหลัก ในยุคสมัยที่ครูไม่สามารถใช้ความรุนแรงต่อเด็ก การลงโทษผ่านการให้นักเรียนกระทำกิจกรรมดังนี้ โดยที่ไม่มีคำชี้แนะหรือการให้คุณค่าประกอบกิจกรรมทำนั้นถูกนำมาใช้ลงโทษกันอย่างแพร่หลาย

จุดที่ทำให้ผู้วิจัยมองเห็นว่าเป็นปัญหาคือ เมื่อนักเรียนในโรงเรียนนั้นเดินผ่านนักเรียนเหล่านี้ที่กำลังก้มตัวลงเก็บขยะ กำลังกวาดพื้น เหตุใดจึงกลายเป็นถูกมองผ่านสายตาว่าเขาเหล่านี้เป็นคนเหลวไหล ครูจึงลงโทษให้ต้องทำงานที่ไม่สะอาด มากกว่าจะมองว่าการกระทำเหล่านี้เป็นการกระทำความดี การทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ที่ผูกติดกับการลงโทษ ทำให้นักเรียนที่ทำงานเหล่านี้ดูเหมือนว่าเป็นผู้ต้องโทษ มากกว่าจะมองว่าเป็นผู้ที่กระทำความดี

ผู้วิจัยจึงเกิดการตั้งคำถามต่อชุดความจริงที่สังคมเชื่อกันว่าพลเมืองรู้คิดที่เป็นกำลังของเมือง เป็นผู้มีส่วนร่วม มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบดูแลพื้นที่ที่ตนสัมพันธ์ใกล้ชิดและพื้นที่สาธารณะต่างๆ แต่เหตุใดโรงเรียนอันเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่สร้างเยาวชนที่จะเติบโตเป็นกำลังให้แก่เมืองในวันข้างหน้ากลับไม่สามารถสร้างให้นักเรียนเกิดความรู้สึกตระหนักหรือเห็นความสำคัญของการกระทำเพื่อประโยชน์ส่วนร่วมได้ ทั้งที่โรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคมที่ใกล้ชิดกับนักเรียนรองมาจากสถาบันครอบครัว และเป็นสถาบันที่มีส่วนในการกำหนดคุณลักษณะของคนในสังคมในวันข้างหน้า

เมื่อผู้วิจัยได้เปลี่ยนสถานที่ทำงานมาทำงานในอีกโรงเรียนหนึ่ง ซึ่งเป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง ที่โรงเรียนแห่งนี้กำหนดให้นักเรียนได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับความเป็นพลเมือง ไม่ว่าจะเป็นการคัดแยกขยะ การเก็บขยะ การทำความสะอาดและการสอบธรรมศึกษา ดังนี้เป็นต้น หากแต่กิจกรรมดังกล่าวยังมิได้ถูกกระตุ้นหรือชี้ชวนให้นักเรียนได้สัมผัสตนเองกับความจริงของสังคมอย่างที่เราควรจะเป็น ภายในโรงเรียนไม่มีระบบบริหารจัดการที่มุ่งเน้นต่อการสร้างพลเมือง เสมือนกับรถไฟที่ขาดหัวรถจักร ทำให้การเดินทางของตัวตนไปสู่ความเป็นพลเมืองนั้นไม่มีทิศทางที่ชัดเจน แม้ว่าจะเป็นที่รับรู้เป็นที่เชื่อและพูดถึงโดยทั่วกันว่าสังคมต้องการพลเมืองดี หากแต่สิ่งที่เกิดขึ้นในโรงเรียนก่อนหน้านี้สะท้อนถึงอำนาจของความจริงชุดอื่นๆ โรงเรียนนี้จึงขาดซึ่งกระบวนการที่จะทำให้นักเรียนได้เชื่อมสัมพันธ์ตนเองกับการกระทำว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำความดีหรือสมควรไม่สมควรอย่างไร เพราะคุณค่าในโรงเรียนยังคงถูกวัดด้วยระดับของผลทดสอบระดับชาติ ตัวบ่งชี้คุณภาพของโรงเรียนถูกวัดตามค่าสถิติ แม้โรงเรียนจะมีความสัมพันธ์กับชุมชนและวัดมากกว่าโรงเรียนอื่นๆ แต่ก็ยังเป็นเพียง

ความสัมพันธ์ที่เน้นไปในเรื่องของการระดมทุนและสงวนการศึกษาไว้เป็นเรื่องของโรงเรียนมากกว่าการสร้างความร่วมมือเพื่อมุ่งสร้างนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนา

จากประสบการณ์ของผู้วิจัยดังนี้ ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจศึกษาโรงเรียนที่สามารถสร้างพลเมืองให้เกิดขึ้นได้ว่ามีระบบการจัดการศึกษาอย่างไรที่จะสามารถสร้างพลเมืองให้เกิดขึ้น มิใช่พลเมืองที่ยึดโยงกับหลักอุดมคติแต่ขาดซึ่งการกระทำ ไม่เปลี่ยนแปลงตัวตน แต่เป็นพลเมืองที่มีการกระทำตามวัยของตนที่ตนสามารถกระทำได้ จากการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมที่ตนอยู่ใกล้ชิด อย่างบ้าน โรงเรียนชุมชน เป็นสมาชิกที่มีความสัมพันธ์อันดีกับคนอื่น ๆ ช่วยเหลือตนเองได้และเอื้ออาทรต่อผู้อื่นร่วมด้วย ดังนี้แล้ว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่าภายใต้สังคมสมัยใหม่ เป็นสังคมที่มีกระบวนการสร้างตัวตนความเป็นพลเมือง ตามที่อุดมการณ์ในระบอบประชาธิปไตยกำหนด/กำกับอย่างไร เพื่อแสดงให้เห็นถึงการสร้างพลเมืองผ่านการทำงานของอำนาจอย่างซับซ้อน ทั้งจากการใช้อำนาจบังคับและการเปิดโอกาสให้มีเสรี โดยที่ไม่ได้มีข้อจำกัดว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นได้เพียงพื้นที่ของโรงเรียน ซึ่งนักเรียนได้ใช้ชีวิตในช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น หากแต่การเรียนรู้เกิดขึ้นได้อย่างตลอดเวลาในทุกๆพื้นที่ชีวิตของนักเรียน เพื่อให้เกิดขึ้นซึ่งพลเมืองผู้คิดที่ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของการกระทำดี คิดเลือกด้วยตนเอง อันจะนำไปสู่การเกิดการกระทำที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ต่อตนเองและนำผู้อื่นต่อไป

จากที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ที่โรงเรียนไทยรัฐวิทยาในหลายโรงเรียน พบว่าในแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกัน ซึ่งอาจเกิดจากความแตกต่างของสภาพแวดล้อมที่โรงเรียนนั้นๆตั้งอยู่ เช่นในโรงเรียนบางที่อยู่ท่ามกลางโรงงานอุตสาหกรรม โรงเรียนบางที่อยู่ในชุมชนสวยงาม บริบทแวดล้อมที่ต่างกันทำให้นักเรียนที่เรียนในแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกันไปด้วย อย่างไรก็ตาม ความเชื่อมโยงที่ผู้วิจัยมองเห็นคือเมื่อพูดถึงพลเมืองและกิจกรรมต่างๆในการดำเนินชีวิตประจำวันที่เป็นการทำงาน ประโยชน์ต่อคนอื่นแล้ว นักเรียนในโรงเรียนไทยรัฐวิทยาต่างก็เชื่อนั่นคือการกระทำดี เป็นการกระทำที่เหมาะสมที่ควร นักเรียนมีเรื่องราวที่จะสะท้อนให้ผู้วิจัยรับรู้ถึงกิจกรรมต่างๆในแต่ละวันที่นักเรียนคนนั้นได้สร้างประโยชน์ สิ่งที่โรงเรียนสอน สิ่งที่นักเรียนนำไปปรับใช้

ภายใต้ความแตกต่างของโรงเรียนไทยรัฐวิทยาทั่วประเทศมีจุดเชื่อมโยงเดียวกันที่แผนยุทธศาสตร์โรงเรียนไทยรัฐวิทยา แผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาต่างๆที่บูรณาการเข้ากับการสร้างพลเมือง มีคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองตั้งแต่นักเรียนในระดับปฐมวัย หลักสูตรสื่อสารมวลชน ผู้วิจัยจึงเชื่อว่าหลักสูตรเหล่านี้เป็นเสมือนหัวใจหลักที่กำหนดทิศทางของสิ่งที่คนทำหรือไม่ควรทำ ระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียนไทยรัฐที่มีความมุ่งมั่นเพื่อสร้างพลเมือง ทำให้พลเมืองเป็นเรื่องราวที่ได้รับการพูด ได้รับการยกตัวอย่างอย่างเห็นซึ่งคุณค่า ผู้วิจัยจึงเห็นว่าโรงเรียนไทยรัฐวิทยาเป็นพื้นที่ที่มีความน่าสนใจในการทำการศึกษาเพื่อตอบปัญหาคำถามวิจัย

ผู้วิจัยคิดว่าการจะสร้างพลเมืองให้เกิดขึ้นได้นั้นมิได้ทำได้โดยง่าย หากแต่ต้องอาศัยซึ่งความตั้งใจจริงอย่างเห็นคุณค่าของพลเมืองและนำมาซึ่งการคิดกระบวนการวิธีที่จะสร้างพลเมืองขึ้นได้ ซึ่งมีใช่เป็นแต่เพียงอำนาจของการต่อร่างกาย หากไม่แล้วเมื่อคนผู้นั้นอยู่ในพื้นที่หรือเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป พฤติกรรมความเป็นพลเมืองก็จะสูญสลายตามไปด้วย ซึ่งพื้นที่อื่นนอกจากโรงเรียนนั้นหลักหนีไม่พ้นที่บ้านและชุมชนสังคม การสร้างพลเมืองเพื่อให้ซึมลึกถึงจิตใจอย่างที่ได้คิดเป็นด้วยตนเอง แล้วจึงต้องอาศัยระยะเวลา อันเป็นระยะเวลาที่จะทำให้ตัวตนได้สะสมองค์ความรู้ ได้สะท้อนคิด ได้กระทำและเรียนรู้จากผลการกระทำของตนเอง พลเมืองจึงมิได้เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน แม้ในโรงเรียนในโรงเรียนไทยรัฐวิทยาเองก็ยังมีสร้างอย่างค่อยเป็นค่อยไปตามวัยและอย่างเปิดโอกาสให้ตัวตนได้คิดต่อตนเอง ได้สร้างความเปลี่ยนแปลงต่อตนเองอย่างมีทิศทางกำกับ การสร้างพลเมืองเป็นเรื่องสำคัญของประเทศ หากบ้านเป็นรากฐานของเมือง ชุมชนเป็นหน่วยย่อยของสังคมแล้ว ระบบการศึกษามีหน้าที่สำคัญที่จะสร้างให้คนในสังคมมีคุณลักษณะเป็นเช่นไร อย่างคำนึงถึงว่าคนในสังคมเป็นรากฐานของสังคมมากไปกว่าโครงสร้างใดๆ เมื่อคนในสังคมเป็นพลเมืองจะทำให้ประเทศเจริญก้าวหน้าไปตามเป้าหมายที่ประเทศนั้นยึดถือ

เมื่อสังคมต้องการกำลังของเมืองที่ประกอบขึ้นให้แก่สังคมและพลเมืองก็ต้องการพื้นที่ทางสังคมที่ตนมีปฏิสัมพันธ์ด้วยที่มีความสงบสันติ การศึกษาที่ทำหน้าที่เป็นจุดเชื่อมจึงต้องไม่สร้างคนให้แปลกแยกต่อสังคม ดังนั้นแล้วระบบบริหารจัดการทางการศึกษาที่มีกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งสร้างพลเมืองจึงต้องเป็นระบบการศึกษาที่สร้างศักดิ์ศรีให้แก่ความเป็นมนุษย์ อันเริ่มจากการเปิดโอกาสให้นักเรียนสร้างตนเองตามที่ตนได้คิดและเลือกภายในกรอบทิศทางกำกับ จากการที่นักเรียนได้เกิดประสบการณ์ขึ้น มิใช่เป็นเพียงระบบการศึกษาที่มุ่งทำให้มนุษย์เป็นเพียงกำลังของเมืองแบบเดียวกัน ดังเสมือนผ่านออกจากสายพานการผลิต ระบบการศึกษาที่เอื้อให้คนได้คิด จะทำให้เกิดพลเมืองรู้คิด อันเป็นพลเมืองที่เรียนรู้อย่างไม่หยุดนิ่ง เป็นพลเมืองอย่างที่ได้เลือกทำเพราะเห็นถึงผลแห่งการกระทำอันเกิดประโยชน์ต่อพื้นที่ที่ตนสัมพันธ์ด้วย นั่นคือ ครอบครัว ชุมชนและสังคมของตนเอง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กิตติกร สันคติประภา. (2550). การลงนามทางเพศกระเทย: นัยสำคัญภายใต้วาทกรรมรักต่างเพศ. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ด. (พัฒนศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- คริก, เบอร์นาร์ด. (2557). ประชาธิปไตย ความรู้ฉบับพกพา. แปลโดย อธิป จิตตฤกษ์. กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวิลด์ส พับลิชชิง เฮาส์.
- จารุวรรณ สุขุมลพพงษ์. (2556). แนวโน้มคอร์รัปชันในประเทศไทย. กรุงเทพฯ.
- ชีกาฮารุ ทานาเบ. (2551). ชุมชนกับการปกครองชีวิต: กลุ่มผู้ติดเชื้อเอชไอวีในภาคเหนือของไทย. กรุงเทพฯ: ศูนย์มนุษยวิทยาสิรินธร.
- ไชยันต์ ไชยพร. (2552). ใน แนวคิดทางการเมืองและสังคม. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ถวิลวดี บุรีกุล; และ รัชต์ แสงมเหหมัด. (ม.ป.ป.). การสนับสนุนประชาธิปไตยในประเทศไทย: ผลการสำรวจ Asian Barometer Survey. งานประชุมวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ระดับชาติ ครั้งที่ 5.
- ถวิลวดี บุรีกุล; รัชต์ แสงมเหหมัด; และ Eugenie Merieau. (ม.ป.ป.). ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย Citizenship in Thailand. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- นงลักษณ์ จันทากุล. (2547). ภูด: ภาพสะท้อนแห่งอำนาจและความรุนแรงบนเรือนร่างผู้หญิง. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ด. (พัฒนศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นพพร ประชากุล. (2547). พูโกต์กับการสืบสาวความเป็นมาของสมัยใหม่. ใน ร่างกายใต้บังการปฐมบทแห่งอำนาจในวิถีสมัยใหม่. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คปไฟ.
- นภาพร หะวานนท์. (2550, กันยายน-ธันวาคม). การสร้างความรู้ภายใต้กระบวนการสร้างสรรค์สังคม. วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง: 1-24.
- นภาพร หะวานนท์. (2552, พฤษภาคม-สิงหาคม). วิธีการศึกษาเรื่องเล่า: จุดเปลี่ยนของการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์. วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง: 1-22.
- มูลนิธิไทยรัฐวิทยา. (2559). แผนยุทธศาสตร์โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ฉบับที่ 4 พ.ศ.2559-2562.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

สายชล สัตยานุรักษ์. (2555). วิถีไทยกับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองไทย. ใน **ความเป็นพลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตยไทย** Citizenship and the Future of Thai Democracy. หน้า 14. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2557). Civic Education **พลังเยาวชน พลังพลเมือง**. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สมาร์ท, แบร์รี่. (2555). **มิแชล ฟูโกต์**. แปลโดย จามะวี เชียงทอง; และ สุนทร สุขสราญจิต. กรุงเทพฯ: ศูนย์มนุษยวิทยาสิรินธร.

หลุยส์ อัลทุสเซร์. (2557). **อุดมการณ์และกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐ**. แปลโดย กาญจนา แก้วเทพ. กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2552). **คิดอย่างมิเชล ฟูโกต์ คิดอย่างวิพากษ์ จากวาทกรรมของอัตบุคคลถึงจุดเปลี่ยนของอัตตา**. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Davis, George V. (2005). The working self and the subject of freedom: Michel foucault's analytics of liberalism and the work ethic as a technique of liberal governmentality. Thesis Ph.D. (Political Science): The Pennsylvania State University.

Erben, Michel. (1988). **Biography and education, A Reader**. London: Falmer Press.

Fejes, Andreas; & Dahlstedt Magnus. (2013). **The Confessing Society**. New York: Routledge.

Fejes, Andreas; & Katherine Nicoll. (2015). **Foucault and a Politics of Confession in Education**. New York: Routledge.

Fejes, Andreas. (2011). Confession, in-service training and reflective practices. British Educational Research Journal: 797-812.

Fejes, Andreas. (2013). Foucault, confession and reflective practices. In **Social Theory and Education Research: Understanding Foucault, Habermas, Bourdieu and Derrida**. Edited by Mark Murphy: Routledge.

Fejes, Andreas. (2016). **Foucault, Confession, and Education**. Retrieved July 19, 2018, from ResearchGate Website:

<https://www.researchgate.net/publication//292377626>

Foucault, Michel. (2003). **Michel Foucault "Society Must Be Defended" Lectures at the college de France 1975-1976**. New York: Picador.

- Guba, Egon G.; & Yvonna S. Lincoln. (n.d.). Competing Paradigms in Qualitative Research. In **Handbook of Qualitative Research**. Thousand Oaks: Sage.
- Marshall, James D. (1996). **Michel Foucault: Personal Autonomy and Education**: Kluwer Academic Publishers.
- Merrill, Barbara; & Linden West. (n.d.). **Using Biographical Methods in Social Research**: Sage.
- Rabinow, Paul. (1997). **Ethics : subjectivity and truth / by Michel Foucault**. New York.
- Riessman, Catherine K. (2008). **Narrative methods for the human sciences**. London: Sage.
- Roberts, Brian. (2009). **Biographical Research**: Open University Press.
- Stanley, L. (1994). Sisters under the skin? Oral histories and auto/biographies. **Oral History**. 22(2): 88-89

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์: นักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

ข้อมูลทั่วไป

- นักเรียนชื่ออะไร อายุเท่าไร เรียนอยู่ที่ไหน
- ที่บ้านของนักเรียนมีคนอาศัยอยู่กี่คน มีใครบ้าง อยู่กับพ่อแม่ และ/หรือปู่ย่าตายาย มีพี่น้องไหม
- พ่อแม่ และ/หรือปู่ย่าตายายประกอบอาชีพอะไรบ้าง
- บ้านของนักเรียนอยู่ที่ไหน บ้านอยู่ไกลจากโรงเรียนไหม ห่างจากโรงเรียนประมาณเท่าใด ลักษณะบ้านเป็นอย่างไร มีนักเรียนรุ่นราวคราวเดียวกัน-รุ่นพี่ อยู่บริเวณนั้นไหม ชุมชนแถวนั้นเป็นอย่างไรบ้าง คนเยอะไหม ส่วนใหญ่ทำอาชีพอะไร ให้นักเรียนเล่าให้ฟัง
- นักเรียนเดินทางมาโรงเรียนอย่างไร ใครมาส่งหรือเดินทางมาเอง นั่งรถมาหรือเดินมาอย่างไร ถ้าหากไหม มีเพื่อนมาโรงเรียนพร้อมกันไหม
- นักเรียนเริ่มเรียนที่โรงเรียนนี้มาตั้งแต่ชั้นไหน เรียนที่นี่เป็นอย่างไรบ้าง สนุกไหม ชอบเรียนวิชาอะไร ไม่ชอบเรียนวิชาอะไร ครูดีไหม ผลการเรียนเป็นอย่างไรบ้าง ตอนนี้อยู่ ป.6 เป็นอย่างไร เมื่อเปรียบเทียบกับตอน ป.4 ป.5 เป็นอย่างไร จำได้หรือไม่ ให้นักเรียนช่วยเล่าให้ฟัง
- เพื่อนเป็นอย่างไรบ้าง มีเพื่อนเยอะหรือไม่ สนุกกันไหม กับเพื่อนได้เล่น-ทำงานอะไรด้วยกันบ้าง รู้จักรุ่นพี่-รุ่นน้องในโรงเรียนเยอะหรือไม่ รู้จักได้อย่างไร ได้พูดคุย-ทำงานกันในเรื่องอะไรบ้าง
- นักเรียนเป็นนักกิจกรรมของโรงเรียนไหม (อย่างนักกีฬาโรงเรียน นักตอบปัญหา นักได้วาที นักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม) ที่โรงเรียนมีกิจกรรมเกี่ยวกับอะไรบ้าง กิจกรรมอะไรที่นักเรียนได้เข้าร่วมอย่างไร นักเรียนจำได้ไหม ให้นักเรียนช่วยเล่าให้ฟัง กิจกรรมอะไรที่โรงเรียนจัดขึ้นบ่อยๆ มีทุกภาค/ปี/เทศกาล เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับอะไร อย่างไร กิจกรรมอะไรที่นักเรียนรู้สึกชื่นชอบเป็นพิเศษ เพราะเหตุใด

ข้อกิจกรรม: บ้านแสนรัก

จุดประสงค์การเรียนรู้: ปฏิบัติตนในการช่วยเหลือทำความสะอาดบ้านของตนเองด้วยความเต็มใจ

- นักเรียนพอจำได้ไหม ตอนที่ครูสอนเกี่ยวกับบ้าน ครูได้ให้นักเรียนทำอะไรบ้าง
- ครูได้สอนให้นักเรียนดูแลแผนภูมิภาพบ้านหรือไม่อย่างไร เมื่อนักเรียนดูบ้านแต่ละแบบ (บ้านที่มีเงินมากๆ, บ้านที่ใหญ่โต, บ้านที่สะอาด) บ้านแบบไหนเป็นบ้านแบบที่นักเรียนต้องการ เพราะเหตุใด

- ครูเคยให้นักเรียนเลื่อกบ้านลักษณะต่างๆที่นักเรียนชอบไหม ถ้าเคยนักเรียนเลื่อกบ้านแบบไหน จำได้หรือเปล่า เพราะเหตุใดจึงเลื่อกบ้านประเภทนั้น เพื่อนคนอื่นๆเลื่อกบ้านประเภทไหนบ้าง ให้นักเรียนเล่าให้ฟัง นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรต่อบ้านที่เพื่อนเลื่อก ครูได้สอนอย่างไรบ้าง

- หลังจากทีนักเรียนแสดงเหตุผลที่เลื่อกบ้านประเภทนั้นให้ครูฟัง ครูได้สอนอะไรเพิ่มเติมอีก ครูได้สอนให้นักเรียนช่วยเหลืองานบ้านดูแลบ้านให้สะอาดไหม ครูสอนอย่างไร

- ครูได้สั่งงานให้นักเรียนแบ่งกลุ่มกันใหม่ ให้แบ่งกลุ่มกันอย่างไร เมื่อแบ่งกลุ่มได้แล้วครูให้ทำอะไรบ้างจำได้ไหม เคยให้นักเรียนช่วยกันระดมความคิดว่านักเรียนควรช่วยเหลือพ่อแม่ทำงานบ้านอะไรบ้างไหม ถ้าเคย นักเรียนได้ช่วยกันคิดถึงงานที่นักเรียนควรทำ งานที่นักเรียนสามารถทำได้ อย่างไร นักเรียนได้ร่วมอภิปรายกับเพื่อนไหม อย่างไร

- เมื่อนักเรียนระดมความคิดกันเสร็จเรียบร้อยแล้ว ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมอะไรต่อ นักเรียนได้นำเสนอผลงานหรือไม่ อย่างไร นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรกับสิ่งที่เพื่อนกลุ่มอื่นๆนำเสนอ

- ครูได้สรุปให้นักเรียนใหม่ว่าเพราะเหตุใดจึงควรทำความสะอาดบ้าน นักเรียนคิดว่าทำไมถึงควรทำความสะอาดบ้านด้วยตนเอง

- นอกจากที่ครูสรุปให้ฟังในชั้นเรียน นักเรียนจำได้ใหม่ว่าครูเคยสอนหรือเคยอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ในตอนไหนอีกบ้าง มีเหตุการณ์อะไรบ้าง ครูสอนตอนไหน อย่างไร ให้นักเรียนเล่าให้ฟัง

- ครูได้สั่งงานอะไรเพิ่มเติมอีกเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้ปกครอง การทำความสะอาดบ้านบ้างหรือไม่ อย่างไร นักเรียนจำได้ไหม ครูเคยให้นักเรียนปฏิบัติตนช่วยเหลือผู้ปกครองทำงานบ้านที่ตนเองอาศัยและให้ผู้ปกครองร่วมประเมินผลการปฏิบัติงานใหม่ เป็นระยะเวลานานเท่าใด

- ตอนที่คุณครูสั่งงานให้กลับไปทำความสะอาดบ้าน นักเรียนได้ทำด้วยตนเองไหม เพื่อนของนักเรียนได้ทำด้วยตนเองไหม มีใครช่วยทำบ้างหรือเปล่า เมื่อกลับไปทำความสะอาดบ้านแล้วในกลุ่มเพื่อนได้มีการพูดคุยกันได้เล่าสู่กันฟังเกี่ยวกับการทำความสะอาดบ้านบ้างไหม อย่างไร

- เมื่อนักเรียนได้ลงมือทำความสะอาดบ้านด้วยตนเองแล้วเกิดความรู้สึกอย่างไรบ้าง ตอนทำรู้สึกอย่างไร หลังทำรู้สึกอย่างไร มีเพื่อนของนักเรียนที่ไม่เคยทำความสะอาดบ้านด้วยตนเองบ้างหรือไม่ ครูได้ให้คำแนะนำอย่างไร เมื่อทำครบตามระยะเวลาแล้วครูให้ทำอย่างไร

- หลังจากทีเรียนผ่านไปแล้ว นักเรียนยังคงทำความสะอาดบ้านอยู่หรือไม่ ปัจจุบันนักเรียนยังคงทำความสะอาดบ้านอยู่ไหม (ถ้านักเรียนยังทำอยู่) เหตุใดเมื่อนักเรียนไม่ต้องส่งงานครูแล้วไม่ต้องถูกประเมินแล้วนักเรียนก็ยังทำความสะอาดบ้านอยู่ นักเรียนทำเช่นนั้นเพราะเหตุใด

- เมื่อเปรียบเทียบกับแต่ก่อนทีนักเรียนยังไม่ได้ทำความสะอาดบ้านด้วยตนเองกับตอนนี้ นักเรียนรู้สึกอย่างไร เหนื่อยเพิ่มขึ้นไหม ลำบากไหม อยากเลิกทำหรือเปล่า

- ทำไมนักเรียนถึงต้องการทำความสะอาดบ้านด้วยตนเอง มีเหตุการณ์อะไรที่ทำให้นักเรียนเกิดความคิดอยากทำความสะอาดบ้านด้วยตนเองบ้างไหม ให้นักเรียนเล่าให้ฟัง
- การที่นักเรียนเลือกที่จะทำความสะอาดบ้านเอง นักเรียนทำเพื่ออะไร อะไรคือข้อดีของการทำเช่นนั้น ทำแล้วนักเรียนคิดว่าได้ประโยชน์อะไร ได้ประโยชน์แก่ใคร
- ในอนาคตนักเรียนมีความตั้งใจอย่างไร คิดว่าจะยังคงทำความสะอาดด้วยตนเองเช่นนี้หรือไม่ เหตุใดจึงเชื่อเช่นนั้น
- ถ้ามีโอกาสนักเรียนคิดว่าจะแนะนำให้เพื่อนๆ รุ่นน้อง คนอื่นๆ ที่นักเรียนสามารถแนะนำได้ ให้ทำความสะอาดบ้านไหม คิดว่าจะแนะนำเขาเหล่านั้นอย่างไร นักเรียนเคยแนะนำใครไปแล้วบ้าง หรือเปล่าให้นักเรียนเล่าให้ฟัง (ถ้าเคย) เกิดความรู้สึกอย่างไรกับการทำเช่นนั้น

ข้อกิจกรรม: รักสิ่งแวดล้อม

จุดประสงค์การเรียนรู้: วรรณคดีประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทั่วไปเห็นความสำคัญ และตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

- ตอนที่ครูสอนเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เรื่องที่เกี่ยวกับการวรรณคดี การประชาสัมพันธ์ นักเรียนจำได้ไหม ในช่วงนั้นครูสอนอะไร ครูให้นักเรียนทำอะไรบ้าง
- ให้นักเรียนเล่าให้ฟังว่าครูได้นำภาพ/วิดีโอหรืออื่นๆ ที่เกี่ยวกับปัญหาที่มนุษย์ประสบให้นักเรียนดูบ้างหรือไม่ ดูแล้วเป็นอย่างไรบ้าง เป็นภาพ/เรื่องเกี่ยวกับอะไร นักเรียนจำได้ไหม
- ครูได้สอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยตรง/โดยทางอ้อมบ้างหรือไม่ ครูสอนนักเรียนอย่างไร พอครูสอนเสร็จแล้วนักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไร คิดว่าเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเกี่ยวข้องกับนักเรียนไหม เพราะเหตุใด
- หลังจากที่ครูให้นักเรียนดูเรื่องเหล่านั้นเสร็จแล้ว ครูให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายใหม่ นักเรียนได้พูดคุยกันในเรื่องอะไรบ้าง ให้นักเรียนยกตัวอย่างให้ฟัง เป็นเรื่องเกี่ยวกับ (ขยะจากบ้านเรือนและโรงเรียน, ไฟไหม้ป่า, อากาศแล้ง, ความรุนแรงของพายุ, ดินโคลนถล่ม, สึนามิ) ใช่หรือไม่อย่างไร เรื่องใดที่กลุ่มของนักเรียนสนใจพูดคุยกันเป็นพิเศษ เพราะเหตุใด นักเรียนรู้สึกอย่างไรกับการเรียนแบบนี้
- นอกจากที่ครูสอนในชั้นเรียนแล้ว นักเรียนจำได้ว่าครูเคยสอนหรือเคยอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ในตอนไหนอีกบ้าง มีเหตุการณ์อะไรบ้าง ครูสอนตอนไหน อย่างไร เรื่องราวอะไรที่นักเรียนได้ดูหรือฟังครูเล่าแล้วเกิดความประทับใจเป็นพิเศษ ให้นักเรียนเล่าให้ฟัง

- นักเรียนจำได้หรือไม่ว่าตอนที่เรียนครูได้ให้นักเรียนลงมือทำแผ่นพับ/ป้ายคำขวัญหรือไม่ (ถ้ามี) ครูให้นักเรียนทำอะไร ครูสอนอะไรบ้าง มีการแบ่งกลุ่มกันหรือไม่ แบ่งกลุ่มกันอย่างไร ใครทำหน้าที่อะไรบ้าง

- กลุ่มของนักเรียนได้ทำแผ่นพับ/ป้ายคำขวัญในประเด็นอะไร นักเรียนร่วมกันคิดเองหรือครูเลือกให้อย่างไร นักเรียนจำได้ไหม ยกตัวอย่างคำขวัญที่นักเรียนเคยนำมาใช้หรือคำขวัญที่นักเรียนร่วมกันประพันธ์ขึ้น

- ตอนวางแผนทำแผ่นพับ/ป้ายคำขวัญมีขั้นตอนอะไรบ้าง มีกี่ขั้นตอน ให้นักเรียนเล่าให้ฟัง ตั้งแต่การเริ่มต้นไปหาความรู้ การแบ่งหน้าที่การทำงาน ขึ้นเตรียมวัสดุอุปกรณ์ จนกระทั่งขึ้นดำเนินการทำแผ่นพับ/ป้ายคำขวัญขึ้น ตอนที่ลงมือทำนักเรียนรู้สึกอย่างไร คิดอย่างไรบ้าง เหตุใดนักเรียนจึงต้องทำ ทำเพราะอะไร ทำเพื่ออะไร ได้อะไร

- เมื่อนักเรียนทำแผ่นพับ/ป้ายคำขวัญเสร็จเรียบร้อยแล้ว นักเรียนได้นำแผ่นพับ/ป้ายคำขวัญไปเผยแพร่สู่เพื่อนนักเรียนและชุมชนไหม ถ้าเคย นักเรียนเผยแพร่อย่างไรบ้าง นักเรียนได้เห็นแผ่นพับ/ป้ายคำขวัญของเพื่อนกลุ่มอื่นๆบ้างหรือไม่ เพื่อนๆทำในประเด็นอะไรบ้าง นักเรียนเห็นแผ่นพับ/ป้ายคำขวัญที่นักเรียนกับเพื่อนๆร่วมทำด้วยกันแล้วรู้สึกอย่างไร

- (ถ้าเคย) ตอนที่นักเรียนเดินรณรงค์ป้ายคำขวัญ-แจกแผ่นพับ ให้กับคนอื่นๆละคนในชุมชน เกิดเหตุการณ์อย่างไรบ้าง ให้นักเรียนเล่าให้ฟัง ตอนที่เดินรณรงค์นักเรียนเกิดความรู้สึกอย่างไรต่อตนเอง เทียบกับตอนก่อนหน้านี้นักเรียนรู้สึกดีหรือไม่ อย่างไร คิดว่ารู้สึกเช่นนั้นเพราะเหตุใด

- หลังจากที่นักเรียนได้เรียนเรื่องนี้ผ่านไปแล้ว ไม่ได้ถูกครูประเมินแล้ว นักเรียนคิดว่าตนเองยังคงรักสิ่งแวดล้อมอยู่หรือไม่ ถ้านักเรียนคิดว่าตนเองรักสิ่งแวดล้อมอยู่นั้น เป็นเพราะอะไร นักเรียนได้ลงมือทำหรือคิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและปัญหาของสิ่งแวดล้อม อย่างไรบ้าง ให้นักเรียนยกตัวอย่าง นักเรียนคิดว่าทำไมจึงต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ อนุรักษ์ไปเพื่อใคร

- เมื่อเปรียบเทียบตนเองระหว่างแต่ก่อนกับในปัจจุบัน นักเรียนคิดว่าตนเองตระหนักในเรื่องสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นหรือน้อยลงอย่างไร (ถ้า) เพิ่มขึ้นคิดว่าเป็นเพราะเหตุใด

- จากประสบการณ์ที่นักเรียนได้รณรงค์ให้ผู้อื่นเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมนั้น มีเรื่องราวอะไรที่นักเรียนยังคงรู้สึกประทับใจบ้างหรือไม่ ให้นักเรียนเล่าให้ฟัง

- ถ้ามีโอกาสนักเรียนอยากเดินรณรงค์ ทำป้ายคำขวัญ-แจกแผ่นพับเช่นนี้อีกหรือไม่ อย่างไร

- นักเรียนคิดว่าการกระทำดังกล่าวนี้ใครได้ประโยชน์ เกิดผลดี-ผลเสียไหม ควร-ไม่ควรทำอย่างไร (ถ้า) คิดว่าควรทำ นักเรียนคิดว่าทำไปเพื่ออะไร

- เวลาที่นักเรียนพบเห็นรุ่นพี่รุ่นน้องในโรงเรียนทิ้งขยะไม่เป็นที่นักเรียนทำอย่างไร เพราะเหตุใดจึงเลือกทำเช่นนั้น นักเรียนคิดว่าถ้ามีโอกาสจะแนะนำให้เพื่อนๆ รุ่นน้อง คนอื่นๆ ที่นักเรียนสามารถแนะนำได้ ให้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหรือไม่ อย่างไร

ข้อกิจกรรม: หนึ่งใจเดียวกัน

จุดประสงค์การเรียนรู้: 1. วิเคราะห์สถานการณ์คุณธรรม จริยธรรมของพลเมืองดีตามวิถีชีวิตประชาธิปไตยได้

2. ทำงานระบบกลุ่มได้

- นักเรียนจำได้ไหม ครูได้เคยสอนนักเรียนในเรื่องที่เกี่ยวกับบทบาทและความรับผิดชอบของผู้ นำ ผู้ตามหรือไม่อย่างไร ให้นักเรียนเล่าให้ฟังว่าครูได้สอนว่าอย่างไรบ้าง ครูให้นักเรียนคิดใหม่ว่าใครเป็นผู้ นำในระดับครอบครัว หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัดและประเทศ ใครเป็นผู้ นำ ในโรงเรียน ในชั้นเรียนและผู้นำ ผู้ตามที่ดีของสังคมและของโรงเรียนควรเป็นอย่างไร

- นักเรียนคิดอย่างไรบ้าง คิดเหมือนกันกับเพื่อนๆ หรือไม่ อย่างไร ครูได้เคยให้นักเรียนดูเพาเวอร์พอยท์เรื่องบทบาทผู้นำผู้ตามที่ดีหรือไม่ ดูแล้วนักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้าง ให้นักเรียนเล่าให้ฟัง

- จำได้ไหมตอนนั้น ครูเคยให้นักเรียนอภิปรายเกี่ยวกับการทำงานกลุ่มให้มีประสิทธิภาพว่าต้องทำอย่างไรบ้างหรือไม่ ตอนนั้นนักเรียนคุยกันว่ามีอะไรบ้าง ลองยกตัวอย่าง นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ เพราะเหตุใด

- ตอนนั้น ครูเคยให้นักเรียนทบทวนคุณธรรมจริยธรรมของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย (คารวธรรม, ปัญญาธรรม, สามัคคีธรรม) หรือไม่ อย่างไร ครูสอนอย่างไร ครูให้นักเรียนดู/ทำอะไรบ้าง คุณธรรมจริยธรรมเหล่านี้คืออะไรบ้าง

- นอกจากที่ครูและนักเรียนร่วมกันทบทวนคุณธรรมจริยธรรมของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยในชั้นเรียน นักเรียนจำได้ไหมว่าครู-รุ่นพี่เคยสอนหรือเคยอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ในตอนไหนอีกบ้าง มีเหตุการณ์อะไรบ้าง ครูสอนตอนไหน อย่างไร ให้นักเรียนเล่าให้ฟัง

- นักเรียนคิดว่าคุณธรรมจริยธรรมเหล่านี้เกี่ยวข้องกับการทำงานกลุ่มอย่างไร จำได้ไหมตอนเรียนเรื่องนี้ครูได้ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มทำงานกันไหม ครูให้แบ่งอย่างไรและนักเรียนในกลุ่มแบ่งหน้าที่กันอย่างไร การแบ่งว่าใครควรเป็นหัวหน้ากลุ่ม ใครควรเป็นผู้ตาม ใครควรทำหน้าที่อะไรนั้น กลุ่มของนักเรียนพิจารณาจากอะไร

- จากนั้นแล้ว ครูให้ทำอะไรต่อ ครูได้ให้นักเรียนทำใบงานเกี่ยวกับพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยเป็นกลุ่มไหม ครูให้ทำอะไร ถ้าเคยกลุ่มของนักเรียนได้ทำใบงานเรื่องเกี่ยวกับอะไร ใน

ใบงานมีภาพอะไร ให้ทำอะไร ให้วิเคราะห์อย่างไร นักเรียนในกลุ่มมีขั้นตอนการทำงานร่วมกันอย่างไรบ้าง ในระหว่างนั้นมีเพื่อนที่ไม่ได้เข้ากลุ่มอยู่ด้วยหรือไม่ ครูให้เพื่อนเหล่านั้นทำอะไร เพราะเหตุใด

- เมื่อทำงานเสร็จแล้วครูให้นักเรียนนำเสนอผลงานใหม่ อย่างไร ตอนนั้นกลุ่มของนักเรียนเลือกเพื่อนเป็นตัวแทนนำเสนอผลงานอย่างไร เพราะเหตุใดจึงเลือกเพื่อนคนนั้น ในกลุ่มมีใครมีความคิดเห็นขัดแย้งกันบ้างหรือไม่ แก้ปัญหากันอย่างไร นักเรียนรู้ไหมครูให้คะแนนผลงานอย่างไร ครูได้ให้นักเรียนประเมินเพื่อนกลุ่มอื่นๆ และได้ให้กลุ่มอื่นๆ ประเมินกลุ่มของนักเรียนบ้างไหม ให้นักเรียนเล่าให้ฟัง

- จำได้ไหมว่าครูเคยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสำรวจภายในชุมชนของตนเองว่าใครเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตามคุณธรรมจริยธรรมของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยบ้างหรือไม่ ครูได้ให้นักเรียนทำงานอย่างไร มีขั้นตอนอย่างไรบ้าง

- เมื่อนักเรียนได้ไปสำรวจในชุมชน นักเรียนสังเกตอย่างไร อะไรคือจุดเด่นของพลเมืองดี ให้นักเรียนลองยกตัวอย่างให้ฟังว่าใครในชุมชนที่เป็นแบบอย่างที่ดี เขาเป็นแบบอย่างได้อย่างไร นักเรียนคิดว่าถ้าในชุมชนไม่มีพลเมืองดี ไม่มีคนที่สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีได้เลย ชุมชนจะเป็นอย่างไร นักเรียนคิดว่าการเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยมีประโยชน์อย่างไร ต่อใคร นักเรียนอยากเป็นบุคคลเช่นนั้นไหม เพราะเหตุใด

- เมื่อนักเรียนได้ไปสำรวจชุมชนมาแล้ว ครูให้นักเรียนนำเสนอผลงานอย่างไร นักเรียนมีขั้นตอนของการนำเสนอผลงานอย่างไรบ้าง ตอนที่นำเสนอให้นักเรียนรู้สึกอย่างไร นักเรียนได้เห็นผลงานของเพื่อนหรือไม่ คิดเห็นอย่างไรกับบุคคลตัวอย่างที่เพื่อนเลือก เห็นด้วยหรือไม่อย่างไร

- นักเรียนคิดว่าเหตุใดพลเมืองจึงต้องมีคุณธรรม จริยธรรม เพื่ออะไร มีประโยชน์และมีข้อดีอย่างไร

- หลังจากที่นักเรียนได้ทำงานกลุ่ม ได้ไปพบปะพูดคุยกับคนในชุมชนที่เป็นแบบอย่าง เป็นพลเมืองดี ได้เห็นผลงานของเพื่อนกลุ่มอื่นๆ ที่ไปสำรวจคนในชุมชนมาเช่นกัน นักเรียนคิดว่านักเรียนได้ข้อคิดอะไรกับตัวนักเรียนบ้างหรือไม่ อย่างไร นักเรียนได้นำแนวทางการปฏิบัติตนของบุคคลที่เป็นพลเมืองเหล่านั้น มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตบ้างไหม ให้นักเรียนเล่าให้ฟัง

- มีเหตุการณ์อะไรบ้างที่นักเรียนได้พบเห็น ได้ฟัง แล้วประทับใจ นำไปปฏิบัติ ให้นักเรียนเล่าให้ฟัง

- เมื่อนักเรียนได้ร่วมทำงานกลุ่มกับเพื่อนๆ ได้แบ่งหน้าที่กันทำงาน เกิดปัญหา มีการแก้ไข ปัญหาแล้วรู้สึกอย่างไรบ้าง ตอนทำรู้สึกอย่างไร หลังทำรู้สึกอย่างไร

- ถ้ามีโอกาสที่คุณครูให้เลือกทำระหว่างงานกลุ่มกับงานเดี่ยวโดนสมัครใจ นักเรียนคิดว่าตนเองมีแนวโน้มจะเลือกทำงานแบบใดมากกว่ากัน เพราะเหตุใด เมื่อเปรียบเทียบเทียบกับแต่ก่อนแล้ว นักเรียนเลือกเหมือนกันไหม เพราะเหตุใด

- นักเรียนคิดว่าอะไรคือข้อดีของการทำงานกลุ่ม อย่างไรบ้าง

ชื่อกิจกรรม: ออมวันนี้รวยวันหน้า

จุดประสงค์การเรียนรู้: การประหยัด อุดหนุน

- ตอนที่ครูสอนเกี่ยวกับการออมเงินครูสอนอย่างไรบ้าง นักเรียนจำได้ไหม คุณครูให้นักเรียนทำกิจกรรมอะไร ให้นักเรียนส่งงานอะไรบ้าง

- นักเรียนและครูเคยร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับเงินอย่างไรบ้าง ครูเคยถามถึงสาเหตุของการประดิษฐ์เงินขึ้นมาไหม ครูเคยให้นักเรียนเขียนถึงวิธีการ “ทำอย่างไรจึงจะได้เงิน” แล้วแลกเปลี่ยนอภิปรายกันไหม นักเรียนเขียนไปว่าอย่างไร เพื่อนเขียนไปว่าอย่างไรบ้าง นักเรียนและครูเคยร่วมกันวิเคราะห์ถึงวิธีการหาเงินโดยถูกต้อง ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นบ้างหรือไม่ อย่างไร

- นักเรียนจำได้ไหม ครูเคยให้นักเรียนปฏิบัติภารกิจ “ที่เพื่อนยังมีเลย”หรือไม่ ถ้าเคยตอนนั้นนักเรียนเลือกทางไหนเพื่อทำให้ตนเองได้มีสติโอเกม (ของที่มีราคาสูง) เหตุใดนักเรียนจึงเลือกเช่นนั้น เพื่อนของนักเรียนเลือกทางเลือกใด ครูสอนอย่างไรต่อทางเลือกของนักเรียนและเพื่อน ให้นักเรียนเล่าให้ฟัง

- ครูเคยให้นักเรียนจับคู่กับเพื่อน เพื่อช่วยกันค้นหาวีธีที่ดีที่สุดในการออมเงินในระยะเวลา 30 วันไหม นักเรียนกับเพื่อนได้นำเสนอแนวคิดอะไรในการออมเงิน อย่างไร นักเรียนกับเพื่อนคิดว่าวิธีนั้นเป็นวิธีในการออมเงินที่ดีที่สุดเพราะเหตุใด ทำไมจึงดีกว่าวิธีอื่นๆ นักเรียนมีการคิดคำนวณเงินออมอย่างไรกับวิธีการที่นักเรียนและเพื่อนเลือก

- นักเรียนได้อภิปรายกับเพื่อนๆถึงประโยชน์ของการออมเงินบ้างหรือไม่ ครูสอนว่าอย่างไร แล้วนักเรียนคิดว่าการออมเงินมีประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว สังคม อย่างไรบ้าง

- เหตุใดนักเรียนจึงควรออมเงิน นักเรียนคิดว่าการออมเงินออมเพื่ออะไร มีประโยชน์มีข้อดีอย่างไร

- ครูได้แจกแบบบันทึกการออมเงินและกระปุกออมสินให้นักเรียนบ้างหรือไม่ นักเรียนบันทึกอย่างไร ใช้กระปุกออมสินอย่างไร ครูแนะนำว่าอย่างไรบ้าง นักเรียนมีวิธีการอย่างไรในการทำให้ตนเองมีเงินออมเพิ่มขึ้น นักเรียนมีรายได้พิเศษหรือไม่ เขียนบัญชีรายรับรายจ่ายประจำวันของตนหรือไม่ เคยทำบัญชีรายรับรายจ่ายของครอบครัวของตนหรือไม่ อย่างไร

- นักเรียนคิดว่าการเขียนบันทึกการหยอดกระปุกเหล่านี้ มีผลอย่างไรต่อนักเรียนบ้าง นักเรียนเคยแนะนำเพื่อนหรือคนรู้จักเกี่ยวกับการออมเงินไหม ถ้าเคย แนะนำให้กับใครบ้าง เหตุใดจึงแนะนำเขาเหล่านั้นเพื่ออะไร เพื่อใคร แนะนำแล้วนักเรียนรู้สึกอย่างไร

- นักเรียนเริ่มออมเงินตั้งแต่เมื่อไหร่ ในช่วงเวลานั้นเคยหยุดออมเงินบ้างหรือไม่ ถ้าเคยหยุดเพราะเหตุใด แล้วนักเรียนเริ่มกลับมาออมเงินอีกครั้งได้อย่างไร พอครูสอนให้นักเรียนเขียนบันทึกทำให้นักเรียนออมเงินได้มากขึ้นไหม อย่างไร หลังจากที่ครูได้สอนผ่านมาแล้วนักเรียนยังคงเขียนบันทึกหยอดกระปุกอยู่หรือไม่ อย่างไร เหตุใดจึงยังคงออมเงินอยู่ ออมเงินแล้วนักเรียนรู้สึกอย่างไร ให้นักเรียนช่วยเล่าให้ฟัง

ข้อกิจกรรม: เคารพบนอบ

จุดประสงค์การเรียนรู้: 1. ปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

2. แสดงออกมารยาทการแสดงความเคารพได้เหมาะสมถูก

กาลเทศะ

- จำได้ไหมว่า ครูได้เคยสอนนักเรียนในเรื่องวิธีปฏิบัติตนในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่นหรือไม่อย่างไร ให้นักเรียนเล่าให้ฟังว่าครูได้สอน ได้พูดให้ฟังหรือให้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมอย่างไรบ้าง

- ครูเคยสนทนาชักถามนักเรียนเกี่ยวกับการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีอย่างไรบ้าง เคยให้นักเรียนวิเคราะห์ตนเองไหม ว่านักเรียนเคยให้อะไรแก่ใครบ้าง นักเรียนใช้คำพูดคำจาแบบใหม่ พูดจาไพเราะหรือไม่อย่างไร นักเรียนเคยช่วยเหลือ มีจิตอาสากับใคร ที่ไหนบ้าง (ที่บ้าน, โรงเรียน, ชุมชน) ครูได้ให้นักเรียนวิเคราะห์อย่างไร ให้เพื่อนช่วยวิเคราะห์ด้วยไหม หรือครูร่วมวิเคราะห์ด้วย

- ครูเคยถามนักเรียนหรือไม่ว่านักเรียนมีความสุขไหม ควรปฏิบัติตนอย่างไรให้ตนเองอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ถ้าเคยแล้วนักเรียนตอบครูไปอย่างไร เหตุใดจึงคิดเช่นนั้น ครูได้ให้นักเรียนอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับการปฏิบัติตนให้ตนเองอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขหรือไม่ นักเรียนพูดคุยกับเพื่อนๆว่าอย่างไรบ้าง

- หลังจากอภิปรายกันเสร็จครูสอนอะไรต่อ มีอะไรให้นักเรียนดูใหม่ ภาพ/วิดีโอ/เพาเวอร์พอยท์ เรื่องที่ครูให้นักเรียนดูมีเรื่องราวอย่างไร ให้ข้อคิดอย่างไร นักเรียนเคยดูเพาเวอร์พอยท์เรื่อง “แนวทางสร้างมนุษยสัมพันธ์ตามสูตรของพระพุทธเจ้า 4 ประการ” (เอื้ออาทร, วจีไพเราะ, สงเคราะห์ มวลชนและวางตนเสมอสมาน) ไหม ดูแล้วคิดอย่างไร รู้สึกอย่างไร

- นักเรียนจำได้ไหมว่าครูเคยเชื่อมโยงความรู้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างแนวทางการสร้างมนุษยสัมพันธ์และประเพณีวัฒนธรรมไทยให้นักเรียนฟังอย่างไร ครูได้เล่าเรื่องราวหรือ

ยกตัวอย่างอะไร นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรต่อสิ่งที่ครูสอน คิดว่าเป็นเรื่องสำคัญไหม สำคัญอย่างไร ทำไมเราจึงต้องแสดงความเคารพอย่างถูกต้อง ทำไปเพื่ออะไร

- นอกจากที่ครูสรุปให้ฟังในชั้นเรียน นักเรียนจำได้ไหมว่าครูเคยสอนหรือเคยอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ในตอนไหนอีกบ้าง มีเหตุการณ์อะไรบ้าง ครูสอนตอนไหน อย่างไร ครูเคยพูดหน้าเสาธงบ้างไหม หรือเคยพูดเวลาขึ้นหอประชุมไหม มีเรื่องอะไรที่นักเรียนประทับใจ ที่นักเรียนจำได้ เรื่องอะไรที่นักเรียนฟังแล้วได้ขบคิดแล้วนำไปปฏิบัติตาม ให้นักเรียนเล่าให้ฟัง

- ตอนที่เรียนเรื่องนี้ นักเรียนได้แบ่งกลุ่มกันปฏิบัติกิจกรรมเพื่อฝึก “การแสดงความเคารพต่อบุคคล” หรือไม่ แบ่งกลุ่มกันอย่างไรบ้าง แบ่งหน้าที่การทำงานอย่างไร ครูได้ให้ใบความรู้ไหม ศึกษาจากใบความรู้เข้าใจไหม ถ้ามีตรงที่ไม่เข้าใจทำอย่างไร ครูแนะนำอย่างไรบ้าง ฝึกปฏิบัตินักเรียนทำได้ไหม เพื่อนของนักเรียนทำได้ไหม ทำไมไม่ได้ทำอย่างไร พอทำได้แล้วทำอย่างไรจึงจะสวยงาม ฝึกกันอย่างไร นักเรียนได้ออกไปสาธิตหน้าชั้นเรียนไหม เพื่อนได้ออกไปสาธิตหน้าชั้นเรียนไหม ได้สาธิตด้วยตนเองและ/หรือ ได้เห็นการสาธิตของเพื่อนแล้วนักเรียนรู้สึกอย่างไร คุณครูให้คำชี้แนะว่าอย่างไรบ้าง รู้สึกอย่างไรกับคำชี้แนะของคุณครู

- นักเรียนได้รับแบบบันทึกการปฏิบัติตนเป็นคนดีของสังคมเป็นการบ้านหรือไม่ ถ้าได้ ครูให้นักเรียนทำอย่างไร ให้บันทึกเมื่อใดบ้าง เป็นระยะเวลาานานเท่าใด นักเรียนได้ปฏิบัติจริงตลอดช่วงระยะเวลานั้นหรือไม่ อย่างไร ปฏิบัติแล้วรู้สึกอย่างไร

- นักเรียนคิดเห็นอย่างไรกับการสร้างมนุษยสัมพันธ์และการแสดงความเคารพ ทำเพื่ออะไร อะไรคือข้อดีหรือข้อเสียของการทำเช่นนั้น (ถ้าดี) ทำแล้วนักเรียนคิดว่าได้ประโยชน์ไหม ได้ประโยชน์แก่ใคร

- ก่อนหน้าที่นักเรียนจะได้เรียนเกี่ยวกับมารยาทของสังคมไทย การแสดงความเคารพบุคคลอย่างเหมาะสม ถูกกาลเทศะ นักเรียนได้ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทหรือไม่ อย่างไร ปฏิบัติตนในการแสดงความเคารพบุคคลได้ถูกต้องไหม เมื่อคุณครูสอนนักเรียนได้รู้เพิ่มขึ้นไหม ปฏิบัติได้หรือไม่ได้อย่างไร

- ในความคิดของนักเรียน เมื่อเปรียบเทียบกับแต่ก่อนนักเรียนทำความเคารพบุคคลได้ถูกกาลเทศะมากขึ้นหรือไม่อย่างไร เวลาปฏิบัติเคยเกิดความรู้สึกอึดอัดคับข้องใจหรือรู้สึกดีหรือไม่อย่างไร มีเหตุการณ์อะไรบ้างใหม่ที่ส่งผลต่อความรู้สึกของนักเรียน

- หลังจากที่ได้จบชั่วโมงเรียนแล้ว ครูไม่ได้เก็บคะแนนแล้ว ส่งแบบบันทึกการปฏิบัติตนเป็นคนดีของสังคมให้ครูแล้ว นักเรียนยังคงแสดงความเคารพบุคคลอย่างเหมาะสมหรือไม่อย่างไร เพราะเหตุใดจึงยังคงทำเช่นนั้น ทำแล้วเกิดผลอย่างไร ให้นักเรียนเล่าให้ฟัง

- นักเรียนเคยละ-เลิกปฏิบัติในการแสดงความเคารพบุคคลหรือไม่ (ถ้าเคย) ทำแล้วเกิดผล เช่นไร รู้สึกอย่างไร ในอนาคตนักเรียนคิดว่าตนเองจะยังคงแสดงความเคารพบุคคลอย่างเหมาะสมไหม เพราะเหตุใด

- เวลาที่นักเรียนพบเห็นรุ่นน้องในโรงเรียนแสดงความเคารพบุคคลไม่เหมาะสม ไม่ถูกกาลเทศะ นักเรียนทำอย่างไร ได้เคยให้คำแนะนำน้องไหม (ถ้าเคย) แนะนำว่าอย่างไรบ้าง

ชื่อกิจกรรม: กฎ กติกา ห้องเรียน

จุดประสงค์การเรียนรู้: 1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญที่จะมีส่วนร่วมในการสร้างกฎกติกา ภายในห้องเรียน

2. ปฏิบัติตามกฎ กติกาในห้องเรียน

- ตอนที่ครูสอนเกี่ยวกับกฎ กติกาในห้องเรียน ครูได้ยกตัวอย่างหรือเล่าสถานการณ์ให้นักเรียนฟังอย่างไรบ้าง เคยเล่าถึงสถานการณ์ระเมิดกฎ ข้อบังคับของบ้าน, สถานการณ์ละเมิดกฎ ข้อบังคับของโรงเรียน ให้นักเรียนฟังบ้างไหม นักเรียนพอจำได้หรือไม่ ให้นักเรียนเล่าให้ฟังว่าเป็นเรื่องราวอย่างไร พอฟังแล้วนักเรียนรู้สึกอย่างไร ได้ร่วมแสดงความคิดเห็นกับเรื่องราวนั้นๆว่าอย่างไร เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับการมีกฎ กติกา

- นอกจากที่ครูได้เล่าให้ฟังในชั้นเรียนแล้ว นักเรียนจำได้ไหมว่าครูเคยสอนหรือเคยอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ในตอนไหนอีกบ้าง มีเหตุการณ์อะไรบ้าง ครูสอนตอนไหน อย่างไร ให้นักเรียนเล่าให้ฟัง

- เวลานั้นนักเรียนเลื่อนชั้นหรือเปลี่ยนภาคการศึกษา ครูเคยให้นักเรียนร่วมกันสนทนาเสนอกฎ กติกาในการอยู่ร่วมกันในห้องเรียนหรือไม่ อย่างไร ครูให้นักเรียนเขียน พูดหรือนำเสนอโดยวิธีการใด ให้นักเรียนเล่าให้ฟัง การพูดหรือเขียนเสนอกฎ กติกา ครูให้คนละกี่ข้อ จำได้ไหมในตอนนั้นนักเรียนเสนอกฎอะไร ทำไมนักเรียนจึงเลือกที่จะพูด/เขียนกฎ กติกานั้นๆ เพราะเหตุใด มีเพื่อนที่คิดเหมือนกัน/ต่างกับนักเรียนไหม เพื่อนคิดเห็นอย่างไร

- เพื่อนๆและคุณครูมีความคิดเห็นอย่างไรต่อกฎที่นักเรียนนำเสนอ ครูและนักเรียนในห้องได้ร่วมกันสรุปกติกาจากการนำเสนอของนักเรียนเป็นข้อๆไหม จากนั้นมีกิจกรรมใด ต่อไปอีก ครูได้นำกฎกติกาแต่ละข้อมาประชุมกันและตกลงกันไปทีละข้อหรือไม่ ประชุมและตกลงกันอย่างไร จำได้ไหม

- มีเหตุการณ์ที่ตัวนักเรียนไม่เห็นด้วยกับกฎ กติกาของเพื่อนหรือเพื่อนไม่เห็นด้วยกับกฎ กติกาของนักเรียนบ้างไหม เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นครูแนะนำวิธีการแก้ปัญหาอย่างไรหรือนักเรียนในห้องแก้ปัญหากันอย่างไร โหวตหรืออย่างไร ทำอย่างไรให้ได้ข้อสรุปโดยที่ไม่ขัดแย้งกัน

- เมื่อได้ข้อตกลงติดไว้ในห้องเรียนแล้ว ครูได้ให้นักเรียนประเมินตนเองลงในแบบประเมินตนเอง “กติกาในห้องเรียนของฉัน” ใหม่ ว่ากฎ กติกาข้อใดที่นักเรียนคิดว่าจะปฏิบัติได้น้อยที่สุดและให้เหตุผลว่าเป็นเพราะเหตุใด ตอนนั้นนักเรียนคิดว่าตนเองปฏิบัติกฎข้อใดได้น้อยที่สุด เพราะอะไร
- ครูและนักเรียนได้ร่วมอภิปรายกันถึงกฎ กติกาข้อที่แต่ละคนปฏิบัติได้น้อยที่สุดใหม่ อภิปรายกันในเรื่องอะไรบ้าง คิดวิธีแก้ไขกันอย่างไร
- การประเมินการเคารพกติการ่วมกันมีบ่อยครั้งใหม่ เท่าที่นักเรียนจำได้ ครูจะให้ประเมินตอนไหนบ้าง ประเมินอย่างไร ประเมินไปแล้วเกิดผลอะไรบ้าง ถ้านักเรียนและเพื่อนๆ ไม่สามารถปฏิบัติตามกฎข้อใดข้อหนึ่งได้ หรือกฎข้อใดข้อหนึ่งทำให้อึดอัดคับข้องใจ นักเรียนกับเพื่อนๆ ได้ปรึกษาหารือหาทางแก้ไขกันใหม่ ได้มีการปรับเปลี่ยนกฎหรือบทลงโทษบ้างหรือไม่ อย่างไร
- พอได้มีการตกลงกฎ กติการ่วมกัน นักเรียนคิดว่าทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง เทียบกับก่อนหน้าที่ไม่ได้มีการตกลงกันชัดเจน นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไร ขอบไหมที่กฎกติกาเหล่านั้นเป็นกฎกติกาที่เกิดจากการร่วมกันคิด-เสนอของเพื่อนๆ และคุณครู
- นักเรียนได้ปฏิบัติตามกฎเหล่านั้นอย่างเคร่งครัดไหม เพราะอะไรนักเรียนจึงเลือกปฏิบัติตามกฎกติกาเหล่านั้น นักเรียนเคยไม่ปฏิบัติตามกฎกติกาในห้องเรียนหรือไม่ (ถ้าเคย) เป็นเพราะเหตุใด
- นักเรียนคิดว่ากฎ กติกาในห้องเรียนมีความสำคัญอย่างไร มีไว้เพื่ออะไร ทำไมจึงจำเป็นต้องมีกฎ กติกา ถ้าไม่มีจะเป็นอย่างไร

ชื่อกิจกรรม: วินัยดีชีวิตมีสุข

จุดประสงค์การเรียนรู้: 1. วิเคราะห์การกระทำของพลเมืองดีที่มีวินัยได้

2. ตระหนักถึงความสำคัญของความมีวินัยและปฏิบัติตามวินัย

ได้อย่างถูกต้อง

- ตอนที่ครูสอน ครูเคยนำภาพ/วิดีโอ (แผนภูมิภาพ: คนทิ้งขยะบริเวณสวนสาธารณะ, คนแข่งซื้ออาหาร, รั้วริมอาคารสถานที่ที่มีรอยขีดเขียน, คนวิ่งข้ามถนนในบริเวณที่ไม่มีทางม้าลาย, นักเรียนนักศึกษายกพวกตีกัน) ให้นักเรียนดูเกี่ยวกับตัวอย่างพฤติกรรมของคนแบบต่างๆ อย่างเป็นบ้าง นักเรียนพอจำได้หรือไม่ พอนักเรียนเห็นดังนั้นแล้วรู้สึกอย่างไรบ้าง
- ครูได้ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องราวต่างๆ อย่างเป็นบ้าง นักเรียนแสดงความคิดเห็นว่าอย่างไรบ้าง นักเรียนคิดว่าใครเป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำเหล่านั้นทั้งโดยตรงและโดยทางอ้อม คิดว่าการกระทำเหล่านั้นอาจนำไปสู่ปัญหาอะไรอีกบ้าง ให้นักเรียนลองยกตัวอย่าง นักเรียนคิดว่าคนเหล่านั้นขาดคุณธรรมใด เพราะเหตุใดจึงคิดเช่นนั้น

- หลังจากวิเคราะห์ผลของการกระทำของคนเหล่านั้นแล้ว ครูให้นักเรียนทำอะไรต่อ ครูให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายสรุปเกี่ยวกับผลกระทบต่องานสังคมจากผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎ กติกาหรือไม่อย่างไร ครูและนักเรียนได้ร่วมกันอภิปรายสรุปความหมายของวินัยและพฤติกรรมที่แสดงถึงความมีวินัยอย่างไรบ้าง ให้นักเรียนเล่าให้ฟัง ระเบียบวินัยคืออะไร การนำระเบียบวินัยมาใช้ในชีวิตประจำวันทำอย่างไร

- นอกจากที่ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเกี่ยวกับผลกระทบต่องานสังคมจากผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎ กติกาในชั้นเรียนแล้ว นักเรียนจำได้ไหมว่าครู-รุ่นพี่ เคยสอนหรือเคยอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ในตอนไหนอีกบ้าง มีเหตุการณ์อะไรบ้าง ครู-รุ่นพี่สอนตอนไหน อย่างไร มีเรื่องราวอะไรที่นักเรียนได้ฟังแล้วเกิดความประทับใจ ได้ข้อคิด ให้นักเรียนเล่าให้ฟัง

- ตอนเรียนเรื่องนี้ ครูได้ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มกันทำงานบ้างหรือไม่ นักเรียนแบ่งกลุ่มกันอย่างไร ใครเป็นผู้นำผู้ตาม ครูให้ทำงานเกี่ยวกับอะไร ครูเคยให้นักเรียนเขียนถึงการแสดงพฤติกรรมของพลเมืองมีวินัยบ้างหรือไม่ อย่างไร จำได้ไหมตอนนั้นว่านักเรียนเขียนอะไรไปบ้าง ยกตัวอย่างให้ฟังได้ไหม ที่เขียนเช่นนั้นเพราะอะไร นักเรียนมองว่ามีความสำคัญอย่างไร

- นักเรียนได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นหรือไม่ อย่างไร เกี่ยวกับว่าการมีพฤติกรรมของพลเมืองส่งผลอย่างไรต่องานสังคมและประเทศชาติ นักเรียนพูดคุยกันอย่างไรบ้าง

- เมื่อนักเรียนได้เรียนรู้วิเคราะห์ที่ได้ถึงพฤติกรรมของคนมีวินัย ตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัยแล้ว นักเรียนคิดว่าเหตุใดคนจึงควรมีวินัย เพื่ออะไร อะไรคือข้อดีของการทำเช่นนั้น เมื่อมีวินัยแล้วนักเรียนคิดว่าได้ประโยชน์อะไร ได้ประโยชน์แก่ใคร

- ตอนนั้นครูได้แจกแบบบันทึกการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี มีวินัยให้นักเรียนใหม่ ถ้าแจกให้ครูให้นักเรียนทำนานเท่าใด นักเรียนได้ทำจริงไหม ครูให้ส่งหรือเปล่า ถ้าเคยส่งคุณครูแล้วครูได้พูดว่าอย่างไรบ้าง ช่วงที่ได้ทำ ได้ปฏิบัติเป็นพลเมืองดีรู้สึกอย่างไร

- นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรกับการจัดบันทึกการปฏิบัติตนเป็นพลเมือง เขียนแล้วรู้สึกอย่างไร ส่งครูแล้วรู้สึกอย่างไร เคยได้รับคำชมเชยไหม เวลาที่ครูชมเชยนักเรียนรู้สึกอย่างไรบ้าง นักเรียนรู้สึกอย่างไรจากการปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัย คิดเห็นอย่างไร

- เมื่อนักเรียนได้ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีมีวินัยแล้ว นักเรียนเกิดความรู้สึกอย่างไรบ้าง ก่อนหน้าที่จะเรียนเรื่องนี้นักเรียนเป็นพลเมืองดีมีวินัยไหม อย่างไรบ้าง เมื่อได้เรียนเรื่องนี้แล้ว นักเรียนคิดว่าตนเองมีวินัยเพิ่มมากขึ้นบ้างหรือไม่ เมื่อเปรียบเทียบกับในอดีตที่ผ่านมา ให้นักเรียนยกตัวอย่าง

- ถ้าไม่ได้อยู่ในโรงเรียน ไม่มีคุณครูเห็น นักเรียนคิดว่ายังจำเป็นต้องปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีมีวินัยอยู่หรือไม่ เพราะเหตุใด

- ในอนาคตนักเรียนคิดว่าตนเองจะยังคงปฏิบัติตนมีวินัย เป็นพลเมืองอยู่ไหม อย่างไร

- มีเหตุการณ์อะไรบ้างที่นักเรียนพบเห็นกระตุ้นเตือน กระตุ้นให้คิดปฏิบัติตนเป็นคนดีมีระเบียบวินัย ให้นักเรียนเล่าให้ฟัง

- เวล่านักเรียนพบเห็นรุ่นน้องทำพฤติกรรมที่ไม่มีวินัย รุ่นพี่ทำพฤติกรรมที่ไม่มีวินัย นักเรียนทำอย่างไร เหตุใดจึงเลือกทำเช่นนั้น

ข้อกิจกรรม: สอนน้องทำดีกับสังคม

จุดประสงค์การเรียนรู้: 1. ทำงานระบบกลุ่มได้

2. ปฏิบัติตนในการทำประโยชน์ให้กับสังคมได้

- ครูเคยสอนนักเรียนเกี่ยวกับจิตสาธารณะ การทำประโยชน์ต่อส่วนรวมบ้างหรือไม่ ครูสอนอย่างไร ให้นักเรียนเล่าให้ฟัง

- จำได้ไหมว่าครูเคยเล่าเรื่องสั้นเป็นสถานการณ์ต่างๆให้นักเรียนฟังหรือไม่ เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร มีเรื่องเกี่ยวกับการให้ การแบ่งปัน การเสียสละบ้างไหม ครูเล่าให้ฟังแล้วครูให้นักเรียนทำอะไรบ้าง ครูได้ให้นักเรียนหาความสอดคล้องของเรื่องเล่ากับพุทธสุภาษิตบ้างไหม นักเรียนมีวิธีการวิเคราะห์เรื่องเล่านั้นๆอย่างไร เพื่อหาพุทธสุภาษิตที่เชื่อมโยงกัน ครูและนักเรียนเคยได้อภิปรายร่วมกันไหมเกี่ยวกับการมีจิตสาธารณะ พูดคุยกันว่าอย่างไรบ้าง มีใครเสนอความคิดเห็นอะไรที่นักเรียนประทับใจ ให้นักเรียนเล่าให้ฟัง

- จากนั้นครูได้ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มกันหรือไม่ ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มกันอย่างไรและนักเรียนในกลุ่มแบ่งหน้าที่รับผิดชอบกันอย่างไร เมื่อแบ่งกลุ่มเสร็จแล้วครูให้นักเรียนทำอะไร ครูเคยให้นักเรียนเล่าเหตุการณ์ในอดีตที่ตนมีความประทับใจเมื่อเห็นคนที่ทำประโยชน์แก่ส่วนรวมและประเทศชาติบ้างหรือไม่ นักเรียนได้พูดคุยกันไหม อย่างไร จำได้ไหมว่าตอนนั้นนักเรียนคุยอะไรให้เพื่อนฟังบ้าง นักเรียนประทับใจเหตุการณ์อะไร

- จากนั้นนักเรียนได้สรุปความคิดนำเสนอหน้าชั้นเรียนไหม กลุ่มของนักเรียนเลือกตัวแทนนำเสนอหน้าชั้นเรียนอย่างไร ได้ฟังเพื่อนกลุ่มอื่นๆนำเสนอไหม คิดเห็นอย่างไรบ้างกับเรื่องที่เพื่อนๆเล่า

- ครูเคยให้การบ้านนักเรียนไปสำรวจการกระทำของบุคคลในชุมชนและบันทึกลงในแบบบันทึกการสำรวจการทำประโยชน์ให้กับสังคมและประเทศชาติบ้างไหม นักเรียนได้ดำเนินการทำการบ้านชิ้นนี้อย่างไรบ้าง ให้นักเรียนเล่าขั้นตอนต่างๆให้ฟัง ในตอนนั้นมีบุคคลใดบ้างที่นักเรียนไปสำรวจแล้วเลือกบุคคลนั้นๆเขียนลงในแบบบันทึก เท่าที่จำได้ นักเรียนเลือกบุคคลนั้นๆเพราะอะไร

- หลังจากนั้น นักเรียนและเพื่อนๆได้นำผลของการสำรวจมารวบรวมติดป้ายนิเทศเผยแพร่คุณความดีของบุคคลในชุมชนอย่างไร

- ลองนึกดูว่าครูเคยมอบหมายให้นักเรียนแต่ละกลุ่มวางแผนทำโครงการทำประโยชน์ให้กับสังคมในโรงเรียนหรือชุมชนของนักเรียนบ้างไหม กลุ่มของนักเรียนเลือกทำโครงการเกี่ยวกับเรื่องอะไร ตอนนั้นนักเรียนวางแผนกันอย่างไร มีขั้นตอนกระบวนการทำโครงการอย่างไรบ้าง เมื่อทำแล้วได้นำไปปฏิบัติจริงไหม ปฏิบัติจริงเป็นเวลานานเท่าใด ระหว่างที่ทำการเกิดปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างไหม ระหว่างเพื่อนในกลุ่ม เพื่อนกลุ่มอื่นและปัญหาที่เกิดจากโครงการ นักเรียนแก้ปัญหากันอย่างไร ให้นักเรียนเล่าให้ฟัง

- กลุ่มของนักเรียนได้เขียนรายงานโครงการและจัดนิทรรศการใหม่ มีวิธีการแบ่งงานกันอย่างไร ตอนนั้นมีเพื่อนในกลุ่มที่ไม่ช่วยงานหรือไม่ ทำอย่างไรกับเพื่อนคนนั้น ได้ปรึกษาคุณครูหรือไม่อย่างไร เคยคุยกับเพื่อนกลุ่มอื่นๆบ้างไหม เกี่ยวกับปัญหาที่เพื่อนบางคนไม่ช่วยงาน เพื่อนกลุ่มอื่นๆแก้ปัญหากันอย่างไร

- นักเรียนและคุณครูได้ร่วมกันสรุปความจำเป็นในการทำประโยชน์ มีจิตสาธารณะแก่สังคมไหม สรุปว่าอย่างไรบ้าง

- นักเรียนคิดว่าคนในสังคมจำเป็นไหมที่ต้องมีจิตสาธารณะ คิดว่าจิตสาธารณะมีเพื่ออะไร ถ้าคนในสังคมไม่มีจิตสาธารณะจะเป็นอย่างไร นักเรียนคิดว่าตนเองมีจิตสาธารณะไหม ถ้ามี นักเรียนพิจารณาตนเองจากอะไร จึงมองว่าตนเป็นผู้มีจิตสาธารณะ นักเรียนคิดว่านักเรียนเริ่มมีจิตสาธารณะมานานเท่าใด ช่วงวัยไหน มีได้อย่างไร เทียบกับตอนนี้มีจิตสาธารณะมากขึ้นไหม คิดว่าเป็นเพราะเหตุใด เวลานั้นนักเรียนแบ่งปัน เชื้อเพื่อเผื่อแผ่ แล้วนักเรียนเกิดความรู้สึกอย่างไร

- เมื่อนักเรียนได้เรียน ได้ลงมือทำโครงการที่ทำประโยชน์ให้กับสังคมในโรงเรียนหรือในชุมชนของนักเรียนแล้วนักเรียนรู้สึกอย่างไรต่อตนเอง ชอบเรียน ชอบทำเรื่องนี้ไหม ถ้ามีโอกาสอยากเรียนอยากทำอีกไหม

- นักเรียนเคยสอนรุ่นน้องเกี่ยวกับเรื่องของการแบ่งปัน เชื้อเพื่อเผื่อแผ่หรือไม่ สอนเมื่อไหร่ สอนอย่างไร ให้นักเรียนเล่าให้ฟัง

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวนนท์มนัส พิทยธีรพงศ์
วันเดือนปีเกิด	7 ธันวาคม 2530
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลรามาริบัติ จังหวัดกรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	179/15 โรงเรียนระยองวิทยาคม ถนนตากสิน ตำบลท่าประดู่ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครูผู้ช่วย
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนวัดโชติหินมิตรภาพที่ 42 สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2553	ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต (ศิลปะการแสดง-นาฏศิลป์ไทย) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2557	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง) จาก มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
พ.ศ. 2561	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (พัฒนศึกษาศาสตร์) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ